

Meeqqanik
kinguaassiuutitigut
atornerluisarneq

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq

Ataatsimeersuarnermiit innersuussat

Katuami

13. - 15. novembari 1999

Aaqqissuisoqarfik:

Bjarne B. Nielsen

Kirsten Peilmann

Lotte Wenstrup

2000 Namminersornerullutik Oqartussat

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornearluisarneq

Aaqqissuisoqarfik: Bjarne B. Nielsen, Kirsten Peilmann, Lotte Wenstrup

Akiussaasoq: Bodil Karlshøj Poulsen

Nutserisoq: Marianne Jensen

Titartagartai: Anne Birthe Hove

© Namminersornerullutik Oqartussat, PAARISA

DTP aamma naqiterneqarfia, Dafolo A/S, Frederikshavn

Ilusaa siulleq, naqitaq siulleq, 2000

ISBN: 87-558-1654-1

Imarisai

Aallarniut 7

- Kirsten Peilmann, cand. psych.

Ataatsimeersuarneq ammarneqassaaq 9

- Lotte Wenstrup, Red Barnet, Danmark 9
- Jørgen Wæver Johansen, Isumaginninermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoq 11
- Agnethe Davidsen, Borgmesteri, Nuuk 13

Nipangersimaneq kipsisitsu 15

- Alfred Jakobsen, Peqqinnissamut, Avatangiisinut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq

Meeqqat pisinnaatitaaffii – nunarsuaq tamakkerlugu ajornartorsiut 19

Suleqatigiit: Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsinnaanerannik pinaveersaartitsineq 27

- Lotte Wenstrup, cand. pæd. psych. aut.

Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut atornerluisarneq – piviusut piviusuunngitsullu 31

Suleqatigiit: Kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut isummat 37

- Else Poulsen, cand. psych.

Kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerup tarnikkut kinguneqaatai 39

Suleqatigiit: Meeqqat atornerlunneqarsimasut qanoq iliornikkut ikiorsinnaavavut 43

- Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Meeqqat kinguaassiuutitigut ineriartornerat 45

- Naja Lyberth, cand. psych. aut. aamma Lone Rasmussen, cand. psych.

Ataatsimeersuarnerup ulluanit siullermit katersuineq katiterinerlu 53

- Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Meeqqani inersimasunilu killissat qaangerlugit iliuseqartarneq 57

Suleqatigiit: Isumassuineq ajoqusiininngoraangat – atornerluinermi takussutissat 79

- Mimi Strange, cand. psych.

Kinguaassiuutitigut atornerluisimaneq paasigaanni periusaasartut 81

Suleqatigiit: Atornerluisimaneq paasigaanni qanoq iliortoqartarpa? 99

- Jørgen Meyer, politimesteri 81
- Karen Bøggild, inunnik isumaginninermi siunnersorti, Nuup Kommuuniani imm. pisortaq 89
- Gert Mulvad, nakorsaq 95
- Ilanngullugu Anne Troelsen-ip oqallisissiaa, inatsisilerituunngorniaq Aarhus Universitet 99

Meeqqanik atornerlunneqarsimasunik perorsaannikkut katsorsaaneq 105

Suleqatigiit: Meeqqanik atornerlunneqarsimasunik paaqqinnittarfinni angerlarsimaffimmilu katsorsaaneq 111

- Torben Alne, Meeqqat Illuanni pisortaq

Aasianni misilittakkat 115

Suleqatigiit: Meeqqanik atorerlunneqarsimasunik sulinermi periutsinik ineriartortitsineq 119

- Nukakkuluk Kreutzmann, inunnik isumaginninnermut siunnersorti, Inuk Consult

Kalaallit Nunaanni meeqqanik katsorsaasarneq 121

- Conni Gregersen, cand. psych, tarnikkut katsorsaanermik nakkutilliutigaluni siunnersortaasartoq immikkut ilisimasalik

Ataatsimeersuarnerup ulluata aappaanit katersuineq katiterinerlu 133

- Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik 153

Pillaaneq katsorsaanerlu 139

Suleqatigiit: Atorerluisartoq kinaava – inuttut ilaqttatullu 153

- Mimi Strange, cand. psych.

Eqqugaasut allallu inatsisitigut inissisimanerat 157

- Bjarne E. Pedersen, Kalaallit Nunaani Nalagaaffiup Sinniisoqarfiani allaffimmi pisortaq

Isumaginninnermik sulisup nammineq inissisimanera 163

Suleqatigiit: Meeqqanik atorerlunneqarsimasunik sullissininni qanoq iliorsinnaavunga imminik attassiinnarnissara ineriartorteqqinnissaralu siunertaralugit? 173

- Conni Gregersen, cand. psych, tarnikkut katsorsaanermik nakkutilliutigaluni siunnersortaasartoq immikkut ilisimasalik

Pinerlunnerup kingorna inuuneq 175

- Hans Johan Lennert, palasi

Nunat Alat 177

- Lotte Wenstrup, cand. pæd. psych. aut.

Ataatsimeersuarnerup ulluata pingajuanit kingullermillu katersuineq katiterinerlu 181

- Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Naggasiineq 183

- Jørgen Wøever Johansen, Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoq

Ataatsimeersuarnermit inassuteqaatit 187

- Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik, Lotte Wenstrup, cand. pæd. psych. aut., Kirsten Peilmann, cand. psych.

Kinguaassiuutitigut atorerluisarneq pillugu pitsaaliuinnermut atortussat 189

- Kirsten Peilmann, cand. psych.

Aallarniut

v/Kirsten Peilmann, tarnip pissusaanik ilinniagartooq

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasernerat ukiualunnguit matuma siorna tikillugu nipangiusi-maneqartuuvoq. Pineqartoq amerlasuunut misigissutsinik sakkortuunik malitseqartinneqartartoq. Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinerit paasiuminaatsuupput isummerfigiuminnaallutillu, kisianni isumassuineq atornerluinermut saatinneqarpat pisariaqarpoq nipangersimaneq qimassallugu ammasumillu oqallisigalugu, qanoq pinaveersaartitsisinnaasugut, aammalu qanoq atorluinerit kingu-nipiluunik annikillisaasinnaasugut.

Misilittakkat takutippaat, inuit kinguaassiuutitigut atornerluisut tassaagajummata namminneq meera-anerminni kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut. Meeqqat meeraanerminni killissanik qaangii-vigineqarunik, inersimasunngornerminni "assiliaq" tamanna ingerlateqqeqqajaasarpaat. Kinguaassiu-utitigut atornerluineq kingornuttapalaatut ingerlaavartarpoq kinguaariillu tulliini ilumikkiussanik naalliunnartunik peqalersitsisarluni.

Ataatsimeersuarnermut qulequttatut pingaarnertut toqqarneqarsimavoq "Nunarsuaq tamakkerlugu meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat akiorniarlugu suliniuteqarnermi Kalaallit ataatsimeersuarnerat". Kinguaassiuutitigut atornerluisarneq nunami maaniinnaq ajornartorsiutaanngilaq. Kinguaassiuutitigut meeqqanik atornerluineq ajorluartumik silarsuup annersaani atugaavoq. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaa Kalaallit Nunaanni aamma akuersissutigineqar-simavoq. Taamaammatt pissusissamisoorpoq Kalaallit Nunaat nunat allat ilutigalugit saqqummerpat, meeqqanik sumiginnaaneq kinguaassiuutitigullu atornerluineq akiorniarlugit suliniuteqarneq ersaris-sarniarlugu.

Ataatsimeersuarnerup imarisaani silarsuarmioqatigiit akornanni suliniuteqarneq kisimi aallaaviunn-gilaq, aammali immikkut sammineqassapput pissutsit ajornartorsiutillu, inunnit kinguaassiuutitigut atornerluinermik saqqummersoqartillugu kalluarneqartunit, misigineqartartut. Pineqarpullu ilinniar-simallutik sullissisut, atornerlugaasoq, atornerluisoq qanigisaasullu.

Kirsten Peilmann

Ataatsimeersuarnerup siunertaraa pissutsinik ilisimasanik misilittakkanillu paarlaasseqatigiinnissaq, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarnermik ajornartorsiummut tunngatillugu. Aammattaaq siunertat ilagivaat eqqartussallugu, atornerluineqarsimatillugu sutigut ikiuunnissaq neqeroorutigineqartariaqartoq – atornerlugaasumut, atornerluisumut qanigisaasunullu. Ataatsimeersuarnermilu kingullertut anguniagaavoq oqallisigineqassasoq, qanoq iliornikkut meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pinngitsoortinneqarsinnaasoq.

Ataatsimeersuarnerup aqqissuunneqarneranik naammassinnittuusimapput PAARISA, Peqqinnisamat Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik, Inunnik Isumaginninnermik Suliffeqarnermillu Pisortaqarfik kiisalu Red Barnet. Aqqissuisut aningaasaliinerisa saniatigut aningaasaleeqataapputtaaq Karen Elise Jensens Fond Danmark-imeersoq aamma nunatsinnit Aningaasaateqarfik Inuuneq Nakuuneq.

Ataatsimeersuarnermi katillugit inuit 254-t peqataapput, tamarmik meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasarnerat pillugu sullissisut soqutiginnittullu. Tassuuna takuneqarsinnaavoq, katersuuffik tamama ittoq pisariaqartinneqartoq, aamma iluaqutaasoq periaffissiigaanni sulliviit assigiinngitsut aallavigalugit ilisimasanik misilittakkanillu paarlaasseqatigiinnissamat. Inuit assigiinngitsutigut ataatsimeersuarnissap matuma piviunngorsinnaaneranut ikiuussimasut tapersersuisimasullu – tassani aningaasatigut ikiuutit kisiisa pinngilakka, aammali sulinermik ilisimasanilluunniit tunniussaqaarsimasut. Atuakkamik aqqissuussisuupput Bjarne B. Nielsen, meeqqat inuusuttullu immikkut ilisimatusarfigalugit tarnip nakorsaa, Lotte Wenstrup, cand. pæd. psych. aamma Kirsten Peilmann, cand. psych.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinerup pinaveersaarnissaa katsorsarnissaalu suliassaapput, suliffeqarfiit ilisimasallu assigiinngitsut suleqatigiinnerisigut. Saniatigut innuttaasut ataasiakkaarlutik tamarmik akisussaaffigivaat, kinguaassiuutitigut atornerluisoqannginnissaa. Aqqissuisunit neriuutigineqarpoq, ataatsimeersuarneq manna taassumalu nassatarisassaa atuagaq, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinaveersaartitsilluni katsorsaallunilu suliaqarnermi sakkussatut atornerqarsinnaassasut.

Nina Kreutzmann aamma Malik Hegelund Olsen

Red Barnet-imit inuulluaqqussut

v/Lotte Wenstrup

Ataatsimeersuarnermi matumani Danmark-imit Red Barnet-ip siulersuisuunerinit aammalu Red Barnet-ip immikkoortortaqarfiinit inuulluaqqussut apuukkusuppara.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasarnerat pillugu ataatsimeersuarneq pisussanngorpoq, Red Barnet-ip Kalaallit Nunaanni sulinerminik ukiunik 50-inngortorsiornera iluatsillugu. Kissaatigisimavarput Kalaallit Nunaanni meeqqat tunissuteqarfigissallugit. Kissaatigisimavarput, ukiumi nalliuttorsiorfitsinni meeqqanut iluaqutissamik pisoqarnissaa.

Taamaattumik kinguaassiuutitigut atornerluisarnerup ataatsimeersuaatiginissaa qinerneqarpoq. Aamma Inunnik Isumaginninnermut Pisortaqarfik aammalu Paarisa Peqqinnissamut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik sinnerlugu aningaasaleeqataapput, ataatsimeersuarneq manna Kalaallit Nunaanut tamarmut iluaqutaqqullugu.

Ukiuni 50-ini sulineq isumaqarpoq ukiuni 50-ini Kalaallit Nunaanni kommuuninik aammalu ukiuni 20-ni kingullerni Namminersornerullutik Oqartussanik suleqateqarneq.

Red Barnet Kalaallit Nunaanni ilisimaneqalerpoq ”meerarsiaqalernikkut”, tassani meerarpassuit ingammik Kalaallit Nunaata kujataani Tunumilu 1949-mit ukiuni arlaqartuni atuarfinni nerisaqartinneqarmata.

Kulturimi Illorsuaq Katuaq

Red Barnet-ip ilisimaneqassutigaa, Kalaallit Nunaanni kommuunini tamangajanni meeqqanut paaqqinnittarfiliorsimagatta. Nalunngilarput paaqqinnittarfiit taakku meerarpasuarnut ilaqutariippassuarnullu annertuumik iluaqutaasimasut.

Ukiuni 50-ini sulineq aamma isumaqarpoq meeqqanut isiginnittaatsinik allanguiffik.

Ukiut 50-it matuma siorna meeraq tamanit imminut ikiorsinnaanngitsutut isigineqarpoq. Ullumikkut meeraq nalunngilarput periarfissarpassualik, tassa uagut inersimasut periarfissat taakku meeqqanut tunniussinnaagutsigit.

Red Barnet-ip ukiuni suliffigisamini aallavigisimasaa tassaajuarpoq, ikiuineq imminut ikiorsinnaaler-nissaq anguniarlugu.

Tamanna ukiorpassuarni pisorta qarfinnik aammalu kommuuninik politikerinillu suleqarteqarnitsinni paaseqatigiissutitta ilagiuarsimavaat.

Red Barnet-ip immikkoortorta qarfii siulersuisuunerilu sinnerlugit tamanna qujassutigerusuppara.

Tulluusimaarutigalugulu nuannaarutigisimavarput ukiuni amerlasuuni taakkunani suleqatitut inissis-imasimanerput.

Ataatsimeersuarnerup matuma taaguutigaa: Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq – silarsu-armi tamarmi ajornartorsiut. Silarsuarmi tamarmi ajornartorsiutaaginnanngilaq, kisianni aamma ajor-nartorsiutaavoq, nunat amerlanersaanni qarsupinneqartoq. Immaqa ajoquserneqartut tassaammata meeqqat.

Immaqa nalusimagatsigu, kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerup meeraanerup sinneranut inuu-nerullumi sinneranut sunniuteqartiginera.

Immaqa siusinnerusukkut paasisimannginnatsigu, uagut inersimasuusugut meeqqanut akisussaaf-feqaratta.

Ataatsimeersuarneq alloriarneruvoq pingaarutilik. Peqataasut amerlassusaata tamanna taku-tereerpaat.

Tamassi ataatsimeersuarluarnissassinnik kissaappassi.

Lotte Wenstrup

Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisup

Jørgen Wæver Johansenip, Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu ataatsimeersuarnermik ammaannersiornermi oqalugiaataa 13. november 1999

Nuannaarutigeqaara tulluusimaarutigalugulu Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisutut Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu nunatsinni siullermeersumik ataatsimeersuarnermut ammaannersiornermi peqataasinnaagama. Naalakkersuisut siulittaasuannit Jonathan Motzfeldtimit qamannga pisumik tamassinnut inuulluaqqussut matumanissaaq aamma apuutis-savara, maanna peqataasinnaasimanngimmat, taamaattorli Nunatsinnut massakkorpiaq ingerlaarluni.

Ataatsimeersuarneq una atorlugu naqissuserniarparput, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu nunatsinni nipangiussisimaneq killilernialeratsigu. Meeqqat sumiginnarneqartarnerat pillugu apeqqutit imaannaanngitsut nipangiukkumajunnaarpavut, pineqartut aamma ilaqartarmata kinguaassiuutitigut atornerlunneqartartunik.

Pingaarteqarluinnarpoq ajornartorsiut manna nassuerutigissallugu oqaluuserissallugulu.

Sulinitinni ilisimasatsinnik misilittakkatsinnillu kinguaassiuutitigut atornerluineq meeqqamut qanoq sunniuteqartarneranik paarlaasseqatigiinniarluta maanngarpugut, qanoq uagut immikkut ilisimasalittut meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluisoqarsimaneq paasineqaraangat iliuuseqartarnerput ikiorsiisinnaasarnissarpullu oqaluttuariniarlugu. Maaniippugut sulinitinni qanoq iliorsinnaanerluta meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq pinngitsoortissinnaanerlugu oqallisiginiarlugu, tamannalu pissutigalugu atornerluisartup qanoq ittuunera - inuttut ilaqutariissutsigullu tunuliaqutai - paasinissaat pisariaqartillutigu.

Jørgen Wæver Johansen

Angajoqqaat meeqqanut akisussaapput, tamanna apeqquuserneqarsinnaanngilaq, meeqqalli aamma inuiaqatigiit akisussaaffigaat. Akisussaaqatigiilluta meerartatsinnut pitsaasumik toqqissisimanartumillu inuuniarnermik pilersitsinissaq pisariaqartipparput, akuerinnngisaannassavarpullu meerartatta ilaat sumiginnarneqartarnerat, ilaatigullu kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq nunarsuaq kaajallallugu ajornartorsiutaavoq, nunat tamalaat akornanni alaatsinaaffigineqariartuinnartoq. Naalagaaffiit Peqatigiit (FN-ip) Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaat novembarip ulluisa 20-anni 1989 atuutilersinneqarpoq, taamaasilluni saapatip akunnera qaangiuppat ukiunik qulinnguisutut nalliussineqarsinnaassaaq. Naalagaaffippassuit nunallu namminersornerusut taanna isumaqatigiissut akuerinikuaat, tamakkununga aamma ilaalluni nunarput.

Artikel 34-mi allassimavoq meeraq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsinnaanissaminut illersorneqassasoq. Meeraq pisinnaatitaaffeqarpoq tamatumunnga illersorneqassalluni, taamaakkaluartorli tamatuminnga ajoraluartumik erseqqissaajuartariaqarpugut.

Matumani ataatsimeersuarnermi inuit suliatik pillugit paasisimasallit sinerissameersut Nuummeer-sullu katersuutsinneqarput; isumaginnittoqarfimmeersut, peqqinnissaqarfimmeersut, ilinniagaqarfin-neersut, ilagiinneersut, politiineersut, kommunineersut, Kanukokameersut, Pinaveersaartitsiner-mut / Pitsaaliuinnermut Siunnersuisoqatigiinneersut, Inatsisartut Isumaginninnermut Ataatsimiititaliaa-neersut taamatullu aamma Peqqinnissamut Ataatsimiititaliaaneersut, soorluttaaq inuit suliatik pillugit immikkut paasisimasallit Danmarkimeersut aamma qaaqquneqarsimasut.

Tulluusimaarnarpoq inuit taama amerlatigisut pineqartoq pillugu katerisinneqarsinnaammata. Taa-matullu soqutiginnittoqartiginerata takutippaa sammineqartoq pillugu ilisimasanik paarlaasseqatigi-issinnaanissamik pisariaqartitsisoqartoq, taamatullu peqataasut akornanni tamakku paaseqatigiissuta-asariaqartut, tamatumani kinguaassiuutitigut atornerluisoqartannginnissaa ataatsimoorluta siunis-sami suliniutigisinnaaqqullutigu, aammalu meeqqanut kinguaassiuutitigut atornerlunneqartunut iki-orsiinissaq ikiuinissarlu eqqortoq uatsinnit tunniunneqarsinnaaqqullugu.

Ulluni tulluuttuni sammisassavut ilungersunarlutillu nanertisimanartuusut tamatta ilisimavarput. Ta-amaattorli ataatsimeersuarnermi matumani ilisimaligassavut tassaapput siunissami meeqqanut sumi-ginnarneqarlutillu kinguaassiuutitigut atornerlugaasarsimasunut, pinaveersaartitsinermut pitsaasu-millu ikiuinissamut sakkugiligassavut.

Taamaattumik tamassi ulluni tulluuttuni sulilluarnissassinnik kissaakkusuppassi. Qanortoq angus-qarfiulluartumik inerititaqarfiulluartumillu immersoqatigiikkisa. Qujanaq.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat pillugu

Katuami novemberip 13-iani 1999-imi borgmesterip ammaanermi oqalugiaataa

Ataatsimeersuarnissami peqataasussat tamaasa Nuummut kulturimullu illorsuatsinnut kusanartumut tikilluaquakka. Peqatigitillugu Paarisa aamma Red Barnet qutsavigiumavakka, ataatsimeersuarnissap piviusunngortinneqarnissaanut suliniuteqarsimammata.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq oqaluuserisassaavoq imaannaanngitsoq, ukiorpassuarni nipangiutiinnarneqartarsimasoq. Ajornartorsiutit nipituumik oqallisigisariaqarpagut. Toqqortii-narneqarunimmi ikilnaviannngillat - ilami amerliartuinnassapput. Nipituumik oqaluuserinissaanut pi-massuseqarsimanninnerput pissutigerpiarlugu, innarlerneqarsimasut ikilerneqaataa suli annertu-nerulernerannut peqataasimavugut. Kredsdommeritut suligallarama inuit, paasiuminaalluinnartunik iluuseqarsimasut naapittakkama ilagisimavaat. Ullumikkut ilisimasagut atorlugit, iliuutsit tamakkua ilarpassui imaallilugit nassuiaasersorneqarsinnaapput, eqqartuunneqartoq meeraanermi kinguaas-siuutitigut atornerlunneqartarsimanerarlugu. Tassa naqissusersinnaavarput, atornerluineq innarler-neqartumuinnaq kingunipiloqanngitsoq, inuiaqatigiinnulli tamanut.

Siunissami inuiaqatigiit sanarfineqarnissaannut meerartagut tassaapput qammaanitsinni atorluagas-sagut. Taamaattumik peroriartornerminni qitiutinneqarlutillu toqqissisimasumik atugassaqartin-neqartariaqarpud. Taamaammata kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pinngitsoortinniassavarput, aatsaalli taamaaliorsinnaavugut isummatsinnik allannngortitsigutta ajornartorsiutillu ammasumik oqaloqatigiissutigisarsitsigit.

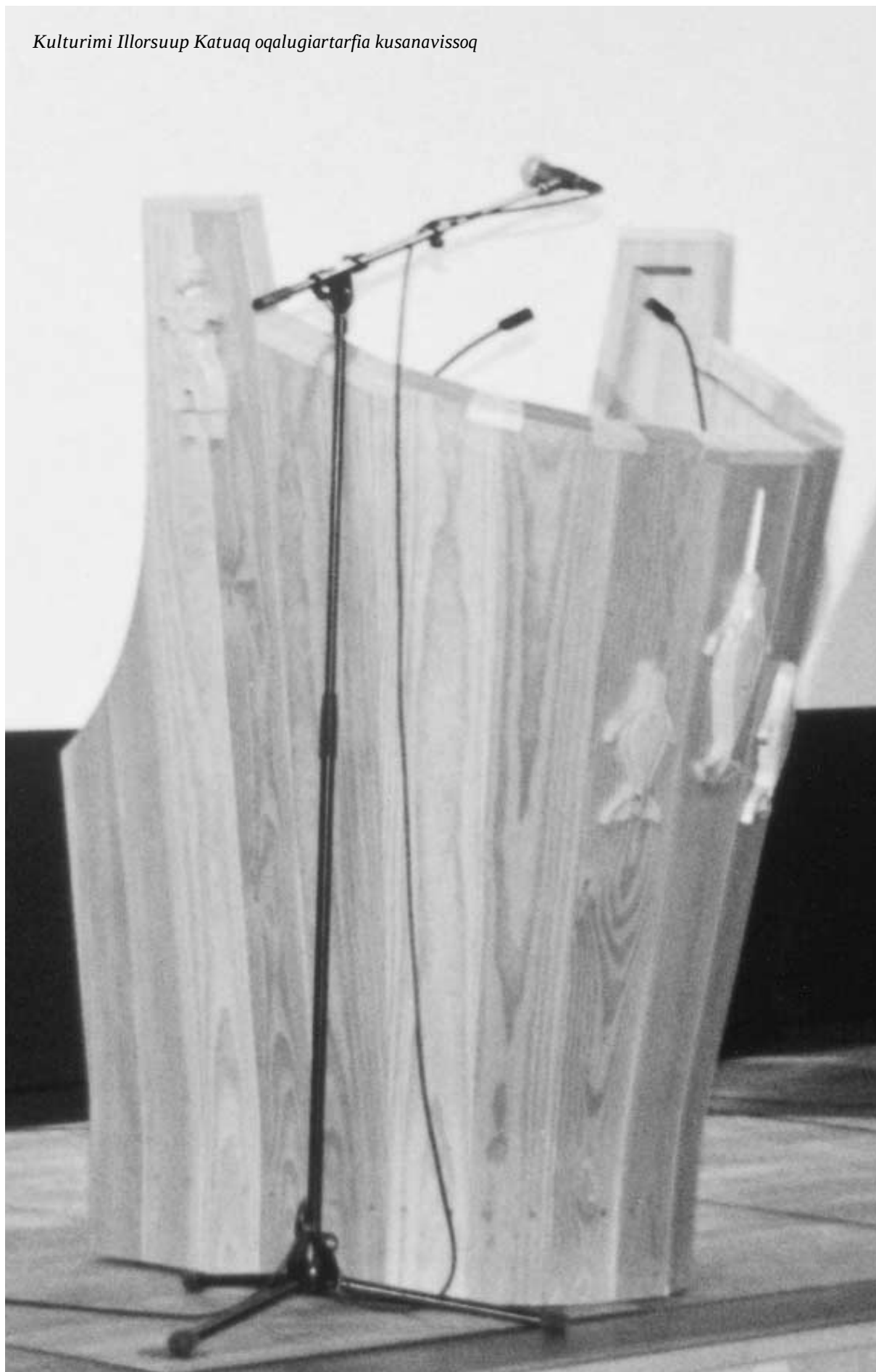
Tamatta - aamma meeqqat - killissatsinnik aalajangiisinnaatitaavugut. Paarlattuanilli aamma nassue-rutigisinnaasariaqarunarpapud, ammaneruleriartornissamat aqqut ukiorpassuit ingerlasinnaammata. Taamaattumik piffissaq tamatuna akunneraniittoq pinaveersaartitsinikkut sulineq sutigut tamatigut piorsaavigisariaqarparput, assersuutigalugu tusagassiuutitigut paasissutissiisarnikkut atuarfinnilu il-inniartitsinerup pitsaanerulersinneratigut.

Naggataatigut peqataasut tamaasa ataatsimeersuarnermi pissarsiaqarluarnissaannik kissaappakka. Ajuusaarnaraluartumik uanga nammineq peqataasinnaanngilanga, sapaatip akunnerata naanerani uani Nuup Kommuneata missingersuutissai naammassiniartussaagatsigit.

Taamatut oqaaseqarlunga ataatsimeersuarneq ammarpara.

Agnethe Davidsen

Naalakkersuisunut ilaasortap

Alfred Jakobsenip oqalugiaataa ataatsimeersuarnermi 13. - 15. november 1999

Arnat angutillu maani ataatsimeersuarnermi peqataasusi tamassi tiklluaqqussi.

Eqqartugassaq nuanniikkaluaqisoq nuannaarutigaara tikilluaqqusinnaagassi.

Neriuppunga maani siullermeersumik sammineqartoq pillugu ataatsimeersuarneq, PAARISA-p, Isumaginninnermut Pisortaqarfiup Red Barnet-llu suleqatigiillutik aqqissuussaannut peqataasussat tamassi pissarsiffigilluarumaarissi.

Neriutigaara aamma maani pissarsiasi siunissami suleqqinnissassinut nukittorsaataallutillu iluaqutissiiumaartut ilissinnut, meeqqanut kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut, qanigisaannut nunaqqatigiinnullu.

Pingaarteqarpoq sullissisuususi ajornartorsiummut artornartumut akunnissinni misilittakkat pillugit immissinnut paarlaasseqatigiinnissaq, tapersersoqatigiinnissaq siunnersuisoqatigiinnissarlu.

Taamatut ataatsimeersuarnerup siunertarpiaa tassaavoq meeqqat kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut pillugit sulisut ajornartorsiutip qanorpiaq ilillugu pingaarnerpaasumik pinaveersaartinnissaannik periutsigut ujartueqatigiinnissaq.

Kisianni aamma pingaaruteqarpoq meeqqat kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut misigisai pillugit peqqissaartumik ikiussallugit. Atornerlunneqareersimasooq ikiorniassallugu imaannaanngitsuuvoq taamaattumik periutsitigut misilittagaqarnerusunit qanittumik suleqateqartuarnissaq pingaaruteqarlunnarpoq.

Kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut inuiaqatigiinni allatuulli inooqataanerat tamatta pisussaaffigaarput ajunnginnerpaamik aqputigissaannik artornartunik aniguniarneranni tapersersugarissallugit.

Alfred Jakobsen

Taamaattumik misilittakkasi tunngavigalugit inuiaqatigiinnut erseqqissumik oqariartuuteqarnissarsi pingaarteqartuussaaq. Ilissimi misilittakkassigut ikiorsinnaassavatsigut qanoq iliorluta uagut aamma tapersersueqataasinnaanersugut.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atonerlunneqartarnerat akuersaanngisaannassavarput. Kisiannilu meerarpassuit aamma ulluinnarni naammaginatsumik isumagineqanngitsut aamma tappiffigissallugit pisariaqarpoq. Taakkualu aamma taamatut inissisimasut sooq taamaannerat qaangertinniassallugu aamma suliassaavoq pisariaqartoq.

Meeraanerup nalaani misigisat nuannersut nuanniitsullu inuiaqatigiinni tamaginni aqqusaagaajuarput, misigisalli nuannersut tamatigut pingaartinneqartuarnissaat inuiaqatigiittut nukittorsarnitsinni tunngaviusussaapput, tamatsinnut iluaqutaajumaartut.

Taamaattumik angajoqqaatut pisussaaffigaarput immitsinnut piumaffiginerulluta meeqqatta inuiaqatigiinni inissisimanerat sutigut tamatigut ajunnginnerpaamik atugassaqartinnissaat qulakkeersimajuassallugu.

Inuiaqatigiittut nukittorsaqqinniarutta imminut piumaffigineruneq, inoqammik ataqqinninneq minnerunngitsumillu immitsinnut ajunngitsumik pissuseqatigiinnissarput tunngavissaapput pingarnerpaat.

Nuannaarutissaavoq eqqartutsiakkakka taakkua maannakkut saqqumilaarnerusumik sammineqaleriartornerat soorlu inatsisartut ukiakkut atatsimiinneranni maanna qaangiuttumi eqqartorneqartoq meeqqanut inuusuttuaqqanullu naalakkersuinikkut aalajangersimasumik anguniagaqartoqartariaqalersoq, sumiiffinni ataasiakkaani kommunini qitiusumilu. Aalajangersimasumik naalakkersuinikkut anguniagaqarnissamut aallaavissaalluarpoq ukioq 2000, meeqqanut ukioritinniarnera.

Taamaattumik ammasumik oqallinnerit aqqutigalugit ajornartorsiutit qaangeriartuaarnissaat artornaraluarpataluunniit aqqutissaavoq peqqinnartoq.

Susassa qarfiit assigiinngitsut inuiaqatigiinni nutaanngoriartortuni meeqqueriviit atuarfeqarfiillu imikkut aamma pisussaaffeqarluinnarput. Taakkunani sulisut meeqqatsinnik annertuumik ukiuni nutaani angajoqqaat pisussaaffiinit tigusiartuaarnerat tamatta eqqumaffigisariaqarparput. Tassalu meeqquerivinni atuarfinnilu sullissisut angajoqqaallu meeqqanut akussaaffii qulakkeersimaneqartuarteriaqarput taakkua akornanni qanittumik suleqatigiittuarnikkut.

Angajoqqaatulli tamatta qujassutigisariaqarparput inuiaqatigiit nutaanngoriartuaarnitsinni meeqquerivinni atuarfinnilu sulisoqaratta angajoqqaat akisussaaffiinut tapertaalluartunik.

Meeqquerivinni atuarfinnilu sulisut meeqqat tungaannut assigiinngitsutigut meeqqat pissuserisaannik malussarittuujuarnissaat pissusaavoq uani sammineqartumi qitiunerpaat ilaat. Taamaamat meerarpassuatta sullissisorpassui aamma ukunannga eqqartorneqartunut immersorneqartuarnissaat pisariaqartutut isigaara. Mannalu iluatsillugu meeqqat kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsinnaanerannut pinaveersaartitsiniarluni atortussat sakkussallu saqqummiunneqartartut meeqquerivinni atuarfinnilu sammineqartarnissaat kaammattuutigissallugu pissusissamisoorpoq.

Taamatut oqaaseqarlunga neriuppunga immissinnut immersoqatigiilluarumaartusi sammisasilu pillugit inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutissaasinnaasunik angusaqarumaartusi.

Naalakkersuisooqatigiit sinnerlugit tamassi suleqataanersi qujassutigiitigalugu neriutigaara manna ataatsimeersuarneq siulleq meeqqat kinguaassiuutitigut atonerlunneqartarnerat pillugu samminniffi-usoq aamma isummanik nutaanik siunnersuuteqarfiullunilu angusaqarfiujumaartooq.

A photograph of a wooden podium with a microphone stand and two microphones. The podium is made of light-colored wood and has a curved top. The microphone stand is black and has two microphones attached. The background is a plain, light-colored wall.

... Ulloq siulleq

Meeqqat pisinnaatitaaffiisa malinniarneqarnerini – silarsuarmi ajornartorsiut

Lotte Wenstrup

Meeqqap Piginnaatitaaffii Pillugit Isumaqatigiissut imaluunnit taaguutiviatut, Convention of the Rights of the Child, ukiut qulit matuma siorna akuersissutigineqarpoq. Isumaqatigiissut taanna ukiut 100-t kingulliit ingerlanerini silarsuarmi meeqqanut pisuni pitsaanerpaavoq.

Meeqqap Piginnaatitaaffii Pillugit Isumaqatigiissut (kingorna uani naannerusumik taaneqartassaaq Meeqqanut Isumaqatigiissut, aaqq.) FN-imi 20. november 1989 akuersissutigineqarpoq. Tamanna sioqqullugu suliaq sivisoqisumik ingerlasimavoq.

Oqaluttuarisaanermi Europa-mi meeqqat piginnaatitaaffeqarsimanngillat. Meeqqat arnatulli illumi ataataasumit pigineqarpullusooq. Naalanngippata pillarsinnaavai, piginnaatitaaffeqanngillallu. Nalunngilarput arnat namminneq piginnaatitaaffeqarusullutik sorsuuteqalernerat 1800-kkunni aallartittoq, Danmark-imilu aatsaat 1900-kkutsinni piviusunngortoq.

Ellen Key 1900-kkut meeqqat ukiuinik taavai. 1900-kkut ingerlareeqisut tamatuma eqquunnissaa ilimanarpasinngilaq, kisianni immaqa Meeqqanut Isumaqatigiissut tamatuminnga allannguisuuvog.

Ellen Key, svenskip nunaatilissuup pania, oqarami, 1900-kkut meeqqat ukiorigai, kissaatigisimavaa kinguaariit ineriikkartortut ilaqutariissuserlu qitiusumik inissinneqassasut. Tamannali piva? aperisoqarsinnaavoq.

Lotte Wenstrup

Qularutissaanngilaq meeqqat silarsuatsinni ”kitaamiuusut” pitsaanerusemumik atugaqalersimasut. Kisi-
anni meerarpassuit ingammik nunani ineriartorfiusuniittut pitsaanerusemumik atugaqalersimanngillat.
Inuuniarlutik sorsuttariaqarput. Atuarsinnaaqullutik sorsuttariaqarput. Peqqissuseq pisariaqartoq
piginagu inuusariaqarput. Mikinerminniit sulisariaqarput, ilarpassuulu naalliunnaqisunik atugaqar-
put, aamma kinguaassiuutitigut atornerlugaallutik.

Immaqa Meeqqanut Isumaqaatigiissut 1900-kkut meerartaanut tunissutaavoq iluaqutissaq.

1900-kkunni silarsuarmi meeqqat inuunerat allanngorsimavoq.

Pissutsit ilagaat teknikkikkut suliffissuaqarnermullu ineriartupiloorsimaneq.

Sorpassuartigut tamanna pitsaaquteqarpoq.

Meeqqat atuarnissamut periarfissaqalersimapput.

Aammali meeqqat suliffissuaqarnermut ineriartornermi eqqugaasimapput.

Nunarpassuarni meeraanertik sulinermut atortariaqarsimavaat.

Europap meerartai 1900-kkut aallartisimalernerini suliffissuarni nunaatinilu sulisartuupput.

Atuarneq annertunerusemumik atugaanngilaq.

Kisianni arriitsumik meeraanerup pingaaruteqassusaa paasineqariartorpoq, meeqqallu sulisitaanerat
annikilliimivoq, ilinniartitaanissaallu pingaartinneqarnerulerluni.

Meeqqat Europap avataani najugallit oqittorsiorsimanngillat. Ukiut ingerlanerini meeqqat atugar-
lioqisut amerliartorsimapput.

Takunikuuakka tallimanik ukioqalernerminniit Indiami Bangladesh-imilu ikaartiterisartuusut.

Inuuneq atuarnertaqanngitsoq annikitsuinnarmillu nerisassartalik.

Takunikuuakka aqqusinerni saqisaartut imminnut akigalutik inuuniartariaqartut.

Afrika qiviarutsigu, taava meerarpassuit siornatigornit piitsuuneroqaat. Meeqqat nappaatinut ulorian-
artunut akiuussutissamik kapineqartartut ullutsinni ikinneerarsuupput. Qaavatigullu naappaatit ulo-
rianartut nutaat, soorlu HIV aamma AIDS, atugaalersimapput.

Immaqa eqqarsartoqarsinnaavoq: Tamakkumi sutigut meeqqanut tunngagamik, tamannalu uterfigi-
umaarpara.

Meeqqanut Isumaqaatigiissut ”eqqarleqarpoq” tassaasoq Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Isumaqaatigiis-
sut. Meeqqanut Isumaqaatigiisummi allassimapput meeqqat inersimasunut, meeqqanut allanut inui-
aqatigiinnullu sutigut piumasaqassallutik pisinnaatitaanersut.

Meeqqanut Isumaqaatigiissut tunngaviuvoq, meeqqat inuttut kiffaanngissuseqartutut, demokratisk-
iusumillu inuusinnaasutut peroriartorsinnaaqqullugit.

Isumaqaatigiisummi tassani allassimavoq, meeqqat silarsuarmi sumiluunnit inunnngoraluarunik pis-
innaatitaaffeqartut inuunissamut, ineriartornissamut, atornerlunneqannginnissamut, illersorneqarnis-
samut tusaaneqarnissamullu.

Meeqqanut Isumaqaatigiissut meeqqanut tamanut 18-t inorlugit ukiulinnut atuuppoq.

Inuiaat Peqatigiit, Naalagaaffiit Peqatigiit (FN) siuliisa, 1924-mi ”Genève deklARATIONEN” akuersissu-
tigaat, tassaasoq Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit oqariartuutilik.

Red Barnet-ip pilersitsisua, Eglatine Jepp, tassaavoq Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit allakkiaaqqanik
tallimaasunik suliarinnittoq.

Tamanna sioqqullugu Tuluut Nunaanni Save the Children pilersissimavaa. Tamatuma nalaani Dan-
mark-im isumaqaatigiinniutigineqarpoq suliniaqaatigiiffimmik taama ittumik pilersitsinissaq, aatsaalli
1945-mi piviusunngorpoq.

1959-imi FN-imi nalininnaasumik ataatsimeersuarnermi akuersissutigineqarpoq ”Meeqqat Pisinnaatitaaffii Pillugit Oqariartut”.

1979 FN-imit suaarutigineqarpoq silarsuarmioqatigiinni Meeqqat Ukiuattut.

1980: Meeqqat piginnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutissamik piareersaasiortussamik FN-ip ataani ataatsimiititaliortoqarpoq.

1989, 20. november FN-imi Meeqqat Piginnaatitaaffi Pillugit Isumaqatigiissut akuerineqarpoq.

1991, 19. juli Meeqqat Piginnaatitaaffii Pillugit Isumaqatigiissut Danmark-imi atortuulersinneqarpoq. Nunap suulluunnit Meeqqanut Isumaqatigiissut atortuulersikkuniuk ilutigitillugu atsiorluni upper-narsartarpaa, meeqqat piginnaatitaaffii Isumaqatigiissummi allassimasut malissallugit.

Meeqqanut Isumaqatigiissummi piginnaatitaaffiit sisamanut immikkoortitersimapput:

1. Meeqqat tunngaviusumik piginnaatitaaffii: inuunissamut, nerisaqarnissamut, peqqinnissamut inissaqarnissamullu piginnaatitaaffiit.
2. Meeqqat ineriartornissamut piginnaatitaaffii, soorlu atuarnissaq, sungiffeqarnissaq, pinnguar-sinnaatitaanissaq aamma paasissutissinneqarnissaq.
3. Meeqqat illersorneqarnissamut piginnaatitaaffii: immikkoortitsinermit, sorsunnermit, persut-taanermit, atornerlunneqarnermit atupilunneqarnermillu eqqugaaqqunagit.
4. Meeqqat aalajangeeqataanissamut, sunniuteqaqataanissamut, isummanillu anitsisinnaanissamut piginnaatitaaffii.

Kisianni piviusoq qanoq ippa. Nalunngilarput meeraanermi inuup inersimasunngorluni inuuneqarnissaa tamarmi tunngavilerneqartartoq. Taamaammat illersorneqarnissamut aammalu atuarnissamut ineriartorfissaqarnissamullu piginnaatitaaffiit pisariaqarlunnarput, meeqqat inuttut kiffaanngis-suseqartutut inerissinnaaqqullugit.

Kisianni silarsuarmi piviusoq imaangilaq, meeqqat tamarmik anaanaqarlutik ataataqarlutillu alliaart-ortut aammalu illersorneqartut, piginnaatitaaffeqartullu ineriartorfissaqarnissamut atuarnissamullu. Silarsuaq peqqarniinneroqaaq, ingammik nunat ilaanni.

Nunat ilaanni nukappiaqqat pingartinneqarnerogisut niviarsiaqqat immikkoortinneqarlutik inuup-put. Niviarsiaqqat kingulliutinneqartuarput, ilaqtariinni atuortoqassatillugu, aammali nerisassat pin-eqartillugit.

Meeqqat siusittumik sulisinneqalersarput. Ilaatigut tallimaannarnik ukioqarnerinit. Natersuarnik ika-artiterinermi tamanna uppersineqarpoq. Ullormut akunnerit 12 sinnerlugit sulisarput. Meeqqatut sulisartutut atorneqarput. Europami arriitsumik paasiartuaarparput, akikitsunik piserusunntsigit meeqqat tassaattissannginatsigit piumasatta pisinnaanissaannut pilliutaasut, peqqissutsiminnik ineri-artornissaraluaminnillu akiginnillutik.

Kisianni aamma allatigut meeqqat sumiginnagaapput.

Atuarneq. Nunani USA-tut ittuni meerarpassuit atuangillat. Ingammik meeqqat qaqqortumik amili-unngitsut. Tamanna immikkoortitsinerullunilu nammaqatigiinnerunngilaq.

Kisianni USA-mi Meeqqanut Isumaqatigiissut atortuulersinneqarnikuunngilaq. Taamaammat oqarsinnaanngilagut meerartaminnik paarsilluarnissamut taassuminnga pisussaaffilerneqartut.

Qanormitami kinguaassiuutitigut atornerlugaannginnissamut illersorneqarnissaat ippa?

Silarsuaq ataatsimut isigissagaanni pitsaanngilaq.

Nalunngilarput silarsuarmi meeqqat 18-t inorlugit ukiullit 1 – 2 milliunit kinguaassiuutitigut atornerlunneqartartut, ilaatigut atortittartutut. Ukiut tamaasa amerliartorput. Meeqqat illunut atortittarfinnut tunineqartarput. Naatsorsuutigineqarpoq Asiame meeqqat 1 million missai atortittartutut inuusut. Qimarngunneqarsimasut. Ilaquttaminnit tunineqarsimasut. Neriorsorneqarsimasut illoqarfimmi suliffissamik pitsaasumik, tamanna pillugu angajoqqaat dollarsialunnik akilerneqartarput meeqqallu atortittarfinnit imaluunniit illuni pisiarineqarfimminnit anitsaaliugaasutut inuutinneqalersarlutik.

Europami meeqqanik atortittartoqarneq amerlanertigut aqqusinerni pisuuvoq. Nalunngilarput nunani Baltikum-imiittuni tamanna atuuttoq. Rusland-ip ilaani Karelien-imi Finland-imut killeqarfiup tungaani pisarpoq. Meeqqat amerliartuinnartut nunanit Europap Kangianeersunit Europap Kitaanut pissunneqartarput atortittartutut sulisussatut atorniarlugit.

Meeqqanik atortittartoqarneq aammalu meeqqanik kinguaassiuutitigut tunngasunut takussutissiani atuisarneq pisarpoq nunani USA-tut ittuni. Aamma Danmark-imi naapittassaavoq.

Danmark qiviaraanni isumaqartoqarsinnaavoq, tassani meeqqat atugarissaartuusut.

Kisianni meeqqat akornanni ajornartorsiuterpasuaqarpoq isiginiarneqanngitsunik. Tamakkununnga ilaavoq kinguaassiuutitigut atornerluineq.

Nalunngilarput meeraq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasutut paasineqartoq ikiorneqartartoq. Kisianni nalunngilarput qassit pineqarnersut?

Sverigemi naatsorsuutigineqarpoq meeqqat 10 %-ii kinguaassiuutitigut atornerlunneqartartut. Tamatuma nassuerutiginnissaa qunuginngilarput?

Red Barnet-imi qunuginngilarput. Sapiissuseqarfiguarsimavarput meeqqanik illersuinissaq pissutsinillu ataatsimut isiginnissinnaaneq.

Oktober 1998-imi meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasarnert pillugu ataatsimeersuarnermi Red Barnet, Danmark-imit meeqqanut taamatut atornerlunneqarsimasunut tunngassuteqartut tamar-mik tikkuartorneqarput.

Meeqqamik innarlineq qanoq paasisariaqarpa?

Meeqqap ilaqtai qanoq sunnigaasarpas?

Meeraq qanoq killisiorneqarpa?

Atornerluisummi eqqartuussaana?

Meeqqamut pitsaanerpaava ataata paarnaarussaappas?

Ilaqutariimmi akunnerminni imminnut isiginninnerannut qanoq sunniuteqartarpa?

Ilaqutaasummi, taakku kia ikiussavai?

Kina uppersaati amigarneri pissutaallutik suliaakkiineqanngitsoortillugu ikiutissava?

Meerpassuimmi?

Minnerpaamik %-t marlussuit niviarsiaqqat akornanni nukappiaqqallu ikinnerumaat meeraanerminni kinguaassiuutitigut atornerlugaasarpas.

Meeraq kinguaassiuutitigut atornerlugaasoq tamatigut timimigut ilungersunartorsiuuteqartarpoq tar-nimigullu sunnerneqartarluni malugineqarsinnaasunik.

Kingunipiluit inersimasunngornermi malunniukkajuttartut ilagaat inoqatinut imaluunnit aappari-samut pissusilersornerni akornuteqartarneq.

Apeqput unaavoq: Pinaveersaartitsisinnaavugut? Ilinniartitsisut perorsaasullu atornerluineq pitsaali-orsinnaavaat?

Nukappiaqqat niviarsiaqqallu ilaat atornerlunneqarnissamut qaninnerusarpat?

Meeqqat inersimasut qanoq iliuusaat aqussinnaanngilaat.

Kisianni ilinniartitsisut perorsaasullu meeqqat ikiorsinnaavaat atornerlunneqarsinnaanerup pitsaalior-nissanut sakkussarissaarneroqqullugit.

Meeqqat nalunngittariaqarpaat, toqqissisimanissamik piginnatitaaffeqaramik, aammalu ikioqqusinna-aneq ikiorneqarnissarlu piginnaatitaaffigitik.

Meeqqat inuusuttullu misigissutsiminnik ilisimaarinnillutillu tatiginnittariaqarput.

Taamaattumik meeqqat inuusuttullu nalussanngilaat, kinguaassiuutitigut atornerlugaanerit pillugit oqalunnessamut piginnaatitaagamik, aammalu imminut akisussaaffeqarnertik tunngavigalugu ilumo-orussaasariaqaramik.

Meeqgerivinni meeqqap paarsisua meeqqap inuuneranut pingaaruteqartorujussuuvoq.

Meeqqap ilinniartitsisua meeqqap inuuneranut pingaaruteqartorujussuuvoq.

Ullumikkut ajornartorsiutit ilagaat, meeqqap ilinniartitsisuaata tamatigut ilisimasanngimmagu, atuart-uutimi ilaat kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasoq.

P-P-R, tarnip pissusaanik ilisimasalinnik sulisoqarpoq, ilinniartitsisorlu meerarlu ikiorsinnaagaluarlu-git, kisianni aamma taakku atornerluisimaneq paasisimanngilaat.

Tamanna allanngortittariaqarparput. Meeqqamut pitsaanerpaq aallavigissavarput.

Tulliullugu saassavara, meeqqat qanoq ikiorsinnaagivut.

Apeqqullu tulleg. Meeraq kimit ikiorneqarusuppa?

Ilaqutariinni?

Atuarfimmi?

Inatsisitigut suut allanngortikkutsigit aatsaat meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut tigussaanagerusumik ikiortalersinnaavavut?

Periarfissaqarpa, sapinngilagut meeqqat meeqqerivinni atuarfinniluunnit naaggaarnissamut imaluun-nit ikiortissarsior-nissamut piginnaanngorsassallugit?

Aap, taama Red Barnet-imi isumaqarpugut.

Taamaammat Namminersornerullutik Oqartussat peqatigalugit atortussiorsimavugut, meeqqerivinni atuarfinnilu atorneqarsinnaasunik.

Kisianni ata tunummut alluallalluta immitsinnut aperilaarta ajornartorsiut suunersoq.

Tusagassiorfinnit ingasattajaarutigineqarpa?

Taamaattoqartuaannarnikuua?

Maannamut tappiillutalu tusilarsimavugut?

Uanga isumaqarpunga, inoqatitsinnik upperinnippallaarsimasugut.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut pineqartillugit, suut maluginiassavavut?
Takusinnaavavut?
Ilisimasavut naammappat?
Sunaana pineqartoq?
Neriuppunga ataatsimeersuarnerup matuma apequtit ilai akissutissaqartikkumaarai.

Kisianni aamma nalunngilarput, meeqqanik atornerluiniartartut Danmark-imi periarfissarissaaqisut.
Qanoq tamaattoqarsinnaagami?

Meeqqanik atornerluiniartartut arlaqartut meeqqanik attuisimanitik pillugit eqqartuussivinni suliarin-
eqarnikuupput.

Assersuutitut taaneqarsinnaavoq Vadstrupgård-imi pisimasutut taaneqartartoq. Tassani angut me-
eqqanik 20-nik atornerluisimasutut eqqartuussaavoq, kisianni ullumi nalunngilarput meeqqat katsor-
sartittut 57-iusut..

Meeqqat politiinut pisimasunik oqaluttuaqqissaarsimapput. Amiilaarnaqisunik oqaluttuarsimapput.
Taamaakkaluartoq sulii inatsisileritooqarpoq oqartartunik meeqqat oqaasii naatsorsuutigineqarsinna-
anngitsut.

Assiliaq taama mumisinneqartarpoq. Angajoqqaat ingerlanerliortutut, namminnek meeqqaminnik at-
ornerluisutut oqaluttuarineqartarput.
Naluara takorloorsinnaanerissi, agajoqqaat taakku qanoq naalliutsigissasut.
Siullermik amiilaarnartumik misigisaqartarput, meerartik pisimasunik oqaluttuarpat.
Isumaqarutta, meeqqap kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnera taamaallat meeqqamut atornerluisu-
mullu tunngasoq, taava paasisaqarsimanngilagut.

Meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluineq pippat, soorlu meeqquerivimmi, taava ilaqutariit tamar-
mik eqqorneqassapput. Inersimasut eqqortuliornermik paasinnittaaseqarnermikkut eqqorneqassap-
put. Inersimasut eqqorneqassapput meeqqamik suneqarsimaneramik paasisaqarnermikkut aammalu
namminnek kinguaassiuutitigut atoqatigiittarnermut eqqarsartaatsimikkut.

Atuaqqammerpara Tuluit Nunanni atornerluisimasut 49-t qanoq meeqqanut saaffiginnittarnerminnik
oqaluttuurtut misissuiffigineqarsimanerat.
Oqaluttuarput atornerluisuullutik, namminnerlu meeraanerminni atornerlunneqarsimallutik, aam-
malu nukappiaqqat niviarsiaqqanit soqutiginerullugit.
Atornerluisut 49 %-iisa meeqqat imminnut tatiginikitsut soqutigisaraat.
36 % meeqqanik nassaarniartarput atuarfiit, pinnguarterfiit, nalunnguarterfiit, sissat, pisiniarfissu-
aqarfiit il.il. eqqaanni.
Atornerluisut 48 %-iisa atornerlutatik paaralugit piimalersimavaat.
Atornerluinerit amerlanersaat meeqqap imaluunnit atornerluisup angerlarsimaffiani pisimapput. 44
% kikkulluunnit iserfigisinnaasaanni, soorlu tamaginnut perusersartarfinni imaluunnit tuperni pisi-
mapput.

Atornerluisunit arlallit ilaqutariinnik ilisarissimannissimapput. Meeraq pinnguaqatigisarlugu. Sammis-
imasaanit angerlaattarlugu. Timersornermi nipilersornermiluunnit sungiusaasuuffigalugu.

33 % meeraq pisoq pillugu oqaluttuaqqunagu oqaluuttarsimavaat.
42 % atornerluineq pinnguarnermut ilaatittuusaarsimavaat.

Tamakku sumut atorsinnaavavut?

Maannakkornit sissamiikkutta pinnguarterfimmikkuttaluunnit isivut marserluta ingerlaartittuassavavut?

Paasisama qanoq sunnerpaanga?

Neriusaagut upperiniavallaartinnangalu ersisuunngortissanngikkaannga.

Neriusaagut meeqqap sanianut inississinnaasunngortissagaannga, pisariaqartillugu illersuisinnaatilunga.

Uanga imaassoraara Danmark-imi meeqqanik atornerluisoqartarneranik nassuerutiginnissinnaanikkut kinguarsimavallaarujussuartugut.

Sammisamik ilisimaarinnittut akornanni isumaqatigiiffiuvoq, meeraq kinguaassiuutitigut atornerlunneqaruni inuunermi aalassatsinneqarujussuartartoq.

Tamannalumi silarsuarmi tamarmi atuulluni.

Taamaattumik meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissinermi ineriartortittariaqarparput katsorsaariaaseq aalajangersimasoq imaluunnit periuseq paaseqatigiiffiusoq.

Meeqqammiuku kikkut kinguaassiuutitigut atornerlunneqartartut, qanorlu ililluta nalunngissinnaavavut?

Red Barnet oktober 98-ip naalernerani kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu ataatsimeersuartitsimmat, Danmark-imi ammaassineqarpoq. Nassuerutiginnissinnaaneq aallarnisarneqarpoq.

Kisianni Danmark-imi suli ungasippoq, nalinginnaasumik nassuerutiginninnissamut ilumut meeqqat allaat paaqqinnittarfinni kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarmata.

Meeqqanut Isumaqatigiissummi immikkoortoq 19 oqariartuuteqarpoq peqataasut inatsisiliatigut, inunnik isumaginninnikkut ilinniartitaanikkullu iliuusissatut maleruagassanik naleqquttunik tamanik aalajangiisassasut, meeqqamut timikkut tarnikkulluunnit qanorluunnit iliornikkut pinerlineqatsaaliutaasussanik, ajoqusiitsaliuutaasussanik imaluunnit sumiginnaatsaaliuutaasussanik atornerluitsaaliutaasussanillu, tassani ilanngullugu pineqarluni kinguaassiuutitigut atornerluineq.

Tamassuma kinguneranik naalagaaffik eqeersimaartussaavoq pisariaqarpallu suliniutinik, aamma inunnik isumaginninnikkut, aallartitsilluni, meeqqanik taakkunungalugu isumaginnittunik tapersersuisussanik.

Pisariaqarpat, naalagaaffiup isumagisassaraa, meeqqanik naalliutsitaasoqarsimappat atornerluineqarsimapalluniluunnit, meeqqat misissorneqarsinnaanissaannut, katsorsarneqarnisaannut malitsigisaannillu iliuuseqarnissamut innersuussinissaq.

Immikkoortoq 19-ip meeraq isumaginnittuminit ajortumeerneqarnisaanit sernissorpaa. Kisianni meeqqamik isumaginnittut aamma allaasinnaapput, soorlu angajoqqaarsiat imaluunnit meeqqerivimmi meeqqap paarineqartarfiani sulisut.

Immikkoortumi pineqarput naalagaaffiup pisussaaffii.

Oqaatigineqarpoq naalagaaffik peqataasoq inatsisiliatigut, inunnik isumaginninnikkut ilinniartitaanikkullu meeqqat illersorneqaqqullugit pisariaqartutitigut tamatigut iliuuseqassasoq.

Oqaatsit pisariaqartutitigut tamatigut, naalagaaffinnut sakkortuumik pisussaaffiliipput.

Meerarli isigigutsigu, taava kinguaassiuutitigut atornerluinerit erloqinartunik allanik ilaqakkajupput.

Pissutsit allat aamma sunniuteqaqataapput. Immaqa meeraq aamma paarinerlugaavoq. Immaqa meeqqap qanigisaani persuttaaneq atugaavoq. Immaqa meeqqap avatangiisaani imigassaq akornutaa-voq.

Ullumi nalunngilarput, meeqqap atornerlunneqarnera naalliunnartunik allanik ilaqakkajuttoq. Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasut tassaappuut meeqqat erloqisut. Taakku ikiussallugit piareersimavugut?

Misigisimangilanga Danmark-imi piareersimasugut, aammalu nunanik allanik ilisimanninnera tunngavigalugu oqartariaqarpunga, sumiluunnit tamatumuunakkut isikkorittoqarpallaanngitsoq. Taamaammat tamatta naligiippugut.

INUIAQATIGIIT PINGAARTITAAT

Inuiaqatigiinni meeqqanut tunngatillugu naleqartitsinermi apeqqutaavoq, inuiaqatigiit meeqqanut tunngatillugu sutigut pingaartitsinersut.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat immikkut eqqarsaatigalugu, apeqqutaassaaq meeqqanik naleqartitsineq meeqqanillu ataqqinninneq.

Kalaallit Nunaanni meeqqat asaneqarnerat nalornissutissaanngilaq.

Nalornissutissaanngilatataq aamma meeqqat inuiaqatigiinni naleqartinneqarnerat.

Aammali inuiaqatigiinni isiginiarneqarpa, suut meeqqanik ajoqusiisartut?

Imaluunnit paasissutissaq tamanna "tikermik qaaffaanernik" ersigunnaaqqava?

Meeraanermi nuannersumik inuuneqarneq ingasaattumik pingaartinneqarsinnaanngilaq.

Nuannersumik meeraanermik pingaartitsinermik ataatsimoorussaqaarneq tassaavoq toqqammavissaq, inuiaqatigiinni suliaassaq manna kivinneqarsinnaassappat.

Taamaaliornikkut inuttut pingaartitanik toqqaasoqassaaq, nunanut allanut naleqqersuuttunik.

Taamammat politikerit kalaallit erseqqissartariaqarpaat, sutigut pingaarnersiuiiniarnerlutik.

Taamatuttaaq Kalaallit Nunaanni meeqqat pillugit suliniaqatigiiffinni isummerfigineqartariaqarpoq, sunik sorsuutiginninniarnarluni, naggataagullu innuttaasumut ataasiakkaamut isumagisassaassaaq inuiaqatigiinni pingaartinneqartunut naammassinninniaqataanissaq.

Tamanna pillugu ataatsimeersuarneq manna ilorraap tungaanut alloriarneruvoq.

Red Barnet sinnerlugu tamassi aqqummik taasuminnga sanarfeqataanissassinni iluatsitsilluarnissamik kissaappassi.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarnernik pitsaaliuineq

Lotte Wenstrup-imit

Periuseq:

- oqallissaarut, Lotte Wenstrup-imit
- eqimattakkuutaarluni oqallinneq
- ataatsimoorneq, eqimattakkuutaat saqummiinerat

Oqallissaarut: Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarnernik pitsaaliuineq.

- Apeqqutaavoq, meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat pitsaaliorneqarsinnaanersoq?
 - Isumaqaruttalu, kinguaassiuutitigut atornerluisarnernik pitsaaliuisinnaalluta, taava qanoq periuseqassaagut?
 - Qanoq iliussaagut?
1. Ilisimasat meeqqanik sullissisunit tamanit ilisimaneqartariaqartut.
 2. Ajornartorsiummik paasinnissimaneq. Meeqqanik paasinninneq.
 3. Isummereersimaneq, aalajangersunik isummereersimaneq, pitsaaliuerusussusermik.

Taakkualu saqqummissapput:

- ulloq / unnuarlu angerlarsimaffinni sulisunik atorfinitsitsiniarnerni
- atuarfinni sulinermi
- angajoqqaanik suleqateqarnermi
- meeqqanik suleqateqarnermi

Danmark-imi kinguaassiuutitigut meeqqanik atornerluisarnerup tungaatigut pissutsit qanoq ippat.

Qallunaat Nunaanni aviisini qulequttat ilaasa takutippaat:

- Meeraqarpoq meeqqerivinniittunik meeqqanik atoqateqartartoqatigiinnik eqqugaasunik.
- Pasitsaassinerit BUPL-imit qunusaarutininik qisuariarfigineqarput.
- Spejderinik siuttup kinguaassiuutitigut atornerluisimasutut unnerluussap arnaataa: Angutaatiga pisuunngitsuvoq.
- Meeqqanik atoqateqartartut: Atoqatigiissinnaanermut ukiutigut killissarititaasoq apparneqarli.
- Unnerluut: Meeqqat mikisut qulingiluat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarput.
- Internet meeqqanik kinguaassiuutitigut samminninnermut aallerfiuvoq.

Pitsaaliuiniassagaanni susoqarnera ilisimasariaqarpoq, kisianni aamma suliamut tunngatillugu isummanik pigisaqartariaqarpoq.

- “Tarnip pissusaanik ilisimatooq; meeqqat taama tujorminartigisunik piviusuunngitsunik oqaluttua-liortanngillat.”

- “Angajoqqaat aalassassimaarput kinguaassiuutitigut kanngutsaattuliorsimaneq pillugu” (Ukiut marluk qaangiutereersut sulii taama aalassassimaartigaat, ikiorserneqartariaqarsimagaluarpur).
- “Nunani Killerni ilaqtut akornanni kinguaassiuutitigut atoqateqartarneq naliginnaasuuvooq assigiummik. (Arnat 14% miss. angutillu 8% miss. 18-nik ukioqalersinnatit atornerlunneqarsimapput).
- Norge-mi amerlassutsit 1017-put.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq pillugu misissuinerit:

Norgemi sianuutiluutit pillugit katsorsaavimmi misissuinerup takutippaa, tassani arnat 20-30 %-ii qanigisatut ilaqtutaminnit kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasut. Sianuutiluuteqarluni napparsimavimmut unitsitaasut 100-t misissuiffigineqarnerini paasineqarpoq, taakkunannga 81 % kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasuusut. Eqqarsariarnaqaaq, tarnimikkut nappaatillit taama amerlatigisut meeraanerminni inuusuttuunerminniluunnit kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartarsimammata. Imminut apereqqajaanarpoq, tamanna pissutaaqataasimanersoq, tarnimikkut nappaateqalersimanerannut.

Qanoq iluuseqarsinnaavugut?

Pingaartuuvooq meeqqanik paaqqinniffiit atuarsiillu ataasiakkaarlutik tamarmik politikkeqarnissaat, qanoq iluorinikkut meeqqat ajortumeerneqarnissaannit illersorneqarnissaannik. Malittarisassanik piuinartunik suliarinnittoqartariaqarpoq, sulisup pasitsaasaqaruni iluusiisaanik.

Aamma suliarinnittoqartariaqarpoq malittarisassanik piuinartunik, meeraq kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimappat qanoq iluorfigissallugu. Pingaernerpaavooq meeqqamik **ISUMASSUINEQ**. Kialluunnit tamanna tunniussinnaavaa.

Tuluit Nunaanni pisortat suliarinneriaasiat allanngortinneqarnikuuvooq imaalillugu, persuttaanerup kinguneranik suliaqarnermi aammalu suliani imigassap akuuffigisaani meeqqanik attuisoqartillugu, taava politiit inunnillu isumaginnittut akuliutsinneqartarlutik.

Ajornartorsiutit qulaarnissaanut makku sakkugisinnaavavut:

Uagut imminut, malussarissuserput aammalu meeqqat ajortumeerisarnerillu pillugit ataatsimut ilisimasavut.

Meeqqat apuussiffiginiarsarippatigut ammasuujussaagut, eqqarsaatigalugulu meeqqammita sumik oqaluttuunniarsarigaatigut. Ajornannginnerpaavooq soqutaarpiannigitsuusaarinissaq, kisianni ilumoorussisariaqarpugut.

Suliatsinnik ilisimaarinnittut allat ajornartorsiut pillugu oqaloqatigisariaqarpavut. Ernumassutivut oqaluuserisariaqarpavut.

Atuarfiup paaqqinniffiilluunnit pisortaa ernumanerput pillugu ilisimatittariaqarparput.

Suliffiit tunngavigalugit eqimattakkuutaanut agguarneq oqallinnerlu:

”Uagut suliffigisatsinni meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumerisinnaaneq pitsaaliorniarlugu suna aallartiffigissavarput?”, saqqummiinernik malitsilik.

Eqimattakkuutaat saqqummiineri:

Eqimattat 1: Eqqartuussiveqarneq allallu:

Meeraq ajortumeerneqarsimappat killisiuineq ajortumeerinngorsinnaavoq alla, mianersortumik sukumiisumillu pilersaarusioneqanngikkuni – inunnik isumaginnittoqarfimmi, politiini eqqartuussiveqarnermilu.

- Killisiuinerni video-mut immiussinerit atorneqassapput
- Suliarinninneq sapinngisamik sukkanerpaamik ingerlasariaqarpoq
- Namminersornerullutik Oqartussat angalasartussanik pilersitsisinnaapput.

Eqimattat 2. Peqqinnissaqarfik:

- Paasissutissanik nalinginnaasunik ilaqutariinnut meerartalinnut apuussineq
- Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisimanermik paasinnittoqartillugu inunnik isumaginnittoqarfik ilisimatinneqassaaq.

Eqimattat 3. Perorsaasut:

- Suliamut ilisimasat pingaarput, ilisimasanik ingerlatitseqqiisinnaasariaqarpoq
- Takussutissanut tappinniartariaqarpoq
- Uteqattaarinerit pingaarput
- Isummersortaatsinik allannguinnisaq pingaarpoq
- Suliffiit akimorlugit pitsaaliuineq
- Meeqqat imminnik pingaartitsinerat qaffassartariaqarpoq
- Kipisuitsumik ingerlanipalaamik unitsitsinikkut pitsaaliuineq
- Angajoqqaanik ilinniartitsineq.

Eqimattat 4. Meeqqueriviit:

- 0-3-nik ukiulinnut paaqqinniffinni sulisut takussutissanik malussarsinnaaneq ilinniartariaqarpaat
- Atorfinititsisarnermut politikkimi meeqqanik ajortumeerisoqartarnera sillimaffigisariaqarpoq
- Sulisut ataatsimiinnerini killissat aammalu meeqqat ernummatigisat eqqartortariaqarput
- Ajortoqartillugu oqaluttuarsinnaanermut meeqqat sungiusartariaqarput
- Sulisut unitsittariaqarpaat meeqqat kinguaassiutaannik attuisarnek, sungiussapiluuvoq ajortumeerinertut paasineqariaannaq.

Eqimattat 5. Isumaginnittoqarfik:

- Suliffiit akimorlugit suleqatigiinnermik pilersitsineq
- Meeqqanut inuusuttunullu neqeroorutit amerlanerit
- Atorfinititsisarnermi sulisoqarnermilu politikkimi ajornartorsiummik eqqanaarineq
- Angajoqqaanik ilinniartitsinernik pilersitsineq
- Ajornartorsiut pillugu paasisitsiniaasoqarlunilu innuttaasunik ataatsimiisitsisoqassaaq
- Sammisaaq pillugu ilisimatusarnek kisitsisinillu katersineq
- Inatsisit sukaterneqassapput
- Isiginnaartitsinikkut oqallinnermik pilersitsineq
- Katsorsaaviit amerlanerit
- Isiginiarneqarnerusariaqarpoq, aamma angajoqqaat ikiorneqarnissamik pisariaqartitsimmata, meeqqamik ajortumeerneqarsimanerata pissusilersorfiginissaanut.

Eqimattat 6. Atuarfik:

- Sulianut ima ittunut aalajangersimasumik attaveqaateqartariaqarpoq
- Meeraq qitiussaaq
- Kommuunimit orniguttarfinnut aningaasanik illikartitsisoqassaaq
- Siunnersuisarfinnik ammasunik pilersitsineq
- Ajortumeerisarnek sammineqarli, meeqqat naaggaarsinnanermut ikioqqullugit.

Eqimattat 7. Tarnip pissusaanik ilisimatuut, inunnik isumaginninnermut siunnersortit, pitsaaliuinnermut siunnersuisoqatigiinnut ilaasortat:

- Meeqqat atugarisaat pitsaanerulersinniarlugit, inuiaqatigiinni isummersoriaatsit inatsisillu allanngortittariaqarput
- Meeqqat eqqartuussiveqarnikkut inissisimanerat pitsanngorsaavigalugu
- Pappilissatigut immersorneqartariaqarput paasisutissat meeqqap anaanaata ataataatalu inooqatiigiinerat pillugu, suliap ingerlanneqarnerani atorineqartussatut.

Akisussaaffigaarput atornerluinernik pitsaaliuissalluta.

Uagut-una meeqqat pisinnaatitaaffeqarnerinik ilinniartissagivut.

Ilinniartissavavut pisinnaatitaaffeqarmata toqqissisimanissamut, pisariaqarpallu ikiortissarsiornissamut.

Meeqqat takussutissiinerinik paasinnissinnaaneq ilikkartariaqarparput.

Meeqqat misigisaat pillugit oqaloqatigisassavavut.

Kisianni, naammangilaq.

Inersimasut sumiginnaaneq isigissavaat, meeqqap ulluinnarni inuuneranut tunngasorpassuit ilaattut.

Ulluinnarni inuunermi tassani immaqa persuttaaneq immaqalu imigassaq avatangiisaanut ilaapput.

Takussutissaqarpoq alapernaatassanik, kisianni tamarmik ataatsikkut takussaasariaqanngillat.

Meeraq/inuusuttoq kiserliorpoq imminullu appassissumik isiginnittaaseqarluni, immaqa

nikallungalluni nanertisimaarlunilu. Niaqorlunnerakulasarpoq, timimini anniaaterpassuaqarluni.

Tassangaannartumik qissasersinnaavoq ersiuleriataarluniluunnit. Nereriaatsikkut ippinnaateqarneq, attaveqarniarnermi kinguaassiuutilereqqajaaneq, nerisarnermi ajornartorsiuteqarneq. Kamajaneq, ase-rorterusussusermik pissuseqarneq, imminoriarneq. Allanik timaatigut ajortumeerisarneq.

Qanoq ililluta assiliaq allanngortissavarput?

Suna aqqutissaava, assiliaq allanngortikkusukkutsigu?

Ilisimasat assigiit, meeqqanik sullissisunit tamanit ilisimaneqartut, pigineqartariaqarput.

Ajornartorsiummik paasinnittaaseq assigiik pigineqartariaqarpoq. Meeqqamik paasinninneq.

Meeqquarivinni atuarfinnilu sulisut pitsaaliuineq pillugu isummersorsimasariaqarput.

Sulisussanik atorfinitsitsilernerme eqqanaareertariaqarpoq tamakku pillugit isummanik pigisaqarneq,

tamakkulu ulluinnarni sulinerme ilaasariaqarput, meeqquarivinni, atuarfinni angajoqqaanillu

suleqateqarnermi. Tassami meeqqanik sullissinerni tamani, aammattaaq inunnik isumaginnittoqarfinni politiinilu.

Kalaallit Nunaanni kinguaassiuu- titigut atornearluisarneq – oqaluttuaq piviusorlu

Meeqqanik atornearluneq inuusaatsitta ilagiartuaarpaat?
Ilaquttamik qanigisamik atoqateqartarneq oqaluttuaannaava?

Saqqummiisoq: Else Poulsen, cand. psych.

Aningaaq Maliinalu pillugit oqaluttuaq

Kalaallit allattaatsimik ilisimasaqanngikkallaramik atorpaat oqaatsit atorlugit ilisimasanik ingerlatitseqqittarneq, inuiaqatigiinni utoqqaanerusut inuusunnerusunut oqaluttuarisarlugit pisimasut, eqqarsaatit, isummat, inoqatinik innimiginnittariaqarneq paasinninnerlu, siunertaralugu inuiaqatigiinnut in-nimigeqatigiittariaqarnerup attattuarnissaata pulasimalluarnissaa. Ilisimasat ilinniartitsinerlu taamaalilluni kinguaariinnut tullernut ingerlateqqinneqartarput.

Piffissap ingerlanerani oqaluttuat taakku innuttaasunut ima sunniuteqartigilersimapput, saqqummi-unneqartalerlutik oqaluttuarineqarlutillu oqariartuutunik sakkortuunik tunngaveqarlutik. Oqaluttuat-igut ingerlateqqittakkat taamaalillutik inuusaatsimi tupinnartuliatullusooq inissisimaffeqalerput, ul-lutsinnilumi sulii oqaluttuarineqartarput nuannarineqarlutillu ilisimatuussusermik, eqqarsaasersuuti-nik, immersuiner-mik atoruminartuunermillu imaqarnitik pissutigalugu.

Oqaluttuat taamatut isumaqartinneqarsinnaallutillu tupinnartuliat ilaat tassaavoq ”Aningaaq Malii-nalu pillugit oqaluttuaq”, oqaluttuami qatanngutigiiittut:

(Tigusiffik: Knud Rasmussen-ip katersugai: ”Oqaluttuat oqalualaa, Avanersuarmit”).

”Ukiorsuarmigooq taartorsuarmi pinnguarlutik qullitik qamiteqalugit - illumi inussuit. Tutikkatik silamut anneqattaarlugit naneruarsuaq ikeqalugu.

Aningaallu tutikkani annitsialerpaa, takutsialerpaa: qatanngussuani seqineq!

Kanngusuleqisoq seqineq qatanngussuani tuteqangamiuk. Iviangersuani pilaqigaa, aningaamut milo-riutitsiarlugu oqarlunilu: “Mamareqigamma, tamarma mamarequllunga.”

Arpangitsialerpoq, malissaqigaa Aningaap, tamarmik naneruarsuatik tigummillugit.

Qilammut majuallatsiaqisut, Aningaaq paallatsiaqisoq, naneruarsua qamitsiaqisoq, aamaginnaleqisoq. Qilammut taaja peqisut. Seqerngup naneruarsua qaamalluartsuulluni uunartorsuaq. Aningaap aamaaginnarami uunanngilluni qaamaannartupaluk.

Qilammi illoqatigiilerput qarajariissuullutik. Seqineq aasarsuarmi isiuitsorsuaq illuminut, aniiginnaleqaluni ulloq unnuarlu - nunarsuaq erianarseqaluni, aputaarulluni naallu naaleqalutik. Aningaallu anissaaqaluni. Ukiumili - seqineq anissaallaraangat taarsuanngullarpattooq kappiasunnarseqaluni, Aningaaq kisinnguapalummi uunanngitsupaluulluni qaamaleqaluni. Kisianni kiffartupaloqattarami aamma aallaqattaartupaluk, tamalussuaannarnik neqissarsioqattarlugit inuit. Aningaaq nueqqaallaraangat inuit oqarpattut: “Qujanaq, pisassat tikiuppatit!”

Taarsuarmi nioqqaannartorsuit inuit mumerpassualeqalutik sanivalulluarunnaarlutik. Kisianni nanut ilulissat qarajarsuinut pulallaraangata naneruartsuullutik pinialuttarpaat. Qiluttuusat ulloq angusaqattaleraangagu inussuit nuannaarpassuartaarput qaammarnissarsua ungasikkunnaarmat. Kiisa seqinersuaq tikillaraangat inussuit nippaqattartorsuit: “Nuannarii, qujanaqii, tikeqisoq uunartorsuaq, saqqisaarnarsinialeqisoq!” Oquutseqalutillu inussuit, kateqalutik ataatsip neqaataanik nererpassualeqalutik.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq qanoq paasisariaqarpa?

Incest tassaavoq kinguaassiuutitigut atoqatigiinneq ilaqutariillutik toqqaannartumik kinguaariit akornanni. Kinguaassiuutitigut atornerluineq tassaavoq ajortumeerineq ilaqtutaniinnaangitsoq, aammali inunnit allanit pisoq. Incest imaluunnit kinguaassiuutitigut atornerluineq pineqaraluarpat, tassani nalaanneqassaaq inuk nukittunerusumik inissisimaffini iluaqutsiullugu pinngitsaaliinikkut aammalu inuup allap pisariaqartitai soqutiginagit nammineq kinguaassiuutitigut piumassutsiminik naam-matsitsiniarsarisooq. Ingerlaavartumik sivikinnerusumilluunnit atornerluisoqarsinnaavoq, amerlanertigullu inersimasooq meearlu misigissutsitigut imminnut pituttugaareersimasarput.

Naliginnaasumik kinguaassiuutitigut atornerluisoqarneranik oqartoqarsinnaavoq, inersimasup imalu-unnit ukioqqortunerusup meeraq kinguaassiuutitigut susoqarnissaanut pinngitsaalippagu. Atornerlu-ineq assigiinngitsorpassuartigut pisinnaavoq, soorlu pinngitsaaliinerusinnaavoq, pinngitsaaleeriar-neq, allatigut kinguaassiuutitigut meeqqamut killissat qaangerlugit iliuuseqarneq, attualarinikkut, immi-ut atisaajarneq aammalu oqaq/qaneq atorlugu kinguaassiuutitigut sammeqatigiinnissamik pinngitsaaliineq.

Aamma ajortumeerineruvoq meeraq pinngitsaalineqarpat inersimasut atoqatigiinnerannik isiginnaar-nissamut imaluunnit filminik kinguaassiuutilerisunik isiginnaaqatigiinnikkut.

Kiisalu meeraq oqaatsitigut ajortumeeriffigineqarsinnaavoq kinguaassiuutinut tunngasunik oqaloqati-giinnermik tusarnaartinneqaruni.

Taamaattumik kinguaassiuutitigut atornerluinerit tamatigut timikkut sakkortuuliornikkut pisariaqanngillat – kisianni kinguaassiuutitigut ajortumeerineq sunaluunnit, timikkut tarnikkulluunnit, ajortumeerinninneruvoq.

Tassani pineqarpoq inersimasup ukioqqortunerusulluunniit meeqqap imminut tatiginninneranik atornerluinera.

Taamaammanuna kinguaassiuutitigut atornerluineq eqqartorneqaraangat, aamma tassani pineqartartoq sumiginnaaneq.

Kalaallit qallunaallu kultur-ii aallaavigalugit Nunatsinni oqaluttuat taakkualu pinngortarneri

Siusinnerusukkut taaneqareersutut oqaluttuap pinngoriartuaarnera sumiiffimmi piorsarsimassutsimit aallaaveqarpoq. Oqaluttuat aqqutissiuusseqataasarpot, inuit misigissutsikkut inooqatigiinnikkullu pisariaqartitaminnik naammassinninnissaannut, taamaalillutillu avatangiisinut inuuffigisaminnut naleqqussarsinnaallutik.

Kultur-it marluk (kalaallit qallunaallu) imminnut aporpata - nunatsinnimi tamanna pisarsimavoq sulilu pisarluni - taava aamma tassani oqaluttuat imminnut apussapput ilaatigullu akulerullutik.

Assersuut: Meeraq tarnimigut ajortumeerineqaruni - t.i. takussaasumik timikkut ajortumeerisoqarsimatinnagu, kisiannili pineqarluni tarnikkut ajortumeerineq, meeqqamut aamma ilumikkiisinnaasoq - taava meeqqamut ajortumeerisoq iperagaassaaq, tassani tigussaasumik timikkut kinguaassiuutitigut ajortumeerineq pineqanngimmat.

Oqaluttuag ataaseq malillugu, kinguaassiuutitigut atornerluisartut tasaanerarneqarput inuit meeqqap nalusai (meeqqanik ussiiniat). Kisianni pivusoq imaappoq, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinerit 90 %-ii meeqqat ilisarisisamaannit piliaallutik - taakkunannga 80 % ilaqutaallutik.

Oqaluttuat allat malillugit ilaqutariillutik qanigisariinni atoqatigiittarneq qaqutigoortuuvog taamaallaallu inuiaqatigiinni inuuniarnikkut atugarliortut akornanni nalaatassaalluni. Pivusoq imaappoq, ilaqutariillutik qanigisariinni atoqatigiittarneq qaqutigoortuunani aammalu inuiaqatigiinni inissisimaffinni tamaginni nassaassaalluni. Taakkunannga 70 % ataataasup / ataatassap taakkulu meeraasa akornanni pisarput.

Oqaluttuat ilaat malillugit, qallunaat Kalaallit Nunaanniittut ajortumeerinnittuusinnaanngillat, kinguaassiuutitigut atornerluineq tamaallaat kalaallit akornanni atugaammat. Tamanna aamma ilumuunnigilaq.

Oqaluttuag alla malillugu, qaqutigoortuuvog nukappiaqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartarnerat, aammalu arnanik ajortumeerinitartoganngitsoq. Ullutsinni meeqqat akerlianik oqaluttuarsinnaapput.

Qanga ullutsinnilu piviusut

“Aningaaq Maliinalu pillugit oqaluttuag” assersuutaavoq qatanngutigiit akornanni kinguaassiuutitigut atoqatigiittarnermut, t.i. ilaqutariit iluini kinguaassiuutitigut atoqatigiittarneq. Aningaaq Maliinalu pillugit oqaluttuap oqaluttuuppaatigut, ilaquttatut qanigisariit akornanni kinguaassiuutitigut atoqatigiittarneq akuersaarneqarsinnaanngitsoq, inummut sequtserisusoq tarnikkullu kingunipiloqartartoq, inuunerup sinneranut piujuartussanik. Ilaqutariit akornanni kinguaassiuutitigut atoqatigiittarneq ilaqutariit avissaartuunnerannik immikkullu inuusariaqarnerannik kinguneqarpoq - uffa nal-

uneqanngikkaluartoq pineqartut tamarmik illugiillutik inuiaqatigiinni pinngitsoorneqarsinnaanngitsut.

Qulaani oqaluttuaq ullutsinni sulī atuuppoq - tamannalu ataatsimeersuarnerup matuma peqataasullu amerlassusaata uppersarpat.

Ilaqutariit iluani pissutsit

“Ilaqutariit naliginnaasut” ilisarnaatigaat ataatsimoorussaqaarneq, aammali ilaqutariit avataanni kisi-miilluni peqatigiilluniluunnit ingerlataqarsinnaaneq. Ilaqutariit pitsaasumik inuuneqarnissaannut pisariaqartut ilagivaat ammaffigeqatigiinnissaq, kinaluunnit imminuinaq isumalluutigaluni inuusinnaanngimmat. Pissutsit tamakku meeqqat nalorninaatsumik misigitartapat, inersimasut - t.i. angajoqqaat - tassaasut killissanik sinaakkutissanillu pilersitsisussat, aammalu meeraaneq inersimasuunerlu assigiinnngissuteqartut.

“Ilaqutariit naliginnaasuungitsut” amerlasuutigut avammut matoqqasuusarput, taamaalillutillu ino-oqatigiinnikkut silittumik attaveqaateqartarik. Imaluunnit imaassinnaavoq ilaqutariit avammut attaveqarnerat assut qerasuusoq, taamatut pissusilersornikkut toqqorterniarlugu ilaqutariit iluanni susoqarnersoq. “Ilaqutariit naliginnaasuungitsut” tassaapput ilaqutariit killissatigut ajornartorsiuteqartut - ilaqutariit iluanni aammalu avammut attaveqarnermi, killissatigullu ajornartorsiutit sakkortunerpaasarpur misigissutsit tungaasigut. Ilaqutariit avatangiisit qununartut toqqissisimanann-gitsutullu isigisarpur. Meeqqat pissusissamisoortumik ilaqutariinnit avissaariartuaarnerat ilaqutariit-tut ataqatigiinnermik uloriarnartorsiortitsisutut isigineqartarluni.

Ilaqutariit immikkoorniartuugunik pisariaqartinneqartarpoq pitsaanerpaatullu isigineqarluni, pisariaqartit tamarmik ilaqutariit iluanni naammassiniarneqarpur. Ilaqutariit iluminni killissat erserner-lulersarput paatsuunganarlutillu. Aalajangersimasunik malittarisassaqaannginnerani meeqqat tassaa-lersarput angajoqqaat misigissutsikkut naammassinnaanngisatut pisariaqartitaannut naammassin-nittussatut akisussaaffeqalersarnerat - kinguaassiuutinut tunngasut ilaatillugit.

Qalleqqiutitut piviusoq mumisinneqartarpoq pissutigalugu ilaqutariit innuttaasa tarnikkut anniaatit, soorlu kamak, nuannaannginneq, aliasunnermik ersinermillu misiginerit nammakkuminaatsittarmati-git. Misigissutsit tamakku ulorianartutut misigineqartarput, taamaammallu taakku ingalassimaniarlutit piviusoq allaatinneqartariaqarluni.

Meeqqat inersimasut namminerlu inissisimaffitik erseqqissumik inississinnaasanngilaat, aammalumi inissisimaffiit taakku killissallu nikerartuarmata.

Tamatuma kingunerikkajuppaa, meeqqat killiliussanik ilikkanngitsoornerat misigisimasarlutilli, allat pisariaqartitaannik piumasaannillu naammassinittussatut pisinnaajuartariaqarlutik - allaat immin-nut namminerlu pisariaqartitaminnut tulluanngikkaluarpur.

Taamaattumik taamatut ineriartornerup kingunerikkajuttarpur, meeqqat - ilaqutariit iluanni kinguaas-siuutitigut atornerlunneqanngikkunik, ilaqutariit avataanni ajortumeerneqarnissaat kinguaassiuutitig-ullu atornerlugaanissaat. Ineriartornerup aamma kingunerisinnaavaa meeqqap inersimasunngorner-mini aappartaarnissaa, imminik immaqalu meeqqaminnik atornerluisussamik.

Ilaqutariit avatangiisit qanoq sunnertarpat

Avataanit isigalugit ilaqutariit imminut ataqatigiippasippur, ilaqutariippasuarnut allanut usornartu-mik. Ataqatigiinnerli qaninnerusumik qimerlooraanni, takuneqassaaq ilaqutariit inunnut allanut attaveqarnerat.

veqarnerat sivikitsuinnaasarteq qaaginnarsiortuullunilu, pissutigalugu ilaqutariit misigisarmata allanik tatiginnissinnaanatik. Ilaqutariit ilaat kommuunimit kommuunimut allamut nuuttarput akulerufigineqarnissaq pinngitsoorniarlugu. Ilaqutariit allat pisinnaasartik tamaat ikiortittarput, qulaarivallaarnaveersaaginnarlutik. Meeqqat avatangiisinit immikkut pissuseqartutut isigineqartarput pinngitsaallineqarlutillusoq tunuarsimaarnermut kisimiittuunermullu, imaluunni avatangiisinit immikkoortinneqartarput taamatullu meeqqanut inersimasunullu allanut attaveeruttarlutik. Meeqqat ippinnartumik pissusilersoraangata allanit ajattoqqajaaneqartarput.

Avatangiisit qisuariaataat

Kinguaassiuutitigut atornerluineq qulaarneqartillugu, siullermik eqqugaasoq sakkortuumik misigineqatigineqartarpoq, sukkaqisumilli avatangiisinit ilaqutariit tungaannut tunuarterneq pisarpoq, ilaqutariinnillu ajattuineq pilersarluni. Taamaattumik takujuminaassinnaavoq, ilaqutariit imminnut immikkoortinnersut imaluunni immikkoortinneqarnersut. Tamatuma malitsigisaanissaaq ilaqutariit sullissisunut ataniartorujussuanngortarput, allanut inuttut attaveqarneq annikillisoq. Taamaalluni ajortumik aallarnerup attanneqarlunilu sakkortusarneqarnera “kaavittuarlersarpoq”.

Kulturi meeqqanillu kinguaassiuutitigut atornerluineq

Kulturi meeqqanillu kinguaassiuutitigut atornerluineq eqqartorneqartillugit eqqaamassallugu pingarpoq, tassani pineqarmat “ilaqutariit iluminni kultuuriat” imaanngitsoq “inuiaqatigiit kultuuriat”. Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqartoq incest / ilaqutariit iluanni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq pisarpoq, inersimasup nammineq misigissutsikkut (timikkut inooqatigiinnikkullu) pisari-aqartitaminut meeraq naammassinnittussatut atorpagu. Piffissap ingerlanerani meeraq avatangiisinit inuuffigisaminut inooqataalissaaq. Taamaattumik kultuurimi sumiluunni meeqqanik ajortumeerineq pisinnaanngisaannarpoq, inuiaqatigiinni kultuurip ataani immikkut allanik kultuureqanngippat / subkultur, taamaattorpiaappullu “ilaqutariit nalinginnaanngitsut” - tassami ilaqutariit taamatut ittut pissusilersoriaaseqarput namminneq iluminni nalinginnaasutut isigisatik malillugit, inuiaqatigiinni nalinginnaasut pinnagit. Tassalu subkultuurikkut kingornussineq pilissaaq, tassami amerlasuutitigut kinguaassiuutitigut atornerluineq kinguariinnit taakku tullinut ingerlateqqinneqartarmat.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq aammattaq inooqatigiinnikkut kingornussinerup ilagaa. Peroriatornermini meeqqap katersussavai kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu ilisimasat, misilittakkat aamma isummat, tamakkulu kinaassutsiminik ineriartortitsinerani ilaassapput.

Piviusoq qanoq isikkoqarpa, aammalu ilumut incest pillugu oqaluttuamik pigiliutaqarpa?

Piviusup misilittakkallu takutippaat, ilaqutariinni incest pisanngikkaluarpuunni meeqqat angerlarsimaffimmi allatigut sumiginnagaasinnaasut. Taamatut sumiginnagaanerup kingunerisinnaavaa angerlarsimaffiup avataani kinguaassiuutitigut ajortumeerineqarnissamut qaninneruneq, pissutigalugu pissusilersornermikkut allat iliusaannut apeqquusiinikinnerugamik inersimasunullu killiliinissaq ilinniarsimannginnamikku.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaanermut qanoq misiginninnerannut apeqquiterpassuit sunneeqataapput, ilaatigut ajortumeerisumut attaveqarneq, meeqqap immiut illersoriarsinnaassuseqarnera, tarnikkut nukittussuseq, qanoq siviutigisumik atornerluineq ingerlasimanersoq kiisalu avatangiisimini ikiorneqarnissamut periarfissai.

Naggasiut

Oqaluttuat ilaatigut piviusumik qaangiisarpur, aamma uagutsinnut inersimasunut.

Ilaatigut nunatsinni kultuurit marluk akornanni “akuliunnissaq ersissutaanermik” ajornanneqisumik oqaluttuakku upperisat pinngortarput, tassani ingammik pineqarlutik paatsuinerit, ataqqinninnginneq aammalu kultuurip aappaata aapparminik nikaginninnera.

Pingaarlunnartuuvoq nunani arlalinnik kultuurilinni - soorlu nunatsinni - ataqqissallugu oqaluttuat kulturimut tunngassuteqarlunnarmata - aammalu kultuurit taakku marluk arlaannaataluunnit kinguaassiuutitigut atornerluineq akuersaartuunngimmagu.

Ulloq manna tikillugu Aningaaq Maliinalu illumi immikkoorlutik inuupput, aappaa atsaat nuisarluni aappani tarrikkaangat.

Kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut isummat – piviusut piviusuunngitsullu

Else Poulsen, cand. psych.

Peqataasut kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut isumaqarput, tamanna akuersaarneqarsinnaanngilluinnartoq anguniagaqartumillu pinaveersaartitsilluni suliniuteqarnissaq aaqqissuunneqartariaqartoq.

Oqaluttuaq kinguaassiuutitigut atornerluisarneq kallaallit kultuuriannut ilaanerarlugu taamatullu akuerisaanerarlugu sakkortunerpaamik akerlilernerqarpoq – oqaluttuaannaavoq imaluunnit tunnga-veqanngitsumik isuma piviusorlu allaaneroqaaq. Aammali sammisaq sulitinnaveersaarneqartaqaaq amerlasuullu isitik matoqqavaat nipangersimallutillu.

Annertunerusumik paasisitsiniutigineqarlunilu ersarissarneqartariaqarpoq, suut oqaluttuaallutillu oqalualaajunersut suullu piviusuunersut, kinguaassiuutitigut atornerluisarnerup tungaatigut.

Meeraq ilaqtallu

Kinguaassiuutitigut atornerluineq paasineqarpat, meeqqamut ajunngitsussaq aallaaviusariaqarpoq, angajoqqaat pisariaqartitaat salliutinneqarani. Meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimanermik oqaluttuarpata upperineqartariaqarput. Kommunit tamarmik orniguttarfinnit pilersitsiviusariaqarput, meeqqap orniguffigisinnaasaanik ikiorneqarlunilu, oqaluttuami siaruarterneqarnissaanik ernumasariaqarani.

Kinguaassiuutitigut atornerluinerit imigassamik sunnerneqarsimaffinni pigajupput, kisianni aamma meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq kisimi pineqanngilaq, aammattaarli annertuumik pineqarlunissaaq inuit sakkortuumik inuttut ajornartorsiuteqarneri, suliffissaaleqineq, inissaaleqineq sumiginnaanerlu.

Eqqugaasoq atornerluisorlu tamarmik katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqartariaqarput.

Sullissisut

Kisianni aamma pingaartuuvoq qanigisaasut ikiorneqarnissamik periarfissinnissaat. Atornerluisup eqqartuunnissaanut uppersaatinik amigaateqarpat, eqqugaasoq / meeraq taannagajuppoq illoqarfimmut / isumaginnittarfimmut allamut nuunneqartariaqartoq.

Pisariaqaleriartuinnarpoq sullisseqatigiinnik ilinniartitsineq, ilinniarsimasunillu, meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerannik ajornartorsiummik sammisaqartunik, ilinniartitseqqittarneq.

Kissaatigineqarpoq naliginnaasumik ilitersorneqarnissaq, meeqqamut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasumut sullissinerup aaqqissuunneqarnissaanik aammalu kissaatigineqarluni ulluinnarni sulinerit atatillugu sullissinermik ingerlatsisinnaanermut sakkussanik tigussaasunik ilinniartinneqarnissaq. Kissaatigineqarpoq suut anguniagaanersut qanoq ilusilersorneqartarnissaanik ilisimasaqarnissaq aammalu anguniakkat taakku qanoq anguneqarsinnaanerinik.

Tarnip pissusaanik ilisimasallit kinguaassiuutitigut atornerluinermut suliassanut ikippallaarput. Najugarisani nukiit atorluarniarlugit suliffiit akimorlugit suleqatigiinnermik silittumik pilersitsisoqartariaqarpoq, sullissinissap sukumiisumik suliamit suliamut pilersaarusiorneqarfigisinnaasaanik, ajornartorsiutit annertussusaat aallaavigalugit.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerannik suliaqarnermi periarfissaqartariaqarpoq ilitersuunneqarsinnaaneq – ataatsiakkaanut suleqatigiikkuutaanullu.

Misigissutsit taakkulu qanoq isummersuiffigineqarsinnaanerini ilisimasaniq siammarteriffimmik pilersitsisoqartariaqarpoq.

Sillimaqatigiinnik pilersitsisoqartariaqarpoq, pinaveersaartitsinikkut suliniutinik aallarnisaasussanik aammali atornerluineq paasineqartillugu ikiuinnermik pisariaqartumik eqqanaarinnittussanik. Kinguaassiuutitigut kingornussisarnerup erloqinartumik nangeqattaartuunera kipitinniarlugu kommuunit tamarmik ilaqutariinnik siunnersuinnermik aallartitsinissaq pingaartittariaqarpaat – aamma ilaqutariinnut kinguaassiuutitigut atornerluinnermik eqqorneqarsimanngitsunut – tamanna pinaveersaartitsinnermik kinguneqarsinnaavoq.

Meeqqat inuuneqarluarnerat pisinnaatitaaffiilu annertuneroqisumik eqqumaffigineqartariaqarput, politikerillu meeqqanut inuusuttunullu aningaasanik amerlanerusunik pingaarnerutitsisariaqarput.

Kinguaassiuutitigut innarlerne-qarsimatilluni meeqqamut tarnik-kut sunniutaasartut

Bjarne Nielsen, nakorsa q meeqqat inuusuttullu tarniginik immikkut ilisimatusarsimasoq

Meeraq naloginnaasumik ineriartorsinnaavoq, naloginnaasumik meeraasimaguni, allatut oqaatigalugu meeraq nammineq sukkassusissani malillugu ineriartornissaminut periarfissinneqartoq, angajoqqaalik asannittunik aamma ilikkagassanik, perorsaaneramik, ajugaaffiginiagassanik akisussaaffimmillu inerisimanerminut tulluartaunik tunioraasunik.

Sumiginnaanermi, angajoqqaat angajoqqaatut suliassartik unioqqutissavaat – imalu annertutigisumik, meeqqap inuttut ineriartornerminut ajoqutigisaanik. Meeqqat sumiginnagaasimasut tarnimikkut il-qissertarput. Meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluineq / kanngutsaanneq meeqqamik sumigin-naanerit ilagaat, immaqa sumiginnaaneri ajornerfaat. Kinguaassiuutitigut atornerlugaaneq ilumikki-unneqartarpoq, immaqa inuup ilumikkiuttagaani naalliunnarnerpaaq, inuk kinaassutsimigut itisuu-mik eqqorneqartarmat aammalu tarnikkut timikkullu ataavartunik ikiligaasarluni. Ajortumeeriner-mi, ingammik arlaleriarluni pisoqartilluni, meeqqap tarnimigut misigisarpai sumiginnagaaneq, tatigin-ninnermik kipisitsineq, kinguaassiuutinut tunngasutigut pissaanermik atuiffigitinneq, isertuusseqqul-luni qunusaarneqarneq, qanigisanut unneqqarissuunikkut aporaaffeqalerneq, upperineqanngissinna-aneq ajoquserneqartutullu misigisimaneq.

Kinguaassiuutitigut atornerlugaaneq sumiginnagaanerlu assigiissuseqarmata, piffissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit ajoquserneqarnerit assigiissuseqartorujussuupput, kisianni ikiler-neqarnerit annertunerpaasarput meeqqanut ilanngullugu kinguaassiuutitigut atornerlugaasunut.

Ilisimatusarnerit erseqqissumik uppersarsarpaat, meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartut an-nertuumik ajoquserneqartartut.

Bjarne Nielsen

Timikkut ajoqusernerit

Timikkut ajoqusiineqarsinnaavoq kinguaassiuutit silarliit eqqaatigut, utsunni imaluunnit itermi. Pilersinneqarsinnaapput ammanermik neruttuinerit, kimillannerit aanaarnerillu. Aamma uloriana-ateqarlunnarpoq meeqqat aseruuttoqalersinnaanerit – kinguaassiuutitigut nappaateqalersinnaanerit. Niviarsiaqqanut piumassuserinngisamik naartulersinnaaneq pisinnaavoq.

Ajoqusernerit tamakku paasineqartarnerannut apeqqutaavoq meeqqat atornerlunneqarsimanerninut naleqqiullugu qaqugukkut misissorneqarnersut. Tuluit Nunaanni meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanerup kingorna nakorsamit misissorneqartut 25 %-ii timikkut ajoqusersimarsarput.

Tarnikkut ajoqusernerit

Tarnikkut ajoqusernerit / kingunipiluit annertussusaannut apeqqutaasorujussuuvuq, atornerluinerup qanoq pisanera. Immikkut pingaarutillit makkuupput:

- *Meeqqap ukiua / inerissimanera,*
- *Atornerlunneqarnerup sivilissusaa* (atornerluinerit qanoq amerlatiginersut aammalu qanoq sivilutigisumik ingerlanneqarsimanersut),
- *Meeqqap atornerluisumut attuumassuteqarnera:* ilaqqut iluanni avataaniluunnit inissisimasuaa, aammalu atornerluineri saniatigut aamma meeqqamik isumaginnittuaa.
- *Avatangiisit atornerluinerimut qisuariarnerat,* kina pisuutinneqarpa meeralu upperineqarpa.

Tarnikkut ajoqusernerit meeqqap inuunerani piffissani assigiinngitsuni malunniussinaapput. Meeqqat tamarmik kingunipiluit tamaasa misigineq ajorpaat, kisianni meeqqap kialuunnit kinguaassiuutitigut atornerlunneqarneq nammatassissutigisarpaa.

Atornerluineq pitillugu, meeraq iliuuseqarsinnaasannilaq pisumullu isiginnaartuinnartut inissisimasarluni. Meeraq misigisarpaq silarsuani sequmittoq. Naliginnaavoq meeqqap inersimasunit ikiorneqarlunilu illersorneqartarnera, maannalu meeqqap tassangaannaq misigaa inersimasumit paarineqarani, inersimasumit ajortumeerneqarluni, inersimasup tarnikkut timikkullu pissaaneqarnerunini atornerluppaa meeqqallu tatiginninnera atornerlullugu.

Inersimasoq artornarlunnartumik piumaffiginnippoq, inersimasullu meeqqap killissai ataqinngilai. Misigisap taassuma nutaap meeraq eqqarsartaasiatigut paatsiveerutsippaa inersimasunullu allanut meeqqamullu imminermut upperinninnginnermik pilersitsilluni. Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinerit tamarmik 75 %-iini atornerluisoq tassaasarpaq ilaqutaasoq imaluunnit qanittumik ilisarismasaq. Meeqqat taakku oqaluttuarisarpaat, ajornerpaasoq meeqqap inersimasumut tatiginninnerminik arsaagaanera, aammalu kingorna tatiginninnerup pilerseqqinnissaa qanoq ajornakusoortigisoq. Amerlasuutigut meeraq qunusaarneqarluni atornerluinerimik isertuussisinneqartarpoq, tamatumalu meeraq nalornilersissinnaavaa, ilumut pisanersooq allanik oqaloqatiginnissutigisinnaannginnamiuk. Meeraq misigisimalersinnaavoq, oqaasertalerneqanngitsoq aamma piviusuunngitsoq.

Meeqqap tamatumani qisuariaatai nassuiarneqarsinnaapput erloqinerup issusaannik nassuiaatini (ilimagisani) aammalu posttraumatisk stress disorder (misigisaqapilussimanermik kingunipilutsitineq) pillugu nassuiaatini.

Erloqineq pillugu nassuiaatini pineqarput *tupassimaneq* nangartaanermik misigissutsinillu ajattuinerinik ilisarnaatilik. Pisimasoq ima amiilaarnartigaaq, meeqqap eqqarsartaatsimini inissaqartinnagu.

Akunnerit ullulluunnit qaangiunnerisigut *qisuariarneq* takkuttarpoq, tassanilu aliasunneq imaqann-gitsutullu misigisimaneq meeqqap eqqarsartaasiani siaruartarluni. Pisuusutut kanngusunnermillu misiginerit pinngortarput eqqortumillu kamannissaraluaq mattusimasarlugu. Meeraq misigisimasar-poq ilaannakunngorsimalluni, mingoqartutut, ipertuutut aattorneqarsimasutullu imminut isigaluni, tamannalu imminik nikassaasunngornermik kinguneqarsinnaavoq. Kinguaassiuutitigut atonerluineq unissimappat, meeraq periarfissaqarpoq *aaqqissuiffimmut* pinissaminut. Ikiorneqarluni meeraq pisima-sumut isummersulersinnaavoq, tassanilu misigissutsit qisuariaatillu piviusumut tulluarsarsinnaallu-git. Killiffik tamanna qaammatinik arlalinnik sivisussuseqarsinnaavoq malitseqartarlunilu *nutaanngor-sarfimmik*, meeqqap naleqartutut misigisimaleqqineranik imminillu akuersaarneranik angusaqarfius-innaasumik.

Meeqqat tamarmik taama iluatsitsitigisanngillat, kinaassutsimikkullu ataavartumik ajoqusersinnaallu-tik, piujuartussanngornissaanut aallarniutaasinnaasumik.

Posttraumatisk stress disorder-itut taaneqarlutik nassuiaatit timikkut naalliutsitaarujussimasut, qimaasi-masut ajunaarnersuarnernillu eqqugaasimasut paasiniaaviginerisigut pinngorsimapput. Tassani kin-gunipiluit ilaattut saqqumiunneqarput flash-back, tassa kinguaassiuutitigut atonerlugaanerup misi-geqqittutut innera aammalu unnuakkut sinnattupilorujussuarnertut ittunik misigisaqarnerit. Meeraq sissuertuaannartunngortarpoq tatiginninngitsoq erseqqajaasuullunilu. Tamakku kinguneqartarput si-nissaarutikulanermik, pisuussuteqartutut misigisimanermik aammalu ilaquttanut marloqiusaaner-mik. Puujoqqajaaneq pilersinnaavoq, kinguaassiuutitigut atonerlunneqarneq kisiat pinnagu, aammali soorlu atuarfimmi ilikkarsimasaraluanut.

Oqaluttuarineqakkajupput suallanneqarlunilu isummamik allanngortitseriataartarnerit, amerlaner-tigut isumalorujussualernikkut aammalu imminut aserorsaataasunik eqqarsaasersoqqajaanikkut. Tar-niluuteqarnerup kingunerisaanik timikkut ajoquteqalertarnerit takornartaanngillat, soorlu niaqorlun-neq, naarlunneq taassanngaannartumilluunnit piumassuserinngisamik quisaqqilerneq.

Inuttut ineriartorneq qaqutigoortuungitsumik ajoquserneqartarpoq. Meeqqap sakkortoqisumik misi-gisarpaa naleqassutsini annaallugu, meeqqap upperiunnaartarpaa naleqarluni, suulluni. Imminut ta-ama isiginerlunneq kinaassutsimut ilaliutsinneqarpat, meeraq tamatuminnga inuunermi sinnerani sunnersimaneqarsinnaavoq.

Kinaassutsimik misigissutsikkut allannguinnut malunniutit ilagisinnaavaat

1. *Atuarfimmil ajornartorsiuteqalerneq*: Ilikkarniarnikkut ajornartorsiuteqalerneq atuarnermillu soqutigisaqannginneq.
2. *Pissusilersornikkut allanngorneq*: Meeraq soqutigisaqannginnerulersinnaavoq, qaaginnarsiortunngorluni nikallungallunilu. Isikkumik eqqiluitsuunissamillu soqutigisaarunneq takornartaanngilaq, soorlu aamma malugeqqusaarpasissumik torinngitsumillu atisalersoqqajaalersoqartartoq. Inuunermi kingusinnerusukkut akkerliissutsinik takkuttoqartillugu meeraq pilliutaasutut imminut inisseqqajaasunngortarpoq, taamaalillunilu allarpassuartigut ajortumeerneqarnissaminut qaninnerulersarluni. Nalinginnaavoq meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut inersimasunngornerminni *atortittartunngortarneri*, soorlu aamma allanik atuipiluinnut, soorlu imigassamik, ikiaroor-nartunik iisartakkanillu, tiguarteqqajaanerusartut. *Imminik ajoqusernerit imminorerillu* meeqqani taakkunanissaq takussaanerupput.

Inersimasunngornermi *tarnikkut nappaateqarnerit* annertoqisumik takussaanerupput. Nalaatassaanerpaapput nikallungaqqajaanarit assigiinngitsumik sakkortussusillit aammalu inoqatinut attaveqarnikkut akornusernerit.

Meeqqat amerlanerit inuusuttunngornerminni inersimasunngornerminnilu kinguaassiuutitut tunngasutigut paasinnittaatsimikkut / ineriartormikkullu akornuteqartunngortarput. Asanninneq atoqatigiinnerlu meeqqamut immikkoortikkuminaassisarput, isumaqalersarpullu atoqatigiinnikkut asanninnermik tunineqarsinnaallutik. Meeraq kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasoq inersimasunngoraangami aapparisaq atoqatigiinnikkut piumasaanut ilimagisaanullu maleruunniartunngortarpoq, namminerlu killissaminik inissiisinaanani.

Ingammik nukappiaqqat imminnut illersorniarlutik innarliisumik malinninniartunngortarput, atornerlunneqarnerup *tarnikkut* kingunipilui anigorniarlugit. Tamatuma kinguneranik, nukappiaqqat inuusuttunngorunik inersimasunngorunillu namminneq atornerluisunngorsinnaapput, taamaalillutillu pisimasumik uteqqiillutik nangitsisunngorlutik.

Nalinginnaasumik meeqqanut taakkununga inersimasunngornermi aalaakkaasumik aappaqalersinnaaneq ajornartorsiutaasarpoq, taamattaq namminneq meeqqaminnik isumaginnilluarlutillu illersuisinnaanerit annikinnerusartoq. Taamaalilluni annertuumik ulorianaateqarpoq, inersimasut meeraanerminni namminneq atornerlunneqarsimasut, meeraqalerunik sumiginnaalersoorinnaanerit. Tassuuna kinguaariit tullii kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissaminut ulorianartorsiulereersarput. Tamanna pissutigalugu pingaaruteqarpoq piaartumik anguniagaqartumillu suliniuteqartarnissaq, atugarisatigut *tarnikkullu* kingornussanngorsinnaasoq tamanna kipisinniarlugu.

Meeraq atornerlunneqarsimasoq inuttut misigissutsitigullu qanoq tapersersinnaavarput

Aallarniisoq Bjarne Nielsen, nakorsa q meeqqat inuusuttullu tarnigitiqut immikkut ilisimatusarsimasoq

Inuit tamarmik meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasumik ikiorsiisinnaapput. Tassani immikkut ilinniarsimanissaq pisariaqanngilaq, kisianni ilisimasat misilittakkallu annertuner-usut pigineqartillugit tulluurtumik toqqarnerusumillu ikiuussinnaaneq pisinnaassaaq. Kisianni aamma pingaarpoq naqissusissallugu, aamma inuit kikkulluunnit inoqatiminnit inuuner-minni artornartunik misigisaqarsimasunut ikiuussinnaammata.

Ikiuineq tapersersuinerlu pingasunut immikkoortinneqarsinnaavoq:

- Iliuseqarnek
- Nassuiaat
- Inooqatigiinneq

Iliuseqarnek pillugu:

Kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissamut ulorianartorsiornerpaat tassaapput atuartut. Meeraq minnerujartortilluni ajornartikkiartuinnartarpaa pisimasoq pillugu oqaloqatiginninneq sanarfiinerlu. Meeqqamut ajornartarpoq misigissutsit oqaasertalersornissaat. Meeraq inersimasuaraanngilaq. Meeqqat mikisut ersersitsisarput aqutitigalugit pinnguarnek, takorluukkorsorneq, timi atorlugu ersersitsineq allatigullu. Meeqqap ulluinnarni inuunera paasinnitoqareerneratiguttaaq ingerlaqqittussaavoq. Uluinnarni inuuneq atuarnermik, pinnguarnermik, sunngiffimmi sammisaqarnermik ilaqtutanillu inooqateqarnermik imalik arlaatigut ingerlaqqittussaavoq. Tamatumuuna sulisut ilinniarsimasut soorlu perorsaasut, ilinniartitsisut inunnillu isumaginninnermik siunnersortit tigussaasumik suliaqarsinnaapput, aammali misigissutsitigut meeqqamik tapersersuisinnaallutik. Ajortumeerineq paasineqaraangami ukiuni arlalinni ingerlareersimasinnaasarpoq imaluunnit siullermiiusinnaalluni, kisianni qularineq immi amerlasuutitigut meeqqamut ilaqutaasunullu erloqinartorsiornermik pilersitsisarpoq. Taamatut pisoqartillugu meeraq toqqissisimanissamik, isumagineqarnissamik illersorneqarnissamillu pisariaqartitsisarpoq. Killisiuinnermi illersuisumik ilaqartinneqartariaqarpoq, ilaqtutanillu attaveqarnek sapinngisamik attatiinnarniartariaqarpoq.

Pingaarpoq meeqqamut takutissallugu:

Kisimiinngilatit, paasivaralu ajortumik misigisaqarsimasutit. Kisianni meeqqap inersimasulluunnit kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnek kisiat eqqarsaatigiinnassallugu artorpaat. Aamma inuuneq alalanik imaqarpoq, tassanilu meeraq kaammattorneqartariaqarpoq tapersersorneqarlunilu ajunngitsoq pinnguaruni, titartaaguni, arsaruni imaluunnit sammisani allani peqataaguni. Sammisat siunertaqarput meeraq misigitissallugu, imaqarluartunik sammisaqarmat. Meeqqat inersimasullu allat ilagalugit naliginnaasumik inuuneqarlunissaaq misigiguniuk, naleqassutsikkut imminut isiginninnera nukittorsarneqassaaq.

Erloqissutitip katsorneranut atatillugu pingaaruteqarpoq meeraq peqatigalugu qanorpiaq pisoqarsimanagera aalajangiusimassallugu, soorlu susoqarsimanagera, qanoq eqqarsarnera qanorlu misiginnera mikisualukkuutaarlugu allattorlugu, ”upernarsaatissaqaaqqullugu” ajornakusuuleraangat uterfigineqarsinnaasunik.

Nassuiaat:

Nassuiaammi meeraq peqatigalugu pisimasoq isumaqartinniarneqartarpoq, paasinierneqarluni meeqqap ingerlaqqissutigisinnaasaanik. Kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarneq nalinnaasumik meeqqamut pasiumaatsuvoq (tamatsinnullumi), taamaattumillu meeqqap pisumut pisuussut tiguspaa. Meerarmi arlaannik ajortuliorsimassaaq inersimasumit ajortumeertikkami. Tamatuma kingunernik meeraq imminut pitsaasumik "assiutigeriarluni" kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnikkut ajortumik imminut "assiutigilersarmat", kingorna kinassutsimik sunniisinnaasumik aammalu inoqateqarnikkut misigissutsikkullu piginnaaneqarnermik annikillisaasinnaasumik.

Nassuiaammi oqaluttuaq pilersinneqartarpoq qanoq pisoqarsimaneranik, kia pisuuneranik, kia pakatsisitsineranik, qanoq pisoqarsinnaasimaneranik il.il.

Tassani pingaaruteqarpoq inuusaatsimi nalinnaasumik pissutsit erseqqissassallugit: Inersimasoq tassasoq meeqqamut akisussaasoq, killormuunngitsoq. Inersimasoq taannaavoq ajortumeerinnittoq – meeraanngitsoq. Meeqqap pisuussutiginaagulu akisussaaffingnilaa, piumanngissimagaluaruniluunniit. Kisimiitillugu arlariullunilu oqaloqatigiinnikkut pisimasoq pillugu ataatsimoorussamik nassuiaat pinngortinneqassaaq, atornerluisoq pisimasumut tassungarpiaq inississinnaasunngorlugu, kinaasutsimut tamarmut imminnullu "assimut" tamarmut tunillaatsittussaajunnaarlugu.

Inooqatigiinneq:

Imminut isigineq allanik peqateqarsinnaanermut sunniuteqartarput, killormullu.

Taamaattumik meeqqap avatangiisiminut isiginninnera sanarfineqarsinnaavoq, ingammik qanitaanut tassalu anaanamut, ataatamut, atornerluisumut, ilaqtutanut, ilinniartitsisumut, perorsaasumut allannullu qanittumiittunut. Meeqqamut pingaaruteqarpoq tusassallugu, allat pisimasumut qanoq eqqarsarnersut, taamatut pisoqarsimagaluartoq meeqqap paasineqartutut, isigineqartutut ataqqineqartutullu misigisimanissaa. Atornerluisumik naapitsineq, tassanilu atornerluisoq akisussaaffimmik tigusi-lunilu utoqqatserpat, meeqqap tarnikkut innarlerneqareernermigut katsorsarneqarneqarfianut iluaqutaqisumik sunniuttarpoq. Aammali atornerluisup utoqqatsernera ilaqaataasut sinnerinut pingaartuuvoq, tamanna pisariaqarmat kingusinneruklut isumakkeerinnissinnaassappata, ilaqtariillu kiisalu atornerluisoq tamarmik immikkut inuunerminnik ingerlatseqqinniassammata.

Meeqqap kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnini puiunngisaannassavaa. Meeqqamik ikiuiner-mi siunertaavoq, meeqqap ilikkassagaa atornerlunneqarsimagaluarluni inuunini ingerlaqqissinnaasoq, atavartumik pisinnaasamigut innarlerneqanngikkaluarluni.

Aallarniinerup kingorna oqallinneq:

Peqataasunit apeqqutigineqarpoq immiussissutit killisiuinerni kingorna eqqartuussivimmi atorsinna-neri: DK-mi bånd-inut immiussat naammagineqarlutillu akuerineqarneq ajorput.

Martha Labansen-ip ilisimatitsissutigaa, Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ta-manna sammineqarsimammat, sulissutigineqartorlu videokkut immiussisinnaaneq, killisiuinerit arlal-lit pinngitsoorniarlugit, meeraq mianersuunniarlugu.

Peqataasunit "sillimasutut suleqatigiit" apeqquteqarfigineqarput. Soorlu atuarfinni? Qanoq iliortoqas-sava? Ilulissanit peqataasoq oqarpoq, attaveqaatinik tallimanik peqarlutik, qanoq iliortoqarnissaanik nalunnginnittunik. Narsamit peqataasoq oqarpoq quppersagaaralorsimallutik attuumassuteqartunut tamanut agguanneqarsimasumik – quppersagaqqami allassimavoq kikkut saaffigineqarsinnaasut.

Atornerluisut kikkuneru apeqqutigineqarmat peqataasut ilaat oqarpoq, atornerluisut 20 %-iisa missaat arnaasut, 80 % missaat angutaallutik. Atornerlunneqartunit 80 % missaat nivarsiaaraapput, 20 % missaat nukappiaraasut.

Meeqqat naligninnaasumik kinguaassiuutitigut eqqarsartaatsimik-kut ineriartornerat

Saqqummiussisut tarnip pissusaanik immikkut ilinniarsimasut Lone Juul Rasmussen aamma Naja Lyberth

1897 tikillugu isumagineqarpoq, kinguaassiuutitut tunngasutigut eqqarsartaaseq kinguaassiuutitigut timip sananeqaataanut tunngasuusoq, aatsaallu inuusuttunngulernermi takkuttartoq. Freud, tarni pillugu ilisimasat nutaaliaanerusut "ataataat", ukioq tamanna tikillugu aamma taamatut isumaqarsimavoq.

Tamatumanili malugilersimavaa, aamma meeqqat kinguaassiuutitigut misigissuseqarnermik pigisaqartut, aammalu taamaannerat inersimasunut naleqqiullugu timip kinguaassiuutitigut sananeqaataanuinnaq samminnginnerusoq. Meeqqap kinguaassiuutitigut eqqarsartaatsimigut peroriartornera immikkoortiterpaa (oqqamut / qanermut, itermut, usummut kiisalu pisattanut kinguaassiuutitut tunngasunut).

Oqartoqarsinnaavoq Freud-ip meeqqat kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerat nassaareqqikkaa peroriartornermullu naleqqersuullugu. Meeqqiorsinnaassuseqalernermi inuusuttunngulernermi eqiilersartumit immikkoortippaa. Oqitsuusimannigilaq misissussallugu, meeqqat namminneq meeraanerminni kinguaassiuutitigut misigissuseqarnertik qanoq ittuutinnaat. Tamatumunnga pissutaanervovoq ukiut siulliit puujorneqaqqajaanermik ersernerlutsitaammata?

Kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq arlalinnik alloriarfeqarpoq. Alloriarfinni tamani maluginiarneqarsinnaavoq pissanganartorsiorneqartoq naammassinermik iluarusuppasinnertalimmik kinguneqartartumik, taassumalu kingorna qasukkarsimaarneq, naammatsisimaarneq iluarusunnerlu.

Meeraanermi kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq silinnerusumik paasisariaqarpoq, kinguaassiuutitigut sananeqaatitigut iluarusunnertuinnaq pinnani.

Naja Lyberth aamma Lone Juul Rasmussen

Kinguaassiuutitigut peroriartorneq kinaassutsikkut peroriartornermut attuumalluinnarpoq. Tamanna isumaqarpoq angajoqqaanit, kulturikkut minnerunngitsumillu inuunermermi inunnit akuuffigisanit sunnerneqaatit pissutsillu pingaaruteqarlunnartut. Ingammik angajoqqaat / meeqqallu akornanni pissutsit pingaaruteqarput. Angajoqqaat meeqqallu attaveqatigiinnerisa qanoq pitsaatiginerat apeqqu-taalluinnarpoq meeqqap kinguaassiuutitigut misigissuseqariartuaarnerminut qanoq qisuariaateqartar-neranut. Angajoqqaat (silinnerusumillu soorunami inuiaqatigiit) eqqarsartaasii pissusilersuutaallu tunngaviliisuusarput iluarinninnginnermik akuersaarnermilluunnit pigisaqalersarnermut. Tamakkun-unga ilaatigut ersiutaavoq meeqqat nukappiaraqatigiit niviarsiaaraqatigiilluunnit kinguaassiuutitigut pinnguariaaseqarneranni, ukiutigut nikingassutsit inersimasullu qanoq akuliuteriartarnerat annertuu-mik pingaaruteqarmat. Meeqqap timikkut kinguaassiuutitigullu peroriartornerat pillugu paasisitsinia-aneq naliginnaasumillu ilisimatitsisarneq pingaaruteqarput, aammali piffissaq eqqortoq periutsillu eqqortut atorlugit pisariaqarlutik.

Allornikkaartumik kinguaassiuutitigut misigissuseqartarneq paasisariaqarpoq alloriarnermit alloriar-nermut tassanngaannartumik pisanngitsutut. Tassa imaappoq meeraq atugarliuuteqaruni utertuusil-luni peroriartorfiit qaangereersimasaraluanu utersaarfigalugit sammisareqqilersinnaammagit. Taa-matut nikeriarnertit aqqusaareersimasat inuunermermi kingusinnerusukku atuuileqqissinnaasarpur.

Naartuunerup nalaani kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq

Qanersorneq – milluaaneq – immini naartuunermili kinguaassiuutitigut ilorrisimaarnermut tunnga-sinnaavoq, meeqqap inuunerani ukiuni siullerni taamaallaat pinnani.

Freud-ip kingorna ullutsinni misissuinerit takutippaat, kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq naartu-unermili aallartittartoq. Ultralyd atorlugu qinnguartaanerit takutippaat, nukappiaqqat naartuullutilli tissassinnaasut, ingammik kullutornermut atatillugu.

(Nukappiaqqat sapaatip akunneri arfineq pingasulli naartuujullutik hormoninik angutit kinguaassior-sinnaassutaannik sanaartulereersarput, niviarsiaqqat kinguaassiorsinnaassutsinik aatsaat inuusuttun-gulernerminni inerititaqalersartut. Usuk issuillu nukappiaqqani sapaatip akunnerini 16-ini naartu-ujoreermermi sananeqaatimikkut naammassereertarput, taamaammallu tupinnartuunani nukappi-aqqat naartuujullutilli kinguaassiuutitigut misigissuseqalersinnaanerat). Aammali ilimagineqarpoq ni-viarsiaqqat naartuujunerminni oqaasamik tissattuusisinnaasut. Oqaatigisariaqarporli, naartuunerup nalaani tissanneq nalaatsortumik ilorrisimaarnertut paasisariaqarnerugunartoq, inersimasunngoreer-luni piumassuseqalernermit assersuunneqarsinnaanngitsoq. Imaannerugunarpoq maannakkorpiaq takkuttumik ilorrisimaarnermik misigineq, qarngup miluttussaatitaaneramik naammassinninnermi.

Inoorlaani kinguaassiuutitigut misigissutsit

Freud-ip kingorna misissuinerit takutippaat, inoorlaat naalungiarsuillu kinguaassiuutitigut qisuartar-nerat pisartoq, qarngup iluarusutsinneqarnerani Freud-ip eqqartoriigaani, kisianni aamma attorneqar-nermi allatigullu naliginnaasumik pisuni.

Uppernarsineqarpoq, kinguaassiuutitigut qisuariarnerit inooqqaarnermili atuuttut. Freud-immi king-orna misissuinerit takutippaat, nukappiaqqat amerlasuut inooeernermik minutsialunnguit qaangiun-nerisigut tissattoortartut. Aamma niviarsiaqqat utsunnik masatsitsillutillu oqaasamik tissattoorsinna-apput 24 tiimit siulliit ingerlanerini.

Misissuinerit naapertorlugit, kinguaassiuutitigut qisuariartarnerit nukappiaqqani inoorlaani pinerus-arpur. Nukappiaqqat eqqumanerminni sinimminnilu usuminnik tissattoortarneri takussaavoq. Matu-manili aamma oqaatigisariaqarpoq, naalungiarsuit kinguaassiuutitigut nuannisarnermik misigisima-sarnerat allarlunnaammatt inersimasut misigisimasarninngarnit, tassaanerulluni nassuiaruminaatsu-

mik ilorrisimaarnertut milukkusunnerup kaannerullunniit kingorna naammatsissimaarnertut taaneqarsinnaasoq. Ilorrisimaarneq taassumalu kingornagut tissattoorneq naammatsissimaarnerluunnit namminerisamik pisuuvog, siunnerfigineqaqqaarani timip sananeqataanik aallaveqartumik pisoortuunerulluni.

Naalungiarsuit tissalersootarnerat sumik peqquteqarnersumik oqaatigineqarsinnaanngitsumik pisoriatarsinnaasarpog, attorneqarnermilu. Assersuutigalugu naliginnaasuuvog, nukappiaqqat inoorlaat milunnerminni tissalersootarsinnaanerat, tassa qarngup atorineqarnerani, soorlulusooq annanap timaanik qanimut attuumasaqarneq pikkusunnermilu sigguit atorineqarluarneri kinguaassiuutitigut malussarnermik kinguneqartartut. Aamma malussarnerit tamakku niviarsiaqqani takussaasarpog. Assingusumik qisuariaatit naalungiarsunni passuneqartuni, uffarneqartuni imaluunnit pinnguaqatigineqartuni takussaasinnaasarpog. Taamaammat naalungiarsuit qanertik atortilluguinnaq kinguaassiuutitigut ilorrisimaartanngillat, aammali attuuaneqarnerminni. Assersuutigalugu aamma naliginnaavog, nukappiaqqat mikisut sinimminni imaluunnit iternerminni tissattooriataartarneri, soorlu aamma tamanna nukappiaqqani anginerni angutinilumi inersimasuni pisartog.

Ullutsinni ilaatigut oqaatiginiarneqartarpog, naalungiarsuit imaluunnit meeraaqqat suli ukioqalersimangitsut "inersinnaasut" timip sananeqaatai tunngavigalugit taamaalisussaaitaaneq peqqutigalugu, imaanngitsoq piaaraluni tamatuminnga angusiniarneq, soorlu kinguaassiuutinut sananeqaatinik pinnguarinninnermi. Nukappiaqqat mikisut niviarsiaqqanit siulliullutik pisattatik kinguaassiuutit paasisarpaat, usutsik niviarsiaqqat utsuinit erseqqarinnerummat. Taamaammat takussaavog, nukappiaqqat mikisut assaminnik putukkuminnillu nassaarnerminnut atatillugu amma usuminnik nassaartarnerat, taamaalillutillu niviarsiaqqanit siulliullutik pisattaminnik kinguaassiuutinik pinnguarinnittalerlutik. Taamaalillutik nukappiaqqat siusinnerusukkut aamma malugilersarpaat, imminik pisattanik kinguaassiuutinik pinnguarinninnikkut ilorrisimaarnermik misigisinnaaneq.

Annikinnerusumik annertunerusumilluunnit anguniagalimmik pisattanik kinguaassiuutinik aalatitsinerit, taamaattoq meeqqatut anginerusut anguniagaqartiginngitsumik, aamma meeqqani mikilluinnartuni nukappiaqqani niviarsiaqqanilu naliginnaasumik takussaappog. Takuneqartarpog meeqqat mikisut sulili ukioqaleratik assaminnik iminnut inuummarissartut.

Uppatit kipisaqattaartumik aalatinneri aamma nukappiaqqani arfineq pingasunik qaammateqarnermili takuneqartarsimappog, aatsaalli toqqissisimalluinnartillutik taamaaliortarlutik. Uppatinik aalatitsinerit, nukinnik manngertitsinerit kingornalu qasukkartitsinerit nukappiaqqani niviarsiaqqanilu siusittukkulli ullormut arlaleriarluni sekunditinit minutsinut sivisussusilimmik takussaasarpog.

Misissuinerit takutippaat, meeqqat mikisut anginerillumi timikkut attorneqarluartartut, meeqqanut attorneqarpiartanngitsunut naleqqiullugit, pisattaminnik kinguaassiuutinik soqutiginninnerusartusut. Meeraq peqqinnartumik peroriartortoq angajoqqaaminik tarrarsuutitut atuiniartarpog malugini-arlugu ajunnginnersoq pisattaminik kinguaassiuutinik, qanermilik, qinngaminik siutiminillu attuuannikkuni. Taamaalilluni uppersarsarpaa timini nuannersuusoq, aamma imminut attuuagalaruni. Inersimasut akuersaarnerat aamma imminut malussarissusermik / imminut tatiginermik annertusiartortumik tunisarpog, misigissutsit kisiisa pinnagit aammali kinguaassiuutitigut misigissuseqarnikkut.

Itermut tunngasutigut maluginiakkat

Meeqqat 1-2-nik ukiullit sukkasuumik ilikkartarpaat, nulut aappillersimappata tarnguserneqarneq qanoq iluartigisoq, ingammik angajoqqaat oqarpata iluartsuusoq / "dejl'usoq". Meerarpassuit taamatut ukiullit sukkasuumik ilikkartarpaat, nuluni "dejlertinnissaq" piumassallugu.

Meeqqani 1-3-nik ukiulinni itip nalaani kinguaassiuutit tungaasigut ilorrisimaarnermik malussartaler-nermut ilutigitillugu aamma timimik sinneranik malussarissusaat annertusiartortarpoq, tassani ilann- gullugit pisattat kinguaassiuutit. Suli imaappoq, taamatut utoqaassuseqarnermi pisattanik kinguaassi- uutinik/itip nalaanik pinnguarneq imaluunnit kinguaassiuutitigut piumattassimaarneq piaaraluneer- luni anguniagaangitsoq, aammalu 8-9-nik ukioqalernissap tungaanut tassaalluni imminik pinnguari- nerup allanilluunnit pinnguarinninnerup isummaminik ”nassataasa ilaat”.

Nukappiaqqat timiminnik ilisimanninnerat atuisinnaanerallu annertusiartortillugu, aamma pisatta- minnik kinguaassiuutinik soqutiginninnerat annertusiartuinnartarpoq. Imminnut ”inertinniartarne- rat” ukioqqortusiartorneranni anguniagaqarpasinnerujartortarpoq, naak piaaralutik kinguaassiuuti- tigut malussarniarnermik angusaqarniarsarinngikkaluarlutik. Nukappiaqqat amerlanerit ajoqusersor- neqanngikkunik aalajangersimasumik pisartumik imminnut ”inertinniartalersarput”. Nivarsiaqqani imminik ”inertinniarsinnaaneq” kingusinnerusukkut paasineqarpasittarpoq, nukappiaqqanut naleqqi- ullutik pisataat kinguaassiuutit erseqqarinnerunngimmata.

Oqaatigineqartarpoq nivarsiaqqat aatsaat imminnut ”inertinniartalersartut”, nalaatsortumik malugig- aangamikku quttoqqatigut naqitsinerit, pinnguarnikkut, cykelernikkut il.il. inuummarissarnermik misigisaqarlutik. Misissuinerit ilaat malillugit nukappiaqqat imminut ”inertinniarneq” allanit ilikkart- arpaat, soorlu angajulliunerusunit imaluunnit inersimasunit, pissutigalugu kinguaassiuutitigut mal- ussarissutsikkut qisuariartarnerat nivarsiaqqanut naleqqiullugu ersarinnerusarmat, taakkunannga pi- sataat kinguaassiuutit ersarinnerummata.

Alapernaannerit ilaat malillugit meeqqat 1-2-nik ukiullit **ilaat** isertuaatsumik imminik ”inertinniartar- put”, pissusissamisuumngitsumik pissusilersornertut isigineqanngikkaluamik. Taamatut utoqqaas- suseqarnermi meeqqat **ilaat** isertuaatsumik akisit, bamsit, nerriviup niului imaluunnit issiaviit niului ikiorsiullugit imminnut ”inertinniartarput”. Taamatut utoqqaassuseqarnermi aamma iluaagisinnaa- sarpaat, inersimasut piaaralutik imminnik inuummarissarnertik, ullormut amerlasooriarluni pisinnaa- soq, kipitinniarsarippassuk. Aatsaat 2-3-nik ukioqaleraangamik paasilersarpaat, imminik ”inertinniarn- eq” tassaasoq nammineq pigisassaq, amerlanertigut inersimasunit oqaluttuunneqarunik imminik ”inertinniarneq” tassaasoq inuup naamineq pigisassaa.

2-3-nik ukiullit amerlanerit paasisarpaat, pisattat kinguaassiuutit attuussarneri ilorrisimaarnartuusoq, naliginnaavorlu 2-3-nik ukiullit sakkortusiartuinnartumik imminik inuummarissarniartalernerat. Ass- aat atornerisa saniasigut aamma meeqqap pisattaminut kinguaassiuutinut attuussaannermit atorsinna- asarpai inuusaq, akiseq imaluunnit tippi. Pingasunik ukiullit amerlanertigut pisattat kinguaassiuutit inuummarissarnerisa ilorrisimaarnartuunerat nalunngittarpaat. Soorlu takuneqarsinnaasarpooq nivi- arsiaqqat uppatimikkut atisaqanngikkusuttarnerat pisattat kinguaassiuutit ajornaannerusumik tikis- sinnaaqullugit. 2-3-nik ukiullit suli isertuaatsumik imminnut ”inertinniarsinnaasarput”. Meeqqat ilaat taamatut ukiullit aamma akunnerit arlallit imminnut ”inertinniarsinnaasarput” – tamannali amerlanertigut peqquteqartarpoq imminut ”inertinniarnermut” iliuusissatigut pikkorlunnermik. Iliu- usissatigut pikkorlunnerup kingunerisinnaasarpai ikeqalersoorneq imaluunniit amimik aappillertoor- neq paaminnarsisoornerluunnit. Pisattat kinguaassiuutit nalaasigut amerimik aappillertoorsimaneq imaluunnit kilersimaneq taamaammata isumaqartariaqanngilaq, meeqqat kinguaassiuutitigut atorner- lunneqarsimanerannik.

Pisattat kinguaassiuutit pinnguarineri aallaqqaammut kisimiitilluni pisarpoq. Aatsaat kingusinner- usukkut børnehave-miittalernerup nalaani akulikinnerusumik nalaanneqartalersarpoq, pisattanik kin- guaassiuutinik pinnguarinninnerup meeqqanik allanik pinnguaqateqarnikkut pisarnera. Meeqqat ata- asiakkaat taamaalineri ”inerneq” angusinnaasarpaat. Taamatut ”inernerup” misiginera oqaatigin- eqartarpoq assigiisooq pingasunik ukiulimmut, inuusuttumut inersimasumullu.

Naliginnaavoq, nivarsiaqqat nukappiaqqallu 2-3-nik ukiullit akunnerminni timiminnik alapernaassi- aartuaaginnartumik paasiniaalersarnerat, nivarsiaqqat nukappiaqqallu timikkut sananeqaataasa assi-

giinngissusaasa paasiartuaarnerat ilutigalugu. Taamatulli ukioqarnermit malunnarluartumik alapernaasilertarpaat soorlu timip sananeqaataasa immikkuualuttortai assigiinngitsut, taamatullu ukioqarnermi immikkoortissinnaasarpaat: nukappiaraq – niviarsiaaraq, anaana – ataata aamma usuk – utsuit. Meeqqat taamatut ukioqarnerminni eqqissillutik imminnut alapernaasersinnaatitaagunik, meeraa-nermi ukiut ingerlanerini akunnerminni misilittaaneq ineriartuaartissavaat, malugalugu attuuanerup attuaatinnerullu nuannissusaa.

Niviarsiaqqani nukappiaqqanilu tamaginni marlunnik ukioqarnermili atoqatigiinnermik ilaarsinerit takuneqarsinnaasarpuit. Ilaannit oqaatigineqartarpoq, atoqatigiippalaartumik misilittaanerit inunngu-utsumik aamma piusut. Misissuinerit takutippaat niviarsiaqqat amerlasuutigut nallartartut tunumik-kut nissutillu siaarlugit, nukappiaqqallu niviarsiaqqanik qalliasartut atoqatigiinnermilu aalaatsit sun-giusarlugit. Aamma naliginnaasutut takuneqartarpoq, meeqqat assigiimmik suussusillit pinnguaqati-giisillugit, nukarleq amerlanertigut allinngortartoq angajullerlu qallinngorluni. Taamatut ukioqar-nermi naliginnaasumik paasisimasannigilaat oqaaseq ”kujanneq” sunaasoq, naak atoqatigiinnermut assigusunik misilittaasaraluarlutik. Ilisimannigilaat, oqaaseq ”kujanneq” qanoq isumaqartoq, taamaal-laak allat oqalunnerisigut tusaasinnaallugu ittuujuisaarnerusoq.

Meeqqat, aamma taamatut ukiullit, kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerisa inerilluarsinnaanerannut apeqqutaajuarpoq, naammattumik, misigissutsikkut qanittumik kissalaartumillu timikkut attaveqar-nermik tuniorarneqarnissaat. Peqqinnartumik naliginnaasumillu misigissutsikkut ineriartorneq acqu-tissiuussilluassaaq naliginnaasumik peqqinnartumillu kinguaassiuutilerinikkut ineriartornissamut, aamma inersimasunngornermut.

Meeqqat 2-3-nik ukiullit aamma maluginialersarpaat, angajoqqaamik pisattaminnik kinguaassiuutini-k pinnguarinninnertik iluaaginerat ajorinnginneraalluunnit. Taamatut ukioqarnermi angajoqqaat iluaa-ginninnermik oqariartuuteqarpata (”ajortumik iliorputit”) aallarniutaasinnaapput kingusinnerusuk-kut kinguaassiuutilerinikkut ajornartorsiuteqalernissamut, sakkortusarneqarsinnaallunilu meeqqap misigineranut, pisattat kinguaassiuutit ”maajunnartuusut” aammalu kinguaassiuutitigut misigis-suseqarneq ”maajunnartuusooq”.

Usulerilermit paasisat:

Pingasunik ukiullit pisattanik kinguaassiuutini-k inuummarissaanerup ilorrisimaarnassusaa paasere-ertarpaat, ”inersinnaallutillu”, naak kinguaassiuutitigut misigissutsit arnat angutillu pileriffigeqatigi-issinnaanerannut imaluunnit kinguaassiuutilerinermut tunngasuunersut isiginngikkaluarlugit. Taam-aammat pingarpoq akuersarpalaartumik pissuseqarnissaq, aammali pingaarluni paasitinniassal-lugu imminut ”inertinniarneq” tassaasoq inuup nammeneq pigisaa.

Pingasunik ukioqalernermit usuk tissattoq nukappiaqqanut niviarsiaqqanullu qitiusumik soqutigina-ateqarpoq – niviarsiaqqap usoqannginneranik tupigisunneq meeqqat taamatut ukiullit sammeqqajaa-sarpaat.

Nukappiaqqat niviarsiaqqallu 3-4-nik ukioqalernermi **perusersartarfimmi pisut** soqutigisarillualer-sarpaat soqutigisarilertarlugulu **”oqaatsinik naalanngitsunik”** ilikkagaqarnissaq.

Sisamanik ukiullit soqutigeqqajaasarpaat **”inunngornerup nassuiaatissartaa”**, t.i. naalungiarsuit qanoq sananeqartarnersut qanorlu anillattarnersut. Taamatut ukioqarnermi malugillualersarpaat an-gajoqqaat apeqqutitut tamakkununga nalornerpasissumik qasukkarsimaartumilluunnit isummers-ortuunersut. Sisamanik ukiullit amerlasuutigut sallaatsumik tupinnartuliarpalaartumillu atoqatigiit-tarneq pillugu takorluugaqartarpuit. Taamaattumik amerlasuutigut meeraaqpat pinngortarnerat pil-lugu angajoqqaat nassuiaateqarsinnaanerit akuersaartarpaat imaassinnaasoq: ”Timmiarsuup (unga-

sorsuup) tikiussaa” imaluunnit nassuiaat alla itisilertariaqartinnagulu. Meeqqat meeraaqqat pillugit angajoqqaamik nassuiaataat amerlasuutigut namminneq paasinnissinnaanermi nalunngisaminnut, uluinnarpalaartunut ”nutsertarpaat”, taamaalillutillu namminneq takorluugarilersarlugu, meeqqat ana-anap naavinut qanoq pisarneri.

4-5-inik ukiullit pisattat kinguaassiuutit sammillualersarpaat, taamatullu allat timaannik, meeqqat inersimasullu, paasiniaaqqissaalersarlutik. Niviarsiaqqat ataaminnut nukappiaqqallu anaanaminnut kinguaassiuutitigut soqutiginninnerat naliginnaasumik taamatut ukioqalernermi takussaasarpog. Tallimanik ukioqalernermi meeqqat nuannarillualertarpaat, pisattat kinguaassiuutit pillugit taakkulu atuuffiunut oqaatsinik ilinniarnissaq. **Illarsaarutit ”naalanngitsut”** akunnerminni ingerlaaqattaartittarpaat!

Kinguaassiuutitigut takorluukkorsornerit aamma taamatut ukioqarnermi naliginnaasuupput, tamanalu takuneqarsinnaasarpog meeqqat oqaluttuaanni, titartagaanni pinnguaataannilu. Nukappiaqqat takorluukkorsorneri kinguaassiuutitigut toqqaannarnerusuugajupput, niviarsiaqqat takorluukkorsorneri ataata-anaana-meeraq-rpalaarnerusarlutik. ”Nakorsaasaarnerit”, ”kujattuusaarnerit”, angutit arnallu atoqatigiittut pissusilersuutaannik ilaarsiniarnerit tamarmik taamatut ukioqarnermi naliginnaasuupput, meeqqat kinguaassiuutitigut takorluukkorsuutaannut ersiutitut.

Aamma taamatut ukioqarnermi meeqqat atoqatigiinneq pillugu takorluugaqalersarput **angajoqqaat inooqatigiinnerat** tunngavigalugu. Meeqqat akuttunngitsumik angajoqqaatik nuannarerpasillugu kunnittut takusarunikkit, kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq ajunngitsutut paasiartuaalersarpaat. Kinguaassiuutinut tunngasut pillugit ajunngitsumik paasinnikkiartuaarnissamut taamaammat pingaarluinnarpoq, angajoqqaat qanoq misigissutsikkut, attaveqatigiinnikkut timikullu imminnut pissusilersorfiginerat.

Taamatut ukiulinni kinguaassiuutinut tunngasunik soqutigisaqarneq ersiutaasariaqanngilaq naliginnaasuunngitsumik ingasaattumik kinguaassiuutilerinertut, soorlu tamanna meeqqani kinguaassiuutitigut atornerlugaasartuni takussaasartoq. Misissuinerimmi aamma takutippaat, meeqqat erseqqarinnerpaamik kinguaassiuutilerinermut imminullu ”inertinniarnermik” soqutigisallit tassaasartut meeqqat ineriartorluartut tarnikkullu peqqissut. Norge-mi misissuinerup takutippaa, naliginnaasog minnerpaamik meeqqat 20 %-iisa akuttunngitsunik imminnut ”inertinniartarnerat”, tamannalu takussaanerpaalluni meeqqani tarnikkut peqqissuni ineriartorluartunilu.

PIFFISSAQ UNIKAALLASSIMAARFIK

”Piffissami unikaallassimaarfik” pillugu maluginiarsimasat

Meeqqat 6-12-inik ukiullit akornanni kinguaassiuutilerinikkut soqutigisaqarneq annertusiartuaaginnavittarpoq. Taamaallat meeqqat taamatut ukioqarnerup nalaani inersimasutulli ilikkarsimasarpaat, kinguaassiuutilerineq tassaasog, matut matullugit ”sammisassaq”, imaappasipporlu 6-12-inik ukiulinni inersimasut imaaliiallaannaq takusinnaasaannit annertunerusumik kinguaassiuutilerisoqartartoq.

6-7-inik ukiullit nalorninaatsumik nukappiaqqat niviarsiaqqallu / angutit arnallu assigiinngitsuuneri takorluukkaminniitilersimasarpaat assullu kannguttaatigisarlugit. Aammali ilutigitillugu kinguaassiuutit tungaasigut alapernaatsuunertik ingerlatiinnartarpaat ”ataata-anaana-meeqqanik-pinnguarneq” imaluunnit ”nakorsaasaarneq” atorlugit. Pinnguarnert periarfissiipput meeqqat kinguaassiuutitigut paasiniaajuarnissaannut. Pinnguarnert ilaatigut imarisarpaat: akunnerminni pisattat kinguaassiuutit alakkarterneq, imminnut attuuaneg, kunissuunneq tagiartuunnerluunit imaluunnit utsunnut itimulluunnit manngussineq. Ilmanarpoq meeqqat tamangajalluinnarmik kinguaassiuutinut tunngasunik

pinnguartaartut, tamannalu meeqqanut ajoqutaanngilaq, kisianni angajoqqaat meeqqat kinguaassiuutitigut pinnguarnernannut sakkortuumik qisuariarsinnaanerata meeqqanut ajoqutaasinnaavoq, tamatumuunakkut kinguaassiuutilerineq meeqqani annilaanganermik kinguneqalersinnaammat.

Kinguaassiuutitigut misilittaaneq meeqqat suaassutsikkut taamaaqatit illua-tungilluunnit peqatigalugit ingerlanneqartarput. 6-12-inik ukioqarnermi naloginnaaqaq, suaassutsit assigiinngitsut immikko-orfeqarlutik inuuniartarnerat - nukappiaqqat ikinnerullutik amerlanerullutilluunnit ataatsimooriartarnerat, niviarsiaqqat ilaatinngit. Akerlianik aamma niviarsiaqqat kattussinnaasarput nukappiaqqallu ilaatinngit.

Nukappiaqqat imminnik “inertinniartarnerat” 6-7-inik ukioqalerneranni sakkorseriarnerusarpoq, affasa missai inuusuttuaranngortigat aallartittarput, nukappiaqqallu kinguaassiorsinnaalernermi nalaanni tamangajammik akuttunngitsumik imminnut “inertinniartarput”. Nukappiaqqanngooq tamangajammik inuusuttuaranngornissartik ukiunik 3-4-nik sioqqullugu “inertarput”. Kisiannigooq niviarsiaqqat nukappiaqqanit ikinnerusut imminnut “inertinniartarput”.

8-9-nik ukioqalernermi kinguaassiuutilerinerup pileriffiginninnertaa “pinnguarnerninnartut” isigin-eqarsinnaajunnaartarpoq. Taamatut ukioqarnermi amerlanertigut piaaraluneertumik kinguaassiuutitigut piumattassimaarnissaq anguniarneqartarpoq, tamatumuunalu kinguaassiuutitigut pinnguarnernup “malitsigisaannaatut” pigani. Taamatut ukioqarnermi pileriffiginninnermik misigineq atoqatiginnermik takorluukkorsornermik ilaqartinneqakkajuppoq, ilaatigullu asannilersoornermik.

Meeqqat anginerit misilittarsinnaasarpaat kinguaassiuutilerinermut tunngasut tamaasa, ilanngullugu kujatsiniarneq. Imminut “inertinniarneq” pisinnaasarpooq kisimiinnikkut, marlukkaarluni arlariilluniluunnit - suaassutsikkut assigiinngitsut akornanni suaassuseqaqatigiilluniluunnit. Uumasunik imaluunniit sunik allanik kinguaassiuutilerilluni pinnguarnernit takuneqarsinnaasarsimapput.

“Piffissap unikaallassimaarfiup” nalaani nukappiaqqat akornanni naloginnaavoq akulikitsumik ataatsimoorluni “inertinniaqatigiinneq”, aammalu kinguaassiuutitigut iliuuseqarnerit allat pisinnaallutik anguteqatinoortuulluni iliuutsit paasisariaqanngikkaluarlutik. Nukappiaraanerup nalaani ataatsimoorluni “inerniaqatigiittarnerit” naloginnaasuupput, paasisariaqaratillu anguteqatinoortunngornissamut “ersiutissatut”.

Niviarsiaqqat akornanni ataatsimoorluni “inerniartarneq” qaqutigoortuuvooq, niviarsiaqqalli ikinngutigiit imminnut attuwasinnaasarput allatulluunnit kinguaassiuutilerinermut assigusunik iliuuseqarsinnaallutik. Suaassuseqaqatimik suaassuseqaqatiginngisamilluunnit pinnguaqateqartarneq meeqqap ineriartornerata ilagiinnarpaa, suaassuseqaqatimillu pinnguaqateqarneq inersimasunngornermi anguteqammik arnaqammilluunnit atoqateqartartunngornissamut aqquaanngilaq. Naluneqanngilaq nukappiaqqat akunnerminni usuminnik pinnguarninnittarnerat, taamaaliortartullu tasaanerupput meeqqat ammasut. Meeqqat matoqqasut amerlanertigut eqimattanut akuulersinneqartanngillat, taamaattumillu misilittakkanik tamakkuninnga pinngitsoortarlutik.

Meeqqap meeraqatiminik kinguaassiuutitigut pinnguarnernata meeraq periarfissittarpaa nammineq kinguaassiuutitigut misigissutsiminik meeraqatiminut naleqqersuussisinnaanera, taamaalillutillu nammineq kinguaassiuutitigut misigissutsitik uppersarsarlugit. Meeqqap kinguaassiuutitigut misigissusaanut pingaaruteqarnerpaasoq tassaagunarpoq, angajoqqaat akunnerminni ajunngitsumik ajortumilluunnit pissusilersorfigeqatigiinnerat. Kissalaarneq, saamaneq, asanninneq nuannersumillu kinguaassiuutitigut atoqatigiittarneq soorunami meeqqamut pitsaasup tungaanut sunniisarput.

Kinguaassiuutinut tunngasunut ilisimatuut Amerikarmiut Masters & Johnson malillugit qatanngutigiit akornanni kinguaassiuutitigut peqatigiittarneq tassaavoq kinguaassiuutitigut pissusilersorneq naloginnaasoq.

Misissuinerup takutippaa, meeqqat misissuiffigineqartut 13 %-ii mikisunit meeqqanut anginernut arfineq pingasut sinnerlugit ukiulinnut qatanngutitik peqatigalugit kinguaassiuutitigut misilittagaqartut, kinguaassiuutitigut atornerluinertut taaneqarsinnaanngikkaluani. Qatanngutigiit misissuiffigineqartut akornanni kinguaassiuutitigut misileeqatigiinnerit ilaatigut tassaasarsimapput pisattat kinguaassiuutit attuuaneri (nalignnaanerpaaasoq). 4 % kujassimapput. Meeqqat mikinerit akornanni nalignnaanerpaaasimavoq pisattaminnik kinguaassiuutitik imminnut qimerloornerat. Misissuinerup taassuma aamma takutippaa, 33 % -ini qatanngutigiit akornanni kinguaassiuutitigut iliuuseqaqatigiinnerit ataasiaannarnerusut, kiisalu 27 %-it arlaleriarlutik ukiup ataatsip sinnernerani kinguaassiuutitigut pinnguaqatigiittarsimasut.

Taamaalilluni pinnguaqatigiinnerit minguitsunik pissusillit pineqartillugit imaattariaqanngilaq qatanngutigiinni kinguaassiuutitigut atornerluineqartoq. Aatsaat taamaassaaq ukiutigut nikinganeq angivallaarpat aammalu meeqqat arlaannilluunnit kinguaassiuutitigut peqatigiinneq naammassiniarlugu atornerqarpata nukersoneq, kamassimaarneq, atornerluineq, pinngitsaallineq imaluunnit qunusarineq.

INUUSUTTUARAANEQ

Inuusuttuaraanermi paasisat

Inuusuttuaranngornermi hormonit katersuuffiisa amerlinertigut kinguaassiuutitigut misigissutsit pileriffiginninnerillu suaassutsini tamaginni “uummartinneqartarput”. Taamaattumik inuusuttuaranngornermi kinguaassiuutitigut takorluuinerit nalignnaanerulersarput, amerlasuutigut peqatigitillugu imminek inertinnissap tungaanut inertinniarnaq. Misissuinerit takutippaat nukappiaqqat tamangajalluinnarmik imminnik inertinniartartut, ullormut arlaleriarlutik, oqaatigineqartarlunili niaviarsiaqqanngooq ikinnerusut immikut inertinniartartut. Aammali niaviarsiaqqarpoq nukappiaqqatulli imminnut inertinniartigisunik, aammali niaviarsiaqqarluni immikut inertinnianngisannartunik. Nukappiaqqat kisimiitillutik imminnut inertinniarsinnaapput imaluunnit nukappiaraqatiminnik ilaqlarlutik ataatsimoorlutik inerniarsinnaallutik. Inuusuttuaranngornermi piffissami ineriartorfiusunut allanut naleqqiullugu misigissutsit sakkortunerusinnaaqaat. Ataatsimoorluni inerniarnaq amerlanertigut pisarpoq isertuunneqarlunarluni pissutigalugit (kulturikkut aalajangigaq?) kanngusunnerit ittutunerillu. Aamma imaagunarpoq nukappiaqqat niaviarsiaqqanit amerlanerit atuagassiat takusassialluunnit kinguaassiuutilerisut iluaqutsiullugit piumatsanniartarnerat.

Niaviarsiaqqat nukappiaqqanit imminek inertinniartuunnginnerorpasippat, taamatullu annikinneroqisumik ataatsimoorlutik inertinniartarunarlutik. Imaassinnaavoq kalaallit arnat inuusuttut kinguaassiuutilerisarnarat allaasoq, nunani allani kitaamiusut akornanni misissuisarnernut naleqqiullugu. Misissuinerit takutippaattaaq nukappiaqqat inuusuttuaqqat akornanni nalignnaasuusoq, nukappiarqammik minnerpaamik ataasiarluni kinguaassiuutitigut atoqateqarnermik misiliisarneq, kingusinnerusukkat inersimasunngornermi anguteqatinoortunngornermik kinguneqanngikkaluamik. Aamma oqaatigineqartarpoq niaviarsiaqqat nukappiaqqanit ikinnerusut arnaqatiminnik atoqateqarnermik misilittagaqartut. Inuusuttut suaassuseqaqatiminnik kinguaassiuutitigut atoqateqarnermik misiliisimasut paatsiveerusimaalersinnaasarput, amerlasuutigullu isumaqalerlutik homoseksueliullutik, naak piviusumik taamaanngikkaluarlutik taamaalissanngikkaluarlutilluunnit.

Oqaatigineqartarpoq nukappiaqqat kinguaassiuutitigut perusussuseqarnerat inuusuttuaraaneranni annerpaaffeqartoq, tassami kisitsisitigut paasissutissat malillugit anisoornerit 15-17-inik ukioqarnermi amerlanerpaasarmata, oqaatigineqartarlunili arnat “inertarneri” amerlanerpaat aatsaat 30-t misaanni ukioqalernermi pisartut. Soorunami pissutsit tamakku inummit inummut assigiinneqaat.

Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu atatsimeersuarnermit allattukkat.

Ullormit siullermit eqikkakkat.

Bjarne Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Ataatsimeersuarneq aallartillugu politikerit nuimasut ammaanersiuutinik oqalugiarpud, tamarmillu isumaqatigaat meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq ajornartorsiutaasoq annertoq, inuiaqatigiinnut tamanut attuisoq. Politikerit naqissuserpaat:

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut piginnaatitaaffeqarput, ataqqineqartariaqarput ikiorneqartariaqarpullu. Nipanngiunneqaannarunnaassapput. Saqqummiuttariaqarput iliuseqarfigineqarlutillu. Kalaallit inuiaqatigiit inoqatimik ataqqinninnermik tunngaveqarput, ukiunilu tullit-tuni meeqqat inuusuttullu pillugit anguniagaqarnissaq Kalaallit Nunaanni politikikkut piviusumik suliniutigineqassaaq, nuna tamakkerlugu najugaqarfinnilu ataasiakkaani. Ukioq manna ukiut qulinngorput, Naalagaaffiit Peqatigiinni Meeqqat Piginnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissut allanneqarmat, Kalaallit Nunaannilu taanna atuuttuulersinneqarsimavoq. Isumaqatigiissutip immikkoortuani 34-imi allassimavoq meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaanissamut illersorneqassasut. Piginnaatitaaffiit taakku malinneqarnissaannut ataatsimeersuarneq matuma sunniuteqaqataaniartussaavoq.

Misissuinnermi qanittumi avammut saqqummiunneqartumi nalilernerqarpoq, qallunaat meerartaasa 10 %-iisa missai kinguaassiuutitigut arlaatigut atornerlunneqarsimasut (silittumik isigalugu). Nunanut Avannarlernut allanut kisitsisit tamatuma nalaaniipputtaaq. Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq nunarsuarmi ajornartorsiutaavoq. Nunani tamani pisarpoq, aammalu angutit arnallu tamarmik atornerluisuusinnaapput, kiisalu nukappiaqqat nivarsiaqqallu eqqugaasarlutik. Kinguaassiuutitigut atornerluinerit pigissaassuseq apeqqutaatinnagu pisarpoq. Atornerluinerit 80 %-ii ilaqtutanit piliaasarpud, imaluunniit qanimut ilisarisimasanit.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq assigiinngitsorpasuartigut pisarpoq, tamarmiunngillallu timikkut toqqartumik attuinnermik pisarneri, kisianni pinerit tamaasa tarneq eqqugaasarpod.

Ilaqtariit ilaat taamatut pisoqarnissaanut qaninnerusarpud aamma meeraqarpoq atornerlunneqarsinnaanermut qaninnerusartunik. Kinguaassiuutitigut atornerluineq amerlasuutigut naliginnaasumik sumiginnaanerp ilagisarpaa, taamaammallu naliginnaasumik inuiaqatigiinni sanngiitsunut suliniuteqarneq meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut pinaveersaartitseqataavoq.

Kalaallit Nunaanni ilisarnaataavoq kulturit marluk piuffiattut: qallunaat kalaallillu. Kalaallit Nunaanni kulturit taakku marluk akornanni oqaluttuat pinngoqqajaasarpud. Pingaarpoq eqqaamassallugu, oqaluttuat kulturimut tunngasuummata aallaveqarlutillu. Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq eqqarsaatigalugu, kulturit taakku marluk imminnut tikkuartuutissaqanngillat. Taakkunani tamani tamanna pisarpoq, kulturillu taakku marluk pinaveersaartitsineq suleqatigiissutigisariaqarpaat.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq tarnikkut timikkullu kingunipilutsitsisarpod.

Piffissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit meeraq kinaassutsimigut aamma kinguaassiuutitigut misigissutsimigullu ineriartornermigut sunnerneqartarpoq. Meeraq inersimasunngoreer-nerminut allaat tarnimigut innarlernerqarsinnaasarpod, taamaammalluuna aammalu inoqatitut pisussaffeqaratta sanngiitsunik sernissaanissamut, tamatumuunakkut sakkortuumik iliuseqartariaqartugut.

Ilisimatusarnikkut takutinneqarpoq, meeraq inuunermiilli kinguaassiuutitigut misigissuseqartoq, kisianni tamanna inersimasunngornermi tamatumuuna misigissutsinut pissusilersornermullu assersuunneqassanngilaq. Meeqqap timiminik soqutiginnillunilu nuannarinnissinnaanera atornerluisumut utoqqatsissutit atorsinnaanngilaq. Tamatigut inersimasup akisussaaffigaa meeqqamik ataqqinninnisani. Inersimasutut kinguaassiuutitigut pissusilersorneq pisariaqarpoq inersimasut akornanni, pina-nilu inersimasup / meeqqap akornanni.

Suleqatigiinni ajornartorsiutit sukumiinerusumik sammineqarput, ataatsimooqqinnermilu saqqummi-inernit makku immikkut taaneqarsinnaapput:

Ajornartorsiutit taama ittut kisivit piginngisaannassavatit.

Kikkut tamarmik iliuuseqarsinnaapput – immikkut ilisimasallit utaqqisariaqanngilavut.

Meeqqamut pitsaanerpaq pingaarnertuttariaqarparput, angajoqqaat pinsinnaatitaaffiinit.

Pinaveersaartitsinermik sulineq pingaartuuvoq, sulisoqarnikkullu nukiit atuuttut atorluarniartariaqar-pavut.

Atuartsineq ilinniartitsinerlu pingaarput.

Puiussanngilarput inuiaqatigiinnik ataatsimut isiginninneq.

Imigassamik ajornartorsiutit kinguaassiuutitigut atornerluinerit amerlanerujussuannut pisooqataap-put.

Anguniartariaqarparput erseqqissunik anguniagaqarnissarput iliuusissatullu pilersaarusiornissarput, atortussanik ineriikkanik peqaleqqulluta, pisuni ataasiakkaani ikiuutitut atorsinnaasatsinnik.

Politiit pinaveersaartitsinermi peqataasariaqarput.

Ilaqutariinnut ulorianartorsiortunut annertunerusumik ikiuinissaq pisariaqarpoq.

Namminersornerullutik Oqartussat angalaqatigiittartussanik pilersitsisariaqarput, pisariaqalivitsil-lugu orniguteriataarsinnaasunik.

Ilinniartariaqarparput meeqqani ajortoqarneranik ersiutit malussariffiginerunissaat.

Pisariaqartinneqarput annertunerusumik innuttaasunut paasisitsiniaaneq, orniguttarfiit amerlaner-usut siunnersuisarfiillu ammasut amerlanerusut.

A photograph of a wooden podium with two microphones on a stand. The podium is made of light-colored wood and has a slanted top. The background is a plain, light-colored wall.

... Ullup aappassaa

Meeqqani inersimasunilu killissat qaangerlugit iliuuseqartarneq

Kinguaassiuutitigut atornerluineq sunaava?

Meeraq atornerlunneqarsimasooq sutigut malussarfigineqarsinnaava?

Mimi Strange, cand.psych.

Tarnilerinikkut meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu paasinnittaaseq

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarnerup – minnerunngitsumik meeqqanik ulluunerani pa-aqqinnittarfinni - ukiumi kingullermi tusagassiuutitigut sakkortuumik sammineqarnerata, pineqartoq saqqumilaarseqqilerpaa. Nuannaarutissaavoq malugalugu eqqarsartaatsit ima allanngorsimatigim-mata, matumani assortuussutigineqarani ilumut meeqqat atornerlunneqartartut. Ukiut arlallit mat-uma siorna kissassimaarfiusumik oqallisaasut, ingammik tarnilerisut “qanigisamik atoqateqartarner-mik qarasarmiullit” akornanni, meeqqat atornerlunneqartartut amerlassusaannik ingasattajaarussis-unerat, sakkortuseriaannartumik utersaarfigineqanngillat.

Oqallinnermi qitiulersimasooq nutaaq atorluarsinnaanerusorlu, tassaasooq atornerluinerit ilumut pi-sartut qanoq takusinnaalersinnaagivut aammalu qanoq sapinngisamik pitsaanerpaamik pinaveersaar-titsisinnaasugut.

Mimi Strange

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissisuulluni, qanorlu kanngutsaattumik iliorfigineqarsimanerminnik oqaluttuaat tusarnaarlugit, amerlaqisutigut perusunnarnerusarpoq siutini matusinissaq isinik ammaarusunnerminngaannit.

Ilungersornaqaaq meeqqat naqisimanartumik misigisimasaat pulaffiginiassallugit, piviusumillu nangartaarusunneq annertusinnaavoq.

Tamatumunnga ilaliullugu meeqqat amerlasuunik oqimaatsunilli patsiseqarsinnaapput atornerlunneqarsimanerminnik nipangiussinissaminnut.

Ingammik meeqqat ilaqutariit iluini atornerlunneqarsimasut ikiorneqarnissaminnik ilimasuuteqartanngillat, aammalu angajoqqaaminnut ilumoortuunerup kinguneranik ajortumeerneqarsimanertik pilugu nipangiussiinnarsinnaasarput.

Qulaani taaneqartut ataatsikkoortinneqarpata, tassa inersimasoq meeqqap oqaluttuaanik tusarnaarnissaminut sapingajalluinnartoq aammalu meeraq annilaangasoq, atornerlunneqarsimasoq, tupinnanngilaq atornerluineq qulaarneqanngitsuussappat.

Qaavatigut eqqartuussiveqarneq, ingammik meeqqat mikinerusut nassuiaataannut, taamatullu uppernarsaasutut tatiginartutut atorneqarsinnaanerannut, qulaqqajaasoqarpat.

Meeqqanik nanertisimanartunik misigisaqarsimasunik oqaloqateqassagaanni iluaqutaavoq paasinnissinnaagaanni ilisimasaqarfigalugillu, meeqqat paasinnissinnaanikkut, oqalussinnaanikkut, misigissut-sikkut, kinguaassiuutilerinikkut, timikkut kiisalu inooqatiginnissinnaanikkut ineriartornerat – ilann-gulluguttaaq soorunami immikkut ilisimasaqarfigigaanni kinguaassiuutitigut atornerluisarneq, tamatumuunakkut meeqqat tarnikkut ajoquserneqarfigisinnaasaat kiisalu qanoq ersiuteqartarnersut.

(Ass.: meeqqat 3-4-nik ukiullit naliginnaasumik qanga pisimasut imminnut assingusut immikkoortsinnaanngilaat. Meeraq piffissami sivisunerusumi arlaleriarluni ajortumeerneqarsimappat tamanna ilisimassallugu pingaartuuvoq, meeraq ajortumeerneqarsimaneri pillugit oqaloqatigileraanni. Assersuutigalugu iluaqutaanngilaq inersimasup meeraq naqqissorpagu, ajortumeertinnerit assigiinngitsut arlallit oqaluttuarinerini. “Maanna ullu alla pivot. Sisamanngorneq taanna aatsaannguaq eqqartugarput ingerlatiinnartigu”).

Meeqqat takussutissiineri

Takussutissat pillugit “allattukkamik najoqqutassamik” peqanngilagut, nalorninaatsumik meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimaneriniq qulakkerinnissutaasinnaasunik.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut pissusaat annertuumik assigupput meeqqat alatiqut sumiginnagaasimasut pissusaannut. Tamatumunnga pissutaavoq kinguaassiuutitigut ajortumeerineq aamma sumiginnaanerummat – allatigut sumiginnaanernut akuulluni atugaasinnaasoq.

Meeqqat nikallungasut, nuannaanngitsut, attaveqarnermi nippusimaartut, avammut qisuariaasillit, ilagiuminaatsut, inersimasunut tatiginnippiarpasinngitsut il.il. tassaasinnaapput meeqqat nalinginnaasumik sumiginnagaasut, kinguaassiuutitigut atornerlugaasut imaluunniit maannakkorpiaq inuunerminni sakkortuumik ajornartorsiuteqartut. Sorliunersoq takussutissat kisiisa iluaqutigalugit aalajangerneqarsinnaanngilaq, kisianni paasineqarsinnaavoq meeraq ajornartorsiuteqartoq aammalu ernumanissamut meeqqallu nuannaanngissutaanut patsisaasunik itinerusumik paasiniaanissamut peqqu-tissaqarluartoq.

Meeqqamik nuannaanngitsuusumik nalaataqaraanni, tamatigut qisuariartarnissaq pisariaqarpoq – ingammik nalunnginnatsigu meeqqat sumiginnangaareersut, kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnissamut qaninnerusartut.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasut amerlasuutigut, tamatiguunngitsorli, immikkut ilisarnaateqarput. Taamaattumik immikkut makku malussariffiginiartariaqarput:

- 1) Meeqqat meeraqatiminnut inersimasunulluunniit attaveqarniarnerminni kinguaassiuutilereqqajaasut,

- 2) meeqqat meeraqatiminnut, ingammillu nukarliunerusunut, kinguaassiuutitigut ajortumeeriniartartut,
- 3) meeqqat utoqqaassutsiminnut naleqqiullugu ilimagisarialik sinnerlugu kinguaassiuutitigut annertuumik ilisimasallit,
- 4) meeqqat kinguaassiuutinut tunngasunik assut samminnittut,
- 5) meeqqat pissusilersornermikkut allannguuteqarujussuurtut.

Qulaani taaneqartutitigut kinguaassiuutitigut pissusilersornermi, tamatigut meeqqap misilittagai itinerusumik paasiniaavigisariaqarput. Tamanna pitsaanerpaamik pisinnaavoq meeqqap misigisarsimasinnaasai pillugit oqaloqatigineratigut.

Meeqqani malussaataasinnaasut assigiinngitsorujussuupput, kisianni (minnerpaamik) pingasutitigut kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimanerini takussutissaqarsinnaavoq. Qulaarisinnaapput

1. namminnek piomassutsiminnik (tassa ajortumeerinninnernik oqaluttuarlutik)
2. toqqaannanngikkaluartumik (malunniutinik ersersitsinerimikkut)
3. nalusaminnik (meeqqap sulluni naluaa, tassami soorlu angerlarsimaffimmi “inersimasup nuannaarutigissavaa”-nik misigisimasani angerlarsimaffiup avataaniinnermini sakkortuumik qisuariaatigisinnaavaa.)

Meeqqat oqalussinnaasut (tassa 2^{1/2}-3-nit ukiullit) aammalu kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut inersimasunik toqqissisimaffigisaminnik ilaqartilutik oqaatsitigut misigisaminnik oqaluttuarsinnaasarpur. Inersimasup ersarissuliorluni oqalunnikkut meeraq misilittagaqarfigisai pillugit oqaloqatigilluarsinnaavaa. Meeqqanut ajoqusiinerunngilaq misigisimasaat pillugit apersoraanni. Assersuunneqarsinnaavoq meeqqamik, soorlu annersarneqarsimasinnaanerani pasisamik oqaloqateqarnermut. Meeqqat nalinginnaasumik nuanniitsumik misigisimasat pillugit eqqunngitsumik oqaluttualiortannigillat. Meeqqat takorluukkertarnerat amerlanertigut misigisanut nuannersunut sammisarpur – soorlu nalinginnaasuunngitsumik pissaaneqartutut misigineq (Batman-iusaarneq assigisaalluunniit). Meeqqat eqqaamasinnaanerat inersimasutulli pitsaaticagaq, taamaammallu nalinginnaasumik meeqqat eqqaamasalersaartaat inersimasutulli tatiginartigaat.

Meeqqanit salluliorfigineqarnissamut ulorianaat annikippoq – oqaluttuarusussuseqarnissaannit ilimagisariaqarneruvoq oqaluttuarnaveersaarnissaat, immaqa nipangersimaqqullutik qunusaarneqarsimnermikkut.

Nukappiaqqat eqqarsaatigalugit takornartaanngilaq oqaluttuarnerminni equtitsisinnaasarnerat imminnut piomassutsiminnik peqataasutut inissillutik, imaluunni niviarsiaqqanit sulit sakkortunerunermik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimanerminnik nipangiussiniartarnerat, pissutigalugu nukappiaqqat immikkut kanngugisarmassuk atornerlunneqarsimasutut saqqummernissaq – immaqa ingammik arnamik atornerlunneqarsimagunik.

Meeqqat oqaluttuaat tamatigut tatigineqarsinnaappat?

Aap – imaamat meeqqat amerlanerpaatigut nanertuutigisatut misigisat takorluukkertuutigineq ajormatigut, naamik - imaamat soorunami ilaanneeriarluni pissutsit nalinginnaasut sanioqqutinneqartarmata.

Meeraq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanersoq paasiniaavigigaanni, nalinginnaasumik ajornartorsiut anginerpaaq unaasarpoo, nuanniitsoq pillugu nipangiussisimarusunnerat oqaluttuarusunnermit sakkortunerusarmat. Soorunami allaassutaasunik nalaataqarfiusarpoo, amerlasuutitigut immik-korluinnaq pissuseqartunik.

Meeraqarsinnaavoq anaanaqartumik tarnimigut nappaateqarnermigut isumaqarluinnartumik meeqqani ajortumeerneqartartoq, anaanaasup takorluukkertornerinnaani pisartumi. Anaanaasup atavartumik utersaartumillu ajortumeerinerimik eqqartuineratigut meeqqaminillu apersuiuarneratigut,

meeraq nammineq ajortumeerneqartartut isumaqalersissinnaavaa, imaluunnit anaanaasup takorlu-gaanik oqaluttuareqqiisinnalersillugu.

Tarnikkulli sukumiinerusumik paasiniaanikkut paasineqarsinnaavoq, eqqaamasat tamakku nam-mineq misigisaanngitsut, tassanimi amigaataassammata meeqqat ilumut kinguaassiuutitigut atorner-lunneqarsimasut oqaluttuarnerminni misigissutsikkut, pisimasut mikisualuttaatigut, takusat naama-sallu oqaluttuarinerisigut saqqummersikkajuttagaat.

Assersuut alla tassaasinnaavoq meeraq, piviusumik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimanermi-nik paasisaasoq, ima kingunipilutsitsisinnaatigisoq, kingorna ajortumeerneqarnermik misigisanik pis-imanngitsunik ilaartuisinnaalluni. (takuuk ilaatigut Christiansson,⁹⁷)

Taamatut pisoqartillugu assersuut siuliatulli tarnikkut sukumiinerusumik misissuinermi katsorsaa-nermilu qulaarneqartarput, aammalu taamatut katsorsarneqartarlutik, tassa ilumikkiinerup sakkor-tussusaanut ersiutitut.

Soorlu oqaatigineqartoq assersuutit taama ittut qaqutigoortuupput, taasariaqarlutilli oqallinnermi in-gerlaavartumi ilinniarsimallutik sullissisut illuinnaasiortumik “meeraq tamatigut upperiuk”-mik oqa-riartuuteqarnerartarnerat illua-tungilerniarlugu.

Naliginnaasumik meeqqat eqqaamasaat tatigineqarsinnaapput, tamannalu ukiuni kingulliunerusuni ilisimatusarnikkut paasisat sakkortuumik uppersartarpaat.

Apeqqutaanerulpoq inersimasut uagut meeqqanik oqaloqatiginninnermut naammattumik pikkoris-suseqarnerisugut aammalu naammattumik ilisimasaqarfigneripput meeqqat (ingammik mikisut) iner-simasunut naleqqiullugu allaanerusumik eqqaamanneriaaseqarnerat.

Tatiginninneq aammalu kinguaassiuutitigut ajortumeerinninneq

Tunngaviusumik inuunitsinnut ilaavoq, meeqqat (ingammillu meeqqat mikisut) inunnut isumaginnit-tuusussaatitaasunut killeqanngitsumik tunniusimalluinnartarneri.

Tamanna erseqqilluinnartarpoq meeqqanik pisimasunik ilumikkiutaasunik, uanilu kinguaassiuuti-tigut ajortumeerisarnernik, misigitinneqarsimasunik sullissinermi.

Meeqqat inuuginnassagunik, ineriartussagunik isumagineqarnikkullu pisariaqartitamik minnerpaaffii pissagunikkit, tatiginninnermik killeqanngitsumik takutitsisariaqarput.

Meeqqat inersimasunut imminnik atornerluisunut tunniusimanagerat, amerlasuutigullu killeqanngitsu-mik asanninnerat ilumoortuunerallu, susoqarneranik paasinninniartuunerat kiisalu inuuginnarnis-samut, maleruunnissamut aammalu inooqataaffiginnissinnaanermut periusissanik nassaarniarsinnaa-nerat, tupinnaannartumik takussaapput.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerineq sumiginnaaneruvoq sakkortooq, meeqqap tunngaviusumik pinn-gitsoorani qanigisaminut tatiginnittuusariaqarneranik innarliisoq.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerineq nanertuutaallunilu sumiginnaaneruvoq, meerarlu tamatuminnga oqaluttuarinninniarnernini tusarneqanngitsoq, marloriaammik nanertugaallunilu marloriaammik sumiginnarneqassaaq.

Paaserusukkutsigu, kinguaassiuutitigut atornerlugaaneq meeqqamut qanoq kinguneqartartoq, tatigin-ninneq qitiulluinnarpoq.

Ilumikkiutit pillugit ilisimatusarnermit nalunngilarput, inuit tarnikkut sunnerneqartarnerat assigiin-ngitsuusoq ajutoornersuit pinngortitamit pilersitaappata imaluunnit inunnit pilersitaappata. Ilumikki-utit naalliutitillu inummit allamit pineqarnermit pisuuppata, nalunngilarput inoqatinut tatiginninneq pilerseqqinniartariaqartoq – nalunngisat tamakku ilaatigut naalliutsitaasimallutik aniguisimasunit pa-asisimavagut. Pissutsit tamakku meeqqanut inersimasunullu atuupput, kisiannili meeqqanut sakkort-unerusutut ittarlutik, taakku inersimasunut isumaginnittussanut killeqanngitsumik tunniusimasarne-
rat pissutigalugu.

Illumikkerneqarnerup/kinguaassiuutitigut atornerlugaanerup kinguneranik ajoqusernerit

Meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartut tarnikkut ineriartormikkut sutigut qanorlu sakkortutigisumik innarlerneqartarnerannut assigiinngitsorpassuit sunniuteqaqataallutillu aalajangiisu-upput.

Nalunngilarput nalilersuinermit makku ilanngutissallugit pingaaruteqartut, ajoquserneqaatit suusinnaanerinit paasiniaanitsinni:

- atornerluinerup aallartiffiani meeqqap utoqqaassusaa (atornerluineq aallartimmat meeraq qanoq mikitigisoq)
- annertussusaa akulikissusaa (mittatilliinerit qanoq sakkortutigisut qanorlu akulikitsigisut)
- pissaanermik atuinerup / qunusaarinerup annertussusaa aammalu isertuussinerup annertussusaa (qanoq annertutigisumik qunusaarinerit sakkortuut il.il atorneqarsimappat meeraq atornerluinermit isertuusseqqullugu)
- atornerluisup meeqqamut attaveqarnera (soorlu isumaginnittoq inersimasorlu pineqarpat)
- ajoqusiisup meeqqallu ukiumikkut nikingassusaa
- angajoqqaap illersuisusaa amigaataanera (meeqqap atornerlunneqarnini oqaluttuariniarsimagaluarpa, kisiannili upperineqaranilu isumassorneqarumasimangila)

Siumoortumik ilisimasinnaanngilarput meeqqanut ataasiakkaanut sorliit meeqqamut tassungarpiq nanertuutaanerpaasimasut, kisianni meeqqap misigisimasaanik (soorlu atornerluinerup sakkortussusaa akulikissusaa kiisalu pissaanermik atuisimaneq) aammalu attaveqarneranik nalilersuilluarnermit (atornerluisoq takornartaq imaluunni isumaginnittoq), nalilersinnaavarput sutigut meeraq innarlerneqarsimassasoq.

“Tikkuut” suli ataaseq ilanngunneqassaaq:

- kinguaassiuutitigut nanertuutissinneqannginnermit meeqqap naliginnaasumik inuunermini atugai.

Nalunngilarput meeqqap kinguaassiuutitigut ajortumeerneqannginnermini naliginnaasumik atugai ajoquserneqaatigisinnaasaanut sunniuteqartut.

Nalunngilarput meeqqat sumiginnagaasut, misigissutsitigut “kaattutut” taaneqarsinnaasut, kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsinnaanermut qaninnerusartut.

Meeqqat allatigut sumiginnagaasut ukiorpassuarni atornerlunneqarsinnaasarput oqaluttuarinngisaminnik, qunusaarneqarneq kisiat pinnagu, aammali misigissutsikkut amigaatigisaminnik pisinneqartaramik, akisoqisumik akilikkaminnik.

Meeqqat sumiginnagaasut, inersimasumik attaveqarfeqarnissamik pisariaqartitsinermit ilutigitillugu amerlasuutigut naaggaarsinnaanermik paasinnittaatsimikkut inerisimanikittarput. Imminik pingartitsinermit misigisimanikinneq ajortumeerneqarsinnaanermut pitsaasumik illersuutaanngilaq.

Meeqqat, inersimasunit qeratasumik sukannersumillu perorsaariaasilinnit aammalu meeqqanik inuttut namminiissulittut amigartumik ataqqinnittunit, perorsarneqarsimasut amerlasuutigut ajornartorsutigisarpaat akiorniassallugu inersimasoq sukannersumik pissusilersuutigaluni attaveqatigiinnissamik neqeroortoq.

Tullinnguuttoq qulaanut allaaserisamut paasiuminartumik assersuutaagunarpoq:

Paasiniaanerit arlaanni atornerluisut apersorneqarput qanoq iliorlutik meeqqanik atornerlunniakkaminnik toqqaasarnersut / pissarsisarnersut. Ilaatigut qinnuigineqarput qanoq meeqqanik atornerluisinnaanermut “najoqqutassamik” allataqqaqullugit:

“Isumagiuk qanimut ikinnguteqalernissat imigassamik ikiaroornartunilluunni atornerluisunik aammalu ilimagineqarsinnaasunik meeqqanik qimmitulli “illup eqqaaniittussiatut” isiginnittutut. Meeqqaminnik sukannersumik sissuertuussapput meearlu kukkusumik iliuuseqaallakkaangat sakkortu-

umik pillaasarlutik. Meeraq atornerlukkusukkukku tamanna atorluarsinnaavat meearlu soqutiginninnermik annertuumik takutitsivigalugu. Meeqqap taamaaliornerit iluarissavaa sunneruminarsissallunilu illit aqutsisunngornissannut. Angajoqqaat tatigilerpatsit paarsisuutittalerlutillu, meeraq kisimeeqatigisinnaalissavat meeqqallu angajoqqaani nuannariunnaassavai.” (Conte et al,89,p.298,uanga nutserinera).

Ajornanngilaq takorluussallugu meeqqanut atugarlioreersunut kinguaassiuutitigut ajortumeerineq qanoq nanertuutaatigisoq.

Meeqqat siusinnerusukkut kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut suli ulorianartorsiornerupput: “Qinikkit meeqqat asaneqanngitsut. Ajunngisaarfikkit ilinnik tatiginnilernissaat tikillugu aammalu imaappasilersillugu iliuuseriniakkannut peqataanissamut piumasut. Asanninneq neqitatut atoruk. Qunusaassanngilat. Meeraq isumaqalersiguk nammineq qinersisinnaasoq. Meeraq oqaluttuutiguk qanoq immikkoorluinnartigisuusoq. Qinikkit meeqqat atornerlugaareersimasut. Eqqukkat misigissaq tamatumuunakkut ajorpallaanngitsoq” (soorlu siulleg).

Nanertugaanermik misigilersitsisartut sisamat:

Nalunngilarput ersineq, aliatsajaneq pissusilersuutitigullu ajornartorsiuteqarneq meeqqani atornerlunneqarsimasuni ersiutaasut naliginnaasut, nalunngilarpullu ajoquserneqarnissamut aqut qaninerusartoq ingammik pissutsit marluk atuuttuuppata: meeqqap mikisuunerani atornerluineq aallartippat aammalu meeraq atornerluinermik isertuussisariaqarsimappat. Aamma nalunngilarput immikkut meeqqanut atornerlunneqarsimasunut atuuttumik PTSD-qalernissaq (nanertugaanerup kinguneranik inuttut paatsiveerusimaaqqajaaneq) qaninnerujussuusartoq, pineqarpat sakkortuumik, sivisuumik atornerluineq, pissaanermik atuiupilunnertalimmik atornerluineq aammalu atornerluisup meeqqamut ataveqarnera qanittuuppat.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerannut paasinnittaaseq sunnigaavoq kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnerup nanertuutitut isigineqartarneranik. Eqqartorneqartarpoq sunniutinik atersuisarnermi PTSD qulequtsiunneqartariaqarnerisoq, kisiani sunniutit assigiissuseqarsinnaagaluartut, saqqumilaartinneqarpoq PTSD naamanngitsoq meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut immikkut sunnerneqaatigisartagaannut nassuiaataatissallugu.

Ingammik pissutsit sisamat immikkut nanertugaasutut misigilersitsisartut saqqumisinneqarput: (“The traumagenetic Dynamics Model of Child sexual Abuse”) (Finkelhor,84)

- meeraq **kinguaassiuutitigut nanertuutissinneqarpat**. Asanninneq qanigisaqarnerlu kinguaassiuutitigut pissusilersornermut immikkoortikkuminaatsinneqalersarput. Ingammik tamanna ersertarpoq isumassuineq ajortumeerinerlu akulerunneqartillugit.
- meeraq **sumiginnagaasutut** misigisimaguni, inunnik tatigisaminik ajortumik pineqarnermigut. Sumiginnagaasutut misiginerup iluaniittarpoq atornerluineq timikkuinnaanngitsoq, aammali meeqqat eqqortumik inersimasunit isumassorneqarnissamik illersorneqarnissamillu ilimasunnerisa innarlerneqarnerisigut.
- meeraq **ikilerneqartutut/”pigisatut” nalunaaqutserneqartutut** misigisimaguni. Meeraq meeraqatiminit allaanerusutut misigisimassaaq imminillu “assilissamik” nuanniitsumik inerititaqassalluni.
- meeraq **soriarsinnaanngitsutut** misigisimaguni. Meeraq misigisimassaaq misigissutsini, kissaatigisani pisunillu aqutsisinnaanerigaluani atorunnaarsinneqartut, tiguarneqartutullusooq imminut isigissalluni. Meeraq taamaalilluni imminut illersorsinnaajunnaartutut misigilersinneqarnermigut, ersiornermik peqalissaaq.

Ajortumeerinerit ilaqutariit iluineersut aamma ilaqutariit avataaneersut

Oqariartaatsit kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit / kinguaassiuutitigut atornerluinerit atorpakka kinguaassiuutitigut atornerluineq ilaqutariittut qanigisat iluini ilaqutariitulluunnit qanigisat avataanni pigaluarpata. Pingaarnertut immikkoortinneqartussat tassaapput kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit ilaqutariit iluini avataaniluunnit pisimanersut, pissutissaqarmat ilimagissallugu meeqqat kinguneqartitsisarneri allaassuteqartut apeqqutaatillugu atornerluisoq tasaanersoq inuk qanittumik isumaginnittussatut inissisimasoq imaluunniit takornartaanersoq.

Ilaqutariit iluini atornerluineri pingaarnertullugu immikkortittariaqarsorinngilara atornerluisoq “aakkut” ilaqutaviunersoq ilaqutaviunnginnersorluunnit, kisianni pingaarnarpaatillugu pineqartoq tasaanersoq isumaginnittussatut qitiusumik inissisimasoq – t.i. soorlu ataata / anaana pineqartillugu eqqarsaatigisariaqanngimmat “aakkut” angajoqqaq, kisiannili inersimasoq “in loco parentis”, tassa angajoqqaat sinnerlugit meeqqamut attuumassuteqartoq.

Pissutissaqarpoq ilimagissallugu tarnikkut ajoqusernerit assigiinngitsuusut apeqqutaatillugu, atornerluisoq tasaanersoq sallertut isumaginnittussaq imaluunniit “takornartaq”, aamma paasillugu isumaginnittussatut sallerstaanani avataaniinnerusutut inissisimasoq.

Pissutissaqarpoq ilimagissallugu atornerluisoq takornartaappat, tamanna paasinarluartumik meeqqamut annikinnerusumik nanertuutississutaasartoq - atornerluisoq tassani meeqqamut misigissutsikkut pingaaruteqanngilaq, meeqqamut isumaginninnermik / toqqissisimanermik il.il. timitaligaanngilaq.

“Silarsuaq ulorianartuuvoq”-mik misigisimaneq (aamma inersimasut ilumikkiutillit taama misigisimasarput) imaassinnaavoq meeqqani qaangeruminarnerullunilu sakkukinnerusartoq, atornerluisoq takornartaappat meearlu angajoqqaatut isumassuisumik illersorneqartutut misigisimappat.

Taamaakkaluartoq atornerluinerit ilaqutariit iluineersut imaluunniit ilaqutariit avataaneersut ajoqusii-sarnerisa assigiinngissutaat erseqqissumik qulaarneqarnikuunngillat, pissutissaqarporlu ilimagissallugu tamatumuunakkut ilisimasaqarnerussagutta qitiutittariaqarivut kingunipiluutinneqartutut saqqummersut sutigut assigiinngissuseqarnerisut, arlaata allaminngarnit “ajorneruneranik” ilimasuuteqaannarnerminngarnit.

Misissuinerup nutaajunerusup taamatut ilaatigut tikkuarpaa atornerluisartutut qulaani taaneqartut marlungorlugit immikkoortinneqartut tamarmik meeqqanut nukersortarnerat annertusiartortartoq meeqqat ukioqqortusiartornerat ilutigalugu. Atornerluisartut ilaqutariit avataaniittut meeqqanik ukioqqortunerulaartunik atornerluigajuttuugamik (taakkumi meeqqanik mikinernit nakkutigineqannginnerusarmata) nukersornermik atuinerusuusarput (Fischer,98). Pissaanermillu atornerluineq, soorlu takoreeripput, kinguaassiuutitigut ajortumeerineri kingunerlutsisisartuusoq takoreerparput.

Meeqqanik paaqqinnittarfimmi sulisup meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineranik pisartuni takuneqarsinnaavoq, qanoq ilaqutariit iluini pisartut ilaqutariillu avataanni pisartut imminnut akuleruttutut issinnaaneri, tassami paaqqinnittarfinni sulisut meeqqamuttaaq isumaginnittussatut inissisimanermikkut, tassani tatiginninnermik kipisitsineq ilaqutariit iluini pisutulli annertutigingajattumik kingunerlutsisisinnaavoq.

Tatiginninneq, soorlu siusinnerusukkat allaaserisami taaneqareersoq, tassaavoq kinguaassiuutitigut ajortumeerineri naleraq pingaartoq, ila immaqami pingaarnerpaaq. Tatiginnikkunnaarneq aamma angajoqqaanut ilanngulluni tunngatinneqarsinnaavoq, tassami meeraq - kukkulluni – isumaqarsinnaavoq, angajoqqaat ajortumeerineri ilisimaarinnillutillu akuersaartuusut, meerartik ullut tamaasa eqqumanerata nalaani ajortumeerinnittartumut najortittaramikku.

Pingaartuuvoq ilaqutariissuseq piinnarnagu isumaginnittunik aallaaveqarnisaq, ingammik eqqarsaatigigaanni inuiaqatigiit aqqissuussaananat: Danmark-imi meeqqat 5-6-inik ukiullit 90 %-ii sinnerlugit (Sommer,97,p.39) angerlarsimaffiup avataani paarineqartarput. Taamaammat suliffigalugu meeqqanik paaqqinnittut annertusisamik isumassuineri atuuqqarput, “qangalu paasinnittaatsitut” anaa-

naasup meeqqamut sallerisaalluni ataataasullu tulluilluni pingaaruteqarnerat atorsinnaajunnaalerpoq, ullutsinnilu inuiaqatigiit nutaaliaasut aqqissugaanerannut meeqqallu inunnik qanimut attaveqarnerannut naleequkkunnaarluni. Danmark-imi 0-6-inik ukiulinnut anaanaasut 95 %-ii suliffeqartuupput (ass.)

Sommerip (96,p.13) ajornartorsiut imatut oqaatigaa: “Danmark-imi ilisimatusarnikkut meeqqat piffisami nutaaliaasumi peroriartorfinni assigiinngitsuni inuuneqarnerat (ilaatigut paaqqinnittarfinni, aturfinni, qanittumi avatangiisini il.il) pillugu ilisimasat ilungersunaannartumik annikingaarmata, aamalu taamatut peroriartorneq pillugu tarnilerinermi nassuiaatinik najoqqutaasinnaasunik nutaanik soqanngeruttormat, allatut ajornartumik isummat qanganitsat utersaarfigalugit atortariaqarput”.

Siornatigut inooqataaannissamut perorsarneqarneq pillugu isummat najoqqutassiat aallaaveqarput perorsaanerup pingaarnerpaamik angerlarsimaffimmi ingerlanneqarnera aallaavigalugu – angerlarsimaffik taamani tassaammat inuup kinaassutsiminik inerisaavia tunngaviusoq.

Tamannali ullutsinni meeqqat peroriartorfimminni qiterisaattut nalinginnaasuujunnaarsimavoq.

Taamaattumik pisariaqalerpoq eqqarsartaatsit nuutsissallugit “angerlarsimaffiup anaanaasullu qitiutinneqarneranit meeqqat silarsuartaavanut asiilannerusumut” (Sommer,97,p.24).

Suiaassuseq taassumalu mittatigineqartup kinguneqartitsineranut sunniutaa

Arnaaneq angutaanerluunnit meeqqap sutigut ajoquserneqarneranut, qanoq ersiuteqarnerannut taamatullu qanoq katsorsarneqarnissaannut sunniuteqarpoq.

Niviarsiaqqat atornerlunneqarsimasut ersiornermik aliasoqqajaanermillu kinguneqartitseqqajaanerrupput (tassa annerusumik ilummot sammisunik paatsiveerusimaaruteqarlutik), nukappiaqqalli pisisilersornermikkut paatsiveerusimaarnermik / qaasoqqajaanermik takutitsinerusarlutik (tassa paatsiveerusimaarnerit silammot / avammot sammitinneqarnerusut).

Soorunami aamma killormut pisunik takussaasoqarsinnaavoq, tassa nukappiaqqat ilummot saatitsisut niviarsiaqqallu avammot saatitsisut.

Ukiuni kingulliunerusuni paasiartuaarneqarpoq, tarnilerinermi paasinnittaatsikkut (tamatumalu kingunerisaanik tarnikkut katsorsaanermi) suaassuseq naammattumik isiginiarneqartarsimanngitsoq – immikkullu taasarialittut nukappiaqqat niviarsiaqqallu qissuariartarnerisa assigiinnginerat naammattumik tunngaviusimanngitsoq.

Niviarsiaqqat atornerlunneqarsimasut pillugit ilisimasat imaaliallaannarlugit aamma nukappiaqqanut atuuttussatut nuunneqartarsimapput, annikippallaamik isiginiarneqarsimallutik nukappiaqqat kinguaassiuutitigut ineriartortarnerat allaanerusoq aammalu arnanut angutinullu tunngatillugu ilimagisaat / eqqarsartaasiat. Pingaaruteqarpoq ilisimassallugu nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqaraangamik angutaassutsiminnik piiiaffigineqartutut misigisimasarmata aammalu misigisarlugu aqutsisinnaassusertik katallugu. Tassami imminut eqqugaasutut / naalliutsitaasutut saqqummerneq angutaassusermik annaasaqarnermut atatinneqartarpoq (Eide-Mitdsand 97).

Ilimagisariaqarmat (suli) annertusiartortumik nukappiaqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinernik suliassanngortitsinernik (paasisatsinnik) nalaataqartarnissarput, pingaaruteqarlunnarpoq suaassut-sigut assigiinngissutsit ilisimanissaat, kinguaassiuutitigut atornerluinernik qulaarisinnaanermut aamalu taakkuninnga katsorsaanissamut.

Nalunngilarput nukappiaqqat, pissutigerpiarlugu imminnut eqqugaasutut saqqummersissagunik angutaassusiiagaasutut misigisimassagamik, annerusumik ajortumeerneqarnerminnik toqqorteriniartartut.

Nukappiaqqat kinguaassiuutitigut “tigusaanermikkut” aqutsisuunermik annaasaqaraangamik tamanna arlalitsigut misigisarpaat. Siullermik pisumik aqutsisinnaannginnertik misigalugu, tassami pinngitsoortitsisinnaasimannginnamik, aappaattullu namminneq timimikkut qisuariaatiminnik aqutsisinnaannginnertik pillugu, soorlu aamma namminneq tisaattoorsimagunik.

Tamakku kingunerisaasa ilagisinnaavaat, nukappiaqqat angutaassutsiminnik katataqartutut misigisi-manertik illua-tungilerniarlugu “angussuurtut pissusilersortut”.

Ajornangitsillugu nukappiaqqat (angutillumi) pisut namminneq “ajorsartutut” misigiffigisatik allan-guallatsillugit nassuiarniartarpaat ima isikkoqalersillugu, namminneq pisimasumut iliuuseqartu-usutut akisussaasutullu inissisimasunngorlutik (takuuk Svensson x 2).

Nukappiaqqat nipangersimarusunnerannut ilasaataasinnaasutut ilimagineqarpoq, angutinik kingua-assiuutitigut atornerlunneqaraangamik ersissutigisaramikku anguteqatinoortartutut “tunillatsissima-sinnaanertik”. Eqqarsaat tamannarpiaq aamma nukappiaqqanut atornerlunneqarsimasunut anga-joqqaajusut namminertaaq pigisutut saqqummiuttarpaat.

Nukappiaqqat arnanit mittatigineqaraangamik aamma ajortumeerneqarnertik pillugu nipangiusser-usunnerminnut patsisigikkajuppaat sulii kanngunarnerusorigamikku imminnut arnamit naalliutsitaas-imasutut saqqummiunnissartik.

Arnat isumassuisutut isigineqartarput, taamaattumillu eqqugaasut kinguaassiuutitut sammisumik pisunik allamut sangutitsiniaqqajaasarput. Inooqataanissamut perorsarneqarnermi nukappiaqqat ilin-niartinneqaraangamik angutit tassaasut pissaaneqarnerit, tamatuma kinguneranik nukappiaqqat eqqugaasut nipangiussimarussuttarpaat atornerlunneqarsimanerit kinaassutsiminnik ulorianartorsior-titsisut, taamaalillutillu “arnanik kinguaassiuutitigut atoqateqarnerit sangutinniartarlugit namminneq kinguaassiuutitigut misilittagaqarnerulerusullutik pisuni siuttuusimasuusaarlutik, taamaalillutillu kinguaassiuutitigut pisuni namminneq aqutsisuusutut inissisimasuususaatitaanerminnik attasiin-nartutut isikkoqaqqullugu” (Hetherton, 99p.163).

Pissutsit tamakku soorunami annertuumik sunniuteqarput nukappiaqqanik tarnikkut katsorsaaniar-nermik pilersaarusiornermi, aammali pingaaruteqarluinnarput nukappiaqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasutut pasitsaassimasanik oqaloqateqarnissanik pilersaarusiornerni.

Mianersuulluinnartariaqarpoq qanoq meeqqap nukissaqarsimannginnera, ilioriarfissaqarsimanngin-nera oqaatigissallugu. Ingammik pingaaruteqarpoq meeqqap nalitut inuttullu pisinnaalluurtutut naa-pinnissaa, kiisalu pingaarluinnartumik attaveqatigiinnermi pinngitsoortissallugu pisimasumi pissaan-eqarnikkut nikingassuteqarsimanerujussuup misigiteqqissinnaanissaa.

Ukiukkut nikingassutsit – inerikkiartorneq pillugu tarnilerineq

Suiaassutsikkut assigiinngissutsit saniasigut pissutissaqarpoq ilimagissallugu ukioqqortussuseq me-eqqap sutigut tarnimigut ajoquserneqaatissaanut sunniuteqartoq.

Uanga qularinngilluinnarpara, tarnip pissusaata inerikkiartorneqmut pingaaruteqassusia qitiulluin-nartumik inissisimasooq uku pitillugit, kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimanerup kingunerisaa-nik ajoqusernerit imaluunniit allatut sumiginnagaasimarup kingunipilui.

Taamatut meeqqani inuusuttunilu ukioqqortussuseq suaassuserlu pillugit misissuinnermi (Feiring et al, 99) ilisimatuussutsikkut paasisat ilagaat, inuusuttut meeqqaninngarnit annertunerusumik nuanna-anngeqqajaanerp ersiutaanik pigisaqartut, allanut qisuariarnerlioqqajaanerusartut, imminnut tatigin-nginnerusartut aammalu minnerunngitsumik kinguaassiuutitigut ersiuteqarnerusartut (Takuuk Fei-ring uppernarsaatinik itisileerusukkuit).

Suiaassutsikkut assigiinngissutsit – mittatilliisut

Angutit mittatilliisut pillugit nalunngisaqangaatsialernikuulluta, aatsaat ukiuni kingulliunerusuni eqqumaffigiartulerparput, aamma arnaqarmat meeqqanik kinguaassiuutitigut mittatilliisartunik. Ili-magineqarsinnaavoq arnat piliaannik ajortumeerinnittarnerit amerlanerusut paasisaasalernerannut pissutaasoq ajornartorsiummut tappinneruleriartorneq.

Angutit kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerat naliginnaasumik naluneqarunnaarnikuugunarpoq, kisianni aamma arnanik taamaattoqarnera aatsaat nassuerutigineqariartuaalerluni.

Qanittumi Heetherton-ip (99) allaaserisakkut saqqummiuppaa, arnanik ajunngitsumik isiginnittaaseq sunniuteqartoq, arnat meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinnittarnerannik annikillisaaniartarnermi pisoqartanngissoriniarnermiluunnit. Tassani isiginiarneqarpoq ilaatigut kulturikkut arnat pillugit isummat pigiliutat qanoq akornutaasut, taamatut pisoqartarneranik toqqortugaalluinnartumik nassuerutiginninniarnermut.

Misissuinerit takutippaat arnat akuerisaasumik angutitut naleqqiullugit annertunerujussuarmik meeqqanik timikkut attuisarnerisa paasiuminaassaraa, qaqugukkut mitalliinerunngitsumik mitalliinerusumilluunnit iliuuseqarnermut killissaasut qaangerneqartarneri.

Arnat isumassuisuunikkut “kisermaassisuusimanerugamik” ajornannginnerusumik toqqortersinnaasarpaat erserlulluguluunnit kinguaassiuutitigut killissanik qaangiisarnerit (ajornartorsiut taannarpiaq aamma Svensson-ip paasiniaqqissaarpaa,98?)

Arnat mittatiginnisinaanerat nipangiusimaneqarneruvoq, tamannarpiarlu pissutaaqataasorineqarpoq, qanoq paasisaatigisarnerannut. Eqqugaasoq misigisimappat misigisartik immikkorluinnaq ittuusoq, tamanna sulilasaataassaaq kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermik qulaarinissamut aporfinnut.

Naak meeqqanut ajortumeerinerit ilimanartumik amerlanersaat angutitut piliaagaluartut, taamaattoq aamma eqqumaffigisariaqarpoq aamma arnat mittatillisarmata. Tassami arnat mittallisarneri qanorpiat amerlassuseqarnerisut paasinavianngilarput, ajortumeerinerit aamma taakku tusarnissaat piareersimaffigilertinnagu.

Kulturikkut aporfiit / isiginnittaatsit amerlasuut taamatut “takunnissinnaanermik akornusersuisuupput”:

- Kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq angutiniimmat, taava arnap kinguaassiuutitigut meeqqanut pissusilersortarnera atornerluinermit allaaneruseqarpoq isigisariaqarpoq
- arnat “sallaatsuupput” imaluunnit ilakkuminarsaartuullutik
- arnat pissusiviat tassaavoq isumassuineq, taamaammat arnat “atornerluinerat” tassaviuvoq qanilaarnermik asanninnermillu takutitsineq
- arnat timimikkut sanaaneqaataata ajornartippaa angutitut ajortigingajattumilluunnit ajortumeerisinaanerat. “Allatut oqaatigalugu “usuk peqanngilaq, ajornartorsiut peqanngilaq”” (krista,94, cit.in.Hetherton,99,p.165).
- filmini atuakkanilu amerlaqisutigut saqqummersinneqartarput arnat utoqqasaat angutillu inuusuttuaqqat akornanni asanninnilersaarutit kusanarluinnartut (soorlu Wiederberg-ip filmilaa “Ilinniartitsisoq arnaq”)
- arnat atornerluisarneranni ileqquvoq angertitsiniaanerup pinngitsaaliinermit atornerluinerisarneqarnera. Taamatut eqqanaarniarneqartarpoq meeqqap peqataanera – taassuma kingunerisaanik isumaavoq taamaammat annikinnerusumik kingunipiloqartitsisartoq.

Qulaanitut isumaqarnermut akerliulluinnartumik ilisimatuussutsikkut paasisat takutippaat, arnat angutitulli ajortumeerisarnerit suulluunnit tamaasa kinguaassiuutitigut ajortumeerineri atorlugaat, t.i. ilanngullugit utsukkut itikkulluunnit eqqugaasunik pulaffiginninneq (atorlugaat ass. atorlugit) aammalu inernertalimmik atoqueqarneq.

Arnat nukersorlutik aammalu nikassaasumik pissusilersorsinnaasartut, arnat kinguaassiuutitigut piimaammernermik misigiffigisaraat, meeqqanik anniartitsineq toqutseriarnerlu (uppernarsaatitut itinerusunut takuuk Hetherton, 99).

Isumatoqaq tassaasoq arnat mittatilliitillugit, taava mittatiginninneq angutit ajortumeerinerannit nartuutaannginnerusartoq (arnat sallaannerusumik qaaquserpalaartumillu ajortumeeriniarni pisusilersornerusarnerata kinguneranik) ilimanartumik siusinnerusuklut kingunipiloqartitsinerit annertussusaannik paasinninnissamut akornutaasimasooq. Maanna ilisimasavut tikkuussippat arnanit ajort-

umeerinerit angutinit ajortumeerinertulli ajoqusiisartigisut, kisianni ajoqusernerit assigiinngitsuusin-naapput – soorlu kingunipilutsitsinerit eqqugaasunut assigiinngittartut eqqugaasup suunera apeqqu-taalluni.

Imatut isikkoqarpoq arnat ajortumeerisarnerini pissutsit assigiinngitsut ajoqusiinernik sakkortusaata-asartut:

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqareersoq eqqugaasup mitalliisullu akornanni qanoq qanitsigisu-mik attaveqarneq ajoqusernernerit sunniuteqartarpoq, qanigisatullu unneqqaserluffigineqartutut misi-gineq annerulersarmat (tatiginninnerup silarsuaa). Arnat ingammillu anaanat amerlasuutigit sakkort-uumik meeppa(min)nik isumaginnittutut inissisimasarput, meeppallu arnanik isumassuisussanik at-orerlunneqarunik nanertuuteqalersinnaanerit ilimanaateqarnerulersarpoq, atornerluineq meeppaq isumassuisussatut illersortissatullu isumalluarfiginerpaasaanit pimmat.

“Ataatannit atornerlunneqaruit, misigisimassaait anaanaavit sumiginnaraatit, anaanalli pisuuppat marloriaammik sumiginnagaassaait” (Bentovim, cit. in White, 92, p. 304-305, uanga nutserinera).

Arnat atornerluinerminni pinngitsaaliinermi angertitsiniaanerusernerit ajoqusiinermut millisaataa-sutut isikkoqanngilaq, allaallu sivisuumik ajoquserimasinnaanermik kinguneqarsinnaalluni – tamat-umani immikkorluinnaq isiginiartariaqarluni kinguaassiuutitigit ajortumeerneqarnerni pisuussutsip inissisimasarnera, t.i. meeppaq pisoqataasutut atornerlutsinnermilu peqataasutut misigisimanerisa annertussusaat.

Meeppat kinguaassiuutitigit atornerlunneqartut amerlanersaat pisuusutut misigisimasarput, kisianni imaappasippoq, meeppat nukersorfigineqarlutik ajortumeerneqartut, peqqammernerani nanertuutis-sinneqaraluarlutik, piffissap ingerlanerani paasinnilersinnaanerit kinguaassiuutitigit taamatut ajortu-meerneqarnerminni namminneq allatut iloriarsinnaasimanatik.

Tassunga illua-tungiliullugu “nukersorfiunngitsumik” ajortumeerneqarneq kinguneqarsinnaavoq an-nerusumik pisuusutut misigisimanermik aammalu misigisimanermik ajortumeerneqarnermut akisus-saasutut, “pisoqataasutut” immaqalu allaat “naligiimmik peqataasutut” (Davenport et al, 94).

Ilanngullugu imaappasippoq eqqugaasut suli kanngusuuteqarnerusartut, ajortumeerneqarsimagaan-gamik qaqutigoortumik pisartutut nipangiusimaneqartutullu (tamannarpiarlu atuuppoq arnat kingu-aassiuutitigit ajortumeerisarnerit eqqarsaatigalugu).

Tamanna siusinnerusukkut oqaatigineqartutut kinguneqarsinnaavoq kinguaassiuutitigit ajortumeer-neqarneq pillugu paasisitserusunnginnermik, misissuinerillumi takutippaat, eqqugaasut inersimasun-ngoreerlutik tarnimikkut katsorsartikkusuttut, arnamik ajortumeerneqarsimagunik aatsaat tamanna qulaartaraat angutinit mittatigineqarsimasunit sivisunerusumik katsorsartereernerimikkut.

“Aporfik” suli ataaseq arnat mittatiginnittarnerillu pillugit nassuerniarnitsinni ilimagisaq unaavoq:

Arnat mittatiginnittartut angutinit naleqqiullugit inuttut kinaasutsimikkut ajoquteqarnerusarput, tar-nimikkut nappaateqaqqaanerupput, tarnimikkut nikerartuupput, imigassamik / ikiaroornartunik at-orerluisuupput il.il.

Angutinit isuma unaasarsimasoq “ajortuupput, niaqulaanngillat”, arnat killormut ittarsimaneragaa-sarput, tassa “niaqulaartuullutik, ajortuunatik”.

Eqqoriarneqarsinnaavoq taamatut immikkoortitsinikkut atornerluineq arnaanermi avissaartinniar-neqarsimasoq, arnap isumassuisutut, kissalaartutut il.il. takorloorneqartarnera ataannarniassammat.

Soorunami nassaassa qaraluartoq arnanik mittatilliisartunik tarnimikkut allaassuteqartumik nappaatil-innik (aammami angutit taamaapput), taamaattoq misissuinerit assigiinngitsut takutippaat, tamanna nalinginnaasuunngitsaq. “Angutinit atornerluisunut naleqqiullugit pissutsimikkut immikkoort-eqartarsimanerat akuttuneruvoq aammalu imigassamik assigisaanillu atornerluisuusimanerini imal-uunnit qanittukkut tarniluuteqarsimanerannik nassaassa qarfiunnginnerullutik” (Hetherington, 99, p. 168).

Arnat tarniluutillit, imigassamik ikiaroornartumilluunnit atornerluisut amerlanerpaartaat meeppanik kinguaassiuutitigit atornerluisuunngillat. Akerlianillu imaappoq, meeppanik atornerluisartut amerla-nersaat taamaaliornerminni tarniluttuunatillu imigassamik ikiaroornatumilluunnit atornerluisarsi-manngillat. (Saradjian, 96).

Aamma arnat meeqqanik mittatilliisuusarnerannik ilisimanninneq sullissisunut pingaaruteqarpoq – aamma sullissisut attortittarput ajortumeerinninnermik takunnngitsuugunik / tusannngitsuugaqarlutillu unniit ilisimasakinneq pissutigalugu imaluunnit aamma sullissisut isumatoqqanik / nipangiusimasanik naliginnaasumik akuerisaasunik sunnertisimasinnaasaramik.

Tamakku pingaaruteqarluinnarput, tassami ajortumeerinnermik arajutsisaqarutta (ilisimasakinnikkut) imaluunnit ajortumeerisoqarsimanera tusaannngitsutut illugu (annilaanganikkut), taava meeraq ajortumeerneaqqarneaqqissaq / sumiginnagaqqissaq.

Meeqqat meeraqatiminnik mittatilliisut

Meeqqat kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimasut eqqarsaatigalugit paasinnittaatsikkut ineriartorneq imaassimavoq, ajornartorsiummik assigiinnginnerusutigut isiginnissinnaalerluta, taamaattumillu pitsanngoriartuinnartumik ikiorsiisinnaalluta, qulaajaaneq aammalu ajortumeerneaqarsimanermik katsorsaaneq eqqarsaatigalugit:

Ineriartornermi nikittoqarsimavoq kinguaassiuutitigut ajortumeerinninnermik takunninnginnermit / -takunnikkusunnginnermit suli amerlanerujartuinnartunik takunnittalernermut:

Siullermik takuagut inersimasut arnat / anaanat ((amerlasuutigut napparsimaviit sianiutinut immikko-ortorta qarfiiniittut meeraanerminni kinguaassiuutitigut ilungersunartumik ajortumeerneaqarsimanermik kingunerinik nanertuuteqangaarlutik uninngasut), taava paniinut ingerlaqqippugut (tassuunakkullu ilisimasaqalerluta qanoq kinguaassiuutitigut ajortumeerinnittarnerit ilaqutariit iluini “kingornussanngorsinnaasut”), taava paasilerparput aamma meeqqat arnanit inuusuttuaqqanit ukiukinnerusut aamma kinguaassiuutitigut ajortumeerneaqarsinnaasartut, taamatullu aamma meeqqat miki-suaqqanut / naalungiarsunnut allaat, taava tappiffigineqalerpoq niviarsiaaraannaangitsut aammali nukappiaqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneaqartartut, kiisalu angutit mittatilliisartut katsorsartari-aqartutut isigilerpavut. Sivisuumik mittatilliisartut katsorsaaneramik, paasinninnermilluunnit pineqangillat, taamaallaat pillaaammik. Maanna arnat mittatilliisartut aamma takusalerpavut, taakkuttaarlu angutitulli katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsipput.

Mittatilliisartut katsorsarneqarnissaasa pingaarutaat paasiartuaarpavut – pingaarutaat meeqqanut aammalu mittatilliisunut imminernut, taamaalluta pinerluuteqaqqinnissaa pinaveersaarniarlugu. Mittatilliisartoq inupalaarsuurtut isigisartagarput assigiinngissitaarnerusumik takusinnaalerparput. Mittatilliisartut amerlanerit (ingammik angutit) namminneq meeraanerminni mittatigineqartarsimapput imaluunniit sakkortuumik annersarneqartarsimallutik, tamanna ullumi nalunngilarput, nalunngilarpullu amerlaqisutigut mittatilliisutut inuunerminni aallartiaartartut (Elliot,95).

Paasisat tamakku kingunerisaannik paasilersimavarput “meeqqat mittatilliisartut” aamma katsorsartarnissaat – tassa meeqqat meeraqatiminnik mittatilliisartut.

Qaqugukkut “mittatilliisuinngortoqartarpa” – qassinik ukioqaraangata eqqugaasuunermit ajortuliortuunermit isiginnittaaserput allanngortarpa? Nukappiaaraq qulinik ukioqarluni niviarsiaqqamik sisamanik ukiulimmik kinguaassiuutitigut ajortumeerisoq paasinninnertalimmik naapinneqakkajuttarpoq (ilaatigut paasineqarluni nammineq ajortumeerneaqarsimassajunnarsisoq – “nammineq iliorfigineqarsimanermisut iliuuseqarpoq”), qanormi 15-inik ukiulik, 17-inik ukiulik, 20-nik ukiulik?

Tamanna isumaqarunarpog pisinnaanerulersimasugut ajornartorsiutip eqqorneqartoq-ajortumeerinnittoq “aallartiffeqartuurtutut” isiginnaanut.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit – nanertuut nanertuutinit allanit allaanerusoq

Ukiuni makkkunani ingerlaavartumik ilisimasavut annertusiartorput, nanertuutit qanoq inunnut sunnuteqartarneri pillugit. Eqqugaasut / annattut naliginnaasumik qanoq ilumikkiuteqartarsinnaaneratt pillugu ilisimasatta annertusiartornerat ilutigalugu, immikkut meeqqat ilumikkiutinit qanoq sunnerneqartarnerat pillugu aamma ilisimasavut amerliartorput.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq amerlasuutigut inersimasup meeqqallu akornanni isertugaataasarpog, isertugaateqarneq qaqutigooortuungitsumik qunusaarinernik sakkortusarneqartarluni (isertuussaq ammarneqarpat qanoq kinguneqarsinnaasoq, meeqqap inuuneranut ulorianartorsiortitsinermik misinnarsinnaasoq). Atornerluineq isertuussaq nanertuutaavoq immikkut ittoq, naliginnaasumik nanertuutinit allaassuseqartoq.

Kinguaassiuutitigut atornerluinermi isertuussami immikkut pisoqartarpoq, ilumut atornerluinerup pineranik upperinninnermik atorunnaarsitsisartumik.

Nalunngilarput meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlutat piviusunik paasinnittaatsimikkut innarlerneqartartut.

Ajortumeerisut periuseqakkajuttarput aallarniutitut naggasiutitullu atortakkaminnik, siunertaalluni piffissamik ajortumeerinerup aallartinnerata naaneratalu akornanniittumik atorunnaarsitsinissaq. Piviusunut ataannarusunnerup matunissaa tamatumani siunertaavoq, ajortumeerisullu angorusutai marluupput: meeraq ajortumeerinerinik nipangiusseqqullugu, aallaallu ilumoortuunerinik nalornisunngorlugu, (t.i. ilumut piviusumik pisimanersut), aammalu ajortumeerisup nammineq pissusiviusunik ingalassimaartitsinissaanut.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit oqaasertaqanngikkajupput – ajortumeerisup piviusoq iliutsinilu nassuerutiginaveersaartarpaa oqaasertalersuinnginnikkut.

Oqaasertaqannginneq meeqqap ilumikkerneranut ilaagajuppoq sakkuullunilu meeqqap piviusorsiuungitsutut misigineranut.

Meeqqamut pingaarpoq uppersarsissallugu, eqqaamasani ilumut misigisimallugit.

Taamaattumik oqaasertalersuineq tarnikkut katsorsaannermi pingaartunut ilaavoq.

Inersimasut meeraanerminni kinguaassiuutitigut (katsorsarneqanngitsunik) ajortumeerneqarnermik eqqugaasimasut oqaluttuarisinnaavaat, qanoq pingaaruteqartigisoq ajortumeerisup, ataasiaannarluniluunnit, uppersarsarsimagaluarpagu atornerluineq ilumut pisimasoq. Tamatumunnga pissutaasut ilaagaat, tamanna uppersarsarneqanngippat eqqugaasoq eqqarsalersinnaammat niaqulaartuunerluni.

Tamatuma naqissuserpaa, qanoq pingaartigisoq ajortumeerisup katsorsartinnermut atatillugu, meeqqamut iliuuserisimasaminik nassuerutiginninnissaa, taamalu akisussaaffimmik tigusilluni/ utoqqats-erluni, aammalu taamaalilluni uppersarsarlugu meeqqap misigisimasaa ilumut piviusuusoq.

Taamatut tarnilerisumik aqunneqartumik eqqugaasup ajortumeerisullu naapitinneqarnerata pingaaruteqarlunnassusia meeqqamut tunngatillugu anginaagassaangilaq, aammattaarli ajortumeerisup katsorsartinneranut sunniutaa pingaaruteqarlunnarsinnaavoq, ingammik inersimasoq meearlu imminnut qanimut attaveqatigiittuuppata.

Aamma meeraq meeraqatiminik (amerlasuutigut nukarliunersumik) ajortumeerisimappat, taamatut naapinneq illua-tungeeriinnut tamanut annertuumik naleqarsinnaavoq.

Siullermik tassani meeraq ajortumeerinnittoq utoqqatsernissamut periarfissaqassaaq. Utoqqatserneq meeqqat silarsuaanni naliginnaasuvoq meearlu iperagaasutut misigilersissinnaallugu. Aappaattut taamatut naapititsinermi inersimasup “meeqqamik narlorissaanissamik” siunertaanut iluaqutaasinnaavoq, pingajuattut aallarniutaagajuppoq meeqqap nammineq ajortumeerneqarsimanerminik katsorsarneqarsinnaalerneranut, sisamaattullu taamatut naapinneq meeqqat imminnut kingorna naapittar-nissaannut pingaaruteqarpoq massakkorpiarluni inooqataasinnaanannut ikiuutaalluni.

Nalunngilarput meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut atornerluineq pisimanngitsusaartikkusuttaraat, pisuusaartumik naliginnaasumik silarsuaqartuusaarlutik. Ajoraluartumik meeqqap atornerluinermik pisimanngitsuusaartitsiniarnera maliguunniartuunalu ajortumeerisup atornerluisoqarsimaneramik nangartaarusunneranut tulluulluinnarpoq. Pineqarpoq meeqqap maliguukkusussusermik ingasattumik pigisaqarnera (Child Abuse Accomodation Syndrom, itisileerusukkaanni takuuk ilaatigut Strange, 98,1).

Meeraq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasoq isertukkanit ikiorarfissaqannginnermillu tiguakatut ippoq, taamattumillu pissutsit nammanneqarsinnaanngitsut illua-tungilerniarlugit allatut ajornartumik maliguunniannartariaqarluni. Kinguaassiuutitigut atornerluinerup meeqqap tarnikkut timikkullu namminiissuseqarnera uloriarnartorsiortittuarpaa, atornerlunneqartarnerminut maliguunniannartariaqarnerata tamanna pissusissamisuuinnartutut isikkoqalersissinnaavaa.

Meeqqap piviusut marlunngorlugit avittarpai: Piviusoq inunnik allanik avitseqatigiiffiusoq, piviusorlu isertugaq meeqqap ajortummeerinnittartumik piginneqatigiiffia.

“Piviusut marloqiusat taakku imminnut angusinnaanngillat, taammaattumillu naligninnaavoq, meeqqap piviusup aappaanik maannakkorpiaq atuutinngitsumik, takorluukkatut sinnattutulluunniit pasinnissinnaanera. Taamalilluni meeraq piffissap ilarujussuani imminut uppertitarisinnaavoq, kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit pisimangitsut – sinnattuupput takorluugaallutilluunniit – taamalu susinnaanngitsutut ikiorarfeqanngitsutullu tiguaaqqasutut misiginermit imminut illersorsinnaalluni” (Hildebrandt og Gregersen, 94, p. 58).

Meeqqat eqqaamasaat – meeqqat uppersassusaat

Aallaqqaataanili taaneqartutut eqqartuussiveqarnermi ingammik meeqqat mikisut nassuiaataat qularnartinneqaqaat, taamatullu uppersarsaatut uppersassusaat aamma apeqquserneqartarluni.

Meeqqat uppersassusaannik akuersarneq, meeqqat (mikisut) eqqaamasaat oqaluttuaallu pillugit ilisimasat pingaaruteqaqaat, tarnimuinnaanngitsaq aammali inatsisilerinikkut. Tassami meeqqanut pingaarpoq upperineqarnisaq, misigisat nanertuutiginnittut pillugit oqaluttuattillutik.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerineq tassaavoq nanertuut sumiginnaanerlu, meearlu tusarneqanngippat nanertuut sumiginnaanerlu marloriaatinngussaaq.

Apeqqutit arlariit pingaaruteqarput, meeqqanik paasissutissanik piniarnermi:

Meeqqat inersimasunit eqqaamallaqqinnginneruppat? Meeqqat ilungersuatinneqarunik eqqaamanerlunnerussappat? Meeqqat apeqqutinut akiuminarsakkanut inersimasunit sunneruminarneruppat?

Apeqqutit akiuminarsakkat qanoq sunniuteqarpat? Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit pillugit oqaloqatiginninnerit qanoq piareersarneqarsinnaappat pitsanngorsaavigineqarlutillu? Meeqqat takorluukkanik piviusunillu akuleruutsitsisarpat? Il.il.

Nanertuuteqarneq pillugu ilisimatusarnerup iluani qitiusumik pitsannguallaataapput, ilumikkiussanik eqqaamasat meeqqallu pillugit ilisimatuussutsikkut uppersarsisat. Takussutissinneqarpoq allaat meeqqat mikisut ilumikkiussatut pisimasunik eqqaamasaat aammalu taakkuninnga qaqeqqisinnanerat allanullu ingerlatitseqqissinnaanerat, meeqqatut angisuutut / inersimasutullu pitsaatisoq.

Uppersarsineqarpoq meeqqat sulii atualinngitsut ingammik piffissami siviluumi eqqortumik eqqaamannittartut, sulilu erseqqarinnerusumik pissutsit imaappata:

1. pisimasoq imminut tunngasuuppat
2. meeraq ilaatinneqarpat aamma
3. misigissutsinik attuisuuppat.

Uppersarsaatit qulaani taaneqartut kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermut pinnatik misigisanik allanik tunngaveqarput, kisianni sakkortuumik pissutsit qulaani taaneqartut aamma kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermut atuupput. Allaanerussut uaniippoq meeqqat mikisut pisariaqartimmasuk immikkut ittunik avatangiiseqarnissartik, oqaluttuarnissamut sapiissuseqassagunik / pisinnaasagunik / piunassagunik (Takuuk Christiansson 97).

Meeqqat mikisut ilumikkiussatut misigisisaminnik oqaluttuarnissamut pinaattarnerannut pissutaasinnaavoq pisimasoq pillugu oqaloqatigineqarnerminni ilungersuatinneqartutut misigisarnerat.

Meeqqat (ingammik meeqqat mikisut) uppersarsaatut uppersassuseqarnerat eqqarsaatigalugu pingaarluinnartuussaaq, apersueriaatsini eqqaamasinnaaneq kiisalu meeqqat eqqarsartaasiat ineriartornerallu pillugit ilisimatusarnermut nutaanerusumut qanillattuinnisaq.

Soorunami pingaaqaaq, minnerunngitsumik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerit eqqarsaatigalugit, allaat meeraanermi eqqaamasat siusittut uppernartuunissaat, minnerunngitsumik eqqaamasat 1) immikkut ittut 2) naatsorsuutigeriinngisat aamma 3) inummut sunniutillit (itinerusumik paasisaqarusukkuit takuuk Christiansson⁹⁷ aamma Garbarino⁹²).

Ilisimatuussutsikkut paasisat nutaanerusut tunngavigalugit pissutissaqarluarpoq upperissallugu pisi-masumik “immersuinermi” ilungersuatinneqaraanni tamatuminnga “toqqorterineq” sakkortusar-neqassasoq, akerlianillu saqqummersitseqqinniarnermi ilungersuatinneqaraanni pisimasumut tas-sunga “apuunniarnissaq” ajornarnerusinnaalluni.

Tamanna kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermut “nutseraanni” isumaqarpoq, meeqqat nanertu-utaasumik ilungersuanartumillu misigitinneqartut – kinguaassiuutitigummi ajortumeerneqarneq taam-aappoq – tamanna erseqqarilluinnartumik eqqaamassammasuk, kisiannili aamma misigisaq oqalut-tuarissappagu pingaarluinnartuq meeqqap toqqissisimanissaa inunnillu ilisarisimalluakkaminik ilaqarnissaa. Tassa nalunngilarput meeqqat apersorneqarnerminni ilungersuatinneqarunik sammisat misigissutsinik sakkortuumik attuisut pillugit oqaluttuarsinnaanerit oqaluttuarusussusaallu annikil-lisinneqassasut.

Nalunngilarput meeqqat pisimasut ilumikkiussat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermut ittut pil-lugit apersorneqartussat marlutigut ilungersuatinneqartartut:

1. Apersorneqarneq (aaqqissuunneqarneralu tamarmi) sungiusimasaanngimmat.

Meeqqap paasisariaqarpaa apersorneqarnissap tunuliaqutaa, apeqqutinik akiortuissaaq il.il. Tassani pingaarpoq meeqqap sapinngisamik ilungersuatinneqarsaarnissaa – tassani piinnarnagu meeqqap eqqaamannissinnaanera ajoquserneqassammat, aammali meeraq misigissutsimigut eqqorneqas-sammat.

Meeqqat suli atualinngitsut oqallorinnerujussuusarput sungiusimasaminnik avatangiiseqarlutik in-ersimasunik ilisarisimasaminnik ilaqarunik, avatangiisit nutaat inuillu takornartat najornerinit.

2. Ilungersuatinneqarneq meeqqap inissisimaneranut tunngasoq – eqqugaasuuneq.

Anniarneq, annilaanganeq, erloqineq sumiginnagaasutullu misigisimaneq atapput kinguaassiuuti-tigut ajortumeerneqarsimanermut.

Misilitakkat ilumikkiutaasinnaasut meeqqap eqqarsariaasianik avatangiisiminullu misigissutsikkut anitsisinnaaneranik allanngortitsisinnaaput.

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqartoq isumaavoq, meeqqat ilumikkerneqarpata taava PTSD-p ilusaa immikkoortunik sisamanik akusariaqarmat, paasinneriaaserlu taaguuteqarpoq “The trauma-genic Dynamics Model of Child Abuse (itisilernissaanut ilaatigut takuuk Strange 98,1).

Meeqqanik apersuinermi qulaani taaneqartunik ilisimasaqarneq pingaartorujussuuvoq, minnerunn-gitsumik pissutigalugu annilaanganeq allanullu tatiginninnikinneq akuummata pingaarutillit marluk. Ajornerpaatillugu meeqqap illersuut atorniassavaa: misiarneq, pisumi ilungersuatinneqarnerminut il-lersorniarluni.

Ajortumeerisut ilaqutariit iluineersut/avataaneersut aammalu suaassutsikkut assi-giinngissutsit kinguaassiuutitigut ajortumeerinerminik qulaariniarnermut atatillugit

Tassunga ilaavoq, aamma apersuinermi, atortariaqaratsigit ilisimasavut, ajortumeerisoq ilaqqat ilua-neersuuppat avataaneersuuppalluunniit aammalu ajortumeerisup suaassusaa apeqqutaalluni me-eqqamut sunniutit:

Siusinnerusutut eqqartoriikkatut ajortumeerisumik ilaqqat iluanut avataanullu immikkoortitsineq pingaaruteqaannanngilaq tarnikkut katsorsaanermit, aammali kinguaassiuutitigut ajortumeerinerminik qulaajaanermut kiisalu meeqqap misigisimasaanik oqaluttuarninniarneranut. Assersuutigalugu anga-joqqaat meeqqaminnik kinguaassiuutitigut ajortumeerisuuppata, taava meeqqap ilumikkiussaminik sanarfiisinnaanera periarfissalunnerusarpoq, meeqqallu paasissutissanik noqitsinera annerusarluni, takornartamit ajortumeerneqarnermit. Qanitatut isumaginnittusaaq pineqartillugu, ingammillu me-

eraq nipangersimaqquneqarsimappat, oqaluttuaruni kingunissaanik qunusaarneqarsimappat il.il. taava oqaluttuarnerup kingunissai meeqqamut takorlooruminaalluinnartarput. Akerlianik ajortumeerneqarsimaneq pillugu oqaluttuarnissaq meeqqamut ajornannginneeraasarpog, ajortumeerisoq ilaqutariit avataaniippat – ingammillu takornartaappat.

Meeraq ilaquttaminit atornerlunneqarsimasog eqqarsaatigalugu pissutsit taariikavut marluk akuliuk-kutsigit: paasissutissanik noqitsiniarneq aammalu oqaluttuarnerup kingunissai takorlooruminaatsut inuuneranillu ulorianartorsiortitsisut, takorlooruminarpoq meeqqap sakkortuumik ilungersuatin-neqartutut misigilersinnaanera, apersorneqarneq kisimi pisuunani aammali qalleqqiutaalluni isertu-gaammik noqitsiniarsarineq.

Tassunga ilanngukkutsigu, kinguaassiuutitigut atornerluinermik paasiniaaneq nangeqattaartumik ingerlasarmat, ataasiaannarluni pisuunani, taava ajornerpaamik inissisimasinnaavugut meeraq ataqati-giikannersumik atornerluinermik oqaluttuartinniarnerani.

Tamanna suli ajornanerulersinnaavoq inersimasog piumaffigineqarpat meeqqap oqaluttuaa ataatsik-kut piniassallugu (soorlu polititit killisiorneqarnermi) – t.i. suliaq nangeqattaartumik ingerlanngit-soq. Meeqqap aammalu ajortumeerisup suaassusai aamma meeqqap ilungersuatinneqartigineranut apeqqutaasinnaapput. Ilisimasaq siusinnerusukkut eqqartoriigarpog, tassaasog nukappiaqqat ajortu-meerneqarnermik isertuussiniartartut, immaqqa ingammik ajortumeerineq arnamit ingerlanneqarsi-mappat, ilaatinneqartariaqarpog, meeqqamik oqaloqateqarneq pitsaanerpaaq anguniarlugu pilersaar-usiornermut eqqarsaasersornermi.

Meeqqat pisinnaasaat – inersimasut pisinnaasaat

Apeqquterujussuaq unaavoq: “meeqqat eqqaamanninnissaannut qanoq ikiorneqarsinnaappat, sunik qanorlu eqqaamanninnerannik sunnernaqit” – ingammillu qulaani eqqartorneqartut tunngavigalugit, qanoq oqaluttuartinnaavavut, annilaangappata nipangersimaqquneqarsimallutillu, allallu ? Siunnersuutigineqarnikuuvog qitiutitaq nuunneqassasog meeqqat sunnerneqarsinnaaneraniit apersueriaatsimut.

Tamatuma tunuliaqutaraa ilimanarmat meeqqat piviusumik misigisimasaat pillugit paasisaqarfiginis-saannut periutsit aatsaat pitsaanerulersissinnaagatsigit, nassuerutigigutsigu ajornartorsiut meeqqami-inngitsog, isigineqarluni amigaatilittut, inerilluarsimanngitsutut killilimmillu piginnaanilittut. Me-eqqat inersimasutulli pisinnaatigippat misigisimasaminnik eqaamasanillu ilumikkiussanik oqaluttu-arnissamut, kisianni naammattumik ilisimasaqarfigisariaqarparput, qanoq iliorluta pitsaanerpaamik oqaloqatiginninnermik aqqissuussisinnaalluta, meeraq nalunngisaminik oqaluttuartinniarlugu.

Meeqqat piginnaaneqarput – qitiutittariaqarpog inersimasut piginnaaffigineraat meeqqanik paasissu-tissanik pissarsiniarneq.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarneq pillugu oqaloqatiginninniarnitsinni ajornartorsiut angilluinnartut ilagaat, ajortumeerineq pillugu paasissutissanik minitaqarniarnerusarmata oqalut-tuarusunnerminngaannit.

(Atornerlunneqarsimanermit isertuusseqqusaanerup, qulaarsinerup kingunerisinnaasaanut annilaan-ganerup, avatangiisinut tatiginninnikkinnerup il.il. saniasigut, meeqqat, inersimasutulli, oqaluttuar-nissamut tunuarsimaarsinnaappat, misigisanik ilumikkiutanik qaqilereqqinnissaq migissutsisitigut nuanneeqisumik misinnarsinnaammat.)

Ilaatigut makku meeqqat eqqaamasaannut “pulatitsiniarnermi” oqilisaataasinnaapput:

- Misigissutsit eqqaamasallu imminnut atalluinnarput, ilumikkiussatullu misigisat amerlasuutigut saqqummiunneqartarput tarnikkut timikkullu misigisatut. Taamaammat tarnikkut misissuinermit (katsorsaanermit) taama pingaartinneqartigaat, misigissutsinut ersiutit, immikkualuttulerinerit, takusanik / naamasanik oqaluttuarnerit, meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasunit ersersinneqartartut, ajortumeerneqarnerit oqaluttuariniaraangamikkut.

Qulaani taaneqartunik oqaluttuarnissamut kajumissaartinneq meeqqamut ikiuutaasinnaavoq, ilumikkiussatut misigisat eqqaqqinnissaannut oqaluttuarinissaannullu.

- Meeqqat pisimasunik eqqaamallaqqippat, eqqamallaqqinnginnerullugilli pisimasut piffissanut tulleriiaarneri aammalu “immikkoortukkuutaarluni” paasissutissiineq.
- Meeqqat iliuutsinik eqqaamallaqqinnerpaapput.
Taamaammat pingaarluinnarpoq inersimasut soorlu piffissat pisimasullu tulleriiaarneri tunngavigalugit “inersimasut samminnittaasiannik” atuinnginnissaat, kisianni malittarissallugu meeqqap iliuutsinik, taakkulu peqatigisaannik takusanik / naamasanillu, immikkuualuttunik il.il. oqaluttuarnera.
- Meeqqat eqqaamasarpaat pisumi qitiusoq misigissutsinillu attuisoq, puigortarlugillu avataaniinnerusut.

Inersimasut samminnittaasiat makkuninnga (minnerpaamik) imaqakkajupput:

- Kina? (meeqqamik kinguaassiuutitigut ajortumeeriva)
- Qanoq? (ajortumeerinerit pippat)
- Sumi? (ajortumeerinerit pippat)
- Qanga? (ajortumeerinerit aallartippat qaqugukkullu pisarpat: ulluklut, unnuaklut)
- Qasseriarlutik? (atornerluineq aallarteqqammerpa imaluunnit sivisuumik atornerluineqarsimava)
- Suna atorlugu? (meeraq usummik, inussanik, allanik pulaffigineqarsimava)
- Kia allap nalunngilaa? (meeqqap ajortumeerinerit meeraqatiminut / inersimasunut oqaluttuarisimavai)

Pingaarnerpaaq nalunarnerpaallu tassa nammineq “inersimasunut samminnitaatsimit” meeqqap “samminneriaasianut” ikaarsaariarnisaq. (aamma takuuk Strange 98,1 misissuilluni oqaloqatigiinneq pillugu erseqqinnerusumik paasissutissiineq). Sukkavallaamik nammineq samminneriaaseq eqquteriaraanni, meeraq sakkortuumik attortittutut ajortumillu pineqartutut misigisinnaavoq – aap, aallaallu kukkuluttortutut misigisinnaalluni, inersimasoq oqaluttuarnerminut akuliutikulavallaarpat. (qupp. 1-imi ungaluusat uunga).

Tassunga ilanngullugu eqqaamasariaqarpoq kinguaassiuutitigut ajortumeerinerinik qulaarineq ingerlaavartumik pisarmat (piffissamik atuinarpoq), ataasiakalaartumik pisarani. Tamatumani imaappoq meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimaneq pillugu oqaloqatiginninnermi siullermi amerlasuutitigut ajortumeerneqarnerit ilaannakortumik oqaluttuarisarmatigit, ”ajornersaallu” naggammut toqqukkajullugit – tassalu kingusinnerusuklut oqaloqatiginninnermut.

Paasissutissanik aallerniarneq suleqatigiiffiusariaqarpoq – t.i. meeqqap inersimasullu suleqatigiissinnaanerit apeqqutaavoq. Tamanna siusinnerusuklut killisiuinnermi periusiusartunut akerliuvoq, taamani tamatumunnga isummersorneq ”qeratanerugallarmat”. Ingerlaneq marloqiusaavoq:

1. Meeraq qanoq naammassisaqarsinnaanersoq apeqqutaalluni aamma
2. apeqqutaalluni inersimasoq qanoq periuseqarluni paasissutissanik pissarsiniarnersoq. Paasinarluarunarpoq inerniliutissagaanni meeqqat taakkulu ineriartoriaasiat pillugit ilisimasaqarluarneq anertusiartortillugu aamma meeqqanik oqaloqatiginnissinnaaneq pitsaaneruleriartussammat.

Ilisimasani taakkunani ilaatigut pineqarpoq minnerunngitsumik ilisimasaqarnermut meeqqat qanoq naliginnaasumik sumiginnagaanermi immikkullu kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnermit sunerneqartarnerannut.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlutat amerlasuutitigut imminnut nalikitsutut isigisarput namminnerlu periuseqariataallaqqissutsiminnut sapinngissutsiminnullu upperinninnerat annikittarluni, tassaami atornerlungaasimanerup immini takutimagu imminnut ikiorsinnaasimanngitsut, imminnut illersorsinnaasimanngitsut imaluunnit periuseqariataarsinnaasimanngitsut pisumit aniguisitsisinnaasunik. Meeqqat atornerlutat amerlasuutitigut aamma allatigut toqqissisimanatillu sumiginnagaasimasarput, naliginnaasumillu meeqqat atornerlutat illersorneqarnissamik ilimasuttuunngillat, avatangiisiminnilli atupilunneqarnissartik naatsorsuutigireertarlugu.

Meeqqat piginnaasaat pisuni tamani assigiimmik piujuartuunngillat, kisiannili pisunut atuuttunut atatillugit paasisariaqarlutik. Assersuutigalugu piginnaanerit aalajangersimasut, soorlu eqqaamannilaqqissuseq aallaaveqaannanngillat pisinnaasanik ilikkarsimasanik, aammattaarli meeqqap immikkut misilittagaanit.

Tamanna isumaqarpoq meeqqap toqqissisimanagera pitsaasunillu avatangiisimimi misilittagaqarnera anertusiartortillugit, taava aamma nammineq pisinnaanini taamatullu allanut oqaluttuarsinnaanermi iluaqutaanera tatiginerussavaa.

Meeqqanut apeqqutit – eqqaamasinnaassuseq sunnertianerlu

Meeqqanut apeqqutit qanoq ittut sunniisinnaasut ilimanarsinnaappat qanorlu ittut meeqqap sanarfii-neranut iluaqutaasinnaappat?

Pingaaruteqartorujussuuvuq ilisimasaqarfiginerussallugu, qanoq meeqqat eqqaamasaat apeqqutinit akiuminarsakkanik sunnerneqartigisarnersut – apeqqut taanna sulisorpassuarnut meeqqanik sullissuinnaangitsunit soqutigineqaannarani aamma sullissisunut allanut pingaaruteqaqaaq – soorlu eqqartuussiveqarnerup iluani.

Apeqqutit akiuminarsakkat pillugit ernumassuteqarneq tunnganerusimagunarpoq paasissutissanik eqqunngitsunik / takorluukkarsuutunik pisinnaanermut annilaanganermut, isumaqartoqarsimavorlu tamanna pisinnaanerusoq meeraq ukiukilliartortillugu, isumaqartoqarluni meeqqat mikinerusut sunnertianerusuusut.

Meeqqat apeqqutinit akiuminartunut akiuussinnaassusaat ukioqassusaat naapertorlugu assigiinngit-tarpoq, kisianni assigiinngissutsit tassaniinnerusarput kukkussutit, meeqqat paasissutissanik minit-aqartarnerattut, t.i. akinngitsoorlutik, eqqunngitsunik akinermi t.i. takorluukkarsuutunik / eqqunngitsunik paasisitsinermi.

Tamanna isumaqarpoq meeqqamik oqaloqateqarnermi apeqqutit akiuminarsakkat pisariaqartut, taamaalluni eqqunngitsunik paasitinneqarnissaq ilimanannginnerulersarluni. Imaakkajunneruvoq er-numanarsinnaalluni, ingammik meeraq ersiortuuppat, paasissutissanik pingaarutilinnik annaasaqarsinnaaneq, erseqqarilluinnartunik apeqquteqanngikkaanni.

Pissutissaqarlualarpoq meeqqat mikisut kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimagunik oqaluttuarta-asiat immikkut eqqumaffigilluassallugu.

Meeqqat mikisut isumaqaaqajaasarput nalunngisat aamma inersimasut ilisimasaraat, aamma pisi-masut nuanniitsut oqaluttuarissallugit kajungerisanngilaat. Ajornartorsiut tamanna qanoq qaangerni-assavarput?

Imaappasilluinnarppoq meeqqat mikisut atornerlunneqarsimanertik qulaarneq ajoraat, oqaloqatigin-ninnermi apeqqutit akiuminarsakkat atorneqanngippata.

Tamatumunnga pissutaagunarpoq ingammik meeqqat mikisut pisariaqartimmatigit qinigassaqaarneq, najoqqutassat, atortut tigussaasut il.il., aqussinnaanginnamikkat apeqqutit amavallaat, eqqaamasanik imaalliaannaq qaqitsisinnaanermik naatsorsuutiginnittut (ataaniittut takukkit).

Taamatut meeqqat eqqaamannillaqqissusaannut tapersiinnermi pineqarpoq meeqqat mikisut nammin-neerlutik eqqaamasaqarsinnaanerat allisarmat, misigisanut attuumassuteqartunik sassaallerfigineqar-uni – soorlu ilanngullugu periarfissinneqaruni titartaasinnaanermut (soorlu sumiiffik / illu ajortumee-rinerit pisimaffigunagaat).

Ilisarsinikkut eqqaamanninneq – eqqaamasanik ”aallerneq”/qaqqeqqiineq

Inuit immikkuullarissumik pingaarutilimmillu misigisaqaraangatta, eqqaamasatsinnut toqqortar-pavut. Eqqaamanninneq tunngaveqaveqarpoq paasissutissanik paasinninnermik, immikkoortiteriner-mik, inissiinnermik toqqortaqarnermillu, kingusinnerusukkat qaqinneqaaqqissinnaasunik.

Misigisanik taamatut qaqeqqiineq marlutigut pisinnaavoq:

- 1) ilisarsinikkut imaluunnit
- 2) "aallernikkut".

Meeqqat angisuut/inersimasut meeqqanik mikisunit qanga pisimasunik "aallillaqqinnerupput" / qaqeqqiillaqqinnerupput (piumassusertik atorlugu), meeqqalli mikisut eqqoqqissaartumik ilisarsinikkut eqqaamanneriaaseqarput – t.i. takussassinneqarunik eqqaaqqissaassavaat sumi siornatigut takusimanerlugu (eqqarsaatigiuk soorlu meeqqat mikisut "Memory Cards"-inik pinnguaqatigineri. Si-samalli missaanni ukioqalerminni tassuunakkut inersimasunit pikkorinnerusarput) Siusinnerusukkut taasatsitut najoqqutassinneqarneq, tigussaasunik atortoqarneq soorlu titartaatinik allanillu meeqqat mikisut ikorfartorneqassapput ilisarsinissamut, tamannami pikkoriffiginerpaavaat, eqqaasaqartinniarneqarlutik qaqeqqiisinnaanerminnit.

Ilisarsinikkut qaqeqqiinikkullu eqqaamasaqarnerit pingaarutilimmik assiginngissutigaa ilisarsinikkut eqqaamanninneq oqaatsinik ilisarinnissutissanik aalajangersimasunik peqarfiusarmat, akerlianillu qaqeqqiinikkut eqqaasaqassagaanni eqqaamannissuseq nammineerluni iliuuseqarfigineqartarluni. Tamatuma kingunerisaanik meeqqat mikisut oqaloqatiginerini ilisarisaqarluni eqqaamanneriaasiat ator-neqartariaqarpoq, qaqeqqiinikkut eqqaamanneriaaseq pinnagu. Oqartoqarsinnaavoq meeqqat namminneerlutik eqqaamasaminnik qaqeqqiiniarnermik ajornartorsiut-eqarnertik pissutigalugu pingaartilluinnarmassuk inersimasumit eqqaasaqarsinnaanermikkut ikor-fartorneqarnissartik.

Taamatut oqaatsinik eqqaasaqartitsisinnaasunik pisariqatitsinerisa ajornannginnerulersittarpaa paatsi-veerussarneqarsinnaanerat, kingunerisinnaallugu misigisaminnit amigartumik oqaluttuarnerat (eqqa-amanninnerannik ikorfartuineq pikkoriffiginngikkaanni). Taamaattumik inersimasut ilisimasatigut eqqaamasanillu qarmaasinnaanermut piginnaasaqarnikkut annertuumik piumaffigisaapput. Eqqaamanninneq/sunnertianeq/meeqqat mikisut qiviassagutsigit, taava ilisimatusarnerit nutaaner-usut pingaarutillimik inernilerpaat, meeqqat mikisut pisimasuni misigissutsinik sakkortuumik eqquis-uni – taamatullu sakkortuumik isertitani – sunnerneqarsinnaanerat allanit annerunngitsoq. Ilimagineqarsinnaagaluarpalluunnit meeqqat mikinerusut meeqqanik anginerusunit/inersimasunit apeqqutinit paatsiveerunnartunit sunnertianerusut, taava imaappasippoq (inersimasutulli) sunnertia-nerusut paatsiveerunnermik, pineqarpata paasissutissat misigissutsinik sakkortuumik attuisuunn-gitsut, paasissutissat avataaniinnerusut (takuuk Christiansson, 97, Strange 98,3 uppenarsaatinut itiner-usunut).

Meeqqap kinguaassiuutitigut atornerlutap tarnilerinikkut inatsisilerinikkullu kiggigussaanera

Qulaani naalisagaaqisumik paasissutissiineq ilisimatusarnikkut paasisat nutaat pingaartut makkunu-una: meeqqat mikisut taakkulu eqqaamanneriaasiat aammalu misigisaminnik ilumikkiussanik uatsin-nut inersimasunut ingerlatitseqqiisinnaanerat, isumaqarpoq, uanga isumaga naapertorlugu, kinguaas-siuutitigut ajortumeerisarneq pillugu paasinnittaasitta qulaarisarnittalu ineriartorteqqinnerani, allannortittariaqaripput meeqqanik taakkuninngalu katsorsaanneri – ingammik meeqqat mikisut eqqarsaatigalugit – eqqartuussiveqarnermi uppenarsaasutut atuisarneq. Nalunatigu meeqqat oqaloqatikkuminarnerusartut nalunngilluakkaminnik toqqissisimaffigisamin-nillu ilaqartillutik, sungiusimasaminnik avatangiiseqartillutik, minnerunngitsumillu oqaloqatigiin-nerup sammivianut imaanullu sunniuteqarsinnaatillutik, ilisarisaatigullu eqqaamannissinnaanermik-kut ikorneqartillutik, nalunatigulu ajortumeerineri meeqqat qulaarineq ingerlaannartumik pineq ajortoq, taava eqqumiiginarsinnaavoq ima iliortaratta, meeqqat killisiorneqassatillugit inissittarlutigit inersi-masumik ilisarissimanngisannik ilalerlugit (politeeq killisiuisoq), inimi nalusaanni (videokkut killisiu-

isarfimmi) sumiiffimmi nalusaanni immaqalu annilaangagisaanni (politeeqarfik), aalajangertarlutigu suut qanorlu tulleriiaakkamik oqaloqatigiissutiginnisaat, sapinngisamillu ataasiarluni killisiuinikkut naammassiniassalluni (inuppasuit katersuunneqartussaammata: inatsisilerituut, inunnik isumaginnittoqarfik, tarnilerisut, politeeq allallu). Tassunga ilanngullugu amerlanerpaatigut meeqqamat isumassuisoq (pasisaanngitsoq) killisiuiffimmi najuunneq ajorpoq.

Angajoqqaq unnerluussaanngitsoq qaqutikkut killisiuiffimmi najuuttarpoq ajortumeerinerit ilaqutariit iluini pisimasut killisiuiffigineqartillugit, najuukkajuttarlunili ajortumeerinerit ilaqutariit avataanni pisimasuuppata. (takuuk soorlu Olesen,91).

Eqqumiiginarpoq ajortumeerineq ilaqutariit iluanneersuutillugu, killisiuinnermi taama qaqutigoortigisumik meeqqap nalunngisaanik toqqissisimaffigisaanillu najuuttoqartarnera, massa ajortumeerinerit ilaqutariit iluanneersut tassaasut oqaluttuarissallugit meeqqap ajornartinnerpaasai. (Inatsisitigut isigalugu imaappoq angajoqqaq killisiuinnermi najuuteqquneqartanngitsoq, imaassinnaammat eqqartuussivimmu apuussisoqassatillugu uppernarsaasutut sassartinneqarsinnaasoq).

Taava politeeqarfirmut nalusaannut inissereeraangatsigit, inimit nalusaannut videomut immiussifittalimmut, politiimik nalusaannik ilalerlugit, piumasarereerlugu qaninnerpaamik isumassuisuat najuutissanngitsoq, piumasarereerlutigulu imaaliiallaannaq pisimasut ilumikkiussat kinguaassiuutitigut ajortumeerineritallit oqaluttuarissagaat, ilisarisaatigut eqqaamannissinnaanerannut ikorfartuisussanik ikiutissaateqarata, taava meeqqat mikisut pineqartillugit tamatigorluinnangajak suliaasaq unitsiinnarneqartarpoq, meeqqap mikisup nassuiaataa naammattumik uppernanngimmat (inersimasup nassuiaataanut naleqqiullugu). Uani pivagut meeqqat 3-4-nik ukiullit.

Attuumassuteqartumik sulialinnit amerlavugut (tarnilerisut, inunnik isumaginninnermut siunnersortit, perorsaasut, politiit, inatsisilerituut, eqqartuussisut il.il) suleqatigiittut kissaateqartullu sammisap tamakkortaanik allannguinnissamut. Qanorlimi meeqqat akulerunneqartut taakkulu angajoqqaavi.

“Eqqartuussiveqarfiup ataani meeqqanik taama misittaatsigisumik pinnittarneq meeqqat ineriartornerannik ilisimasakinermik peqquteqarneruvoq soqutigittaannerminngarnit.” (Carbarino,92).

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissisut akornanni aaqqissuussamik suleqatigiinnerup nalinga ingasanaakkamik pingaartinneqarsinnaanngilaq.

Meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerineqarsimanerannik misissuineq aalajangersimasumik ataatsimik ilinniagalinnuunnaq tunnganngilaq, tunngallunili assigiinngitsunik sulialinnut arlalinntut, assigiinngitsunik suleriaasilinnut assigiinngitsunillu naammassisariaqakkanik piumasaqaatilinnut.

Pineqarput timikkut tarnikkullu ajoqusernernerik paasiniaanerit aammalu pinnerluuteqarsimanermit attuumasunut misissuinnermit ilaalluni.

Meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerineqartarnerat pillugu ilisimasaqalernerup pingaassusia paasiuminarpoq, tassunga ilapittuutaavoq tamanna meeqqat ajortumeerineqarsinnaanerannut illersuutaammat pitsaasoq.

Ajortumeerisut amerlasuut ajortuliatik sivisuumik isertuussinnaasarpaat taamaalillutillu arlaleriarujussuarlutik ajortumeerisarsinnaallutik.

Tamannalu pisinnaasarpog eqqugaasut ajortumeerinerit pillugit oqaluttuanngippata - imaluunni tusarneqanngippata.

Ajortumeerisartut namminneq oqaluttuarput, kinguaassiuutitigut ajortumeerineqarnissamut qaninnerpaasut meeqqat

1) ilaqutariinnit ajornartorsiutilinneersut

2) kisimiittut

3) imminnut tatiginngitsut aamma

4) allanut attaveqarnerminni nalilersuisuunngitsut (Elliot,95).

Tamatuma paatsuugassaanngitsumik ersersippaa, qanoq pingaartigisoq meeqqat oqaluttuaannik tusarnaarnissarput, meeqqat ajortumeerineqarsimaneq pillugu oqaluttuarnissaannik oqilisaataasunik ineriartortitsinissarput, katsorsaariaatsinik ineriartortitsinissaq aammalu ajortumeerisunut inuiaqatigiinnit pisortatigoortumik eqqartuussaanerisa saniatigut katsorsarneqarnissaannik neqeroornermik-.

Atuagassat tunuliaquttatut atukkat

1. Chriastiansson, Sven-Åke: *Traumatiske erindringer*, Reitzels Forlag, 1997
2. Conte et al: *What sexual offenders tell us about prevention strategies*. I Child Abuse and Neglect, Vol. 13, 1989
3. Apitzsch, H: *Postramatisk stress.*, I Jørgensen og Mathiasen (aaqq): At overleve vold - om psykisk traumatisering, mestring og behandling, Forlaget Klim, 1998
4. Strange, Mimi: *Sexuelle overgreb mod børn - psykiske følgevirkninger og behandlingsmæssige muligheder*. I Jørgensen og Mathiasen (aaqq): At overleve vold, Klim, 1998
5. Finkelhor, D: *Child Sexual Abuse*, The Free Press, N.Y., 1984
5. Fischer and Mc.Donald: *Characteristics of intrafamilial and extrafamilial childsexual abuse*. I Child Abuse and Neglect, nr. 9, 1998
6. Sommer, Dion: *Barndomspsykologi*, Hans Reitzels forlag, 1997
7. Eide-Midsand, N: *Den krænkede phallos: Tab og gjenerobring af maskulin kraft hos seksuelt misbrukte gutter*. I Tidsskriftet fra Norsk Psykologforening: Ut af det tause rommet, vol. 34, 1997
8. Svensson, B. og Nyman, A: *Pojkmottagningen. Sexuelle overgreb og behandling*. Rädda Barnens forlag, 1995
9. Svensson, B: *101 pojkar. En studie om sexuella övergrebb*. Rädda Barnens forlag, 1998
10. Hetherton, J: *The idealization of women: Its role in the minimization of child sexual abuse by females*. I Child Abuse and Neglect, nr. 2., 1999
11. Feiring et al: *Age and gender differences in childrens and adolescents adaption to sexual abuse*. I Child abuse and neglect nr. 2, 1999
12. Svensson, B: *Att göra det verkliga verkligt*. Red Barnets Hvidbog: Sexuelle overgreb mod børn, 1999
13. Krista, A: *Deadlier than the male. Violence and aggression in women*. London, England: Harper Collins, 1994, cit.in. Hertherton, 1999
14. Bentovim, cit.in. White, C: *Female abusers are not rare*. British medical journal, 304, 935-936, 1992
15. Davenport, C et al: *Opinions of the traumatizing effects of child sexual abuse*. I Child abuse and neglect, 18, 1994
16. Saradijian, J: *Women who sexually abuse children*. Sussex, England: John Wiley and sons, 1996
17. Elliot, M: *Child abuse prevention: What offenders tell us*. I Child abuse and neglect nr. 5., 1995
18. Strange, M: *Når omsorg bliver til overgreb*. Red Barnets Hvidbog: Sexuelle overgreb mod børn, 1999,-1, imlt. Psykolog Nyt, nr.13, 1998
19. Olsen, Tony allallu: *Videoafhøringer af børn ...*
20. Garbarino, J allallu: *Hvad børn kan fortælle os*, Reitzels forlag, 1992
21. Strange, M: *Det seksuelt misbrugte barn i klemme mellem den psykologiske og den juridiske virkelighed*. I Red Barnets Hvidbog: Sexuelle overgreb mod børn, 1992, 2, imlt. Psykolog Nyt, nr. 2., 1999
22. Halse, John: *Forslag til initiativer i arbejdet med indsatsen mod seksuelt misbrug af børn og unge i dagpasning, klub-liv, skole m.m.*, Landsorganisationen Børns Vilkår, februar 1999.

Isumassuineq ajortumeerinninninngoraangat – atornerluinermut takussutissat

Mimi Strange, cand. psych.

Danmark-imi meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut killisiorneqartillugit amerlanertigut videomut immiussinerit atorneqartarput. Ajornakusoorsinnaavoq meeqqat mikisuaqqat killisiussallugit, kisianni aamma meeqqat mikisut inersimasutulli eqqaamallaqqitsigaat, eqqartuussiveqarnerulli iluani amerlasuutigut eqqaamasinnaassusaat nalilernikittarpoq.

Suliap ingerlaneranut tamarmut qulaarneqarnissaanullu annertuumik sunniuteqarpoq, killisiuiffiup toqqissisimanartutut misinnarnissaa. Imaappasippoq nunami maani politiit killisiuiffiup toqqissisimanartuunissaa pingaartitarigaat. Tamanna Danmark-imi ilungersuunneqanngippallaarpoq.

Katsorsaaneq atornerluinermullu takussutissat

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik katsorsaaneq iluatsitsiffiunerpaasarpoq, katsorsaaqatigiinnit assigiinngitsunik sulialinnit ingerlanneqaraangami.

Ingammik nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut sakkortuumik pisimasumik nangartaasarpoq, inersimasunngoraangamillu inernileqqajaasarpaat namminneq pisimasumut naligiim-mik peqataasimasutut imaluunnit ilinniartitaanerminnut atasutut. Katsorsaasup iluatsissappagu illersuutitik aqqutaluginninnissaq, ilaatigut apeqqutit itisiliissutit atorneqassapput, tassanilu mianersuut-tariaqarpoq nukappiaqqat eqqugaasutut imminnut ikiorsinnaanngitsutut inissinnissaat. Peqatigitil-lugu pingaarpoq aalajangiisimatissallugu atornerluineqarsimasoq, aammalu taakku atornerluinerup avammut saqqummerneranut pisuussuteqanngitsut.

Internetimi meeqqat kinguaassiuutileriffiginerat

Meeqqanik kinguaassiuutileriffiginneq pillugu siammarterineq internetimi atugaaqaaq, ingammilu meeqqanik kinguaassiuutitigut samminnikkusuttartut meeqqanik inuusuttunillu kinguaassiuutinut tunngasut pillugit attaviginnittarput. Tamatumuuna pingaarpoq inersimasut immaqalu ingammik angajoqqaat ajornartorsiummut tassunga eqqummaarinnissaat aammalu meeqqanik inuusuttunillu attaveqarnernik tamakkuninnga pinaveersaartitsinissaat. Meeqqavut illersorniarlugit periutsinik nutaanik nassaarniartariaqarpugut, peqatigitillugulu meeqqat killiliisinnaanermik ilinniartilugit.

Nunami maani ajortumeerinnittartut erseqqarinnerupput aammalu soorlu Danmarkimut naleqqiullugu amerlanertigut ajortumeerinninnermik nassuerutiginnittarlutik. Ajortumeerinnittup nassuernerajortumeerisumik katsorsaasinnaanermut tunngavissaavoq pitsaasoq. Qineraanni ajortumeerisup eqqugaasullu naapitinneqarnissaat, naapinneq sakkortuumik aqunneqartariaqarpoq ajortumeerisorlu oqaaseqarsinnaatitaarpiassanngilaq. Taamatut naapititsinermi siunertaassanngilaq meeqqap isumakkeerfiginninnissaa. Meeraq qaquguluunnit isumakkeerfiginnissinnaalissanersoq katsorsaanerup naggataa tungaani malunnarsissaaq. Meeqqamik katsorsaanerup pitsaasuussaaq, ajortumeerinnittoq ajortummeerinnissimanermik nassuissappat taamaalilluni pisuussut tigullugu.

Piaartumik katsorsaalerneq eqqugaasumut ajortumeerisumullu pitsaanerpaamik angusaqarfiusarpoq. Eqqugaasoq pisariaqartitamik katsorsarneqarpat, pitsaallorneqarsinnaavoq aamma nammineq ajortumeerisunngorsinnaanissaa. Ajortumeerisartut ilaat assut peqqissaruminaapput. Tassaapput pinerlutut ulorianartut, amerlasuutigut atornerluereernerminni toqutsisartut. Tulunnit misissuinerimi Bentovim-imit 1992-imi ingerlanneqartumi nukappiaqqat atornerlunneqarsimasut 284-t malittarineqarput siunertaralugu pissusilersuutaasa malittarinissaat, tamatumanilu takutinneqarpoq.

- Ajortumeerinerit tamarmiusut 30-50 %-ii inuusuttunit suliaapput
- 12-14-inik ukiullit ajortumeerisunit amerlanersaapput.
- Nukappiaqqat atornerlutat amerlasuutigut sumiginnagaallutillu kinguaassiuutitigut atornerlutaapput
- Nukappiaqqat 12 %-ii namminneq atornerluisartunngoriataarsinnaapput.
- ”Ajortumeerinnittartunngorneq” 6-11-inik ukioqarnermi aallartikkajuppoq.
- 12 % ataavartumik ajortumeerneqartuarterput.
- Nukappiaqqat misissuiffigineqartut 50 %-ii pillarneqaatissanik iliuuseqartarput.

Nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut namminneq atornerluisartunngorsinnaanerit ulorianarnerpaavoq imaappat:

- Timimikkut atornerlunneqarsimagunik
- Persuttaanermik takunnittuusimagunik
- Sumiginnagaasimagunik
- Isumaginnittussanit ajattorneqartutut misigisimagunik
- Arnamik ajortumeerneqarsimagunik

Kinguaassiuutitigut atornerluisimanermik pasitsaassinermi takussutissaasinnaasut maluginiagassat:

- Pissusilersornermigut kinguaassiuutinut saatitseqqajaaneq
- Timikkut uppernarsaatit
- Kinguaassiuutilerineq pillugu annertuumik ilisimasaqarneq
- Annertuumik kinguaassiuutilerisuuneq

Kinguaassiuutitigut atornerluisimanermik pasitsaassigaanni:

- Meeraq oqaloqatigiuk. Misigisalikkersaarneq uloriananngilaq.
- Meeqqat naloginnaasumik piimasaarsorlutik oqaluttualiortuunngillat
- Meeqqat eqqaamannillaqqittuupput
- Meeqqat nipangersimanissamut qunusaarneqarsimasinnaapput
- Nukappiaqqat oqaluttuarterikkuminaannerupput, ajornerpaavorlu arnamit atornerlunneqarsimagunik

Kinguaassiuutitigut atornerluisimanermik pasitsaassaqaraanni inunnik isumaginnittoqarfik saaffigineqassaaq. Tamatuma saniatigut periarfissaavoq siunnersorneqarnissamut ilitsersorneqarnissamullu saaffigissallugit pitsaaliuinnermut siunnersorti, politiit imaluunnit SSPK (atuarfiup, inunnik isumaginnittoqarfiup, politiit pinerlutsaalisitsisullu akornani suleqatigiiffik).

Politiit sulineranni misilittakkat oqaluttuarterput, arnat siusinnerusukkut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut ajortumeerneqarnertik politiinut oqaatigissallugu qunugisaraat, ajortumeerinnittumit persuttarneqarnisamik qunusaarneqarsimanertik pillugu. Arnat politiinilluunnit kajumissaarneqaralarunik nakorsiaqqullugit, tamanna pineq ajorpoq, tamatumalu kingunerisarpaa politiit uppernarsaatissaaleqilersinnaanerit. Ammasumik pissusilersorneq, oqallinneq kinguaassiuutitigut atornerluisarnernik saqqumilaartitsineq kinguneqarsinnaapput amerlanerujartuinnartut ajortumeerneqarsimanerminnik nassuernissaat, taamaalillutillu pisariaqartumik katsorsarneqarsinnaalerlutik.

Kalaallit Nunaanni ileqqutoqaavoq ”Qeerleranneq”, kinguaassiuutitigut attuineq. Ullumikkut ilikkatigut ilisimalikkat atorlugit oqaatigineqarsinnaavoq, siorna pinnguarnertut isigineqartartoq inuit killissaannik nalorninaatsumik qaangiinnerusoq.

Kinguaassiuutitigut atornerluisi- maneq paasineqartillugu suliap ingerlasarnera

Kinguaassiuutitigut atornerluisimaneq paasineqartillugu suliap ingerlasarnera ersersinniarneqassaaq, tassani pineqarlutik politiit, inunik isumaginnermik aqutsisoqarfiit peqqinnissaqarfiullu inissisimani.

Meeraq atornerluisorlu politiinit qanoq killisiorneqartarpat?

Jørgen Meyer, politiit ittuat

Aallaqqaasiut

Meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluisimaneq paasineqartillugu, suliap ingerlasarnera nassuiarneqassaaq, politiit, unnerluussisup eqqartuussiveqarnerullu isaannit isiginnilluni.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq imaluunnit kinguaassiuutinik aallaavilimmik meeqqanut tunngatillugu suliaassanngortitsisarneq isumaga naapertorlugu nunami maani ajornartorsiutaavoq annertoorujussuaq ilungersunartorlu. Ilanngussama naggataani ajornartorsiutip annertussusaa sammissavara, meeqqanut tunngasunik kinguaassiuutitigut pinerluuteqartarnerit aammalu kinguaassiuutitigut pinerluuteqartarnerit ataatsimut isigalugit pillugit kisitsisit naatsorsueqqissaartarfitsinneersut atorlugit. Politiinut suliaavoq ilungersunartoq – ilungersunarpoq pissutigalugu suliaassiissutit amerlammata ilungersunartuullutillu. Suliaq ilungersunartuuvortaaq suliaassiissutit taamatut ittut politiit suliaqarnermi ilisisamanik misilittakkanillu annertunerusunik piumaffiginnimmata, sulianut allanut naleqqiullugu eqqorneqartumut innimisunnissaq immikkut inissisimalluni.

Jørgen Meyer

Politiit, unnerluussisup eqqartuussiveqarnerullu suliassaat

Tamatigut pissutissaqarpoq meeqqamik atornerluisimasinnaanermik suliassaq peqqissaarulluinnarlugu ingerlatissallugu. Tusareerparput atornerluineq meeqqamik qanoq aseruisinnaatigisoq, alliaartorneranik taartunngortitsisinnaasoq allaallu inersimasunngorneranut tarranitsitserujussuarsinnaasorlusooq.

Aammali pingaaruteqarpoq tappiffigissallugu, *eqqunngitsumik inummut pisuunngitsumut pasilliinerit inuup taassuma inuunerminik ingerlatseqqinnerani aseruisinnaammata*.

Inuit suliassanik taama ittunik ingerlatsisut eqqarsarluarsinnaalluartariaqarput. Eqqartuussisoqassanngilaq – politiini imaluunnit inuiaqatigiit akornanni – uppersaasatissatut tunngavissaqarluareertinagu. Sulianilu taama ilungersunartigisuni uppersaasatissaqarluarnissamut piumasaqaatit annertupput. Aammami suliani ilungersunartuni allani taamaappoq, eqqartuussineq ukiuni arlalinni isertitsivimmiititsinermik kinguneqarsinnaatillugu.

Pingaaruteqarpoq – paatsuusumik meeqqamik sernissuiniarnermit – nassuiaatit eqqunngitsut atorlugit tapersersuillunilu ikiuunniartuunnginnissaq. Nunani arlalinni – Norge, Holland, England, USA – meeqqanik ingammik paaqqinnittarfinni kinguaassiuutigit atornerluisimanerit pillugit oqaluttuanik nalaatassaqarpoq, kingorna eqqunngitsuusutut paasineqartunik. Oqaluttuat tamakku qanoq pinngorsimaneri iluamik ilisimaneqanngilaq. Kisianni arlalitsigut tikkuussineqarpoq, inersimasut meeqqamut isumaalunnerminni isumaginninniarnerminnilu oqaluttuanik eqqunngitsunik saqqummersitsisoqartitsisinnaanerat.

Isumaqqanngilanga, meeqqap oqaasii upperiuminaatsinneqassasut. Naamik, meeraq ilumooruttariaqarpoq. Soorunami meeraq tusarnaarluaasavarput, aammalu atornerlugaasimanerminik nassuiaateqarnerani pissusilersuutimigut ersersitai annikikkaluilluunnit malussariffiginiassallutigit – kisianni politiit apersueriaaseq paasiniaasumut immikkut pikkorissuseqarnissamut piumasaqaatitaqarpoq. Pisariaqarpoq meeqqap silarsuaanut pulallaqqissinnaaneq paasisimasaqarfigisariaqarlunilu paasisuttisanik pissarsisinnaaneq, aalajangersimasumik naleqartutut aalajangersimasumillu akisariaqartutut misinnarsinnaasunik apeqquteqanngikkaluarluni, inersimasup oqaluttuaq tusarusutaa tusartittutut inngikkaluarlugu.

Ilanngullugu meeraq paasitinneqartariaqarpoq, misigisimasai soqutigineqartut, oqaluttuaa tuaviupilunngitsumik tusarnaartariaqarpoq. Tamakku tamarmik pisariaqarput, eqqanaarniarlugu nassuiaatip eqqortup saqqummernissaa.

Pingaaruteqarpoq paasissallugu politiit eqqartuussiveqarnerullu pinerluuteqarsimanermut suliakkiissutinik suliaqarnerminni isumagisassaat aalajangersimalluinnartuummat, tassalu pinerluuteqarsimasoq pineqaatissinneqarnissaanut eqqartuutissallugu aammalu pisuunngitsup iperagaanissaa eqqanaassallugu. Suliffeqarfinnut taakkununga pingaarnerpaamik pisussaaffiuvoq innuttaasut eqqartuussiveqarnikkut eqqortumik sullinneqarnissaat eqqanaassallugu – tassani pineqarlutik pinerluffigineqartup aammalu pasillerneqartup tamarmik eqqortumik pineqarnissaat.

Suliassanngortitsineq

Ajornartorsiutaagajuttarpoq, meeqqamik atornerluisimanerup politiinit ilisimaneqarsinnaalersillugu apuunneqarnissaa.

Meeqqat mikisuaqqat eqqarsaatigalugit, namminneq pisimasoq oqaluttuarisinnaanngilaat. Allanit pasineqartariaqarpoq, meeraq "ajortumik" iliorfigineqarsimasoq suliniutigineqartariaqarlunilu pisimasup paasiniaavigineqalernissaa. Amerlasuutigit meeqqamut anaanaasoq tassaasarpog, pisarnerminit allaanerusumik pissusilersulerneranik takunnittartoq. Pasitsaattarpaa arlaannik ajortoqartoq eqqasuutunilu pillugit politiinut saaffignittarluni.

Meeqqat anginerusut qaqutiguinnaq inersimasunut politiinulluunnit saaffiginnittarput atornerlunneqarsimanertik oqaluttuariniarlugu. Meeqqat kanngugisarpaat timimikkut misigisatik nuanniitsut angerlarsimaffimminni allamiluunnit sumiiffigisimasaminni pisimasut oqaluttuarissallugit. Annilaan-gassutigisinnaavaat upperineqannginnissartik. Aamma imaasinnaavog, atornerluisimasumit qunusa-arneqarsimasut, atornerlunneqarsimanertik oqaatigipassuk meeqqamut ajorluinnartunik kinguneqar-sinnaanerarlugu.

Meeqqamik atornerluisoqarsimanera kommuunimi paaqqinnittarfimmi malugineqarpat, politiinut oqaatigisussaavaat. Erseqqissumik malunnaateqarpat oqaatiginninneq ingerlaannaq pissaaq. Kommu-unimi nalornissutigineqarpat politiit akuliutsinneqassanersut, sumiiffimmi politiit ittuat imaluunnit politimestereqarfiup inatsisilerituuata arlaat saaffigineqarsinnaavog apeqqullu pillugu pisortatigoort-uunngikkaluamik oqaloqatigalugu. Oqaatiginnittumummi iluaassinnaavog, oqaatiginninneq arlaan-nik pissuteqarluni suliaassanngortinneqanngippat.

Pisoqannguisinnaaneq

Oqaatiginninneq takkuppap, politiit nallersorneqassaaq, paasiniaanermik aallartitsisoqassanersoq imaluunnit naamik. Suliaq pisoqalisimasinnaavog, taavalu unnerluussineq pisinnaassanngilaq. Tamanna pillugu malitassat allassimapput Kalaallit Nunaani pinerluuteqartarneq pillugu inatsimmi § 83-imi. Suliassiissutini sakkukinnerusuni akiliisitsinerinnarnik kinguneqartartuni, unnerluutiginnis-sinnaaneq pisusaavog inatsimmik unioqqutitsinermit ukiut marluk qaangiutsinnagit. Tassani pine-qakkajupput kanngutsaattuliernerit. Pinerluutit sakkortunerusut pineqaatissiissutini annertunerusu-nik kinguneqarsinnaasut pineqartillugit, pinerluuteqareernermit ukiunut aalajangersimasunut killili-ussaqqanngilaq, kisiannili aalajangiisuusarluni pinerluuteqartup pineqaatissinneqarnissaanik pisaria-qartitsinermik naliliineq. Tassa imaappog, suliaq eqqartuussisulersuunneqarsinnaanngilaq, piner-luuteqarsimasup pineqaatissinneqarnissaa siunertaqarluartut nallerneqarsinnaajunnaarsimappat. Unnerluussisut imaluunnit eqqartuusiviup tamanna aalajangertarpaa.

Politiit suliamik ingerlatseqqinnerat

Suliassiisoqarpat politiit paasiniaanerap sapinngisamik piaartumik aallartissaaq. Suliat taamatut ittut – suliaq qanoq issusaa tunngavigalugu – sakkortoqisumik pinerluuteqarnertut isigineqartarput, taama-ammallu pingaartinneqarluartarlutik. Politiit paasiniaanermi iliuusissat nammineerluinnarlutik qiner-sinnavaat. Meeqqat mikisut / mikinerit pineqartillugit paasiniaanermut aallarniutaagajuttarpoq, oqaatiginnittumit aammalu allanik suliamut ilisimannissinnaasutut isigineqartunik paasiniaanermik. Politiit tamatigut ingerlaannaq atornerluisimasutut pasineqartoq tigusaraluguluunnit meeraq killisior-neq ajorpaat. Nalunninngittut nasuiaanerisigut imaluunnit nakorsap misissuineratigut, meeqqap kin-guaassiuutitigut atornerlunneqarsimanera uppersaatissaqarpat, suliaq nukittuumik inissisimasar-poq. Oqimaalutaanermi eqqarsaatigineqartassaaq taamatut nakorsamit misissortinneq tamatigut me-eqqamut nuaniitsutut misigisaasarmat. Aalajangerneqarpat misissuineq ingerlanneqassasoq, taava ta-anna tamatigut inersimasumik meeqqamut qanigisaasumit peqataaffigineqartassaaq.

Angajoqqaat / meeqqamut akisussaasut misissorneqarnissaa akuersaanngippassuk, amerlanertigut pineq ajorpoq. Kisianni kingusinnerusukku eqqartuussinnermi pinerluuteqarsimasup iperagaasinnaa-nera periarfissarissaarnerusaqaaq, nakorsamit misissorneqarsimaneq pisimatinnagu tassuunakkut ajortuliorsimaneq uppersaaserneqarsinnaangikkaangat. Oqaatigineqakkajuppoq politiit taamatut misissuinissamik sulissuteqajaarpallaartartut, aammalu atornerluisup nammineerluni nassuersinnaa-nera utaqqimaappaaginnarneqarsinnaasoq. Eqqumaffigisariaqarporli, pinerluuteqarsimasooq nassue-raluarpuunni ima pisoqakkajummat – kingusinnerusukku suliaqqaaq eqqartuusivimmut apuussi-

maleraangat – nassuiaatigisimasaminik tunuartitsisinnaanera. Taamaalisogartillugulu unnerluussisut ajortuliortoqarsimanera nalorninaatsumik uppersaatsissaqartittussaavaat.

Atornerluinerup kinguninngua ajortumeerneqarsimaneq paasineqarpat imaluunnit allatigut paasissutissanik erseqqilluinnartunik peqarpat, taava ajortuliorsimasutut pasisaasoq ingerlaannaq tigusaar-eqarlunilu killisiorneqartarpoq. Pingaartinneqartarpoq, atornerluisoqarsimaneranut uppersaatsit tigussaasut qanoq amerlatigisut pigineqarnersut, aammalu oqaatigineqartoq aamma taannaasoq atornerluisimasoq. Uppersaats / pasillit sakkortoq soorunami tassajuarpoq pasineqartoq nammineq nassuerpat.

Pasisaasumik killisiuinermi pisariaqarpoq pissutsinik pisimasumut attuumassuteqarsinnasunik an-nertuumik nalunngisaqarnissaq. Paasiniaasoq qanoq tullerliaartumik pisoqarsimasogaqarnarneranik saqqummiussisinnaasariaqarpoq, pasineqartoq unnerluutaasunut ataasiakkaanut nammineq oqaati-gerusutaminik saqqummiussisinnaaniassammat. Suliamut tunngasumik paasisimasat allat tunngavig-alugit nalileneqassaq nassuiaatigisai uppersarnersut uppersannginnersulluunnit. Killisiorneqartoq periarfissaqartariaqarpoq piumasaminik pisimasoq nassuiaatigissallugu taavalu taakkununga assort-uisumik paasisimasanik saqqummiivigineqassalluni. Paasiniaanerup ingerlanerani politiit tamatigut pisussaapput arlaannaannilluunnit illersuinnginnissamut – tassalu paasissutissat suulluunnit pasisaa-sup pisuunngitsuusinnaaneranut pisuusinnaanerannulluunnit tikkuussisinnaasut tamaasa assigiimmik eqqumaffigissusaallugit. Eqqartuussinermik kinguneqartitsinissamut uppersaatsit naammattut pi-gineqarsorinngippata, unnerluussamik malersuineq unitsinneqassaaq. Narratsatsinneqarsimasup nas-suiaanera kisimi suliami uppersaatsitut pigineqartillugu, taamaalillunilu pineqartut assortuuttumik oqalunnerat kisimi tunngaviuppat, eqqartuussinermi pineqaatissinneqarnissaq misillitakkat tunnga-vigalugit periarfissakittarpoq.

Suliap ingerlanerani ikiorneqarsinnaaneq

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu inatsisip iluani meeraq inatsilerituumik illersuisus-samik ikiorserneqarsinnaanermik periarfissaqanngilaq. Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pil-lugu ataatsimiititaliarsuaq septemberimi 1999 Narsarsuarmi ataatsimiinermi meeqqanut kinguaassi-uutitigut atornerlunneqarsimasunut ikiorsisinnaaneq eqqartorpaat. Ataatsimiititaliarsuaq isumaqar-poq, meeqqat inummik tapertaqartinneqarsinnaanissaat eqqanaartariaqartoq, suliap ingerlanerani soqutigisaannik isumaginnittussanik, inuttut atugaasigut, politiit killisiorneqarnerini aamma suliap eqqartuussivimmi suliassanngortinneqassappat taassuma nalaani, kisianni aamma una siunertaralugu meeqqap taarsiivigineqarnissamik kissaatigisinnaasai eqqartuussivimmut apuutissallugit. Politiimmi nalinginnaasumik taarsiivigineqarsinnaanermik periarfissat ilitsersuutigissussaavaat. Meeqqap anga-joqqaallu soqutigisaanni aporaaffeqarpat (soorlu meeraq qanigisamit atornerlunneqarsinappat) me-eqqamut immikkut ittumik angajoqqaatut akisussaaffimmik tiggummiartussamik toqqaasoqarsinnaa-sariaqarpoq, suliap ingerlanerani meeqqap soqutigisaanik isumaginnittussamik. Nalunaarusiami ina-arutaasumi Ataatsimiititaliarsuup 2000-imi saqqummiutissallugu pilersaarutigisaani suliniutit taakku, eqqugaasut inissisimanerisa pitsanngorsaavigineqanissaannik siunnersuutinik ilallugit, Kalaallit Nuna-anni Eqqartuussiveqarnermut inatsisissamut nutaamut siunnersuutitut ilaassappat.

Meeqqamik killisiuineq

Meeqqamik / inuusuttumik killisiuineq siulles pingaaruteqartorujussuuvoq. Amerlasuutigut pisima-soq pillugu toqqarnerpaamik immaqalu eqqornerpaamik nassuiaanerusaarpoq. Sinniisumik najuut-toqartariaqarpoq meeqqap tatigisinnaasaanik – nalinginnaasumik angajoqqaat arlaat, qanigisamillu atornerluineq pineqarpat – ilangullugu inunnik isumaginnitoqarfimmeersoq.

Killisiuineq meeraq aallaavigalugu pisariaqarpoq. Sapinngisamik toqqissisimanarnerpaanik avatangii-seqartillugu pitinniartarparput. Pitsaanerpaasarpoq inimi meeqqap sungiusimasaani ingerlanneqarpat, soorlu fritidshjemmemi meeqquerivimmiluunnit. Killisiuineq politeeqarfimmi ingerlanneqassap-pat pitsaasuusarpoq meeqqap pinnguaanik nassataqarnissaq, tassuunakkut meeqqamut pitsaasumik attaveqarneq “silaannarlu” qasukkarsimaarnartoq pilersinneqarsinnaammat. Inuk ataasiinnaq aper-suisuusariaqarpoq, eqqissisimanartumillu ingerlanneqartariaqarluni. Qanoq nammineq isumaqarner-mik malunnarsinnaasumik imaluunnit akissummik aalajangersimasumik ujartuerpasittumik apeqqut-eqassanngilaq, tassali kisimik apeqqutit alapernaatsut arlaannilluunniillu illersuinngitsut. Sapinngisa-mik politeeq tamakkunani killisiueriaatsinik misilittagaqareersoq ingerlatsisuutinniarneqartarpoq. So-orunami pisariaqalersinnaavoq killisiuinermut tapertassamut aggersaanissaq, paasissutissanik nutaa-nik takkuttoqarsimatillugu. Ajoraluartumillu amerlassuutigut meeqqat angajoqqaanit sullissisunillu iluaqutaarusuttunit taannarpiq pillugu ima apersorneqarsimatigereersarput, politiinut nassuiaataat alanngaakkanut nipeqalersimasarluni. Taamaalluni uppernapasinnginnerulersinnaasarpoq.

Video atorlugu killisiuineq

Neriuutigalugu meeqqat mikinerit – nalinginnaasumik meeqqat 12-t inorlugit ukiullit – eqqartuussi-vimmi nassuiaateqartariaqannginnissaat, periarfissaqartillugu killisiuineq videomut immiunneqartar-poq. Kalaallit Nunaanni Danmark-imisut immikkut ineqanngilaq, killisiuinerup malittarisassat aala-jangersimasut eqqartuussiviup nassuiaateqarnissamut piumasaaqaataanut naleqqussat malillugit in-gerlanneqarsinnaaffii. Politiit atortariaqarpaat politeeqarfinni ataasiakkaani periarfisaasinnaasut.

Kalaallit Nunaanni soorunami eqqartuussivik tassaavoq aalajangiisuusoq, video atorlugu killisiuineq uppernarsaatitut atorsinnaanersoq. Ilisimanngilara tassuunakkut aalajangersimasumik peri-useqartoqalersimanersoq. Ilimagaara eqqartuussiveqarnermi pissutsini Danmark-imisulli suliamit su-liamut aalajangerneqartartoq, eqqartuussivimmi killisiuineq ingerlanneqassanersoq imaluunnit video atorlugu killisiuineq meeqqap nassuiaataatut akuerisaassanersoq.

Naliginnaasumik naatsorsuutigisariaqarpoq meeqqat inuusuttullu 12-t sinnerlugit ukiullit eqqarsuus-sinerup ingerlanneqarnerani eqqartuussivimmi nassuiaatinneqassasut.

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup Narsarsuarmi ataatsimiinnermini aamma apeqqut video atorlugu killisiuisinnaanermut tunngasoq sammivaat. Ataatsimiititaliarsuarmi apeqqummut isummat aveqqapput. Ingammik illersuisup tungaanit tunuarsimaarfingineqarpoq eqqartuussivimmi killisiuinermut taarsiullugu videoliap takutinneqarsinnaanera. Ataatsimut isigal-ugu Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq, meeqqat suliani kinguaassiuutinut tunngasuni eqqartuussi-vimmi sassartinneqartassanngitsut. Tamatumunngali pisariaqarpoq immikkut malittarisassiornissaq eqqarsaatigineqarporlu taama ittunik nalunaarusiassami ilanngussinissaq.

Eqqartuussivimmi suliap ingerlanneqarnera

Unnerluussisut nalilerpassuk, suliami pasineqartup eqqartuunneqarnissaanut uppernarsaatit naam-mattut, suliaq kredsret-imut suliassanngortinneqartarpoq. Eqqartuussineq ammasumik ingerlaneqass-aaq, innutaasut kikkulluunnit najuuffigisinnaasaannik. Eqqartuussinissap isumaqatigiinniussutigin-eqarnera oqaatsitigut ingerlanneqartarpoq, kinaluunnit “isertortunik periuseqarluni” eqqartuun-neqassanngimmat. Eqqartuussivimmi saqqummersut – nalunninngitsunik nassuiaatitsinerit, nakor-samit misissortinnermit paasissutissat, unnerluunneqartup nassuiaanera il.il – aalajangiiner-mut tunn-gaviusarput. Video atorlugu killisiuineq uppernarsaatitut atorneqassappat, eqqartuussivimmi aalajan-gerneqartariaqarpoq nammineerluni takkuttariaqarneq pisumi tassanerpiq sanioqqunneqarsinnaa-nersoq.

Suliani kinguaassiuutitut tunngasuni ingammillu meeqqanut taamaattoqartillugu ajortuliorfigineqarsimasooq/meeraq piumasaqarsinnaavoq nassuiaanini matoqqasumik ingerlanneqassasooq. Tamanna isumuqarpoq, inuit attuumassuteqartut kisimik, ilanngullugit unnerluussisooq illersuisorlu, ajortuliorfigineqarsimasup nassuiaanerani najuussinnaasut. Eqqartuussivimmi apeqquut aalajangiivigineqartarpoq Eqqartuussiveqarnermut Inatsimmi kap. 2, § 7 naapertorlugu.

Meeraq suliap eqqartuussivimmiinnerani killisiorneqassappat, tamanna sapinngisamik mianerinninnerpaamik pisortatigoorpasippallaanngitsumillu ingerlattariaqarpoq. Isumaga naapertorlugu Kalaallit Nunaanni eqqartuussivinni tamanna eqqummaariffigineqarluarpoq. Assersuutigalugu killisiuineq qaqutikkuunngitsoq eqqartuussisup allaffiani pisarpoq. Aasianni misilittagaqarfigaarput, eqqartuussivimmi suliap ingerlanerani aalajangerneqartartoq, killisiuineq eqqartuussivimmi fritidsklub-imiluunnit, eqqartuussivittut atorallanngortinneqartumi, ingerlanneqassanersoq. Fritidsklub-imi ingerlanneqassappat, tamanna inimi apersuisup, fritidsklub-imi sulisup ajortuliorfigineqarsimasullu kisimik najuuffigisaanni pisarpoq. Eqqartuussisooq, eqqartuusseqataasut, angajoqqaat allallu inimi sanilianiittumit tusarnaarutikkut malinnaasarput. Saniatigut apeqquutissaasinnaasut apersuisooq aqqutigalugu oqaatigineqartarput. Periuseq taanna pitsaasunik misilittagaqarfiuvoq.

Meeqqap taarsiivigineqarsinnaanera nalingiinnaasumik eqqartuussinermi aalajangerneqartarpoq. Politiit taarsiivigineqarsinnaaneq pillugu ilitersuussisussaapput, piumasaqaallu pinerluutip suliarineqarneranut ilanngunneqartarpoq. Pineqaatissiisut aalajangerneqarpat aningaasat taarsiissuteqarnermut ataatsimiititaliamit akilerneqarsinnaapput, taakkulu kingorna eqqartuunneqartumit utertitsivigineqarnissartik piumasarisinnaavaat.

Naggasiut

Meeqqanik atornerluineq politiinulluunnit suliassanngortinneqaralarpat imaassinnaavoq, suliakkiineq unnerluutigineqartup eqqartuussaananerani kinguneqanngitsoq. Taamaakkaluartoq imaattari-aqanngilaq suliassanngortitsineq kukkunerusimasooq imaluunnit meeraq sallusooq. Siornatigut oqarennittut suliassani ilungersunartuni taamaattuni, uppersaateqarnissamut piumasaqaatit angeqaat. Paasinartumik nalornineq unnerluussaasup iluaqutigisarpaa. Taamatut pisoqartillugu pisortaqarfiup unnerluussisusup unnerluutiminik taamaatitsinnarnera aammalu eqqartuussiviup pinngitsuutitsinera ajortumeerneqartumit nikassaanertut misinnarsinnaasarpoq tarnikkullu anniaateqalernermik kinguneqarsinnaalluni, tamatigullumi meeqqanik akuuffiusumik kinguaassiuutitigut atornerluisianermik suliap misigisaalluni nuanniitsoq. Pisortaqarfiit akulerusimasut – politiit, eqqarsuussiveqarneq inunnillu isumaginittogarfik – tamarmik, pinngitsuutitsineq unnerluussinermilluunnit taamaatitsinnarneq inerneruppata, immikkut ajortuliorfigineqarsimasumut ilaqutaanullu ikiuunnissamik isumagisasaqarput.

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqartarnerup annertussusaa

Pinerluuteqarsimanermit inatsimmi § 53 meeqqanik 15-t inorlugit ukiulinnik atoqateqartarnermut tunngavoq. Kanngutsaattuliornerit kisiisa pinnagit § 53 atornerqartarpoq meeqqanut kinguaassiuutitigut atornerluinerni tamani, kujanninnerit imaluunniit allatigut kinguaassiuutitigut atoqateqarnerit pisimappata – pinngitsaaliineq atornerqarpat atornerqanngippalluunnit.

§ 53 tunngavigalugu pinerluuteqarnerit ima ipput:

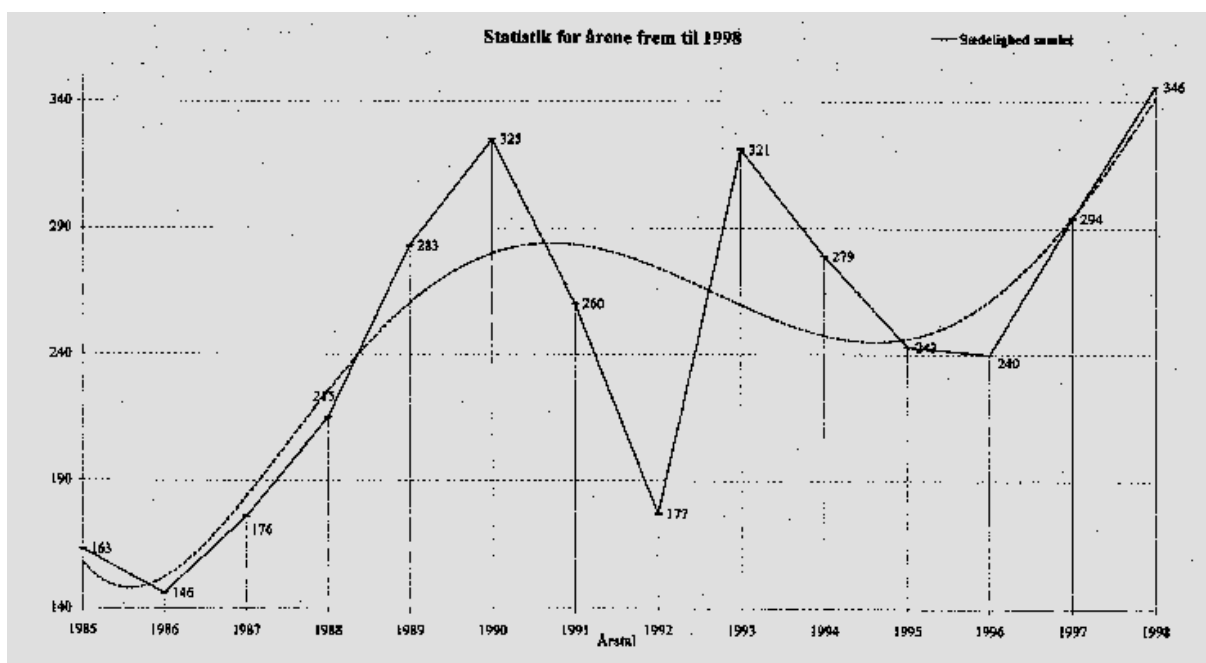
- 1997: suliassanngortitsinerit 87-t
- 1998: suliassanngortitsinerit 72-t (qaavatigullu suliassanngortitsinerit 18-t inunnik 18-t inorlugit ukiulinnik "ussisimanerit" pillugit)

Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut pinerluuteqartarneq Danmark-imut naleqqiukkutsigu ersissaaq.

Qanigisamik atoqateqarneq – meeqqanik atoqateqarneq – kanngutsaattuliornerit.

Kalaallit Nunaanni arfinileriaammik amerlanerusut. 1998-imi suliaassanngortitsinerit 169-iupput, 1997-imi 191-iusut, 1997-imit 1998-imut 12 %-imik appariarneqarluni.

Illua tungaanili kinguaassiuutitigut pinerluuteqarnerit ataatsimut isigissagaanni 1997-imit (294) 1998-imut (346) 18 %-imik qaffariaateqarpoq.

Processen, når man opdager seksuelt misbrug. "Hvordan afhører politiet". Kilde: Virksomhedsberetning for politiet i Grønland, 1998.

Kinguaassiuutitigut atornerluisi- maneq paasineqartillugu suliap ingerlasarnera

Inunnik Isumaginnittoqarfiup inisisimanagera

*Karen Bøggild, inunnik isumaginninnermi siunnersorti, Nuup Kommuuniani
immikkoortortami pisortaq*

Meeqqanik inuusuttunillu sullissinnermi peqqussutini tunngaviusuni kommuunimi inunnik isumaginninnermut ataatsimiititaliaq pisussaavoq, meeqqat inuusuttullu atugarisaat nakkutigissallugit, takuuk Meeqqanut inuusuttunullu ikiuineq pillugu Inatsisartut Peqqussutaat nr. 9 30. oktober 1992-imeersoq. Taamaattumik inissaminiippoq kommuunimi isumaginninnermut aqutsisoqarfik tassaappat, kinguaassiuutitigut atornerluisoqarsimatillugu suliamik aallartiffiullunilu ingerlatsiffik.

Suleqatit

Suliaq aallartinneqaraangat suleqatigikkajunnerusat tassaapput nakorsaq politiillu. Kommuunini tannimik immikkut ilisimasalinnik atorfeqartitsisuni, taakku aamma amerlasuutigut sullissinnermi soorunami akuutinneqartarput. Atornerlunneqarsimasup sullinneqarnerani suleqatit pingaarutillit allat tassaapput meeqqerivinni atuarfinnilu sulisut. Naggataagut minnerunngitsumillu, pingarnerpaat tassaasut angajoqqaat. Taakkuupput ulluinnarni meeqqanut qaninnerpaasut aammalu nalinginnaasumik meeqqanut sunniisuunerpaasut.

Karen Bøggild

Suleriaaseq

Inunnik isumaginninnermut aqutsisoqarfimmut meeqqamik inuusuttumilluunniit atornerluisoqarsimaneranik suliassanngortitsisoqaraangat imaluunnit pasitsaassisimanermik nalunaaruteqartoqaraangat, nalinginnaavoq siulliullugu paasinierneqartarnera, atornerluineq sumi pisimangersoq. Angerlarsimaffimmi pisimava, tassani atornerluisoq soorlu ataataalluni anaanaallunuunniit imaluunnit najugaqat allaalluni, imaluunnit atornerluineq angerlarsimaffiup avataani pisimangersoq.

Suliap ingerlaqqinnissaanut tamanna paasissallugu pingaaruteqarpoq, sullissinermik pilersaarusiorneq assigiinngittarmat, apeqqutaalluni atornerluineq angerlarsimaffiup iluani avataaniluunniit pisimangersoq.

Atornerluineq angerlarsimaffimmi pisimappat, meeraq angerlarsimaffiup avataanut inissinneqakka-juppoq, meeqqap inuusuttuunniit illersorniarnernanut ilaatillugu. Meeraq immaqalu anaanaasoq sukumiisumik nassuiaanneqartarput, meeqqap allamut nuutitaanera pillaaatanani illersuutaammat. Atornerluineq angerlarsimaffiup avataani pisimappat, qaqutiguinnaq meeqqap angerlarsimaffiup avataanut inissinnissaa pisariaqartinneqartutut nalilerneqartarpoq.

Nakorsamik isumaqatiginnittarpugut meeqqap misissorneqarnissaa pillugu, atornerluineq piffissami qanittumi pisimappat. Suliassaq aamma politiinut tunniunneqartarpoq, taakku namminneq suliassaminnik isumaginnequllugit.

Nakorsap, politiit eqqartuussiviulluunniit suliaat qanorluunniit inerneqaraluarpata, suliaq inunnik isumaginnittoqarfimmi ingerlateqqinneqartarpoq. Tassani iliuuseqarnitsinni aallaavigineq ajorparput, allat qanoq pisoqarsimaneranik isumaqarnerat, aallaavigisarluguli atornerlunneqarsimasup nammineq qanoq oqalunna qanorlu takutitsinera, oqaatsitigut, pissusilersornermigut timaatalu ersersitsineratigut.

Sullissinerup ingerlanera

Sullissinerup qanorpiaq pilersaarusiorneqarnissaanut apeqqutaavoq ajoqusernerup annertussusaa. Oqarama ajoqusernerup annertussusaa pivara, meeraq inuusuttorluunniit qanoq innersoq, angajoqqaat qanoq innersut, ilaqutariit sinneri qanoq innersut.

Meeqqap, ilaqqat avatangiisillu atornerluinermik qanoq tigusernerat qanorlu qisuariarnerat inummit inummut assigiinngitsorujussuusarput, inuillu ataasiakkaarlutik qanoq nukittutiginerannik qanorlu sillimmaqartiginerannik aallaaveqartarlutik. Ilimanaateqarlunnarpoq angajoqqaat namminneq misigisimasaat, soorlu namminneq meeraanerminni kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasinnaanerat, suliamut tamarmut sunniuteqartutut.

Ataatsimut isiginnilluni aamma isiginiarneqartarpoq, qanigisanik kikkunnik isumalluuteqarsinnaaneq, ilaqqat, meeqqerivimmi imaluunniit atuarfimmi sulisut akornanni. Pingaaruteqarpoq atornerlunneqarsimasoq tatigisaanik oqaloqatissaqartissallugu.

Inunnik isumaginnittoqarfimmi suliamik tigumminnipp suliaasa ilagaat inunnit sullivinnilluunniit allanit attuumassuteqartunit paasissutissanik katersinissaq. Paasissutissanik atornerlunneqarsimasup ilaqutaasalu sullinneqarnerini pitsaanerpaamik angusaqarsinnaanermik isumaqalersinnaanermut ilapittuutaasinnaasunik.

Tamatuma kingorna nalilerneqassaaq, qanorpiaq iliortoqarsinnaanersoq, sumiiffik tunngavigalugu. Kommuunit ilaanni periarfissaqarpoq tarnip pisusaanik ilisimasalinnik ikiorteqarnissaq imaluunniit inunnit allanit isumalluutaasinnaasunit sapinngitsunillu ikiorneqarlunilu tapersorsorneqarsinnaaneq. Kommuunit ilaat inuttaqarput sammisamut tunngaviunngitsunik ilinniagaqarsimasunik.

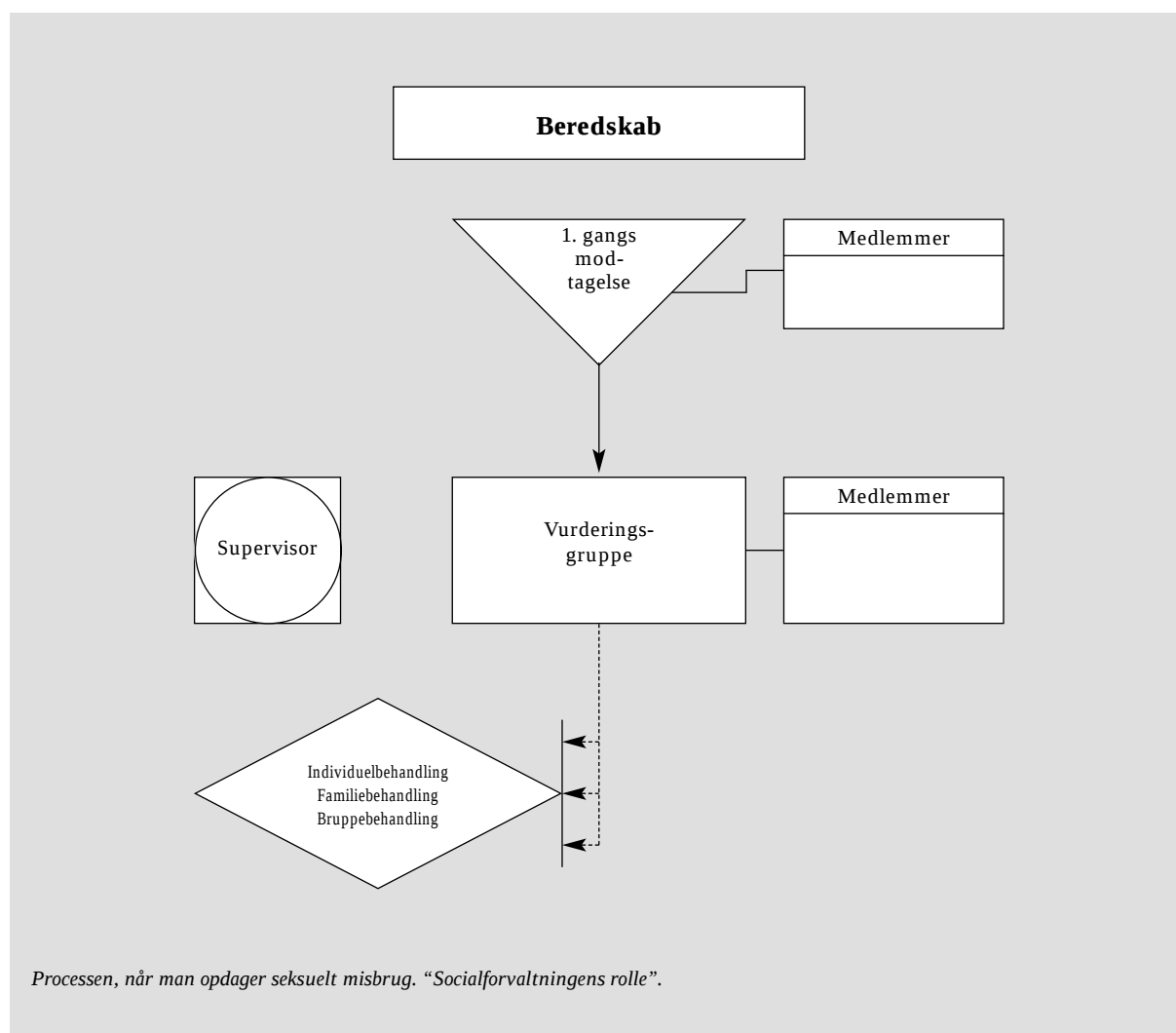
Pingaarnarpaat ilagaat atornerlunneqarsimasup misigisimanissaa tusaaniarneqarlunilu upperineqarnissamik.

Atornerlunneqarsimasut arlariuppata, suliassaq allatulaaq isikkoqakkajuttarpoq aammalu allatulaaq aqqissuunneqartarluni, kisianni suleriaatsit tunngavimmikkut sulii taakkuugajupput.

Sillimaneq

Nuup Kommuuniani suliffiit akimorlugit suleqatigiiffeqarpoq, suliassap aallartinneranit naggatissaanut sillimasunik. Peqataasuupput, ulluinnarni kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu ajornartorsiummik sammisaqartut, taamaammallu suliamik ima ilisimaarinnitsigisut, suliap sukkasuumik naleqqusarneqarsinnaalluni, ingerlaarfimmik kukkusumik aallartoqalissagaluarpata.

Nalilersuisutut suleqatigiinni suliap ingerlaqqinnissaa naliliivigineqartarpoq, atornerlunneqartumut allanullu eqqugaasunut. Tassaasinnaapput ilaqqut imaluunniit allatut qanigisat. Ilaqutariinnik ilisimannilluarnissaq pisariaqarpoq ikiueriaasissanik nalilersuinissamut. Angajoqqaat namminneq kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasinnaanerata ilisimassallugu pingaaruteqarpoq, pissusilersuutit paasinerusinnaaqqullugit kiisalu sutigut iliuuseqarnissaq nalilerluarumallugu. Angajoqqaat meeqqamut / inuusuttumut atornerlunneqarsimasumut nukissaqarnerata aamma suliap ingerlaqqinnissaanut naliliinermi ilaatinneqartarpoq.

Suliap aallaqqaataanit naggataanut **inunnik isumaginninnermik aqutsisoqarfiup** akisussaaffigaa pasissutissanik katersinissaq, sullissinnermik ataqatigiissarinissaq, ikiorneqarnissamut pisariaqartitsinnermik nalilersuinissaq aammalu ikiuutaasinnaasut qanoq atorneqarnissaannik nalilersuinissaq. Natsumik oqaatigalugu, suut tamaasa sapinngisamik ajornannginnerpaamik ingerlanneqarnissaat aammalu pitsaanerpaamik angusaqarnissaq siunnerfigalugu.

Tamakku saniatigut aamma pingaartuuvoq sakkussanik atortussanillu, ulluinnarni sulinermi ator-neqarsinnaasunik sanaartornissaq. Maani Nuummi ilaatigut apeqqutinik ikiuutaasinnaasunik suli-aqartitsinikuuvugut, suliassamik tigungminnittup atornerlunneqartumik ilaqutaanillu oqaloqatigin-ninnermini iluaqutiginnaasaanik. Apersuisup oqaloqatiginninnermini najoqqutassa qarnerata saniat-igut, tamanna aamma apersueriaatsit assigiisitaarnerunerannik kinguneqarpoq. Tamatuma suliap in-gerlateqqinnissaanik nalilersuinermi periusissanik aalajangersaaneq oqinnerulaalersissinnaavaa.

Kinguaassiuutitigut atornerluisoqarsimatillugu suliassanngortitsineq

Inunnik isumaginninnermut aqutsisoqarfik kinguaassiuutitigut atornerluinnermik suliassanngortitsis-oqartillugu susasaqartuua?

Ilaat isumaqarput, inunnik isumaginnittoqarfik tassani pisussaaffeqartoq, allallu isumaqarlutik inun-nik isumaginnittoqarfiup suliassaanut ilaanngitsoq. Qanorluunnit isumaqartoqaraluarpat piviusoq ta-artuinnaalluniluunnit qaamasuinnaannigilaq. Suliassanngortitsisoqassatillugu suliamik tigungminnit-toq eqqarsaatinik arlariinnik aporaattunik nalaataqakkajuppoq. Politiinut suliassanngortitsineq ilaqu-tariit iluanni aalatitserujussuarlunilu avissaartuutitsisinnaavoq, kingornalu ilaqutariit qaqiteqqinniar-nerat artornarsisissinnaallugu.

Suliaq pinngitsuutitsinnermik unnerluussinerulluunnit tunuartitaaneramik kinguneqarpat, aamma tas-sani suliamik ingerlatseqqinnissaq assut ajornakusoorsinnaavoq. Meeraq imaluunnit inuusuttoq im-maqa isumaqalersinnaavoq upperineqarani. Suliap pinngitsuutitsinerup imaluunnit unnerluussiner-mik tunuartitsinerup kingorna ingerlateqqissallugit ajornarlunnartut, tunngavigerpiartarpaat innar-lerneqartup upperineqarani misigisimanera, pingaaruteqarlunnartarporlu politiit eqqartuussiveqarfi-ulluunnit qanoq eqqartuussinerat. Tamanna pisarpoq annertoqisumik ilungersuutigisimagaluaaraanni-luunnit innarlerneqartoq paasitinniarlugu, ilumut inoqartoq taassuminnga upperinnittunik.

Maani Nuummi sallerpaatillugit angajoqqaat suliassanngortitsisuutinniartarpavut.

Tamatumani aallaavigaarput isumaqaratta angajoqqaat tassaasut pingaarnerpaatut meeqqamut akisussaasut, kiisalu atornerluisoqarsimaneranik paasinnikkiartuaarnermi aqqusaagassat ilaattut isigi-gatsigu. Soorunami angajoqqaat aqquataa tamaat tapersersortarpavut, angajoqqaanummi oqitsuunn-gilaq.

Taamaammat pingaaruteqarpoq, inunnik isumaginnittoqarfimmi erseqqissartuassallugu, qanorluun-nit allani pisoqaraluarpat, uagut eqqugaasup oqaasii upperigatsigit, tamannalu naqissuserniarlugu pingaaruteqarpoq iliuuseqarnitsigut aamma takutikkutsigu.

Suliffiit akimorlugit suleqatigiineq

Sullissisut akornanni suleqatigiinneq pingaaruteqartorujussuuvoq, kisianni aamma piviusunngortis-sallugu imaannaanngitsuuvoq.

Assigiinneqisunik suliallit suleqatigiissinnaasussaapput ataatsimoorlutillu sullissinissamik pilersaar-usiorlutik. Assigiinngitsunik suliallit paaseqatigiissinnaasussaapput, saniatigullu assigiinngitsunik su-liallit tamarmik immikkut isumagisassaminnik suliffeqarlutik. Annernartumik misilittakkat tunnga-vigalugit oqaatiginnaavara, oqitsuinnaasanneqimmat.

Maani illoqarfimmi suliassami annertuumi kingullermi innarlerneqartunik sullissinerput aallartijaanngippallaarparput, politiit isumaqarmata suliap qulaajarneqarnerani ajoqusersuutaasinnaasoq. Kisianni tamanna ilnniarfigeqaarput – soorlu suleqat oqartoq: ”Meeraq kaluartissimasuuppat, peqqinnissaqarfik nakorsaannissaminut ajoqusersorneqarsimanaviannigilaq, politiit susoqarpiarsimaneranik paasiniaaneranni”!

Taamatut pisoqaqqeqqunagu pingaaruteqarpoq attuumassuteqartut tamarmik tamanut paasinartumik oqaloqatigiissinnaanissaat, taakkulu ilnniartariaqarpaat ajornartorsiummut assigiimmik paasinnittariaaseqarnissaq, tamannami suliffiit akimorlugit suleqatigiinnermi imminik pinngortuusannigilaq – sullisutigineratigut anguneqarsinnaavoq – suliassarlu angeqaaq.

Suliffiit suliffeqarfiillu akimorlugit suleqatigiinnermi pingaaruteqarlunnarpoq, suliffiit tamarmik immikkut aalajangersaanissaat, suna pingaartuusooq, suna allannortinneqarsinnaasoq sunalu immaqa pisariaqanngitsoq. Tamatuma kingorna suleqatigiit ataatsimoorlutik suliaq tamaat nalilersussavaat, sumummi iluaqutaava, soorlu inunnik isumaginnittoqarfik aalajangerpat, pingaaruteqartoq sullissinerup ingerlaannaq aallartinnissaa, politiit isumaqarpata tamanna utaqqittariaqartoq. Taamaammat pingaarpoq, ataatsimut piuumassuseqarlualuni oqallisigissallugu, pissutsit qanoq ingerlassanersut, sunelineq ilivitsunngorlugu. Tassami taamatut atuisuvut paasinnittaaseqarput – ilivitsutut imaangitsorlu suut tamarmik immikkuutaartut taaguuteqarlutik Peqqinnissaqarfik, inunnik isumaginnittoqarfik politiiillu. Suleqatigiinneq pitsaasoq aamma innarlerneqartumut ilaqutaanullu pitsaasuuvooq iluaqutaasinnaallunilu suliap taakkununga ajunngitsumik naammassineqarsinnaanissaanut.

Pitsaasumik tunngavilersorluakkamillu suleqatigiineq aamma suliassannortitsinerni pisariaqarpoq. Assersuutigalugu qaqugukkut suliassannortitsisoqartariaqarpa? Sukkanerpaamik pisariaqarpa imaluunniit utaqqisinnaava? Tamanna politiiillu oqaloqatiginnissutigineqarsinnaavoq, inunnik isumaginnittoqarfimmi paasineqarniariarpat kinguaassiutitigut atornerluisoqarsimasooq, tamanna sukkasuumik aalajangerneqaqqullugu.

Taamatuttaaq pingaaruteqarpoq nalilersussallugu isumalluutit suut piviusumik sullisserpiarnermi atornerqarsinnaassanersut. Qularutissaannigilaq inunnik isumaginnittoqarfimmi ataatsimut isiginnilluni sullissinermik aallarniisoqarnissaa, kisianni tamatuma pilersaarusionerani aallaaviusariaqarput kommuunimi isumalluutit periarfissallu.

Aammattaaq pingaaqaaq naammassineqarsinnaangitsunik isumallualersitsinnginnissaq. Taamaalis-oqarpat imaalitsiaannaq suna tamarmi annaaneqarsinnaavoq. Pitsaanneruvoq immannguaq eqquutissinnaasamik neriorsuineq, kusanaqisumik pilersaarusionermit kingorna sequtattumik naamassinissaa ajornarsimammat.

Naliliineq

Naggasiullugu taasariaqarpoq naliliineq. Pikkorissaqqulluta suliassallu tullianut suli pitsaanneruleqqulluta pingaaruteqarpoq suliarisimasatta nalilersuiviginissaa. Pitsaannerpaavoq nalilersuineq sullissisuni ataatsiakkani aammalu ataatsimut pippat.

Paasissutissat amerlaqisut tullianut atornerqarsinnaasut saqqummertarput – oqartarpugut, ila ulapeqaagut – taamaammat pingaaqaaq, nukitta angusaqarfiunerpaamik atornissaat, tamannalu ilaatigut angusinnaavarput nalilersuinikut sulinitsinnilu misilittakkatsinnik ilnniarfeqarnikkut.

Assersuutigalugu politinik oqaloqatiginnissutigisimavagut orniginarnersoq angajoqqaat meeqqat apersorneqarnerani najuuttarnissaat. Amerlasuutigut atornerlunneqartup tunuarsimaarnerussutigisarpaa – meeqqammi angajoqqaaminnik illersueqqaajasuupput taamaattumillu suut tamaasa oqalutuariumassanagit – angajoqqaanullu naalliunnarluinnarsinnaavoq.

**Naggasiullugu oqaatigerusuppara meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqanerisa pinaveersa-
arnissaannik sulissutiginninneq pingaaruteqarlunnarmat, tassami atornerlunneqareernerup king-
orna inuunerat sakortuumik sunnerneqartarpoq. Tamanna oqaatigaara nalunnginnakku arnat
amerlaqisut maanna inunnik isumaginnittoqarfiliartartut meeraanerminni kinguaassiuutitigut at-
ornerlugaasimammata. Aserugaapput, ilaanni timikkut tarnikkullu nukissaqarfiginagulu inuuner-
mik iluarseriarnissaa. Taassuma saniatigut meeqqanut kinguaassiuutitigut atornerlugaasunut ana-
anarpassuit namminneq meeraanerminni atornerlugaasarsimapput allatigulluunnit killissanik qa-
angiiffigineqarsimallutik. Meeqqat sullisissagutsigit amma anaanaasut katsorsartariaqarpavut – ta-
amaangippat atornerlunneqartup ilaquataasalu ingerlariaqqinnissaannik sullisinitsinni iluatsitsi-
navianngilagut tamannalu – ataatsimoorluta – anguniagarisariaqarparput pingarnerpaaq.**

Kinguaassiuutitigut atorneerluisi- maneq paasineqartillugu suliap ingerlasarnera

Kinguaassiuutitigut atorneerluisoqarsimatillugu nakorsap misissuiner

Gert Mulvad, Nuummi nakorsiartarfimmi nakorsaq

Maani Nuummi nakorsaavunga ukiunilu kingullerni tallimani Nuup kommuuniani suliffeqarfiit arla-
riit akornanni ataatsimiititaliani suleqataallunga, kisianni taamatut suliaqaraluarluna kinguaassiuuti-
tigullu atorneerluinerit arlallit suliarisimagaluarlugit, suliasat ataasiakkaat takkukkaangata sulii nalor-
nissuteqartaqaanga.

Ukiuni kingullerni qulini qanigisamik atoqateqarneq meeqqanillu kinguaassiuutitigut atorneerluineq
inuiaqatigiinni ammanerusumik oqallisigineqaleriartuinnarsimavoq.

Meeqqat qassinilluunnit ukioqarunik, qanorluunnit upperisaqarunik, niviarsiaaraagunik nukappiara-
agunilluunnit, pissakitsuugunik pissaqarluartuugaluarunilluunnit atorneerlunneqarnermit sumiginna-
gaanermillu eqqorneqarsinnaapput.

Meerarpassuillu atorneerlunneqartarput pisortanut suliaassiuutitigineqanngisaannartumik.

Meeqqat atorneerlunneqarsimasut misigissutsimikkut pisariaqartitaat paasineqarlutillu nassuerutigin-
eqartariaqarput, ikiuinerlu pisariaqartoq tulluarterlu neqeroortitigineqarsinnaasariaqarluni.

Pisortaqarfik suliffeqarfilluunnit sorlerluunnit ajornartorsiummik taassuminnga pinaveersaartitsillu-
nilu ikiuinermit kisimiilluni suliaqarsinnaanngilaq. Aatsaat najugarisami akisussaaffillit suleqatigiinne-
risigut piviusumik pissutsinik allannguisoqarsinnaavoq.

Kinguaassiuutitigut pissusilersorneq, meeqqanik atorneerluineq qanigisamillu atoqateqarneq pineqar-
tillugit, taava nammeneq misigissutitigut inissisimaneq ilisimassallugu pingaaruteqarpa?

Uanga suliffinni suleqateqarniartarpunga toqqissisimaffigisannik, pisunillu ataatsiakkannik uangalu
nammeneq nalornissutiginnaasannik oqaloqatiginnaasannik.

Gert Mulvad

Suliami tassani inuiaqatigiinnguanilu ikittuni uatsitut ittuni pingaaruteqarpoq, neqerooruteqarsinnaanerput isikkumiguinnaanngitsoq aammali piviusumik toqqissisimanartumik tatigeqatigiiffiusumillu, tamannalu isumaqarpunga ajornarnerpaat ilagigaat.

Uagut najugarisatsinni takunnisinnaavunga inunnik amerlasuunik isumalluutaasinnaasunik ajornartorsiummullu isummernissamut sapiissuseqartunik.

Peqqinnissaqarfiup iluani peqqissaasut angerlarsimaffinnut ornigisartut ingammik nukiupput pingaarutillit, taakkumi periarfissaqarput inuit namminneq angerlarsimaffiini ilaqutariinni inooqatigiinneq kiisalu meeqqat inersimasullu imminnut attaveqatigiinnerat oqaloqatiginnissutigissallugit.

Suleqatigiinneq, aamma uatsinnut suliamik nangitsisussanut nukissanik pisariaqartitatsinnik immersueqataasinnaasoq.

Takusarpakkalu meerarpassuit, atornerlunneqartut allarpassuartigullu sumiginnarneqartut.

Tamakku suliassanngortitsinermik kinguneqartariaqarput. Isumaqarpunga pingaaruteqartorujussuusoq, inuiaqatigiit akuliullutik eqqanaarpassuk, meeqqat piginnaatitaaffisaa malinneqarnissaat suliutinillu aallartitsisoqarnissaa.

Eqqartuussivilersuussinissaq ilimanarsippat nakorsatut pingaarutilinnik sillimaffigisariagaqarpoq.

Nalunngittariaqarpoq misissuinerneq ingerlatsisussaq killeqaqisumik misilittagaqartoq, misissuinerit tamakku qaqutigunnaq ingerlanneqartarmata. Sooq sukumiisumik piareersarnissaq pingaaruteqarpa? (Atuarneqarsinnaasunut innersuussaq takuuk).

Suliaq sapinngisamik ilisimaqarfigilluarniarlugu pingaaruteqarpoq pisortaqaqfinnik allanik pitsaasumik suleqateqarnissaq.

Assut pingaaruteqarpoq qanoq pisoqarnissaanik, sooq aammalu misissuineq qanoq ingerlanneqassanersoq naammattumik piffissaqarluni ilisimatitsissutigissallugit. Paasinninneq meeqqap toqqissisimanerullunilu tatiginninneruneranik pilersitsisarpoq. Sullissinermuttaaq ilaavoq misissuineq malitseqartissallugu.

Pingaaruteqarpoq piareersimaffigissallugu amerlasuutigut atornerluisoq atornerlunneqartorlu tamar-mik misissorneqassammata. Pingaaruteqarpoq ilisimassallugu, eqqartuussinissamut attuumassut-eqartumik suliaqarneq, tassanilu arlaannaanilluunnit pingaarnerutitsinnginnissaq pingaaruteqartor-ujussuummat.

Nunami maani nakorsap misissuinermini suut najoqqutassarisarnerai misissuataarsimavakka, ukuup-pullu:

1. Misissugassamik tigusineq
2. Nakorsap misissuineri
3. Misissuinerup nalunaarsornera.

Misissoqqitassanik tigusinermi ilaatigut misissuiffigineqartarput aak, qiseq aammalu nappaatit atoqatigiinnikkut tunillaattartut. Nakorsap misissuinerani meeraq sutigut tamatigut misissorneqartarpoq, immikkut sammineqarlutik kinguaassiuuteqarfiit iterlu. Misissuinerup nalunaarsorneqarneranut misissugassanik tigusinermut aammalu nakorsap misissuineranut periutsit aalajangersimasut tunn-gaviusarput. Periutsit taakku atoriaannaasariaqarput nakorsanillu tamanit ilisimaneqartariaqarlutik.

Naggasiullugu oqaatigeqqikkusuppara qanigisanik atoqateqartarnerup kinguaassiuutitigullu atorner-luisarnerup siunissami pinaveersaartinneqarnissaat akisussaaffiummat tamatsinnut atuuttoq. Sumiif-finni attaveqaatit tassaapput ilaqutariit sumiiffimmilu inuiaqatigiit akornanni toqqissisimanermik pi-lersitseqataasut. Suleqatinut suleqatigiinnermut qujanaq, peqataagassi ukiut tullit qulit nipangersi-maffiunatik meeqqalli toqqissisimasumik peroriartornissaannik neriuuteqarfiulernerinut.

Blanket til indsendelse af prøver i forbindelse med personundersøgelser

Dato.....	Rekvirerende politimyndighed:	Udfyldes af afdelingen Modtaget d.....
Embedslægens Jr.nr.:	<u>Politiet i Nuuk, Postbox 30, 3900 Nuuk</u>	Modtaget af:.....
.....	Jr.nr.: <u>5505</u>	Jr.nr.:.....

Sagens art

Undersøgtes navn	Cpr.nr.
Evt andre i sagen involverede	Navn..... Cpr.nr.....
	Navn..... Cpr.nr.....

Prøven(erne)s art	Undersøges for
-------------------	----------------

1:.....	
2:.....	
3:.....	
4:.....	
5:.....	
6:.....	

Vejledning til prøveudtagelse, se blankettens bagside

Prøve(r) udtaget	Dato	Kl.
Undersøgelsessted		
Tidspunkt for forbrydelsen	Dato	Kl.
Ved sædelighedssager:	Tidspunkt for sidste samleje inden forbrydelsen	
	Dato	Kl.

Andre oplysninger af betydning for undersøgelsen

Lægens navn, adresse og tlf.nr.

Underskrift

Blanketten indsendes straks efter prøveudtagelsen sammen med prøverne i medfølgende forsendelseskuvert til:

Laboratoriet for Sporundersøgelser, Retsgenetisk Afdeling, Retsmedicinsk Institut
 Frederik V's Vej 11, Postbox 2713, 2100 København Ø
 Telefon 35 32 61 30 Telefax 35 32 61 20

RGH/Persund/960528/BE

Prøveudtagelse i forbindelse med personundersøgelser

Mærkning: Prøver skal mærkes med navn og Cpr.nr., efter behov også med prøvens art og fra hvilket område den er sikret.

Blod til blodtypebestemmelse og DNA-analyse: Der udtages 2 prøver ved venepunktur i rør indeholdende ACD (gul prop). Rørene skal vendes nogle gange umiddelbart efter prøvetagningen. Blodet skal indtil forsendelsen opbevares køligt, men må ikke udsættes for frost. Der bør ikke uden aftale udtages blodprøve, såfremt der er givet transfusion inden for de sidste 4 måneder.

Spyt til ABO-udskillerbestemmelse: Der sikres 2 vatpinde med spyt. Det påses, at vatpindene er helt fugtede. Vatpindene anbringes i et tørt prøverør og tørres ved stuetemperatur med løsnet prop.

Vaginalsekret: Prøver af vaginalsekret til undersøgelse for sperma udtages på vatpinde fra

- a) introitus vaginae
- b) fornix posterior

Der fremstilles følgende præparater:

- 1) mindst to udstrykningspræparater, der lufttørres. Præparaterne skal ikke fikseres.
- 2) Vatpindene med opsuget sekret anbringes i et tørt prøverør og tørres ved stuetemperatur med løsnet prop.

Aftryk fra glans penis til undersøgelse for vaginalceller:

Aftrykket tages ved at "rulle" glans og sulcus coronarius hen over et rent, tørt objektglas, som derefter lufttørres.

(Undersøgelse for sædlegemer i urethra hos mænd har normalt ingen bevisværdi. Undersøgelser for kønssygdomme og AIDS henhører under Statens Seruminstitut).

Blod-, sæd- eller spytpletter på hud: Større skorper skrabes direkte ned i et tørt prøverør (glas, ikke plast). Hvis en større tilsmudsning er fugtig, bør den afskrabes og tørres ved stuetemperatur, inden den føres over i prøverøret. Små indtørrede forureninger aftørres med en vatpind fugtet med en dråbe sterilt vand eller sterilt, fysiologisk saltvand. Vatpinden anbringes i et rent prøverør og tørres med løsnet prop. Sam kontrol foretages samme procedure på et tilgrænsende, ikke forurenat hudparti.

Negle/negleskrab: Blodspor eller spor af andet biologisk materiale under negle sikres bedst ved afklipning af neglene så centralt som muligt. Neglene anbringes i hver sit mærkede prøverør. Alternativt kan spormaterialet sikres ved forsigtig afskrabning med små, ikke for spidse træpinde, der anbringes i hver sit rør.

Hår: Til hårundersøgelse udtages prøver ved at rykke hårene ud med rod. Hver hårprøve skal omfatte mindst 10 hår og skal emballeres i klar plastpose og mærkes med det område, hvorfra prøven hidrører.

Der udtages prøver à 10 hår fra nedennævnte områder:

Hvis hovedhår: Pande, isse, tinding og fra grænsen til evt. skaldede partier.

Hvis skæghår: Kinder, overlæbe og hage.

Hvis pubeshår: Partiet over symfyse og scrotum resp. labia majora.

Atornerluineq paasineqarpat qanoq iliortoqassava?

Jørgen Meyer, politiit ittuat, Nuuk

Karen Bøggild, innunnik isumaginninnermut siunnersorti, Nuup kommuuniani immikkoortortami pisortaq

Gert Mulvad, Nuummi nakorsiartarfimmi nakorsaq

Anne Troelsen, inatsisilerituunngorniaq, Aarhus Universitet

Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut atornerluineq

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq eqqugaasup isaanit

Anne Troelsen, inatsisilerituunngorniaq, Aarhus Universitet

Immikkut suliarinikuuara ersersinniarlugu, Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnikkut aqqissuussaneq kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu suliani qanoq piviusumik ingerlatsinersoq.

Tunngavittut atorpakka suliat 210-t, piffissami 1991-imit 1996-p qeqqanut politiinut suliasanngortitsissutigineqarsimasut. Imarivai politiit nalunarusiaat tamaasa aammalu eqqartuussisoqarsimappat taakkunani eqqartuussinerup allattorsimaffii.

Suliani pineqarput meeqqanut marlunnit 17-t tungaanut ukiulinnut assigiinngitsutigut kinguaassiuutitigut ajortumeerisimanerit tamarmik, tassalu ilaqutariit iluini pisimasuinnaanngitsoq. Atornerluisimasut tamarmik angutaapput, eqqugaasut nivarsiaraallutillu nukappiaraasut.

Siusinnerusukkut Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut atornerluinerup annertussusaa misissuiffigineqarsimanngimmat, eqqarsaatigaara siullermik naatsumik oqaluttuariniarlugit qanoq annertutiginera aammalu pissutsit immikkut ittut paasisimasakka.

Taassuma kingorna politiit inunnillu isumaginnittoqarfiit akornanni suleqatigiinneq oqaluttuarissavara.

Anne Troelsen

Politimesterip siusinnerusukkut kisitsisinik saqquumiineratigut takutinneqarpoq, suliassanngortitsinerit inuttussutsimut naleqqiullugit Kalaallit Nunaanni Danmark-imit arfinileriaat sinnerlugu amerlanerusut. Isumaqarpunga kisitsit taanna naleqqussartariaqartoq, Kalaallit Nunaani innuttaasut agguataarsimanerat allaammat. Maani Danmark-imut naleqqiullugu meerartat amerlanerupput.

Taamaattumik ingasattajaarnerussangilaq aalajangiukkaanni, kallaalit meerartaat qallunaat meerartaannut naleqqiullutik minnerpaamik quleriaammik ulorianartorsiornerusut atornerluisartumik naapitsinissaminnut.

Tassa kinguaassiuutitigut atornerluineq Kalaallit Nunaani ajornartorsiutaavoq annertoq.

Taamatut oqareerlunga, taava aamma ingerlaannaq naqissuserusuppara, Danmark-imi ilinniarfigisinnaaneqaqimmat Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermi suleriaaseqarneq.

Misissuinerma takutippaa, atornerluisut 49 %-ii tamakkiisumik nassuertartut. Tassunga ilanngunneqarsinnaapput ilaannakortumik nassuernerpassuit aammalu suliani, atornerluisoq ima imigassamik sunnerneqartigisimatigisoq susoqarsimaneranik eqqaamasaqarani, taamaakkaluartorlu oqarluni ilumoorsimassasoq, soormimi meeraq taama oqassammat.

Piviusoq imaappoq, atornerluisut ikittuinnaat atornerluisimanerminnik tamakkiisumik misiartartut. Tamanna nunani allani takuneqartartunit allaalluinnarpoq.

Tamanna meeqqanut pingaaruteqarluinnarpoq, sallutuutut saqqummersinneqannginnamik, atornerluisorlu ajortumeerinninnermut akisussaaffimmik tigusimmat. Taamaalillutik meeqqat periarfissarissaarnerupput ajortumeerneqarnerminik sanarfiinissaminnut.

Suliap ingerlaneranut aamma pingaaruteqaqaaq, atornerluisoq nassuerpat.

Suliani 16 %-iinnaat unitsiinnarneqartarput uppernarsaatissaaleqineq pillugu. Aammalu suliat 24 %-iinnaani pisariaqartarpoq meeqqap eqqartuussivimmi killisiorneqarnissaa. Eqqartuussivimmi killisiorneqaraangamik, unnerluunneqartup illersuisuanit apersorneqakkajunngillat, tassalu meqqamut Danmark-iminngarnit sallaanneroqisumik ingerlatsisoqartarpoq.

Meeqqallumi eqqartuussisunit upperineqartarput. Atornerluisut 3 %-iinnai pinngitsuutinneqartarput.

Tamakku tamarmik tupinnaannartumik pitsaasuupput, suliap ingerlanneqarnerata sapinngisamik meeqqamut artornarpallaannginnissaa eqqarsaatigalugu.

Periarfissaqarluarpoq. Taamaakkaluartooq meeqqat tassaasarpoq ajorsartut, taamaappullu pissutsit amerlasuut ingerlalluanngimmata.

Inunnik isumaginnittoqarfiit politiillu akornanni suleqatigiineq ingerlanerliorpoq. Suliat 46 %-iini inunnik isumaginnittoqarfimmit meeqqat killisiorneqarnerini tamani najuuttoqartanngilaq. Nalunaarusianit takusinnaanngilara, tamanna peqquteqarnerisooq politiit inunnik isumaginnittoqarfimmut kingusippallaamik kalerriisarneri imaluunni inunnik isumaginnittoqarfimmit tamakku pingaartinneqarpallaanngimmata. Suliami ataatsimi politeeq nammineq nalunaarpoq, inunnik isumaginnittoqarfimmut aggersaasimanani siornatigut ajortunik misilittagaqarsimanini pillugu. Suliani arlalinni inunnik isumaginnittoqarfimmit nalunaarutigineqarpoq, sulisussakilliorneq peqqutigalugu killisiuinnermut takkutinngitsoorsimallutik.

Suliat 42 %-iini aamma angajoqqaat najuutinngillat, taakkunanilu arlaqartuni aamma inunnik isumaginnittoqarfimmit najuuttoqanngimmat isumaqarpoq, meeraq kisimmiilluinnarluni politiinit killisiorneqartoq.

Meeqqat 6 %-iinnai tarnip pissusaanik ilisimalimmit ikiorneqarput. Tamanna isumaqarpoq, meeqqat namminneerlutik atornerlunneqarnerminnik sanarfinnittariaqarnerat, tassami arlallit aamma angerlarsimaffimminnit ikiorneqanngillat.

Atornerluisut arlaannaalluunniit tarnip pissusaanik ilisimasalimmit ikiorneqanngillat. Atornerluisut nassueraangamik ikiorneqarnissaminnut ammanerusarput. Ikiorneqanngikkunik atornerlueqqinnissaat qanittuararsuuvoq. Tassalumi atornerluisut 15 %-ii siusinnerusukkut meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisimasutut unnerluussaallutilluunnit eqqartuunneqarsimasarput.

Politiit meeqqanik killisiueriaasiat aamma tamatigut pitsaanerpaajusanngilaq. Meeqqat arlaleriarlutik killisiorneqartarput, oqaasiilu qularutigineqartarput. Aamma aperineqarsinnaasarput namminneq pi-umassutsiminnik pisimanersut, naak atornerluisoq pinngitsaaliisimalluni nassuereeraluartoq. Politiit amigaatigaat iliniartinneqassallutik, qanoq meeqqanik killisiuisoqartartoq, inassutiginarporlu killisiuinernut najoqqutassanik sanasoqarnissaa, taamatullu inunnik isumaginnittoqarfinnut suleqateqarnermut, eqqanaarniarlugu Kalaallit Nunaanni tamarmi sullisseriaaseq assigiisitaartoq, ingerlanneqartorlu meeqqamut sapinngisamik innimiginninnerpaamik.

Kinguaassiuutitigut atornerluisarnerit ilarpassui pinaveersaartissinnaalissagaanni pisariaqarpoq, politiit inunnillu isumaginnittoqarfinnut najoqqutassiornerit saniasigut, Namminersornerullutik Oqartussanit paasisitsiniaanermut ilinniartitsinermullu aningaasarpaalunnik immikkoortitsisoqartariaqarpoq. Angutit inuusuttut amerlasuut oqaluttuarput, nalusimallugu malittarisassaartoq, qaqugukkut niviarsiaqqanik atoqateqarsinnaaneq pillugu. Aggerfimminnigooq naliginnaasumik tamanna pisarpoq niviarsiaqqat apersortissimalernerisa nalaanni. Taamaammat atuarfinni ilinniartitsinissaq, malittarisat tamakku pillugit aammalu niviarsiaqqap naartulernissaa pinaveersaarniarlugu atortoqartarnerup pingaaruteqassussaa pillugu pingaaruteqartorujussuuvoq aningaasaliiffigisariaqartoq.

Tamatuma saniatigut pingaaruteqarpoq illoqarfinni tamani meeqqat orniguffigisinnaasaannik pilersitsinissaq, imigassartortoqarpallaarnera pillugu angerlarsimaffimmiissinnaanngikkaangamik ornissinnaasaannik. Tamatumuuna ajortumeerinerit, atornerluisup meeqqamik kisimiittumik aqqusinerminnaapitsineranik pisut, pinaveersaartinneqarsinnaapput.

Aamma ilimanarpoq ajortumeerinerit amerlasuut pinngitsoortineqarsinnaasut, Kalaallit Nunaanni imigassamik ajornartorsiuteqarnerit qanoq iliuuseqarfigisinnaagaanni, tassami atornerluisut amerlasuut ima aalakoorsimatigisarput, sullutilluunnit ilisimanagu.

Atornerluinerit amerlasuut pinaveersaartissinnaassagaanni tassa annertuumik suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq, politiit, inunnik isumaginnittoqarfinnit Namminersornerullutillu Oqartussanit.

Malitsigisaanik oqallinnerit oqaaseqaatillu:

Politiit pillugit:

Nuummi politiit peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinneq ingerlalluarpoq. Politiit eqqartuussiveqarnermut tunngatitamik nakorsanit misissuinissamik sianerlutik inniminniisarput, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisimaneq pillugu suliassanngortitsisoqarsimagaangat.

Politimestereqarfiup ataani politeeqarfiit 17-iupput politiillu 109-ullutik, nunarujussuarmut siammar-tersimasut. Politiit nassuerutigineqarpoq, oqitsuunngitsoq politeeqarfinni tamani assigiinnik malittarisassiornissaq. Aamma taamaappoq killisiueriaatsinik ilinniartitsineq eqqarsaatigalugu. Siunissamut tappiffiginerusariaqarpoq malittarisassiussinissaq, kinguaassiuutitigut atornerluisimaneq pillugu suliassani suleriaasissanik, ilinniartitseqqittarnernik malitseqartinneqartunik.

Misissuinerup ”Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq – Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermi eqqugaasut isaannit isiginnilluni” Anne Troelsen-imit suliarineqartup takutip-paa, atornerluisimasut amerlanersaat nassuertartut, ukiunili kingulliunerusuni illoqarfinni anginer-usuni nikikkiartortoqarpoq, atornerluisut siusinnerusumit amerlaneroqisut misiartalerlutik.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanerannik suliat amerliartuinnartut politiinit unitsi-innarneqartalerput, meeqqap aappassaanik killisiorneqarnermini nassuiaatiminik allannguisimanera tunngavigalugu. Meeraq sapinngisamik ataasiaannarluni politiinit killisiorneqartariaqarpoq. Meeqqat politiit atortunut ersissuteqarsinnaapput. Aasianni qulaajaanermi misilittakkat politiinik suleqateqarluarnernik takutitsipput. Tassani meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut po-litiinit politiit atukkorsorsimannigitsunit killisiorneqarput, killisiuinerillu politeeqarfimmiunngitsoq atuarfimmili meeqqat sungiusimasaanni ingerlanneqarput. Politiit saniatigut meeqqat ilinniartitsisu-mik arlaannik ilaqarput – tatigisaminnik.

Atornerluisimanermik ilisimannilernerup kinguneranik paasiniaanermi sapinngisamik meeraq piaart-umik killisiorneqartariaqarpoq. Atornerluineq killisiuinerlu imminnut qaninnerutillugit aammalu me-eraq arlalissuarnit apersorneqartinnagu killisioraanni periarfissarissaarnerpaavoq meeqqamit nassuia-aneq eqqornerpaaq pissallugu. Pisuni erloqinartuni kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnertut ittuni, meeqqat pisimasoq marloriarlugu uteqattaarusukkajuttanngilaat.

Kinguaassiuutitigut meeqqanut pinerlunnerni sakkortuuni pisoqalivallaartoorsinnaanera aalajangersi-masumik killeqartinneqanngilaq, ukiullu allaat 5 – 10 sinnernerisigut pisoqalivallaartut naliler-neqarsinnaasarluni.

Politimesteri isumaqarpoq politiit paasiniaanerit ingerlanneqarluarsinnaasoq katsorsaalluni suliniutit aallartereeraluartut.

Meeqqanik video atorlugu killisiuinermut tunngatillugu piumasaqaatit arlallit naammassisimasari-aqarput, filmip eqqartuussivimmi uppersarsaatit atorneqarsinnaaneranut. Nunami maani sulit tass-uunakkut periarfissaqarpallaanngilaq, aamma taamatut killisiuisussanik videoliortussanillu sukumi-isumik ilinniartitseqqaarnissat pisariaqarput.

Inunnik isumaginnittoqarfiit pillugit:

Inatsisit naapertorlugit kommuunit tamarmik sulifiit akimorlugit suleqatigiisitanik pilersitsisussaap-put, kisianni pitsaassagalarpoq aamma taassuma ataani ataatsimiititaliamik pilersitsisoqarpat, aalla-nik pinnatik meeqqanik inuusuttunillu atugarliortunik kinguaassiuutitigullu atornerlugaasunik suli-aqartussanik. Tamanna pinaveersaartitsilluni suliniutit ilagisinnaavaat. Kommuunit ilaanni suliffiit akimorlugit suleqatigiisitat ingerlalluannigilat, tamatumuunakkullu akisussaaffik kommuunini im-mini kivinneqartariaqarpoq. Maannamut suleqatigiit taakku inuttalersorneqartarput inunnik isuma-ginnittoqarfimmi, peqqinnissaqarfimmi atuarfeqarfimmilu sulisunit. Siunissami aamma politiit piner-lutsaalisitsisullu suliffiit akimorlugit suleqatigiinnut peqataatinneqartariaqarput.

Isumassarsiaavoq pitsaasoq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik angajoqqaanillu oqaloqati-ginnittarnernut apeqqutinik tapertaasinnaasunik kommuunini suliarinnittoqarsinnaanera. Nuup kommuuniani juumuup peqqissaasullu angerlarsimaffimmut orniguttartup, perorsaanermut siun-nersortit tarnillu pissusaanik ilisimasallit akornanni suleqatigiinneq aallartinneqarsimavoq, siunerta-rineqarluni meeqqanik sumiginnagaasunik meeqqanillu kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasu-nik sullisinnermut ilitersuummik ineriartortitsinissaq. Iltersuut sammitinneqarpoq meeqquarivinni sulisunut, peqqissaasumut angerlarsimaffimmut orniguttartumut, juumuumut, nakorsiartarfimmut, napparsimavinnut allanullu meeqqanik inuusuttunillu sullissivinnut imaqaassallunilu najoqqutassa-nik, kinguaassiuutitigut atornerluinnermik pasitsaassigaanni paasinnikkaanniluunnit qanoq iliornissa-mik.

Inunnik isumaginnittoqarfik killisiuinerit 46 %-iini najuutitaqartanngilaq, ajornartorsiullu tamanna si-unissami aaqqiivigisariaqarpoq. Maluginiartariaqarporli angajoqqaatut akisussaaffimmik tigummin-nittumit kissaatigineqanngippat inunnik isumaginnittoqafimmit najuuttoqarnissaa, taava killisiui-nermi najuuttanngimmata.

Peqqinnissaqarfik pillugu:

Nakorsamut pingaarpoq misissuineq misissoqqitassanillu tigusineq peqqissaartumik arlaannaannillu illersinngitsumik ingerlanneqassammata. Tamanna ilaatigut pingaarluinnarsinnaavoq, suliap inger-lanneqarnerata inaarneqarneratalu tunngavissaqarluarnissaa eqqanaarniarlugu. Peqqinnissaqarfim-mik nakkutilliisoqarfik allalluagaasunik najoqqutassaateqarpoq, meeqqamik misissuinerup qanoq in-gerlattariaqarneranik – najoqqutassat oqatsitigut nutarsartariaqarput, kisianni imarisai naammalluar-put. Kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanerup kinguneranik nakorsamit misissortinneq me-eeqqamut erloqinartutut misinnartariaqanngilaq.

Juumuut aamma naapitsisarput arnanik naartusunik isertuussaqartunik, naartunerminnullu atatil-lugu saqqummiussisunik nammineq meeraanerminni kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimaner-minnik. Arnat assut mianernarput, peqqinnissaqarfimmilu sulisunut tamanna ajornakusoorsinnaavoq, ikiuinissamut periarfissat killeqarmata.

Nalinginnaasumik:

Innuttaasumut pisussaaffiuvoq, meeqqamik sumiginnagaasumik kinguaassiuutitigulluunnit atorner-lugaasumik nalunngisaqaraanni, taava inunnik isumaginnittoqarfimmut apuussissalluni.

Nunami maani innuttaasunut ataasiakaanut pisortalluunnit suliffeqarfiinut inatsisitigut aalajangers-akkamik pisussaaffiunngilaq politiinut apuussinissaq – allaalluni Danmark-imi eqqartuussiveqar-nerup aaqqissuussaanerani kommuuni pisussaaffeqarmat meeqqanut ajortumeerinerit inatsisinilluun-nit unioqqutitsinerit oqaatigissallugit.

Pingaaruteqarpoq aamma nunami maani inatsisiliuussinissaq, innuttaasut ataasiakkaat pisortallu su-liffeqarfiisa apuussisussaataitanissaat pillugu.

Politiit, peqqinnissaqarfiup, inunnik isumaginnittoqarfiillu sulisuini taarseraanneq annertuvoq, taam-aammallu pingaaruteqarpoq meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaaneranni suleriaasissanik aala-jangersaanissaq.

Politikerit aningaasanik pisariaqartinneqartunik immikkoorsisariaqarput, kinguaassiuutitigut atorner-luisarnerup pinaveersaartinneqarneranut, katsorsaalluni sullisinnermut sulisunillu iliniartitsinernut.

Kommuunit ataasiakkaat misilittagaat siaruartersinnaasariaqarput.

Meeqqat atornerlugaasimasut perorsaariaaseq atorlugu katsorsarneqarnerat

Torben Alne, perorsaavimmi Meeqqat Illuanni pisortaq

”Meeqqat atornerlugaasimasut perorsaaneq atorlugu katsorsarneqarnerat” uanga oqalugiaatigisussaa-
vara, kisianni aamma qulequtaalluarsinnaasimagaluarpoq ”meeqqat sumiginnagaasimasut perorsaaneq at-
orlugu katsorsarneqarnerat”. Uagummi suliffigisatsinni meeqqanut tamanut perorsaariaaseq ataseeq
atorparput, misilittagaqarfigigatsigu pitsaasuunngitsoq ajornartorsiummik ataasiinnarmik, soorlu
atornerluinermik, nakkussinissaq.

Alapernaaffiutugaluni katsorsaavittut meeqqanut angerlarsimaffik Meeqqat Illuat sunaava?
Tassaavoq **Inunnik Isumaginninnermut Pisortaqarfiup meeqqanut immikkut angerlarsimaffiutaa,
meeraasut naloginnaasumik ilikkagaqarsinnaassusillit 4 - 14 –inik ukiullit, killiffeqartut immikkut
qulaarneqartariaqartumik aamma / imaluunnit perorsaanikkut katsorsarneqarnissamik pisariaqar-
titsivissut.**

Angerlarsimaffik 1974-imi aallartippoq meeqqanut angerlarsimaffittut alapernaaffiusutut, siunertaal-
luni meeqqaat Danmark-imut aallartinneqartussaagaluit ikilisarnissaat.

Tassunga oqaatigisariaqarpoq Meeqqat Illuat aammalu suliniutit allat kingunerimassuk, oqartaria-
qartoq meeqqanik ilikkarsinnaanermikkut ajoquteqanngitsunik ajornartorsiutilinnilli Danmark-imut
aallartitsisoqassaartutut.

Torben Alne

Kisianni qaammatit pingasut sisamat qaangiutiinnartut meeqqat alapernaanneqanerat naammassisarpoq, taavalu alapernaanneqarneri maluginiakkat sumut atorneqassappat, sumut inissiffissaqanngillat. Tamatuma kingunerivaa meeqqat angerlarsimaffimmiinginnartinneqarmata, maannalu katsorsarneqartalerlutik.

Meeqqat-uku qanoq ittut tikittoorutigisarivut?

Tamanut assigiissutaavoq sakkortuumik sumiginnagaasimaneq - innarlerneqarneq, persuttagaaneq aamma / imaluunnit atornerlunneqarneq aqqutigalugit summiginnagaasimanermik kinguneranik inuttut, misigissutsikkut inuunerminnillu ingerlatsiniarnerminni kingunipilutsisimasut.

Meeqqat ilaatigut ilisarnaatigisinnaavaat sakkortuumik ersiortuuneq, imminik allanillu ataqqinninninneq, inuiaqatigiinni inissiffissaaruteqqaneq sakkortoq, eqqarsarnartumik imminik ajoqusiiniartutut pissusilersorneq (imminornissamik eqqarsaateqarneq, naamaarneq, imminik qitsuarneq il.il.), atuartitsinermik ajoqusersuineq aamma / imaluunnit atuannigikulanerujussuaq kiisalu naliginnaasumik pissusaaffinnik akisussaaffinnillu tiguserusunnginneq.

Inissaqartippavut meeqqat 14-t, immikkoortuutitsinnut marluusunut tamanut meeqqat arfineq marlukkaarlutik agguataarsimallutik.

Immikkoortortat quleriinni immikkut inissisimapput, angajulliit qulliullutik nukarliillu allerniillutik. Qaqutikkut meeqqanik arfineq marluk inorlugit ukiulinnik inisimasoqartarpugut, aatsaat atualernerisa kingorna pissusilersuutaat naliginnaanngitsut qisuariarfigineqakkajuttarmata.

Tigusartakkavut amerlanerit nukappiaraapput. Taamaannera uatsinnut nalorninaatsumik pissuteqarpoq, taakkuumata ersarinnerusumik qisuariaateqariaaseqartut.

Meeqqat affaasa missaat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasarput, tamannalu nukappiaqqanut nivarsiaqqanullu atuuppoq. Taakkunannga affaasa missaat taammaattoqarnera siumoortumik ilisimaneq ajorparput. Tamanna aatsaat peqatiginerisigut katsorsarnerisigullu paasisarparput.

Meeqqanik 11-nik utaqqisuuteqarpugut, tassalu ukiut marluk ingerlasinnaasarput meeqqamik innersuunneqarsimasumik tiguisinnaanitsinnut.

Meeqqanik taakkunannga sullissinitsinnut immikkoortortani marluusuni immikkut perorsaanunik 6-inik ikiortimillu ataatsimik sulisoqarpugut.

Taakku saniasigut immikkoortortanut tamanut atuuttunik sulisoraavut ilinniagassanut ikiorti ataaseq, ikiorti ataaseq, tarnip pissusaanik ilisimalik sulisorisinnaasarput ataaseq, pisortap tullia ataaseq kiisalu pisortaq.

Sulisoqarniarnikkut ajornartorsiutigaarput perorsaasutut ilinniarsimasunik tallimanik amigaateqarnerput. Tamatuma kinguneraa perorsaasutut ilinniarsimasutut sulisuvut marloriaammik sulisariaqarmata, ilaatigut atorfinni ilinniarsimanatik taartaasutut atorfinitsissimasavut pikkorissarniarlugit.

Meeqqanut isertissimasatsinnut assigiissutaavoq, uatsinnut pinnginnerminni inuunerat PAATSIVE-ERUSIMAARNERUJUSSUUMMAT. Assigiinngisissinnaanngilaat suna ajunngitsoq sunalu ajortoq, qanoq peqqusaallutik peqqusaanatillu, killissat sumiittut il.il.

Taamaammat tamarmik pisariaqartippaat paasissallugu suut naalattariaqartut. Tassa pisariaqartippaat sinaakkutit aalajangersimasut. Taamatut oqareerlunga aamma pisariaqaqaaq naqissusissallugu, sinaakkutit iluini attaveqateqarnissaqarmat asanninnermut inissalik taassumalu malitsigisaanik toqqissisimanermut.

Attaveqateqarnissamut inissaqartitsinnermut oqarama pivara, meeqqat kisimiitinneqassanngimmata. Perorsaasumik ilaqartuartariaqarput, taakkulu meeraq najortuarneratigut ilinniartissavaat, susinnaanersoq susinnaannginnersorlu. Meeraq ilinniartissavaat pissusaaffinnik akisussaaffimillu tiguisinnaanermut. Meeraq ilinniartissavaat oqaraanni tamanna ilumoorunneqartoq minnerunngitsumillu neriorsuisimagaanni, taava eqquutsittariaqartoq. Allatut oqaatigalugu angerneq angerneruvoq, naagga naaggaavoq. Taamaalluni perorsaasoq meeqqamit tatigineqalersarpoq, meerarlu pisariaqartitaminiq toqqisisimanermik nassaartarpoq.

Tamakku piviusunnortinniarlugit makkuninnga anguniagaqarpugut:

Meeraq isumagilluassallugu pitsaanerpaamillu ineriartorfissaanik periarfississallugu. Tamanna ajornangippasissinnaavoq, kisianni inuppassuit paasisinnaangilaat suliffigalugu perorsaasutut meeqqat tamatigut eqqarsaatigineqartuartarmata.

Meeraq kamippalerusunngippat, immaqa silaarutaasartutut pissusilersorpat ateraasalerusulluni, taava iluaqutaanngilaq aporaanneq pinaveersaarniarlugu tunniutiinnarnissaq. Aalajangerneq attatiinartariaqarpoq, isumaginninnermut ilaammat, soqutigissallugu meeqqap tulluurtumik atisalersorsimanissaa. Ilaginnaannaraanni, taava sumiginnaaneq meeqqap inuunermi annersaani misigisimasaa nangiinnassaaq.

Meeqqat imminnut nakkutiginnaanerat imaluunni illoqarfimmi piumasaminnik tarfinissaat inersimasunik ilaqaratik inerteqqutaavoq, tamanna sumiginnaanertut sakkortuutut isigigatsigu. Tamakku saniatigut anguniagaraarput meeqqat meeraanermik misigisinnissaat, misigisinnissaallu akuersaarneqarnermik, naammagisimaarneqarnermik angusarissaarnernillu, inersimasunut upperinninermik tatiginninnermillu pigisaqalersissallugit, toqqissimasumik paasiuminartumillu inuuneqartissallugit inersimasunik isumaginnittunik ilaqarlutik, katsorsaanermi avatangiiseqartissallugit killiliisunik, paasiuminartunik, naatsorsoruminartunillu, naammattunik sakkussaqalersissallugit atuarfimmi inuiaqatigiinnilu ingerlallualersinaanissaannut kiisalu paasisallugu maaneereernerminni qanoq pineqarnissaminnik pisariaqartitsinersut.

Tamakku tamaasa naammassiniassallugit pingaaruteqarpoq inuunerat annertungaatsiartumik ilusilersussallugu, soorlu ullup ingerlanissaanik aallartittumik.

Meeqqat ullaat tamaasa nal. 6.30 makittarput, arlalinnullu isumagisassaqlutik iniminni, eqqiluutsuutinnikkut il.il. Ullaakkorsionertik naammassitinnagu inersimasooq ilagalugu ullup pilersaarusiornera immersussavaat.

Tassani meeqqat tamarmik sunissaat titarnermi ataatsimi allattorneqartarput, atuarnissaat, ulloq taanna pisussaaffii aammalu allanik immikkut ittunik pisassaqarpata ilanngunneqartarlutik. Aamma allassimasarpoq perorsaasut kikkut unnukut unnuakkullu pigaartuussanersut, kiisalu ullup ingerlanerani atatsimoorussamik susoqassanersooq.

Tamatuma kingorna meeqqat atuariatortinneqartarput

Piffissani assigiinngitsuni ingerlatinneqartarput, tavannissamut ussarnartorsiunnginniassammata. Meeqqat namminneq atuariatorsiinnaangitsut perorsaasumit qaniorneqartarput. Tamatumani qassinik ukioqarneq apeqqutaanngilaq, taamaammallu ilikkapallattarput. Tassami qissaakulunnarsinnaavoq 13-inik ukioqarluni atuarfimmut qaniorneqassagaanni, mikisullu namminneq atuariatoqqusaaleraangamik imminnut angisoorsuakkiarisarput.

Piffissat pingaartut ilagaat ualikkut katersuuttarnerit, meeqqat perorsaasullu ullup sinneranut isumaqatigiissuteqartarfiat.

Meeqqat immikkut ineqartinneqarnerannut pissutaavoq, kisimiilaarnissamut periarfissaqartariaqarmata, aammalu pingaaruteqarmat eqqissinissaat, taamaalillutillu innartinnatik piffissaq kingulleq eqqissisimasumik aporaannertaqanngitsumik atorniassammassuk.

Innarfissap nalaa immikkooruteqarluninnoq. Ullut ilaanni meeqqat naammagittaalliortaaqat, kisianni uagut misillittakkavut tunngavigalugit meeqqat katsorsarneqarnissamut ammanerpaasarput qasuerluarsimatillutik.

Naqissuserusuppara qanoq pingaaruteqartigisoq, meeqat avatangiisiisa – manni Nuummiuppat imaluunni kangerlummi illuniuppat – torersuullutillu, eqqiluitsuullutik, kusanartuullutillu minnerunngitsumik eqqissisimanartuunissaat.

Allatut oqaatigalugu, saagoqassaaq, iikkami assilissat, igalaap saavini naasut il.il., taamaalillutik avatangiisit sapinngisamik angerlarsimaffippalaartariaqarlutik, meeqqammi maani najugaqarnerminni angerlarsimaffigaat.

Aamma pingaarpoq aserortoqarpat, soorlu issiavimmik, aaqqissorneqarnissaa inisseqqinneqannginnerani.

Meeqqat pequtinut titartaallutilluunni allattuippata imaluunni aseruillutik, tamanna silaarutaasarnersigut imaluunni piaarinerullutik pippat, taava aaqqissortinnissaanut nutaamilluunni pisinissamut kaasarfimmiuminnit akiliisinneqassapput.

Soorunami aningaasaqarnertik naapertorlugu akiliisinneqartarput.

Pequtitta ilarpassui ukiut 15-t sinnerlugit pisoqaassuseqarput, kisianni allaanngillat siorna pisiat.

Misilittagaaarput meeqqat silaaruteqqajaanginnerusartut, avatangiisit torersuuppata aaqqissuullugaallutillu.

Avatangiisit meeqqanik isumaginninnermi ineriartortitsinermilu pingaaruteqarput.

Tamakku saniatigut pingaaruteqarpoq ullut pitsaasunik ineriartorfiusunillu imaqtinnissaat.

Taamaammat ulluinnarni pisussaaffiit saniasigut soqutigisinnaasaannik aamma angerlareerunik ingerlateqqissinnaasaannik nassaarsiuunniartarpavut.

Sunnigiffimmi sammisassanik pitsaasunik peqartittariaqarput, soorlu iganeq, timersoqatigiiffiit, nalunguarneq, timigissartarfik, titartaaneq, qalipaaneq, nuannisarujorneq il.il.

Aammami pinngortitaq pingaaruteqaqaaq, pigiuarparput atorneralu akeqanngilaq. Taavalu soorunami aamma sammisinnaasat qaninnerpaat soorlu angalaarneq, piniarneq aalisariarnerlu.

Aallaarsimaarneq Meeqqat Illuanni perorsaasunermik suliaqarnermi toqqammaviit ilagilluinnarpaat.

Tunngavilerneqarpoq siullerpaamik 1975-imi Qoorngumiinnitsinni.

Maanna atuarfitoqaaq illuutigaaarput, taannalu inissianut immikkoortunut marlunnut aaqqissuunnikuuvoq. Tamatuma kinguneranik meeqqat ilaqutariikkuutaani marlunnik pingasunilluunni meerartalinni inersimasumik ataatsimik ilaqarlutik immikkut inissianut imaluunni illuni sulisunit attartukatsinnut inissinneqartarput.

Ukioq manna maannamut ulluni 840-ni perorsaasunik kangerlummiititaqarsimavugut, tassalu agguaqatigisillugu sulisumut ataatsimut ullut 60-it.

Perorsaasut naliginnaasumik kangerlummiikkaangamik sapaatip akunneri marluk pingasulluunni taqqamaniittarput.

Meeqqat ilaat atasuinnarmik qaammatit arlallit taqqamaniissinnaasarput.

Maannakkorpiaq meeqqat sisamat perorsaasullu marluk kangerlummiipput, tassa meeqqat nutaat marluk, marlullu sivisungaatsiartumik maaniissimasuullutik qasuersilaartariaqartut.

Meeqqat asanninnermik, toqqissisimanermik aalajangersimasunilu sinaakkutissaqarnissaq pisariaqartippaat, kangerlummukaraangattalu tamakkuninnga peqartissallugit ajornanngittarpoq, soorlu aamma tassani pitsassuarmik periarfissaqartartugut ilaqutariinni pissutsinut assigusuni inooqataanisaaannik ilinniartissallugit.

Taqqamani ulluinnarni inuuneq Nuummiinnermit allaanerunngilaq, eqqaassanngikkaanni namminneq nerisassanut, imeqarnermut, asannermut eqqiaanermullu imertarlutilluunni sikutartariaqartamata, namminnerlu anartarfinnik eqqagassanillu imaarisarlutik.

Allatut oqaatigalugu inersimasunik aqunneqarneq periutsinillu aalajangiussisimaneq aamma maani atuuppoq, piffissami naliginnaasumi ullaakkut makittarlutalu unnukut innartarpugut, asattarpugut atisagullu taarserlugit, neriffissat eqquutsittarpavut, "pisussaaffinnik" paarinnilluta il.il., suut tarmik soorlu Meeqqat Illuanniilluni.

Kangerlummiinnermi annertuumik pitsaaqutaavoq, meeqqat inersimasoq aalajangersimasoq sapaatit akunnerini marlunni pingasuniluunnit tulleriiginnarni najortarmassuk. Taava paasisarpaat aalajangersimasumik oqartoqaraangat suna pineqarnersoq, ilikkartarpaallu kinguneqartitsinissamut suna killiss-aasoq. Allatut oqaatigalugu: ilaqutariinni inuuneq iliniartarpaat.

Taqqamaniinnermi meeqqat ajornartorsiutitaqartorsuunngitsumik inuuneqartarput, nuannisartarput, nammineersinnaallualertarlutik, ilinniartitsinerlu annertuumik misigisaqarnikkut pinnguarnikkullu pisarpoq.

Taqqamani ajornartorsiutitta annersarisarpaat meeqqat paasisinniassallugit sooq meeqqatut allatut piffissami tassani Qoorngumiittutut piumasaminnik sumukarsinnaanngitsut, pigaarsinnaangitsut, pi-umallerlutillu makissinnaangitsut, pisussaaffinnik aallussiuartariaqartut assigisaallu.

Isumaqqanngilagut illersorneqarsinnaasoq meeqqat taama sakkortutigisumik sumiginnagaasimasut sullinnerini qasukkaassinnaalluta, kisianni amerlanertigut akuersaartarpaat nassuiaanneqaraangamik feeriarlutik aallaarsimaaratik, kisiannili maaniillutik allanik inooqateqarsinnaanermik ilinniariartorlu-tik, ilinniariartorlugu isumaqatigiissuteqaraanni malittariaqartoq, ilinniassallugu allanik imminillu tatiginnissinnaaneq ilinniassallugulu susinnaallutik susinnaanatillu. Tamakku ilikkarunikkit, taava pi-ariissapput angerlartitaanissaminnut.

Annertunerusumik kiffaanngissuseqarnissaq pisariaqartinneqalivikkaangat, perorsaasumik ilaqarlu-tik aaqqissuussisinnaapput tupperluni angallammiluunnit piniariarnissamik, aalisariarnissamilluunnit. Tassani ilaatigut innartarfiit qasukkaamineqartarput, kisiannili eqqaasariaqarluni periutsit piumasaqa-atillu aamma tassani aalajangiusimaneqartarmata.

Immikkut suliniuteqartarpugut meeqqat atonerlunneqarsimasut iluaqutigisinnaasaannik. Tassaasin-naapput piniariarneq aalisariarnerluunnit, taakkumi amerlasuutigut ullaamit unnummut ilungersu-nartumik suliffiusarput, qaqqani angalaarluni imaluunnit umiaaqqami angalaarujoorluni aammalu minnerunngitsumik naggataagut pisanik aaqqissuussilluni. Taava takornartaanngilaq ullut taama ittut atoreerlugit unnukkut illuaqqami, tupermi illumiluunnit isersimaarujoornermi meeqqat namminneer-lutik ammartarnerat oqaluttuarlutik, qanoq uatsinnut pinnginnerminni misigisaqarsimallutik.

Taamaalisoqartillugu tusakkat amiilaarnarlunnersinnaasarput, persuttarneqarsimanermut atoner-lunneqarsimanermullu tunngasinnaasut. Tassani misigisimasaat tamakku siullermeerlugit tusarnerus-arpavut, taavalu anguniagaqartumik inissisimanerisa sanarfiniarnerat aallarnisarsinnaalersarlutigu. Sanarfiineq angusaqarfiulluartartoq tassaavoq kisimiitillugit oqaloqatigiinneq, tarnip pissusaanik ilisi-masalimmit imalunnit perorsaasumit tarnip pissusaanik ilisimasalimmit siunnersorneqartumi.

Aamma atortarparput tupersimaarneq, assersuutigalugu nivarsiaqqat arlallit ataatsikkut tarnip pis-susaanik ilisimasalittarput perorsaasorlu ilagalugit ulluni aalajangersimasuni oqaloqatiginnittarfittut ingerlatsiffigisinnaasaannik. Taamatuttaaq Kapisilinni illuuterput atortarparput. Taanna angissutsimi-gut oqaloqatiginninnermut eqimattakkuutaanut mikisunut tulluarluinnarpoq. Taamatut periuseqarne-rup iluaqutigaa, aallaaqatigiit ajornartorsiutinik sammisaminnik allanit akornusersorneqaratik samminnisinnaammata.

Aasat tamaasa ulluni 14-ini Qoorngumut meeqqat angajoqqaavinik qaaqqusisarpugut, imaanngitsoq feeriarthillugit kisiannili perorsaasut sulisuvut tarnillu pissusaanik ilisimasalik peqatigalugit inissisi-maffiminnik sanarfinnisinnaanissaat periarfissinniarlugu. Tamanna ilanngulluni ilaqquttat meeqqap inissisimaneranut paasinninnerusinnaanerannik pissarsiffiusarpoq, aammalu aqqutissiuusseqataasar-luni meeqqap maaniinnerata sinnerani ilaqqutanik ajornanginnerusumik suleqateqarsinnaanermut. Soorunami aamma Nuummi taamatut ittunik suliniuteqartarpugut, ilaqaatasut angerlarsimaffimmi najugaqarallarsinnaanerannik neqeroorfigisarlugit.

Tarnip pissusaanik ilisimalimmik aalajangersimasumik attaveqalernerput tupinnaannartumik iluaqutigisimavarput. Tamatumuuna pitsaassuseq qaffappoq katsorsaanermilu sullisseriaaseq annertunerusumik paasisaqarfigineqarluni. Sulisutsinnut qularnaatsumik iluaqutaasimavoq ilinniartitsineq, siunnersuineq oqaloqatiginnittarnerlu illumut eqqussaa, sulisunut ataasiakkaanut taamatullu sulisut ataatsimut isigalugit.

Perorsaasut ilaat tarnip pissusaanik ilisimasalik takkummalli tassunga nutserisuusimavoq, ullumilu nammineq oqaloqatiginnittarnernut ima piginnaasaqartigilersimavoq, arlaannik ajortoqaraangat Namminersornerullutik Oqartussani sillimasunut ilaatinneqalersimalluni.

Anillagukkiartuaarneq, angerlartitaaneq malitsigisaanillu nakkutigineqarneq suliamut meeqqanut tunngasunut ilaalluinnarput, isumaqarpungalu pingaaruteqartoq ingerlarngup tamakkiisup piareersarnissaa, nakkutigilluarnissaa nalilersornissaalu. Iluatsitsilluarnarpaasarpugut attuumassuteqartut – meeraq, angajoqqaat, atuarfik, inunnik isumaginnittoqarfik uagullu – pilersaarusoqatigisimagaangatsigit imaluunnit attaveqarfigalugit.

Kommuuninik suleqateqarneq ataatsimut isigalugu ingerlalluarpoq, kisianni amerlasuutigut meeqqamik tigusunitsinni maqaasisarpavut pissutsit qanoq innerinik nassuiaatit tamatigullu iliuserisassanik pilersaarutit.

Iliuusissatut pilersaarutit meeqqap inissinneqarnerani pigineqartuuppata, tassanilu ilaatigut ersersinneqarluni meeraq qanoq siunissaqartut takorloorneqarnersoq, immaqa pinngitsoornerusinnaassagaluarparput kommuunip angajoqqaanik illersuilluni aalajangiisarsinnaanera, meeqqamut ajungitsussaq mianerinagu.

Aammaarlunga kaammattuutigerusuppara, angerlartitaareernerup kingorna aamma NAKKUTIGINNINEQ peqqussutitut inissinneqassasoq, soorlu angerlarsimaffiup avataanut inissiinermi taamaattoq.

Arlalitsigut pitsaannerusumik iliuuseqarsinnaavugut, kisianni meeraq qitiutillugu pigutta angusaqarluarumaarpugut.

Kaammattuutit:

- Tamatigut meeraq Meeqqat Illuannut inissinneqaraangat iliuusissatut pilersaarummik allassimasumik ilaqartinneqartassasoq.
- Meeqqat Illuannit angerlartinneqaraangat tamatigut kingorna nakkutilliineq katsorsaanermut nangitsiffittut pilersinneqartassasoq.

Meeqqanik atornerlugaasunik / sumiginnagaasunik katsorsaaneq, inissiisarfinni angerlarsimaffimmilu

Torben Alne, Meeqqat Illuanni Nuummiitumi pisortaq

Imaqarniliaq una suleqatigiinni pingaarnertut eqqartorneqartut pillugit naatsumik katiterineruvoq.

Aallaqqaammut apeqqutigineqarpoq, *meeqqanik/inuusuttuaqqanik ullu unnuarluk angerlarsimaffinneereernerisigut isumaginninneq (efterværn)* sunaanersoq. TA-p itisilerpaa **meeqqanik / inuusuttuaqqanik ullu unnuarluk angerlarsimaffinneereernerisigut isumaginninneq (efterværn) (iliusissatut pilersaarutit)** qanoq paasisariaqarnersut.

Pineqarput pisussaaffiliisumik isumaqatigiissutit, soorlu makkunuuna:

- *Meeqqap* suut *naammassisassarissavai*
- *Ilaqutariit* sunik malitassaqarpat
- *Inunnik isumaginnittoqarfik* sussava, soorlu ilaqutariinnik sapaatip akunneranut ataasiarluni attaveqartarneq
- *Inissiisarfik* sussava, soorlu meeraq Nuummiuuppat, taava Meeqqat Illuata ilaqutariinnik oqaloqateqartarneq tigussavaa.

Meeqqat sinerissamut angerlartinneqarpata, meeraq angajoqqaallu sapaatip akunneranut ataasiarlutik inissiisarfimmit oqarasuaatikkut attaveqarfigineqartassapput.

Tarnip pissusaanik ilisimasalik sinerissamut tikeraassaaq.

Meeraq angerlartitaareernerminut ukioq ataaseq qaangiuppat inissiisarfimmukassaaq ullullu 14-t misai tassaniilluni, ajornanngippat kangerlummi.

Pingaaruteqarpoq meeqqap iperannginnissaa isumaginissaalu peqqinnartunik sunngiffimmini sammisassaqaarnissaa.

Angerlarsimaffimmut utereernerata nalaani attaveqaatit assigiinngitsut atornerqarsinnaapput, soorlu SSPK-mit aamma inummik aalajangersimasumik attaveqaateqarneq pingaaruteqarpoq.

Angerlarsimaffimmut utereernerata kingorna isumaqatigiissut meeqqamissaaq atsiorneqassaaq.

Suliffeqarfiit arlaannaalluunniit taamatut pisussaaffeqangilaq, kisianni uagut inissiisarfimmit pissuserissaarnikkut pisussaaffittut isigaarput. Peqataasunit apeqqutigineqarpoq ilumut inissiisarfik taamatut pisussaaffeqannginneresoq, aammalu taamaanngippat politikikkut ujartorneqartariaqannginneresoq, inissiisarfiit tamarmik meeqqanik angerlartsitsinermik kingorna isumaginninnissamik isumaqatigiissummik suliaqaqqullugit.

Inunnik isumaginnittoqarfik tassaavoq inatsisinik (peqqussutinik) malitsitsinissamik nakkutiginnittoq, meeqqanik inissiisarneq angerlartitsisarnerlu eqqarsaatigalugit. Aamma angajoqqaarsiaqartinneqarsimappata, kingorna isumaginninnissaq taamatulli pisariaqarpoq.

Anillagutsitsiartuaarneq eqqartorneqartillugu TA-p eqqaavaa, meeqqat pisinnaatitaaffii ilaatigut sumiginnagaasartut. Assersutigalugu pisortap ”naammagittaalliorsinnaatitaanera” atorunnaarsinneqarsimavoq.

Uagut meeqqat *illersuisoraatigut*. Siornatigut meeqqamut sillimmataavoq pisortaq inunnik isumaginninnermut ataatsimiititaliap aalajangiinneranut naammagittaalliorsinnaatitaammat. Maanna inatsisit nutaat tunngavigalugit naammagittaalliorsinnaatitaanngilagut.

Assersuutigalugu maanna imaappoq, Inunnik isumaginninnermut ataatsimiititaliaq aalajangiisinnal-luni, meeraq maannakkut angerlartariaqartoq. Imaluunni angajoqqaat meeqqaminnik angerlartitsini-arsarisut, inunnik isumaginnittoqarfimmit uagutsinnilluunni sulis paasineqanngitsoq ilumut anga-joqqaatut inissisimaneq ajunnginnersoq.

Apequtigineqarmat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit naammannersut, ilisimatitsissutigineqarpoq, (MI) meeqqanut 14-inut inissaqartoq maannakkorpiarluni (nov.99) meeqqat utaqqisut 11-usut. Meeqqat utaqqisut qulit inorlugit ukioqarput utaqqinerlu ukiut 1 – 1½ sivilissuseqarpoq.

Meeqqat agguaqatigiisillugu Meeqqat Illuanniittarput ukiut 1,8.

Iliuississatut pilersaarutit pillugit erseqqissarneqarpoq, qanoq pingaartigisoq meeraq inissinneqartil-lugu iliuississanik pilersaarusiortoqarsimanissaa, najoqutassaqartoqarniassammat. Meeqqat ikiulerut-sigit aamma angajoqqaat ikiussavavut, taamaalilluni ataqatigiisitsineq pitsaasoq pinngussaaq.

Iliuississatut pilersaarutit pillugit erseqqissarneqarpoq tunngavissaqaqqulluni qanoq suliner-mik aallar-titsinissamut pingaaruteqartigisoq meeqqamik tigusiner-mi iliuississatut pilersaarusiortoqarsimanis-saa. Meeqqat ikiussagutsigit aamma angajoqqaat ikiortariaqarpavut, taamaaliornikkut pitsaasumik at-aqatigiisitsineq pilissammat.

Suleqatigiisitami peqataasut ilaasa uparuarpaat, iliuississatut pilersaarusiortut ulloq unnuarlu paaqqin-niffinnit kommuunimut meeqqap aggerfianut nassiunneqartartut kommuunimit atsiorneqarlutik utertinneqartannginnerat.

TA saqqummiuppaa meeqqat tamarmik paaqqinniffimmi namminneq *ineqarnissaat* qanoq pingaarut-eqartigisoq isumaqarlunilu, meeraq tassaasoq inuttut immikkuullarissusilik nammineq *tunuarfissaqar-nissamut* pisinnaatitaaffilik.

Inissiinerup *aningaasanut* tunngasortaa aamma iliuississatut pilersaarutit amigaataasarneri eqqartor-neqartillugit tikinneqarpoq, ilaanneeriarluni meeraq angerlartinneqartartoq kommuunip meeqqap ag-gerfigisaata paaqqinniffimmiititsiinnarnissaa akissaqartikkunnaartarmagu. Taamatut pisoqartillugu suliarujussuaq annaaneqartarpoq, piffissamut sivilissumut siumut isigisumik iliuississatut pilersaarut-eqannginnera pissutigalugu. Kommuunit amerlasuut aningaasat isiginiarnerusarpaat meeqqamut pit-saanerpaassoq pinnagu.

Taamaammat aamma taama ittuni pisariaqarpoq naammagittaalliorsinnaatitaanerup atuuttunngor-teqqinnissaa!

TA: Uagut suliatinnut ilisarnaataavoq, meeqqanik nuannarinnittuugatta meeqqanillu sullissinerput siunnerfeqarmat. Meeqqanut sakkortuumik sumiginnagaasimasunut allatut ajornartumik aalajangers-imalluinnartumik pissuseqartariaqarpugut. Oqaatigisimasat aalajangiusimallugit.

Aalajangersimasunik periuseqarnissaaq.

Meeqqap sungiuttariaqarpaa *killiliisoqartarmat*.

MI-ni misigineqartarpoq, meeqqap kingorna oqaatigigaa killiliisoqartarsimanera iluaralugu.

Sulisut tungaasigut pisariaqartinneqaqaaq annertuumillu sulissutigineqarluni sulisut sullissinissamut nukittorsarnissaa. Assersuutigalugu taartaasutut sulisut pikkorissarneqartarput meeqqat tunuliaqu-taannik aammalu *meeqqanit suneqartarneq* pillugu paasinninnerunissamut.

TA: Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinniffiit tamarmik annertoqisumik meeqqanik sumigin-nagaasimasunik sullissipput. Uagut tigusarpavut meeqqat paaqqinniffinnit allanit innersuunneqartut.

TA oqaatigaa pingaaruteqartoq suliaqarfiit assigiinngitsut imminnut ataqpeqatigiinnissaat (inunnik isumaginninnermut siunnersortit aamma perorsaasut). Tassami ajornartorsiutit anginerpaat tassaann-gillat inunnik isumaginninnermut siunnersortip perorsaaneq pillugu ilisimasakippallaarnera imalu-unnit killormut, tassaallutilli soorlu meeraq angerlartinneqarpat iliuusissatut pilersaarummik malit-seqartinneqanngitsumik!

Meeqqat angerlartinneqarnissaq pillugu ilisimatinneqassanngillat, angajoqqaat, suliamik nakkutigini-ttup aamma Meeqqat Illuata akornanni suleqatigiittoqareertinnagu.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlutat pillugit inersuarmitittut ilaata tikkuarpaa *suliamik ingerlatsi-nerup* sivisusarnerujussua. Suliap aallunneqalernissaanut ajortumeerinerit pisarsinnaapput, piffissallu akunniliuttup ingerlanerani meeqqamut pissutsit ajorseriaqqissinnaallutik.

Apeqqutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni "Meeqqat Illuannik" allamik pisariaqartitsisoqarnerseq, ta-ama ittuni kisiartaammat ? Tamanna ilumoornerarneqarpoq. Misissorneqarnissaq katsorsarneqarnis-sarlu siunertaralugu inissinneqarnissamut nalileeriaaseqarpoq, ukulu "Meeqqat Illuannut" inissiini-samut naliliisartuupput: Inunnik Isumaginninnermut Pisortaqarfik Qeqqani Nunap Immikkoortuani allaffik aqqutigalugu, PPR; SANA – A1, tarnilerineri Pisortaq / taartaa. Apeqqutigineqarmat kukkusumik inissiisoqartarnerseq taamaattoqartannginnerarlugu akineqarpoq.

Ullumikkut angerlarsimaffinnik suleqateqarnerq qanoq ippa?

TA: Angerlarsimaffinnik suleqateqarnerup tungaatigut suliassarpassuarnik tiguisarpugut. Ilaqutariit nukissaqartut suleqatigisarpavut, soorlu sulisuvut sinerissamut angalaartarput angerlarsimaffinnullu pulaarlutik.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerineq pillugu politiinut suliassiisarneq eqqarsaatigalugu naliginnaasu-mik ilisimaneqarpoq, uppersaatissaqarnikkut sakkortuunik piumasqaateqartoq. Meeqqat kingua-assiuutitigut atornerlugaanerit pillugu saaffiginnissutit tallimararterutaannaanni ajortumeeriseq eqqartuunneqartarpoq.

Inassuteqaatit:

- 1) Inissiinerit tamarmik naggaserneqartassapput kingorna nakkutiginninnermik, angajoqqaarsiaqartitsineq, paaqqinniffimmut inissiineq allaluunnit atornerqaraluarpat.
- 2) Paaqqinniffiup kommuunillu akornanni suleqatigiinneq pitsaaneruseq, ilaatigut iliuusissatut pilersaarutit pillugit.

Aasiannit misilittakkat

Nukakkuluk Kreutzmann, inunnik isumaginninnermut siunnersorti, Inuk Consult

Meeqqanut Aasianni kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunut sullissinnermi atortussatut periusissanik inerisaaneq

Siulequt

Uanga oqalugiassaanga Aasianni ingerlatami suleqataasut sinnerlugit, nassuiaatigissallugillu Aasianni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissinnermi periutsit misilitakkallu. Tassunga atatillugu naqissuserneqassaaq, oqalugiaammi pineqarmata Aasianni suliniummi misilittagaagallartut, tassami suliaq sulii naammassinngimmat.

Suliniutip siunertaa

Suliniut ”Nukappiaqqat” ukuninnga siunertaqarpoq:

- Nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut ikiussallugit.
- Suleriaasissanik inerisaaneq, nukinnik pigineqareersunik atuisunik aammalu atornerlunneqarsimasunik najugaqarfinni, kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissisussanik ilinniarsimasunik amigaateqarfiusuni.

Anguniagaq

Suliniut anguniagaavoq, najugaqarfinni ataasiakkaani ingerlanneqarsinnaanissaa. Najugaqarfinni ilinniarsimasunik naammattunik peqarfiunngitsuni, nukiit pioreersut atornerlunneqarsimasunik sullissisooreersut pikkorissarnernik ilinniarnermillu neqeroorfigineqassapput, ajornartorsiut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik pillugu. Ilaatigut suliniutit taama ittut sunniuteqaqataapput ajornartorsiutit ersarissarneqarneranut aammalu ungasinnerusoq isigalugu kinguaassiuutitigut ajortumeerinissaraluanik pinngitsoortitsinernut.

”Suliniut Nukappiaqqat”

1996-imi Aasianni paasineqarpoq, nukappiararpassuit 11-t 16-illu akornanni ukiullit angummik piffissami sivilisunerusumik kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarsimasut.

Aasiaat Kommuniat naliliivoq, matumani pineqartoq suliaq erloqinarluinnartoq sukkasuumik iliuuseqarfigisarialik, Namminersornerullutillu Oqartussat ikiorneqarnissamik qinnuigalugit. Nukissaleqineq pissutigalugu ikiuiniutinik aallartitsinissamut qinnuteqaat itigartinneqarpoq.

Taamaammat Aasiaat Kommune aalajangerpoq Siunnersuisarfik Inuk Consult-imut saaffiginninniarluni, ikiuinissamut iliuusissat pisariaqartut pilersaarusiornisaannut atatillugu taakku ikiuussinnaanerat siunnersuisinnaanerallu piumallugu.

Aallaqqaammut isumaqatigiissutigineqarpoq suliniutip ukiumik ataatsimik sivilisussuseqarnissaa. Suliniutilli aallartitsiaannartoq erseqqarissivoq, Aasianni amigaataasoq qitiusumik siunnersuisarfik, nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut atorsinnaasaannik misigisaminnik nuanniitsunik sanarfiinermut.

Aamma ikiuinissamut iliuusissat piviusunngornissaannut aningaasat atugassat naammattut pigineqanngillat.

Taamaattumik Inuk Consult aamma Aasiaat Kommunea aningaasaateqarfinnut assigiinngitsunut aningaasatigut taperneqarnisamik qinnuteqarsimapput, Egmont Fond-illu tapiissuteqarfigisimavaa suliniutip 1998-99-imi ingerlasinnaanera.

Taamaalilluni suliniut suliniutitut taaguuteqarluni ingerlaqqippoq.

Suliniutip ingerlanera

Suliniut Nukappiaqqat siunertaraa nukappiaqqanut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunut tungatillugu pilersaarusiorniluni katsorsaaneramik iliuuseqarnissamut ilinniarsimasunit ikiorneqarnissaq.

Kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu sullissisinnaasunik ilinniarsimasunik amigaateqarneq tunngavigalugu ujjartorneqarput suliamik ingerlatsisinnaasut katsorsaasinnaasut nunatsinniittut.

Suliniummumut ataqatigiissaarissussaq atorfinitsinneqarpoq aammalu katsorsaanermit suleqatigiittus-satut katiterneqarlutik ilinniartitsisut, perorsaasut allallu assigusumik ilinniagallit. Ilanngullugu suliniummumut akuliunneqarput suleqataasussat taamatuttaaq assigiingitsunik tunuliaqutallit, soorlu polit-eeq, nipilersortartoq, igasoq, paasissutissiinermut sulialik assigisaallu.

Kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik katsorsaaneq pingaarnertut aqqissuunneqarlunilu ilinniarsimasunit ingerlanneqassaaq. Tassani pineqarput ilisimasamik siaruarterineq aammalu ilinnia-gassanik sakkussanillu inerisaaneq, suleqatigiisitat nukappiaqqanik kinguaassiuutitigut atornerlun-neqarsimasunik sullissinerminni atorsinnaasaannik.

Ataavartumik ingerlanneqarput suliniummi katsorsaasussatut katiterneqartunut pikkorissaanerit. Tamatuma saniatigut ingerlanneqartarput ilikkakkatigut siunersuineq nakkutiginninnerlu.

Ilaatigut pikkorissaatigineqarput takussutissat suut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasuni mal-uginiagassaasut. Pikkorissartitsinerni aamma ilaatinneqarput ilikkakkatigut ilisimasat ajortumeerin-nittut inuttut pissusaat pissusilersortarnerilu pillugit.

Pikkorissaanerit imarisaat:

- Oqaloqatiginneriaaseq attaveqatigiinnerlu
- Qanigisanik / ilaquuttanik suleqateqarneq
- Sakkussat aliasuuteqarnermi, tassangaannartumik sakkortuumik nalaataqarnermi, nanertuuteqarnermilu sullissinermi atortussat.
- Nakkutiginninneq pillugu ilinniartitsineq.
- Katsorsaanerit pilersaaruseriaaseq pillugu ilinniartitsineq.
- Killiliisinnaaneq aammalu meeqqat sunik piginnaatitaaffeqarneri pillugit ilinniartitsineq.

Nunatta isorartunersua pissutigalugu siunnersuinnermut nakkutiginninnermullu telefoni atorveqartarpoq. Suliniutit tamakku saniasigut nukappiaqqat ukiup affakkaartumik tarnip pissusaanik ilisimatuumik oqaloqateqarnissamut neqeroorfigineqarput. Oqaloqatiginninnerit taakku tunngavigalugit suliniutit sinnerata ingerlarnga nalilerneqartarpoq. Naliliineq tamanna tunngaviliisarpoq isummeqqinnissamut katsorsaanerit pilersaarutit naleqqussaavigineqassanersut imaluunniit katsorsaaneq unitsineqarsinnaanersoq.

Katsorsaanerup ingerlanera

Nukappiaqqanik katsorsaanerit qitiutinneqarpoq oqaloqatiginninnerit katsorsaaneq. Oqaloqatiginninnerit aqqissuunneqartarput eqimattakkuutaarluni oqaloqatiginninnerit, sapaatip akunneri tamaasa pisartumik. Pisariaqarpat nukappiaqqanik ataasiakkaartumik oqaloqatiginninnerit ingerlanneqartarput.

Eqimattakkuutaani oqaloqatiginninnerit sammeneqartussat aqqissuunneqartarput nukappiaqqat pisariaqartitaat aammalu katsorsaasup ilisimasani tunngavigalugit pilersaarutai aallaavigalugit.

Sammeneqarsimasut ilaatigut makkuupput:

- Kanngusunneq
- Inummik allamik annaasaqarneq
- Nuannaassaqaqqinneq
- Kamanneq
- Angajoqqaanut, ilaquuttanut, ikinngutitut, atuarfimmut avatangiisinullu attaveqarneq.

Katsorsaaqatigiittut katitikkat sapaatip akunneranut ataasiarlutik naapittarput, tassani sapaatip akunnerata ingerlasimanera sammeneqatiginninnerit.

Tassanissaaq periarfissaqartarput akunnerminni imminnut nakkutigeqatigiissinnaanerannut (aniatitsivigeqatigiinneq), katsorsaaqatigiillu oqaluuserisarpaat suut ajornartorsiutaasinnaasut, misigisat misilittakkallu, taamaalillutillu imminnut suliniutit ingerlateqqinnissaanut nukittorsaaqatigiillutillu sulisinnaassusermik tunioraassinnaasarlutik.

Oqaloqatiginninnerit saniasigut nukappiaqqat atornerlunneqarsimasut sunngiffimminni sammisinnasaannik assigiinngitsunik neqeroorfigineqartarput, soorlu EDB-mik ilinniartitaaneerit, iganeq, eqarsaarneq, videoliornermik ilinniartitaaneq kiisalu nipilersorneq.

Aasakkut sammisat immikkoortut aqqissuunneqartarput, soorlu aallaarsimaanerit, illuaqqanik piniariartarfinnik aqqissuussinerni peqataanerit pinngortitamullu angalaanerit. Nukappiaqqat ilaasa aasakkut højskolarsinnaanermik neqeroorut atorsimavaat.

Katsorsaasut piareersimajuarput pisariaqalissagaluarpat nukappiaqqanik oqaloqatiginnissinnaanermut. Katsorsaasut nalaataqarunik ajornartorsiummik imaaliallaannaq aaqqeriarfeqanngitsumik suliamik ataqatigiissaarisoq saaffigineqartarpoq. Katsorsaasut suliniummillu ataqatigiissaarisoq nukappiaqqanit ulloq unnuarlu saaffigineqarsinnaapput. Ataqatigiissaarisup akisussaaffigaa Aasiaat Kommuneanik attaveqarneqarneq ilisimatitsisarnerlu.

Angajoqqaanik sullissineq

Suliniut Nukappiaqqat iluani nukissaqarsimanngilaq nukappiaqqat qanigisaannik ilaquataannillu sullissinissamut, taamaattumik suliaq tamaana Aasiaat Kommuneanik ingerlanneqarpoq. Suliniut ataatsimut suli nalilersorneqarnikuunngimmat, suliniummi tamatuma tungaa itisilerneqarsinnaanngikkallarpoq.

Naggasiut

Naggasiullugu naqissuserneqassaaq, kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerit sumiiffinnut allanut naleqqiullugu Aasianni annertunerunngimmata. Aasianni nukappiaqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerit sumiiffinnut allanut naleqqiullugit tusarsaanerupput. Patsisaasinnaavoq, meeqqanik sullissineq tappiffigineqarsimammat, tamatumuunakkullu nukappiaqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut paasineqarsimallutik. Aasiaat Kommuneata piginnaaneqarfigisimavaa ajornartorsiut saqqumilaartissallugu aammalu ikiuinissamut iliuusunik pisarialinnik aallarnisaanissaq. Aasianni Arnat Suleqatigiit meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasunik sullissipput aamma Arnat Suleqatigiit paasisitsiniaanermik suliaqarput.

Ilanngullugu pingaartuummat taaneqassaaq, Aasianni Suliniut Nukappiaqqat iluani periutsit misilitakkallu saqqumilaartinnissaat, taamaaliornikkut kommuuninut allanut ilisimalikkanik siammarterineq pisinnaaqqullugu.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlutanik suleriaatsinik ineritsitsineq

Nukakkuluk Kreutzmann, inunnik isumaginnermik siunnersorti, Inuk Consult

Suleqatigiinni peqataasut eqimattanut arfinilinnut avinneqarput.

Apeqqutit makku saqqummiunneqarput, kisianni eqimattani oqallinneq uummaarippoq sorpassuillu sammeneqarlutik.

1. Qanoq ililluni Aasianni suleriaaseq allanut ilinniarsimasunik sulisoqarfiunngitsuni atorneqarsinnaava.
2. Qanoq iliussaagut, ilinniarsimasunik sulisoqanngikkutta.

Qulequttat arlariit eqimattani tamani sammeneqarput, taamaattumik una tassaavoq eqimattat inerniliussaannik eqikkaaneq.

- Aasiani suleriaaseq iluatinnarluinnarpoq. Inassutigineqarpoq Namminersornerullutik Oqartussat / Inunnik Isumaginninnermut Pisortaqaarfik suliniutip ingerlaqqinnissaanut pisarialinnik aningaasaliissasoq.
- Suleriaaseq illoqarfinnut allanut naleqqussarneqarsinnaavoq. Illoqarfinni allani aaqqissuutissatut najoqqutassat pisariaqartinneqaqaat. Inassutigineqarpoq, Inunnik Isumaginninnermut Pisortaqaarfik suliniutinut aammalu suliniutinut atasumik psykolog-imut tapersiissasoq.
- Pingaarpoq, inuit suliniutinik taama ittunik aallarniisut tunniusimalluinnartuunissaat. Tamanna pingarneruvoq qanoq ilinniagaqarsimaneraninngarnit. Ilinniarsimanngitsorpassuaqarpoq nukissaqarluartunik, taakkulu atornissaat pingaarpoq. Kisianni pingaarpoq taamatut piumassutsimik ikuiniaqatigiit ilinniarsimasumik tapertaqarnissaat.
- Suliassaqaarfiit akimorlugit ilisimasanik katersuiffik pisariaqartinneqarpoq, ilisimasat katersorneqarlutillu oqallisigineqarsinnaaffiannik suleriaasissanillu ineriartortitsiffimmik. Tassani ilinniartinneqarsinnaapput “ilitersuisut angalasartut”. Inuit Aasianni suliniummi peqataasimasut akuutinneqarsinnaapput.
- Pitsaaliuineq pingaarpoq, taamaammat pitsaaliuinnermut siunnersortit atorluarnerusinnaapput.
- Tassanngaannartumik pisuni sillimasoqarfik qitiusumik pilersinneqassaaq, sulisut ataavartumik ilinniartinneqassapput.
- Sulisunik tamanik ilinniartitseqqiineq aamma supervision ujartorneqarput, imaaruttoorneq peqqunagu.
- SSP-mi suleqatigiinneq annertusagaq kissaatiginarpoq.
- Meeqqat timersortarfinnut ornigunnissamut soqutigisaqanngitsut sammisassaannik aallarniisoqassaaq.
- Meeqqat ajortumeerneqarsimasut - namminneq ajortumeerisunngortarput - pimoorussamik katsorsarneqanngikkunik.

- Ajortummeerisumik katsorsaaneq neqeroorutigineqarnerussaaq.
- Inissiisarfiit annertuumik amigaataanerisa sukumiisumik katsorsaaneq ajornakusoortippaat.
- Sulisussanik atorfinitsitsiniarluni oqaloqateqarnermi ajornanngittariaqarpoq aperinissaq, qinnuteqartoq nammineq atornerlunneqarsimanersoq, soorlu imigassamik atornerluisuusinnaaneq apequtigineqartartoq.
- Inissiisarfiit akornanni suleqatigiinneq annertunerusoq misilittakkanillu paarlaasseqatigiinneq. Taamatuttaaq sulisut ilinniarsimanngitsut periarfissaqassapput naapillutik misilittakkaminnik paarlaasseqatigiinnissamut.
- Nipangiusimasat ammaallugit, ersiutininik takusaqaraanni meeqqamut ajortumeerisoqarsimasinnaanerani toqqartumik aperinissamut sapiissuseqarnissaq.
- Pingaarpoq suleqatinut ikiorneqarnissamik aperinissap ilikkarnissaa.
- MEEQQAT UKIUANNI QULAANI PINEQARTUT SAQQUMILAARTINNISSAAT.

Kalaallit Nunaanni meeqqanik tarnikkut katsorsaaneq

Conni Gregersen, cand.psych, tarnikkut katsorsaaneq aamma supervision pillugu immikkut ilisimasalik

Oqaluttuukkusuppassi. Oqaluttuarerusuppakka misilittakkat eqqarsaatillu, ukiuni 5-6-ini kingullerni Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttunillu katsorsaallunga sulisimaninneersut. Meeqqat inuusut-tullu sullitakka tamarmik Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni arlaanni inissitaap-put. Tassani nalaattarpakka sumiginnaanerit, ilaatigut kinguaassiuutitigut atornerlugaasimanermit, kingunerit - meeqqat misigissutsimikkut kinaassutsimikkullu ajoqusersimasut.

Oqaaseriniakkakka tassaapput nammineq misilittakkakka eqqarsaatikkalu - imaanngitsoq kikkunnul-luunnit atuuttumik ilumoortuutinniakkakka imaluunnit aaqqiissutissat qaqugorsuarmut atuussinnaa-sut. Tunniukkusuppakka Kalaallit Nunaanni tamanna pillugu oqallinnermut suliniaqqinnissamullu ila-pittuutigisinnaasakka.

Sulininni iluma silarsuaanut tamassi pulaarnissamut qaaqqorusuppassi. Ini immikkuullarissuuvoq, isiginnaarianut iserfigineqartanngikkaluartoq - ini, misigissutsinut oqaluttuanullu qanorluunnit ittu-nut inissaqartitsisoq, oqaatsinik misigissutsinilluunnit sunilluunnit inerteqquteqarfiunngitsoq, inum-mullu tassani ammartumut ataqqinninnermik tunngaveqartoq.

Iniuvoq, ataatsikkut nakuussuteqarluinnartoq, malussareqisoq mianernarluinnartorlu. Taamaattari-aqarpoq meeqqap aqquutissaa tamaat inissaqartissinnaaqqullugu, meeqqatut atornerlunneqarsima-sutut, sumiginnagaasimasutut meeqqatullu annassimasutut. Qinnuigissavassi tamakku ingerlaarnits-inni eqqaamaqqullugit pulaaqataaqqullusilu, inuit misilittakkanut eqqarsaatinullu maanna ilissinnik avitseqatigiffigisinnaasannik tunniussuisuusimasut ataqqillugit.

Conni Gregersen

Ilinniarsimasatigut tunuliaquttat

Uanga ilinniarsimasakkut tunuliaqutigaakka tarnip sulineranik paasinninneq akullugu sulinermut pulassutigisartakkakka inuuneq pillugu tarnikkut katsorsaariaatsit aalajangersimaqqissaartumillu suleriaaseqarneq aqcutigalugit. Sumiginnagaanerp kinguneranik misigissutsikkut ajoqusernerit nalinginnaasumik meeqqanut itisuumik eqquisarput, taamaattumillu nalaatat assigiinngitsut imminnut qanoq sunneqatigiittarnerat pillugu isummiussat (objektrelationsteorier) aallaavigalugit sulinissaq inissaminiippoq.

Taamaalillunga ajornartorsiut qanillattorsinnaasarpara, inuit nalinginnaasumik atugaat, inooqatigiinnikkut / kulturikkullu pissutsit kissalu misigissutsikkut / kinaassutsikkut tunngaviit aallaavigalugit. Tamanna pillugu titartagaq una isumassarsiaara:

INUUP NAMMINEQ INISSISIMAFFIA

Namineq inuttut immikkoorutit ilisarnaatillu - *immikkoorutit inuup taassumarpiaq kisimi pigisai*, piginnaanerit nukissallu ...

KULTURIKKUT INISSISIMAFFIK

Ataatsimoornerit sulluunnit, inunnik allanik ilaqartarneq, sumiuussuseq, ilaqutariissuseq, qanoq upperisaqarneq, timersoqatigiiffiit ...

T.i.: inooriaaseq - sunik pingaartitsineq - oqaatsit - upperisaqarneq ...

INUUNERUP INISSISIMAFFIA

Inuunerup ilai inunnut tamanut atuuttut - toqu - kiffaanngissuseq - kisimiilluinnarneq - soqutaanngissuseq - Ersinitoqaq - Tarnilerineq ...

Naatsuararsuarmik nassuiarlugu imaappoq, **inuunerup inissisimaffiani** pineqarmat, inuit tamarmik ataatsimoorutaat / assigiissusaat inuugamik. Assigiinngitsunik inunnut tamanut atuuttunik inatsiseqarpoq, soorlu inuit tamarmik ineriartortarnerat. **Kulturikkut inissisimaffimmi** pineqarput suut tamarmik, meeqqap inunngornermini iserfigisai - kulturi silittumik isigalugu, t.i. sumiuussuseq aamma ilaqutariinnut, upperisamut imaluunnit eqimattanut allanut attaveqaatit. Tassani ilaatigut innersuunneqarput meeqqap inunngornermini silarsuarmut tikilluaqqusaanera aammalu misilittagaqarnissamut periarfissai silarsuarlu inuuffigisani pillugu paasisaqarsinnaatitaanera. **Inuup namineq inissisimaffiani** pineqarput, meeqqap namminiussutsimini piginnaasai, nukissai ineriartornissamullu periarfissai.

Meeqqap imminiussusaa soorunami ineriartussaaq aamma allat tunngavigalugit: avatangiisit meeqqap pisariaqartitaanik tunniussisinnaasut meeqqamullu nalinginnaasunik ilinniartitsisinnaasut, meeqqap namminerisamik periarfissatut pigisaminik inerititsisinnaanissaanik ajornannginnerulersitsissapput, avatangiisilli, meeqqamik isiginninniartuunngitsut immaqaluunnit allaat ajortumik pinnittut meeqqap namminerisamik periarfissatut pigisaminik inertitsinissaanik ajornarnerulersitsissapput. Meeraq sumiginnagaasoq saqqummerajuttarpoq, meeqqatut kinaassutsimini "saattuararsuarmik" kulturilittut. Amigaatigisarpai inooriaatsit pingaartitallu inuunermini aquutitut atorsinnaanissaat, allanit ilimasuffigineqarnini sattattutut namineq ujartuartaqarlugit, pisunilu nalinginnaalluinnartuni

kukkuluttorajulluni, allaat inuiaqatigiinni inuuffigisamini nalinnaasumik inooqatigiittut ataatsimooriaatsit nalorniffigamigit. Qanittarpaat inuunerup inissisimaffiani qulequttanik imartoqisunik sak-kortuunillu kiisalu ersinermik attorneqarnissaq.

Eqqarsaatit misilittakkallu

Sumiginnaaneq kinguaassiuutitigullu atornerluineq

Qinersimavara saqqumilaartissallugu **sumiginnaaneq silinnerusumik isigalugu, kinguaassiuutitigut ajortumeerineq kisiat pinnagu**, ilaatigut pissutigalugu misilittagaqarfigigakku, meeqqat ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni naapittakkama amerlanersaat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut sumiginnagaanermut annertuneroqisumut ilaatillugu. Amerlasuutigut taamatut annertunerusumik sumiginnagaaneq peqqutaataasarpog, meeraq annertoqisumik kinguaassiuutitigut atornerlun-neqarsinnaasartog, naammagittaallioranilu.

Meeqqap sumiginnagaasup kinguaassiuutitigut atornerluinermik eqqornissaa ajornanngitsuvoq, amerlanertigut meeraq taanna imminut *nalikitsutut isigisarmat aammalu amigaatigisarlugu imminut up-
pernartumik malussarissuunissaq*. Meeraq sumiginnagaasog siusittukut ima inerniliisarpog, *inuunerup
siunertarigaa imminut tunulliunnissaq aammalu inersimasut kissaataasa pisariaqartitaasalu naammassiniarnis-
saat*.

Meeraq sumiginnagaasog imminut ungasillisimasarpog, pissutigalugu imminnut ima *sorpiaanngitsi-
gisutut isigisaramik*, namminnerluunnit pisariaqartitatik allat pisariaqartitaannit aallaassuteqaraangata
malugisinnaanagit, imaluunnit pissutigalugu ima **mannertisimatigamik**, misigissutsimik ilummot
saatinnissaa qunugilluinnarlugu. Meeqqat taakku ilaannut tunngavoq, kinaassusaat nukittorsartaria-
qarluni, tarnikkut katsorsaanerup aallartinnginnerani.

*Meeqqat mikinerminnit akornutaasutut tamatigullu iluarinavinnigutsutut misigisimasut, sammineqaleraanga-
mik kinaassutsimik nukittussusaanik attassiinnarsinnaasannigillat*. Ima sungiusimannigitsigaat inuttut nam-
minerpiatut isigineqarnissartik, kiisami taamalisogarpog allaat iluaatsutut misigissallugu. Taamaam-
mat ilinniartariaqarpaat imminnut akuersaarsinnaaneq imminnullu annerusumik ataqqinissaq, ajor-
nartorsiutit misigissutsitigullu mannertuutit sanarfinissaannut nukissaqalinnginnerminni. Meeqqat
ukiukinnerminnit sumiginnagaasut **sumiginnarneqarnerup pissusaa kinaassutsiminnut ilannguttar-
paat**, taamaattumillu namminneq allallu pisariaqartitaat immikkoortissinnaanagit, imaluunnit misigi-
simajualersarlutik namminneq pisariaqartitartik pissagunikku ilungersorlutik sorsuutigisariaqarlugu.

*Soorunami meeqqat isumaqartarput, nalaatatik “naliginnaasuusut”. Ingerlaavartuunngitsumik nalaatsortu-
milli pisut aallavigalugit silarsuup qanoq ittuunera assilialiariniartarpaat. Aamma taamaammat pisuni ataasik-
aani qisuariaatinut sunnertianerusarput, qisuariaatinut qamanit aquunneqartunit aalajangersimasumik inooriaa-
seqarnermik pingaartitaqarnermillu tunuliaqutaqartunit pinnatik*.

Eqaatsumik pissuseqarnissamik inerititsinnigillat, immikkoortissinnaanagillu pisut suut taamaattussa-
asut taamaattussaannigisullu.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq

Meeqqap kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartup, timimigut misigisarpaa, allat pissaaneqarnerune-
rannit eqqugaaneq sunaasog. Meeqqap misigisarpaa ikiornissaqannginneq, pisumi iliuuseqarsinnaan-
ngissuseq, sakkortuumillu misigisarlugit ersineq, maajunneq, kanngusunneq pisuussuteqarnerlu.

Aamma meeqqap ilinniarfigisarpaa, ajortumeerisuuneq sunaanersoq. Meeqqap takusarpaa malugalu-gulu, ajortumeerisoq qanoq iliortoq ajortumeerisullu misigissusaasa ilai ilumiorilersarlugit. *Ajortumee-rineq meeqqap inuunerani peqqippat, ajortumeerinermi peqataasut kinaassusaannik ilisarsinertut ittoq misigin-eqartarpoq.* Meeqqat amerlanerit - ingammik niviarsiaqqat amerlanersaat - namminneq inissisimanertik naapertorlugu imminnut inissittarput, tassalu **eqqugaasutut**. Kinaassusertik inerittarpaat eqqugaa-sup kinaassusaatut, taamaalillutillu inuunermit pisuni allani siumoortumik imminnut inissittarlutik, inuttut allanut kiffartuussisussatut, inuttut soqutaanngitsunik imaluunnit nalikinnerusunik nam-mineq kissaatilittut pisariaqartitalittullu. Meeqqat allat - nukappiaraanerusut - ajortumeerinermit im-minnut ajortumeerisut inisseqqajaasarput. Isumaqartarput namminneq ajortumeerinermit pilersit-seqataallutik, ilaannakooraluartumik namminneq aamma piumasimassallugu aammalu ajortorujussu-unngitsoq. Meeqqat taakku ikiornissaqannginnermik susinnaannginnermillu misiginitik nangartarni-artarpaat, naak soorunami taamatut misiginerit naliginnaasuugaluartut meeqqap sunniuteqarfigisin-naanngisaanik pisoqartillugu. Ajortumeerisutut imminnut inissinnikkut **ajortumeerisartullu pissuss-aat namminneq kinnaassutsiminni sallinngortinnerisigut** misigilersarput angisoorsuartut, naku-usutut taamatullu illersorsinnaanerusutut.

Tassa kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit **meeqqat kinaassuseriligaannut sunniisarput** soorluluso-orlu *kinaassuseq sangutillugu eqqugaasutut imaluunnit ajortumeerisutut ittumut*. Kinaassutsimi oqimaqat-igiissaakkami eqqugaasutut ajortumeerisutullu misigisinnaanerit tamarmik pigineqartarput, nikittaat-tumillu atornerqarsinnaallutik tunniusimanermit, piumasaqaateqarnermit inunnillu allanik isumaqatigi-inninniarnerni. Inuup kinnaasussaa, taakku arlaannik annerusumik imalik, eqaatsoorpiarsinnaann-gilaq. Inuup pisut assigiinngitsut nammineq inissisimaffini aallaavigalugu paasijuartarpari, silarsuarlu taarnerusutut qaamanerusutullu ilissaaq, imaanngikkuni imaalluni. Kinnaassuseq qeratasooq eqqumi-iginanngitsumik ineriartornissamut periarfissakinnerusarpoq kinaassutsimut eqaannerusumut na-leqqiullugu. Tassa meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerineq imaluunnit sakkooortuumik sumi-ginnaaneq innarliineruvoq sakkortoq.

Meeqqat misigisatik assigiinngitsumik qisuariarfigisarpaat - apeqqutaallutik ukiui, tarnikkut naku-ussusaat pisullu suunera. Taamaammat ajortumeerineqarnerit sumiginnagaanerillu meeqqanut ataa-siakkaanut assigiinngitsumik sunniuteqartarput. **“Assilissat arlariit”**, ajoqusernerit ilusilersuutigisar-tagat qulaajarnikuuagut, kisianni ajoquserneq sunarpiaannersoq meeqqqami tassanerpiaq siumoortu-mik ilisimanngisaannassavarput. **Tassani pisoq taannarpiaq misissuiffigisariaqarparput**. Tassalu *uannut katsorsaasumut soqutiginarneruvoq meeqqap tarnikkut pissusaani imaluunnit inuunerani tuminnguus-simasut suunersut takussallugit, susoqarsimanerup mikisuluttaaningarnit*. Politiit tamanna suliarinnguarni-arlissuk, taakkumi suliaassaraat, aammalumi suliami uani pingaaruteqarluinnartoq. Kisianni pingaart-uuvoq eqqaamassallugu, katsorsaasutut “ilumoortoq” assigiinngitsut tungaannit isiginnittumik, iners-imasorpalaartumik meeqqanit taakkunannga tusartariaqannginnatsigu. Akerlianik pingaartuuvoq meeqqap malugisinnaassagaa, uanga - katsorsaasup - kiserluinnarmi inuttut soqutigiginni akunnermit tassani ataatsimi nappeqatigiinnitsinni. Katsorsaasutut sinaakkusersuillungalu inimik katsorsaavim-mik pilersitsisarpunga, meeraq tatiginnilerseqqullugu, inip taassuma / uanga oqaluttuassai tusassallu-git sapinngikkippat, aammalu oqaaseriomasai tamarluinnaasa upperissagikka. Oqaluttuai inuit allat pisoq taanna pillugu oqaluttuaannut sanilliussorneq ajorpakka. Ullumi inissisimaffia aallavigalugu ilumini ilumoortuutaa taassaavoq sulininni aallaavissara. Katsorasaaninni anguniagara unaasariaqann-gilaq sammisama inuunerminik aalajangersimasumik pilluaateqarnermik naammagisimaarinninner-milluunnit misigitilernissaa.

Anguniagara unaavoq ikiorusullugu misigissutsit eqqaamasallu nammakkuminaatsut eqqarsaati-gissallugit saperunnaarnissaanut. Amerlaqisutigut meeqqat namminneq perusuttarpaat eqqaamasat naalliunnaqisut puigornissaat, aammalumi sivisuumik taamaaliorniartarsimapput, kisianni paasisars-imallugu, ajornartorujussuusoq pisunik eqqaamasanik qaqeqqisinnaasunik naammattuuisanngilluin-narnissaq. Niviarsiaqqap 12-inik ukiullip taamaalluni massuaatigaa, angutisianiluunnit imminik sivi-suumik kinguaassiuutitigut atornerluisimasoq eqqarsaatigerusunngikkaluarlugu, taava misigisimasar-

lugu soorlu “niaqqumi iluani qummut amnullu pissittaartoq, niaqorlulersilluni ilinniartitsisullu oqaa-siinik tusarnaarsinnaajunnaarsilluni.” Ajupajuppoq, isumaqarpoq.

Meeqqat nukippassuarnik atuiffigisarpaat imminnut kinguaassiuutitigut ajortumeerinerni eqqugaa-sutut isigilinnginnissartik. Nalinginnaasuvoq sorsussimaqisut misigissutsimikkut atornerluinerup pinerani misigisatig misigissutsitillu immikkoortinniarsaralugit - taakku kinguaassiuutitigut atorner-luinerusinnaapput, aammali kingunipiluusinnaallutik angajoqqaat imigassamik atornerluinerannit imaaluunnit sumiginnagaanermi pisut. **Meeqqat aniguiniarlutik sorsuuteqartarnerminni nukippas-suarnik katersisarput, nukippasuillu taakku katsorsaanneri pingaaruteqarput.** Taamatut pisari-aqarpoq **meeraq ilivitsutut** takunissaa, imaattariaqaranilu ajortumeerinerit atornerluinerillu meeqqap inuunerani qitiusutut isigissallugit - kisiannili inuunerup ilungersunartortaasa ilaattut.

Meeqqat

Meeqqat inuusuttullu naapittakkakka sumiginnagaaneri ajortumeerneqarnerillu misigisimasamik kingunerisaannik kinaassutsimikkut, misigissutsimikkut pissusilersuutimikkullu sunnigaapput. Taak-kunanga amerlasuut **sakkortuumik ersiuteqarput** amigaatigaat imminut naleqartutut isigineq, im-minut ataqqinninneq allanullu ataqqinninneq kiisalu sakkortuumik ajornartorsiutigalugit ulluinnarni pisartut nalinginnaasut akuuffiginissaat, soorlu atuarfimmi. Imminik aserorsartutut sakkortuumik pissusilersorput - ilaatigut allaat inuunerminnik ulorianartorsiortitsisumik. Qimillutik imaluunnit im-minnut kilertiterlutik **imminoriarsinnaasarput.** Taama toqqartiginngitsumik imminnut aserorsarsin-naapput **imigassamik hash-imilluunnit atuipilunnikkut**, kiisalu tukernersorfigisarlugit pisussaaffin-nik nalinginnaasunik akisussaaffimmillu tigusinissaq. Qunugaat, ersigaat pikkorliornissartik, amerla-suutigullu sungiusarneqarsimasannigillat inersimasunit imminnik soqutiginnittunit, qimmassaasunit imaluunnit piumaffiginnittunit.

Meeqqat taakku ilaat sulili qulinit ukioqaleratik pujortalerlutillu imigassartortalersimasarput - allaat ilaat mikisuunerminniilli. Ilarpassui mikinerminniilli “isumagineqanngilluinnarsimasarput”, meeqqa-nik anginerusunik illersortissarsiorlutillu tupallersaasorsiorarsimallutik, aammalumi killilimmik nas-saarisarsimallugit, kisianni peroriartornerminni inersimasunik ataavartumik tuffissaqarsimanatik. Arl-allit alianartumik ilaquuttaminnik qanigisaminnik annaasaqarsimapput, ajunaarnikkut, imminornikkut imaluunnit toqutaanikkut - ilaasa isiginnaartarsimavaat tusarnaarlugilluunnit qanigisatig, soorlu an-gajoqqaatik imminnut toqunissamik qunusaartut, kamaattut imaluunnit allaat imminnut toquttut.

Meeqqat amerlasuut 1-2-nik ukioqarlutik **salliulluni isumaginnittumit avissaartitaaneq misigisim-avaat**, t.i. nammineersinnaanermut ineriartornermikkut sakkortuumik ajoqusersorneqarlutik. Amerla-suut **sumiginnagaanernik assigiinngitsunik eqqorneqarsimapput - kinguaassiuutitigut atorner-lunneqarneq ajortumillu pineqarnerit.** Taamaakkaluartoq meeqqat amerlasuut **tunngaviusumik tati-ginninnermik** ineritaqarsimapput, akuttukannersumillu takussaapput meeqqat attaveqarniarnikkut ajornartorsiuteqarluinnartut. **Danmark-imi Kalaallilu Nunaanni tarnilerineri assigiinngissut, katsorsaasarninni paasiartuaagara** tassaavoq, **Kalaallit Nunaanni inuusuttut qallunaanut naleqqiul-lugit kingusinnerusukkut sumiginnagaasimasarmata.** Kinaassusaat amerlasuut **tunngaviusu-mik tatiginninneq aallaavigalugu** ineriartorsimasarpoq, tamannalu isumaqarpoq, meeqqat tunngavi-usumik tarnimikkut nakuussuseqarmata, tamatumalu kinguneraa, tarnikkut katsorsaannerup ajornan-ginnerusumik aallartittarnera.

Kinaassuseq nukittoq toqqammaviligaareersimasarpoq, kisianniuna soorlu kinaassutsip annertusar-nissaanut inersarnissaanullu isumassuineq allanngorartuunnginnerlu naammattut pigineqarsimann-gitsut, taamaalillunilu qamuuna nukittussuseq - nammineersinnaanerup “sikkersimasup” pigisarta-gaa - amigaataalluni.

Danmark-imi maanilu meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sullissininni assigi-inngissut alla tassaavoq, kinguaassiuutitigut atornerluinerit ilisimaneqareersut akornani amerlaner-paat atertaqarmata aammalu **ajortumeerisoq nassuersimasarluni**. *Tamatumuuna katsorsaanerup ingerla-nissaa meeqqamut ajornannginnerulersarpoq. Ajortumeerinerit pitillugit anniaataasarput - aammalu meeqqa-nut tamanut paatsiveerussaallutillu ajoqusiisarlutik.* Kisianni katsorsaanerup ingerlanerani ilasaatigissan-ngilaat iluminni sorsuutiginninneq suna takorluugaanersoq sunalu ilumoortuunersoq pillugit, taman-nalu Danmark-imi meeqqani sullitanni naapikulasarpara, ajortumeerisoq ilungersorluni misiartarmat meeqqamut ajortumeerisimalluni.

Tarnikkut katsorsaaneq

Tassuugu paasivara, pitsaassutsikkut **“sunaanersumik” aallaassuteqartoq** qallunaaqqanik sullissinin-nit sungiusimasannit, naak **ajornartorsiutit taakkuugaluartut** - ilaqutariinni imigassamik ajornartorsi-utit, kinguaassiuutitigut atornerluinerit, allatigullu sakkortuumik sumiginnaanerit. Kalaaliaqqat oqa-luttuaat imaqakkajupput **sakkortuumik sumigiinnagaanermik sakkortuunillu pisunik, amerlasuu-tigut toqumik kingunilinnik**. Meeqqat pisimasut tamakku ilungersunaqisut inuunerup naalliunnart-uisa ilaattut akuersaartarpaat - aammali soorunami inuttut / meeqqatut nunani allaneersutulli pisut tu-pannartut kingunerisaannik tarnimikkut anniaateqarlutik.

Misigissutsikkut sunniutit Danmark-imi ilisimasattut ipput: meeqqat inooqatigiinnikkut paatsiveer-usimaartut, ingerlalluannigitsut, aserorteriniartut aamma / imaluunnit imminnut aserorsarniartut. Ka-laaliaqqat ulluinnarni qisuariaataat sakkortupput, ilaatigut imminornissamik eqqarsaatit / kissaatit aamma misiliinerit. Tarnikkulli katsorsaanerme allaapput.

Ataatsimut isigalugu oqartoqarsinnaavoq, meeqqat pissulersuuteqartut *kinaassutsip killerpiaatigut in-narlerneqarsimanermut* (borderline forstyrrelser) assigusunik, taamaattumillu uanga ilimagisimagaluar-para taakkunani naapissallugit pinaaserneq, nangartaaneq avissimasutullu misigisimaneq. Taamaattoq ilimagisimanngisannik meeqqat tamatigoruinnangajak ajornartorsiutimik eqqartornissaat soqutigisarpaat - **oqaatsikkalu upperisarpaat**, soorlu nipangersimasussaatitaanera pillugu nassuiaak-kaagakkit, akuttunngitsumillu toqqartumik ersersittarpaat tamanna paasigamikku qanoq oqiliallatsig-alutik.

Sukkasuumik uannut ersarissivoq, meeqqat tatiginnippalaartuunerisa tarnikkut katsorsaanerup inger-lanera ajornannginnerulersikkaat. **Amerlanngillat imminut illersuutit** imaluunnit “assiaquttat”, kats-orsaasutut ajornartorsiutip sorlarpiaanut apuunnissamut aqqusaaqqaagassat. Amerlasuutigut akun-nerup aallartinneranit piffissamininnguaq qaangiukkaangat meeqqat sulillutik aallartereersimasarput. Kalaaliaqqat amerlasuut oqaluttuuniartuunngillat, taamaattumik uangaagajuppoq aallaqqaammut oqalunnerusoq. Ikiortinngua inuusaq Elisabeth atorusuttarpara, paasitinniarlugit kisimiinngitsut meeqqat allat qanoq oqaluttuussimaneraannga oqaluttuunnerisigut. Meeqqat tusarnaarluaqqissaartar-put, “iluminnut” maluginiarlutik toqqartumillu isertuanatillu akisarlutik apeqquteqaraangama imaat-tunik: “Amma illit taamatut eqqarsarnikuuit?” - imaluunnit “Amma illit tamanna nammineq inuu-ninnit nalunngiliuk?”.

Pinnguarnermi meeqqat sulinerminni qulequtassatik nassaaripallattarpaat. Pinnguarnermi inuusat sammisarpaat assersuutinnngortittarlugulu nipiliornersuartaqanngitsumik imaluunnit sakkortuumik misigissutsinik anitsinertaqanngitsumik. Kisianni meeraq ammariartuinnartarpoq, oqiliallattarluni kingusinnerusukkullu sumiginnaanermik ajortumeerneqarnermillu pisimasut oqaluttuarilersinnaa-sarlugit.

Amerlasuutigut **malugisinnaasarpaat nuannaangillutik**, amerlavallaanik misigissutsinik sakkortuu-nik timiminniititaqarsimallutik imaluunnit eqqarsaatinik avaannunaqisunik niaqormioqarsimallutik.

Misigisimasarpullu nuannaartuusinnaatitaasariaqarlutik! Suliap ingerlanerani ilaanni **“assili-atoqqanit” akornusersorneqartarput** - imminut aserorsarusunneq utersaartarpoq aqoqqilerlugillu, soorlu aamma tamanna Danmark-imi sulininnit ilisimagia.

Nalinginnaasumik tarnikkut katsorsartinnissap **pinaaserfigineqartarnera annikeqaaq**. Meeqqap issi-avimmut ingilluartitaarlunilu soorluuna illersuutini arriitsumik eqqissisimasumillu illuartillugulu am-martaraa, akornutitaqanngitsumillu misigissutsit anguneqarsinnaapput. Amerlasuutigut meeqqat sungiusimasanngilaat misigissutsiminnik oqaasertalersuinissaq, taamaakkaluartoq taamaaliortarput, assersuusiornerunikkut. Malugisarpaat **annilaanganeq, kanngusunneq kiserliornerlu** pillugit misi-gissutsit sakkortuut, illua tungaanili **kamannermik** misigissutsit angujuminaannerusarput tamannalu amerlasuutigut imminnut saatsittarpaat.

Meeqqat ilaasa anniaatigisimavaat **eqqarsaatikkut misigissutsikkullu kiserliorneq**, tamannarpiarlu qallunaaqqanit nalunnigilara: isumaqarsimapput, namminneq silarsuarmi kisimiilluinnarlutik taa-matut eqqarsarsimasut / misigisimasimasut / misigisaqarsimasut, tamatigullu oqiliallaataasarpoq tus-arlugu, meeqqat allat assigusunik ilumioqarnerminnik oqaluttuarsimaneragaasut. Meeqqat allat ajort-umeerinerit pinerisa ingerlanerini **“ileqartarsimapput”**. Tassaasinnaapput meeqqat allat imaluunnit inersimasut, sapiissuseqarsimanngitsut / nukissaqarsimanngitsut akuliunnissamut, kisiannili meeqqa-mik ajortumeerneqarsimatillugu tuppallersaasarsimasut. *Naak tamanna meeqqamut atornerlunneqarsima-sumut ikiuunnertut annikitsutut oqaatigineqarsinnaagaluartoq, taamaattoq tamanna meeqqap pisumik paasine-ranut uppernarsaataapput, tamatumalu meeraq taanna ikiortarpaa inuunermini oqimaatigigiissaarisinnaa-nermik attassiinnarnermik, imminut naleqartutut isiginninneranik, piviusumik ikiortissaqalernissap tungaanut.* Meeqqat ajortumeersisup ajortuliortuuneranik ilisimanninnermik attassiinnarsinnaasima-sut, annikinnerusumik kanngusunnermik piseeqataa-nermillu misigisimanermik naalliuuteqartarput, toqqaannarnerusumillu ajortumeerinerit sanarfinnaasarlugit, misigissutsikkut paasinnitaatsikkullu.

Meeqqat kiserliortut qallunaaqqani takunnittarnittulli **pisuunermik kanngusunnermillu misiginer-nik** naalliuuteqarput. Ajortumeerineri ajortumeersup kanngusunni pisuussuteqarninilu mee-qamut **tutsittarpaa**, taamaalillunilu nammineq katallugit, meearlu misigissutsinik taama ittunik ilu-mini maluginnittoq soorunami isumaqalissaaq nammineq misigissuseralugu. Meeqqap naluaa, misi-gissussaasinnaasut allanit imminut - piaarluneertumik piaarluneernerunngitsumilluunnit - inissin-neqartut.

Oqaloqatigiinnermi meeqqap ingerlaannaq paasisinnaasarpaa, inersimasooq tassaasooq ajortuliorsima-soq taamaattumillu taannaalluni iliuuseqarsimanini pillugu pisuusutut misigisimasusaaq kanngusut-tussarlu. Pisuusutut misigisimaneq kangusunnerlu siullermik katagaasarput, immaqalu utersaarsin-naallutik. Tassani apeqqutaasarpoq, meeqqap imminik isiginninnera qanoq ineriartorsimanersooq, ta-matumunngalu soorunami annertuumik apeqqutaqqittarpoq, meeraq peroriartornermi qanoq pin-eqarsimanersooq.

Meeqqat / inuusuttut amerlanertigut eqqaamasarpaat **ilumikkiussinartumik pisimasut**, kisiannili ul-luinnarni ilisimasutsiminnit qimagusimaniartittarlugit. **Ajattuiniariaaserli sakkortoorsuunngilaq**, qaqutiguinnarlu ajattuinerup illersuutitut atornerqarnera nalaattarpara.

Amerlasuutigut **inoogateqarnikkut paatsiveerusimaaruteqartarput**, soorluttaaq **avissimasuussineq** nalinginnaasumik illersuutitut atorniarneqartartoq. Amerlanertigulli ajornarneq ajorpoq meeraq avis-simaarfigisaanik takunnitsinnissaa eqqaamannitsinnissaaluunnit, soorlu anaana ataatalu peqanngitsil-lugit kiserliorneq, anaana ataatalu asanninneranik piniarluni iluarsaqqissaarniarneq ilumoortuuni-arnerlu, aamma nassuerutiginninneq ilumut ajortuusoq angajoqqaat qimatsinerat, aalakoornarat / im-minnik kinguaassiuutitigut atornerluinerat il.il..

Meeqqat soqutigaaq oqaluttuutit anissallugu, **upperaat iluaqutaasooq**, aamma toqqartumik malugi-sarpaat misigissutsikkut oqiliallanneq ilaatigullu aamma timikkut. Eqqaalikkatik upperaat, nalunn-

gilaat ilumikkiussatut pisimasoq ilumut pisimasuusoq, aamma misigissutsit ilungersunartut sakkortu-
umik atorsimallugit, allanullu oqaluttuarinissaat amigaatigisimallugu **Tarnikkut illersuut imatut siu-
nertaqarpasippoq kinaassuseq ulluinnarni eqqaamasanit illersussallugu, kisianni ilisimaninner-
mit piivinnagit.**

Amerlasuutigut **ajornanngitsuusarpoq ilumiunut ilisimalersimanngikkaluannut pulanissaq.** Amerla-
suut oqaluttuarisarpaat, qanoq avataanit tatigineqarneq, pisimasut sakkortuut imaluunnit ikiaroornar-
tunik sunnertissimaneq ilumiunik ilisimanngikkaluannik saqqummersitsisinnaasartut, **“takusuusi-
nertut” aamma/imaluunnit “tusaasuusinertut”** - amerlasuutigut ersinartunik. Uanga tarnikkut kats-
orsaaninni tamanna nalaakkaagakku tarnikkut ajoquteqarnertut misigineq ajorpara, kisianni **ilukktut
ilisimasanit “ikaarsaarnertut”,** soorlu inuk eqqumatilluni sinnattortutut ittoq. Meeqqat pisut tam-
akku “eqqumiitsut” ersigingajuttarpaat, niaqulaalersoralutik annilaangasinnaallutik imaluunnit oqal-
uuserinissaat ernumagisarlugu, qangarnitsatut “angakkulersaarutaannarsuummata”. Ataasiakkaat ta-
manna **tuppallersaatigisarpaat,** soorlu niviarsiaaraq, meeqqat angerlarsimaffiannit akuttunngitsumik
qimaasariaqartartutut misigisimasoq aanagigaluanu qaqqaq aalajangersimasup qaavani naapikkiartor-
lugu. Aanaa qanga meeqqamut isumaginnittuusimavoq, toqusimallunili

Ingammik aallaqqaammut misigisarpa, akunnerup naanerani sullitara oqaloqatigiinnermik kipisitsi-
nissamik piareersimanngitsoq - **“suli peqaraluarpunga”,** oqartarput. Aallaqqaammut paatsiveerusi-
maarpunga, ilinniarsimavarami akunneq piffissamut naatissallugu, kisianni misigisimanikuunngi-
langa “atornerluiniartoqartoq”, alapernaappungalu paasissallugu sunaanersoq, taamaattumillu oqalu-
userisaat naatiinnarlugit. Pisarteq unaagajuppoq, meeqqat 5-15 minutsit ingerlanerini oqaaseriniakka-
minnik anitsisimasarnerat, oqiliallaqalutik, oqaloqatigiinnermullu qujalluariarlutik nuannaarlutik ini-
mit anisarlutik. Aallaqqaammut eqqumiilliulaarpunga, kisianni erninnaq sungiuppara oqaloqatigiin-
nissamut sivisunerusumik piffissaliisarlunga, erseqqeqimmat pineqartoq piareersimangitsoq uanga
piumallernikkut sammisat ilungersunartut matusutut innissaat. Soorlulusooq **ilumut mianernartu-
mut ikiligaasimasumullu ammaassinerup pisariaqartikkaa, suut tamarmik aninnissaat.**

Tarnikkut katsorsaariaaseq nutaaq.

**Tamanna aallaavigalugu isumassarsivunga allatut tarnikkut katsorsaaniarlunga, tassa pikkorissar-
nertut ilusilimmik, niviarsiaqqanillu kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunik nassarluta illu-
aqqamukarluta.** “Uagut” tassaavugut Joa, nutserisora, uangalu. Eqqarsaatigaara, meeqqat sivisuumik
misigissutsinik ajornartorsiutinillu tigumminniinnarsinnaanerat atorluarsinnaassagipput, ataatsik-
kullu sulineq toqqissisimanartunik sinaakkuserlugu, uulluinnarni pisartunik aporaattarnerit qimallu-
git. Inersimasut uagut sinaakkusersuivugut sinaakkutitullu pilersaaruserluta taavalu niviarsiaqqat
peqatigalugit aallaarsimaarnissamut pisariaqartut allat pilersaaruserlutigit. Neriutikka eqquutsin-
neqarput, niviarsiaqqat qasusueqaat, ullormut tiguartisimallutik 2 x 2 tiimit sulisarp. Katsorsaaneq
ingerlanneqartarpoq eqimattakkuutaani aamma pisuttuaatigaluni, nerisassiuutigaluni illuaqqamillu
eqqiaajutigaluni, oqaloqatigiinnerlu eqaannerusumik ingerlavoq. Nassarpugut pinngussanik, titar-
taassutini atuakkanillu.

**Meeqqanik sullissinerup ingerlanerata pikkunartuunera attackusullugu “pikkorissarnerpalaartu-
mik” avatangiisiliorpugut. Eqimattakkuutaarineq iluarinarnerrujussuuvoq, kisianni ajoraluartumik
piviusunngortinnissaa pisariukululluni.** Neriuppungali, periutsip taassuma ineriartortinnissaa iluat-
sikkumaartoq, misilittakkammi pitsaasuupput. Eqimattakkuutaat nalinginnaanerusutut pilersinneqar-
sinnaapput, aammami taamaalorsimavunga, kisianni iluatsinnginnerusumik. Inissatigut atugassari-
titaasut naleqqutinngillat, tassami inissakippallaarpoq, taamaalillunilu eqimattani ima ikitsigisarlutik,
peqanngittoqariataarnissaanut malussarippallaassallutik.

Ataatsimut isigalugu oqaatigisariaqarpara, naak inuusuttut amerlasuut ajoqutaat inuusuttunut tarnik-

kut killissarpiaatigut akornusersorneqartunut assingugaluartut, taamaattoq ilagalugit kinaassutsi-mikkut akornuteqarpallaartutut ippasinngillat. Kisianni suleriaaseq suugaluartorluunnit atoraluar-lugu nalaattarpakka **“annikinnerusumik immineqarneq” - immineqarneq “aqinnerusq” imaluun-nit “ammalornerusq”**, Danmark-imi suliannit sungiusimasannut naleqqiullugu. Tamanna assut soqutigintartippa, tigussaasumik sulininni aammalu suliannut tunngasunik eqqarsaatinni eqqarsaa-sersuutinnilu.

Meeqqani inuusuttunilu kalaallini amerlasuuni **imminiussuseq agguluttut imaluunnit teqqala-sutut** isikkoqarsinnaavoq, ingammik sammisat tigussaavinngissut uninngaviginiarsarigaangakkit, so-orlu siunissamut pilersaarutit - kissaatit imaluunnit pisussatut takorluukkat. Kisianni akerlianik sin-nattut imaluunnit misigissutsit qaqikkaangakkit, taava itisuumik attaveqatigiinneq oqaloqatigiinner-milu siumukarluarneq attatiinnassallugit ajornartorsiutaasanngilaq. Taamaammat maluginiartarpa **“kinaassuserpjamut” pitsaanerusumik attaveqarneq**, meeqqanik / inuusuttunik borderline-iusunik narcissist-iusunilluunnit sullissisarninnit.

Imminiussuseq assersuusiornikkut ataneruvoq, paasinnittaaseqarnikkut tunngaveqarnermit, tamat-umalu pilersippaa namminiussuseq **silittoq itisoorlu**. Pineqarpoq imminiussuseq **eqaatsoq ingerlar-sullaqqissorlu**, misigissutsinulli attaveqarluarnermigut **allanngujanerullunilu mianernarnerulersin-naasoq**. Soorluuna imminiussuseq “sassartaarusussuseqartorsuunngitsq”, kisiannili eqqissisimasu-mik tullinnguunnissaminik utaqquisuunerusoq.

Tamatigungajak attaveqatigiisinneqarluartarput imminiussuseq-timi-misigissutsillu. Naliginnaasumik meeqqat ajornartorsiutigerpiartanngilaat nassuiassallugu, misigissuseq timimi sumiinnersoq, “sor-usunnersoq” imaluunnit qanoq”oqariartuuteqarnersoq”, aammalu ilaannikkut maluginiartarpa so-orluuna oqaatsit europamiut oqaasiinut naleqqiullugit tarnimut allaanerusumik atasuusut. Ima isik-koqartarpoq soorlu oqaatsit namminerisamik timi misigissutsillu suleqatigalugit atuuttut. Soorlulus-ooq timi atorlugu ersersitat AAMMA misigissutsit namminerisamik puttallalersartut oqaatsit ator-neqaleraangata. Oqalunnerup misigissutsit aallartittarpai ammaattarlugillu tarnimi misigissutsit iti-nerusumiitut angunissaat. Amerlasuutigut maluginiartarpa, soorluuna *imminut kalaallisut oqaluuseri-leraanni, taava aamma namminerisamik misigissutsit ilaasartut.*

Nutserisoqarluni sulineq

Meeqqanik tarnikkut katsorsaanerma amerlanersai nutserisoqarlunga ingerlattarpakka. Suleqatit amerlasuut piffissap ingerlanernai aperisarnikuupput, tamanna ajornannginnersoq - katsorsaaneq pikkunaallisillugu assigisaallu, taamaammallu oqaluttuariniarpakka nutserisoqarluni meeqqanik tar-nikkut katsorsaanermik misilittakkakka, kiisalu tamanna pillugu eqqarsaasersuutima ilaat.

Aallaavigaara piviusoq: akuerisariaqarpara aallaavigalugu piviusoq una, uanga nammineeurlunga meeqqat katsorsarniakkakka oqaatsitigut attaveqarfigisinnaannginnakkit. Nutserisoqarluni sulineq immikkut piuma-saqaatitaqarpoq: uanga suliama ingerlannissaanut inuup allap pinngitsoorsinnaangilluinnarnera, pi-sariaqartorlu nutserinera ajunnginnersoq uppersisinnanngikkaluarluguluunnit tamakkiilluinnart-umik tatiginninnissara.

Naliginnaasumik tarnikkut katsorsaanermi katsorsaasoq sullitarlu inimi kisimiittarput.

Sumummi inuk alla, nutserisussaq, inississavara?

Nutserisoq uanga isigaara **sulininni atortorissaarutittut**, soorlu uanga imminut aammalu kinaassut-sima ilinniagaqarsimasortaa taamatut isigigikka. Tassa imaappoq uanga **akisussaassuseqarfigigakku**, nutserisup katsorsaanermi qanormi ingerlasinnaanera. Nutserisoq isumaqatigiissuteqarfigisarpa sunik **ilimasuffiginerlugu/piumasaqarfiginerlugu**. Kalaallit Nunaannut pitinnanga nutserisoqar-lunga sulinikuunngilanga, kisianni paasiartuaarpara, nutserisumut pingaartoq - soorunami *oqaatsi-*

*tigut piginnaasaasa saniasigut - unaasoq, nutserisoq inimi inoqatiminut pissusilersuutigisartakkamigut najuuttariaqartoq kisiannili kinaassutsini tunuarsimaartissinnaasariaqarllugu. Ajornaatsuunngilaq meeqqanik tarnikkut katsorsaaninni nutserisuuffigissallunga. Pisariaqartippara **nutserisup ersarillunillu inimi ersinngitsuunissaa**. Meeqqat soorunami nutserisoq uannut imminnulluunnit atortorissaarutitut isigisanngilaat, isigisarpaat inuttut taassumatut, amerlasuutigullu allaat nutserisoq ilisarimasarpaat. Uanga meeqqat pisinnaasanik piginngisaannik piunaffigissinnaangilakka, tassalu uagut inersimasut taakku aallaaviat tunngavigisariaqarparput. Uanga meeraq attaveqarfittut pulaffiginiarlugu oqaasii misigissusaalu pisariaqartippakka, taamaattumik nutserisup misigissutsit tamaasa “tigussanngilai”. Tassa pisariaqartippara nutserisoq, *meeqqap annitaanik inuttut qanilaarnermigut tigunnissinnaasoq*, taamatullu toqqissisimaneq inimi katsorsaavimmiinniartussaq takutillugu nammineq *attaveqatigiinnermi “ilaanngikkaluarluni”*. **Nutserisup imminiussusaa friissaaq**, tamannalu kinaassutsimut sukkulluunnit ajornakusoortuuvoq. Meeqqat misigisarpaat tarnilerisumiillutik “Joa-mi Conne-milu”. Joa “aqqutigaa”, attaveqarnertik tassunga tunniuttarpaat, taavalu attaveqarneq immigut uannut ingerlaartittarpaa, oqaasii nutsiitigalugit. Joap oqaasii tusaasarpakka, nakkutigitiigalugit meeraq misigissusillu inimiilersut.*

Tassa meeqqat imatut paasilluarsinnaavaat Joa tassaasoq imminnik ilormiorinnittoq, taannaasoq imminnik paasinnittoq tusarnaarsinnaasorlu. Aammami ilaanni pisarpoq, soorlu katsorsaanermit atatillugu titartaanermi, meeqqat Joa pinnguaarnerminni ilaatikkaat. Nutserilluni sulinermi manna immikkut allaassuteqarpoq, aamma uagut aaqqiivigisariaqarsimasarput. Aaqqiissutiga unaavoq, pisuni tamakkunani Joap pissusilersuutissaanik nalunanngitsunnguanik najoqqutassiortarlugu: Meeraq tarrarsuutaaffigissinnaavaa imaluunnit meeqqap pinnguaatiminut imaluunnit pinnguaarnerminut atatillugu naalakkiutaanik malinnissalluni, kisianni pinnguaarneq nammineq akuleruffigissanngilaa. Ajunngitsumik ingerlarpasippoq meerarlu iluarusuppoq. Oqartoqarsinnaavoq nutserisoq, pisuni taakkunani katsorsaanermit ilinniaatigaluni malinnaasutut inissisimasoq, aammalu uannut (meeqqamullu) iluarluinnarpoq, nutserisoqarluni tarnikkut katsorsaanermit suliaqarnermit soqutiginnillunilu malussarissuseqarfiliimmik. Meeqqanik tarnikkut katsorsaanermit suliaqarnermit nutserisup uangalu akunnitsinni suleqatigiinneq allatigut nutserisumik pisariaqartitsisarninnit itinerulersarpoq. Immitsinnut nuannareqatigiinneq ineriartortarpoq qanittumillu attaveqatigiinneq pilersarluni, tamannalu aamma meeqqat toqqissisimantutut misigisarpaat.

Sulili nutserisoq sulininni atortorissaarutigaa, aammalu soorlu tamatigut sulinermi atortorissaarutini qinaasinerni, tassani pisariaqarpoq qulaajassallugu, atortorissaarutit sunik sapinngisaqarnerat pisariaqarnerisooq, atortorissaarutit suliamut tassungarpiat tulluartaunissaanut. Aamma soorlu pisuni allani taamaattoq matumani pisariaqarpoq **atortorissaarutit paarilluarnissaa** - aserfallatsaalinissaa. **Nutserisoq immikkoortiterutitut** ippoq, meeqqat uangalu oqaatsivut immikkoortitissavai ingerlateqqinnginnerini. Pinngitsoorneqarsinnaangilaq immikkoortiterutikkoortut ilaasa unittoortarnissaat, immikkoortiterullu naggataagut milittuussaaq, ilaanni eqqiarneqartanngikkuni. Tamanna aamma tarnikkut katsorsaanermit suliaqarnermit nutserisumut atuuppoq. Nutserisoq periarfissaqanngilaq katsorsaanerup ingerlanerani qisuariaateqarnissaminut, taamaammat pingaaruteqarluinnarpoq piffissaqarfigissallugu oqaluuserinissaanut, suut nutserisumut immikkut eqquisimanersut, misigissutsitigut, eqqarsaatitigut allatigullu. Nutserisup kissatigippagu periarfissaqartariaqarpoq, nammineq ilukkut atortinnerit pillugit oqaasertalersuinissaq, nammineq inuttut eqqugaqqunagu imaluunnit ilumikkiutini tunillatseqqunagu, tusaasani oqaatigisanilu pillugit.

Nutserisup oqaloqatiginissaanut peqqut alla tassaavoq, aatsaat tassani **nutserisup nammineq imminiussusaa inissaqartinneqalissammat**. Nutserinerup nalaani nutserisup imminiussusaa tunuarsimaartarpoq, nammineq inuttut innera saqqumiilaannginnerusoq meeqqamut ersippoq. Kisianni **nutserisoq periarfissinneqanngikkuni nammineq imminiussutsini tungavigalugu oqaasertalersuinisamat, ulorianarpoq illuartitaasutut misigilernissaa, immaqqa inuttut nikagineqartutut, tassami imminiussuseq saqqumilaarnissaminut pisariaqartitsivoq**. Peqarsinnaavoq isumanik, eqqarsaatinik

misigissutsinillu anillatsikkusutaminik, taakkulu iperagaasariaqarput, nukinnik ilanngartuisooqquna-
git. Ilanngullugu aamma uanga katsorsaasutut pissarsiffigisarpa nutserisup oqaloqatiginera, tas-
sami eqqarsaatai, isumai misigissusaalu aamma ersersitsisarmata katsorsaanermut tunngasunik. Taa-
matut nutserisup inuttut anitai ilapittuutaasinnaapput, katsorsaanermi pisimasunik assigiinngissitaar-
nerusumik paasinninnissannut.

Kalaallit Nunaanni inuusuttut **ilaquttanut najugarisamullu sakkortoqisunik misigissuseqarput** -
iluarinartumik iluarinarpallaangissinnaasumillu. Pissuliussatut Kalaallit Nunaani ilaqutariinnut atta-
veqaateqarneq annertuvoq, sulilu meeqqat/inuusuttut taakkulu ilaqutaasa najugaqarfiullu akornanni
sakkortuumik qileruteqarpoq. Taamatut sakkortuumik qileruteqarneq amerlasuutigut **meeqqanik**
inissiisarfinniittunik sakkortuumik angerlarsertitsisarpoq. Taamatut ilaquttanut najugaqarfimmullu
sakkortuumik qileruteqarneq inuusuttunut, nukittuumik ingerlalluartaanillu ilaqutalinnut nukittoquta-
avoq, tamannali “uanga” meeraatinnut/inuusuttuutinnut amerlasuunut atuutinngilaq. Taamaakkalu-
artoq suli **misigisimapput ilaquttaminnut najugaqarfimminnullu sakkortuumik qileruteqarlutik**,
“nalinginnaasumillu” angerlarsernerat sakkortusarneqartarpoq pismanngisaannakkaminnut kipisan-
nermit: pissusissamisoortumik isumassorneqarneq imminullu inissaqartinneq. Meeqqat/inuusuttut
misigisartik angerlarsernertut taasarpaat, taamatummi misinnarpoq, angerlarsernerlu kikkut tamar-
mik sunaasoq nalunngilaat.

Soorluuna kinaassutsip kulturimut tunngasortaa siaarsimanngitsoq, qallunaani inuusuttuni aam-
malumi meeqqani inuusuttunilu Kalaallit Nunaanni nalaattakkanni. Amerlasuutigut aqunneqar-
put tassanngaannartumik misigissutsinik, pissusilersoriataartarnernik aammalu nammineerlutik
attatiinnarsinnaangilaat inuunerminni pingaartitat piviusut tunngavigalugit ineriartornissaq. Nali-
ginnaasumik inooriaatsit tuffigisinnaangilaat oqimaatigiissunngortissinnaanagillu pissutsinut
tulluussarnissaq namminerlu ineriartornissaminnut pisinnaatitaaffitik. Inersimasunngornissaq
ajornartorsiutigivaat, matumanilu pineqarpoq inuunermik aqutamat, meeqqat atugarisartagaannit, in-
uunermi inuunermut anguniagassanik anginerusunit inuunermilu pingaartitanit aqunneqartumik in-
uunermut.

Ulloq unnuarlu meeqqanik inuusuttunillu inissiisarfiit

Meeqqanut tarnikkut inooqatigiinnikkullu ajornartorsiutilinnut pigivavut:

Nakkutilliivik katsorsaavillu Meeqqat Illuat, Nuuk

Røde Kors Børnehjem, ilanngullugu **ilaqutariinnut immikkoortoq**, Nuuk

Børnehjemmet Ulinermiut, Nuuk

Børnehjemmet Gertrud Rask Minde, Sisimiut

Børnehjemmet Sarliaq, ilanngullugu **ilaqutariinnut immikkoortoq**, Ilulissat

Uummanaq Børnehjem

Prinsesse Margrethes Børnehjem, Tasiilaq

Inuusuttut Inaat, ilanngullugu **ilaqutariinnut immikkoortoq**, Qaqortoq

Inuusuttunut inissiisarfiit:

Katsorsaavik Aja, ilanngullugu **nukappiaqqanut suliniut Matu**, Nuuk

Qasapermiut, Sisimiut

Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu atatsimeersuarnermit allattukkat.

Ullup aappaanit eqikkakkat.

Bjarne Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Ulloq apeqqutiniq oqimaatsunik artornartunillu ulikkaarsimavoq. Tamatta qasuvugut, kisianni ullumi paasisaarluaqaagut:

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunit ersiutit assigiinngitsut eqqarsaatigalugit eqqortunik inerniliussassaqaanngilaq krydsilersorsinaasatsinnik taamaalillutalu paasillugu, meeraq atornerlunneqarsimanersoq imaluunniit naamik. Meeqqat assigiinngitsuupput ersiutillu assigiinngitsut pigisaralugit. Kisianni ataatsimut maluginiarneqartassapput sumiginnagaanermut ersiutit: nuannaar-pasinnginneq pissutsinillu allannguinerit.

Pingaartuuvoq eqqaamassallugu meeqqanut ajoqutaanngimmat inuunerat misigisaallu pillugit oqal-oqatiginnittarneq.

Pingaernerunngilaq atornerluisoq meeqqamut ilaqutaappat ilaqutaanngippalluunit. Pingaernerpaaq unaavoq, inersimasoq meeqqamut isumassuisuugaluarnersoq.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq tamatigungajak pisarpoq meeqqap nalunngeriigaanit. Meeqqanut paaqqinnittarfinniittartunut orniguttarfinniittartunullu taakkunani sulisut meeqqap peroriartornerani isumassuisuupput pingaarutillit, taamaammallu aamma eqqumaffigisariaqarpoq meeqqanik kingua-assiuutitigut atornerluineq aamma suliffinni tamakkunani pisinnaasarmat. Ajoraluartumik Danmark-imi alianartumik arlalitsigut tamanna assersuutissaqartereerparput.

Atornerluisoq inuugajuppoq ajortup – atornerluinerup – saniatigut meeqqamut nunannersunik misi-gisaqartitsisartoq. Tamanna meeqqamut sulisut artukkiinerusarpoq.

Kalaallit Nunaanni atornerluisut amerlasuut atornerluineq nassuerutigisarpaat, tamannalu meeqqamut pingaaruteqarpoq. Ilisimatusarnerup takutippaa, atornerluisup akisussaaffik tigugaangagu utoqqatserlunilu, meeraq ajornannginneerarsuarmik inuunermini ingerlaqqissinaasartoq. Atornerlu-isut amerlasuut meeraanermi namminneq sumiginnagaallutillu kinguaassiuutitigut atornerlunne-qartarsimapput, taamaammallu eqqugaasuuneq / atornerluisuunerlu imminnut attuumassuteqarsin-naasarput. Tamatuma pissusissamisuulersippaa eqqugaasup / atornerluisup katsorsarneqarnerisa ataqatigiissaakkamik sulissutiginnissaa.

Pingaarpooq eqqaamassallugu, meeqqat amerlaqisut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut inersi-masunngornerminni atornerluisunngortanngimmata.

Politiit meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut pillugit immikkut suliasaarpot. Politiit kikkulluunniit eqqartuussiveqarnermi eqqortumik pineqarnissaat isumagissusaavaat eqqanaassallu-gulu eqqartuussisoqartinnagu uppersaatait naammattut pigineqarnissaat. Illersuineq meeqqamiittar-poq, atornerluinermillu pasitsaassineq ilungersunartutut tigusariaqarpoq, kisianni kikkulluunniit pin-ngitsuupput akerliata uppersarsineqarnissaa tikillugu. Illersuisutut inatsisileritooq Thomas Rørdam oqarnikuvoq: Ataasiinnaq meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluinermit ajorneruvoq, tassalu pis-uunngitsumik pisuusutut eqqartuussineq.

Pingaartuuvoq politiit piaartumik akulerutsinnissaat, aamma isumasioqatigiinnerinnartulluunit.

Najukkami politiit pisortaat politimestereqarfimmilu inatsisilerituut ammapput pisortatiguunngikkal-uamik siunnersuinisamut ilitersuussinissamullu.

Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup suliani naammassilerpaa ilimanartumillu aappaagu siunnersuutitut saqqummiutissallugu, suliani meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluinermut tunngasuni illersuisumik toqqaasoqartarnissaa, meeqqamut tapersersuisussatut meeqqallu soqutigisaanik isumaginnittussatut. Aamma siunissami periarfissaajuassaaq atornerluisimasumit taarsiivigineqarsinnaaneq, soorluttaaq meeqqanut killisiorneqartussanut pissutsit pitsanngorsaavigineqassasut. Siunissami meeraq ataasiaannarluni killisiorneqartariaqarpoq, tamannalu inimi eqqartuussivimmi pisaqqunarani.

Suliani kinguaassiuutitigut atornerluisimanermut tunngasuni eqqartuusinerмик kinguneqartitsisoqanngippat, uppersaasatit naammaginnartinneqarsimassanngillat, kisianni imaattariaqanngilaq meeraq sallusimasoq imaluunniit suliassanngortitsineq asuliinnarsimasoq. Pasitsaassamik malersuineq pinaveersaartitseqataasinnaavoq. Aammali meeqqap atugarliornerulerneranik kinguneqarsinnaavoq. Inunnik isumaginnittoqarfinni nalaanneqartarpoq, meeqqap ataatsimut inissisimanera ajornerulersartoq ilaqtutminiiginnaruni, ilimanaateqarluartumik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimaffimini, sulialli uppersaatinik amigaateqarneq pillugu unitsiinnarneqarsimaffiani.

Kalallit Nunaanni kinguaassiuutitigut pinnerluuteqartarneq pillugu kisitsinik saqqummiisoqarpoq, pinnerluutillu taama ittut Kalaallit Nunaanni Danmark-imut naleqqiullugit amerlaneroqaat. Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsinnaaneq Danmark-imut naleqqiullugu quleriaammik annertunerusorinarpoq. Kisitsit taakku uppersarsarpaat immikkut iluuseqarnissaa aammalu ataatsimeersuarnerup matuma pisariaqarneri.

Inunnik isumaginnittoqarfik pisussaavoq meeqqanik inuusuttunillu nakkutiginissalluni. Taamaamat pissusisamisoorpoq inunnik isumaginnittoqarfik tassaappat, kinguaassiuutitigut atornerluisoqarsimatillugu meeqqamut ilaqtariinnullu suliniutinik ataqtigissaarisoq. Inunnik isumaginnittoqarfik politiini, nakorsamik, paaqqinnittarfimmi sulisunik minnerunngitsumillu angajoqqaanik suleqateqarpoq. Kinguaassiuutitigut atornerluinermi suliat tamarmik assigiingitsuupput, taamaammallu suliamit suliamut sullissineq pisariaqarpoq. Tamanna pillugu suliani ataasiakkaani iliuusissanut najoqqutasanik aalajangersimasunik suliarninnittoqarsinnaanngilaq. Kisianni erseqqisumik pisariaqartinneqarput ilitersuutit, attuumassuteqartut ataasiakkaat inissisimaffiinik pisussaaffiinillu ersersitsisut.

Pingaartuuvuq ilitersuutit taama ittut suliarineqarpata, inuit aqqi allassimassanngimmata, kisimilli allassimassallutik atorfiit taaguutaat soorlu ilinniartitsisoq, politeeq, nakorsaq il.il. Sullissinermi inuit aalajangersimasut ataasiakkaat isumalluutigineqapallaarpata ulorianarpoq misilittakkat ilisimasallu iluatinnartut katannissaat inuup taassuma suliffini qimappagu. Nuup kommuuniani suliani artornartuni taama ittuni akisussaaffik suliarnik suliarninnittunut ataasiakkaanut tunniunneqarsimavoq, taaakuummata pissutsinik qanimut ilisimaarinnittut.

Apeqqutigineqarpoq artornartunik taama ittunik suliartoqarsinnaanersoq, nammineq kinguaassiuutitigut atornerlugaasimagaanni. Illua tungaaticut attortianarsinnaavoq misigissutsikkullu nakkajarsinnaalluni, soorluttaaq illuinnaasiunnginnissaa sunnerneqarsinnaalluni. Aappaatigulli aamma immikkut ilisimannittoqarsinnaavoq iluaqutaasinnaasumik. Aamma eqqumaffigisariaqarpoq arlaaticut inunnik ikiuiniarnikkut suleqataarusuttunik ajattuinnnginnissaa, kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanerat pillugu. Tamanna immikkoortinneqarnermik qaavaticullu pillarneqarnertut misigilersitsisinnaavoq. Eqqortoq unaasariaqarpoq atorfinitsiniarnermut atatillugu pissutsinik tamakkuninnga sukumiisumik eqqartuinissaa, sulisortaassamullu erseqqissaanissaa ajornartorsiutit qanoq ittut takkussinnaasut. Oqaloqatigiinneq tunngavigalugu isummerfiusariaqarpoq inuk taanna piginnaanermigut inuttullu suliamik tassanngarpiq naammassinnissinnaasutut piukkunnaateqarnersoq.

Nakorsaq eqqarsaatigalugu atorfissaqartinneqarpoq piaartumik mianerinnittumillu meeqqanik atornerlunneqarsimasunik misissuinissaq. Napparsimavinni ataasiakkaani pisariaqartinneqarput, taamatut misissuinissami iliuusissatut ilitersuutit aalajangersimasut.

Meeqqat sumiginnagaasut amerlasuut aamma kinguaassiuutitigut atornerlugaapput. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni perorsaaniikkut katsorsaanerup sammivigineruai sakkortuumik sumiginnagaasimanerup kinguneranik ajoqusernerit. Oqaatsit toqqammavigisat tassaapput isumassuineq, aaqqissuussaasumik inuuneq, pisussanik siumut ilisimanninneq, ullup aalajangersimasumik ingerlariaaseqarnera sunngiffimilu samisassat peqqinnartut. Tassuuna Kalaallit Nunaanni pingortitaq immikkut pisuussutaavoq, piniariarnissamik, aalisariarnissamik aallaarsimaarnissamillu periarfissiisoq. Meeraq siviisunerusumik ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiissimappat pingaartorujussuavoq angerlarnissaa piareersarluassallugu kingornalu nakkutigineqanissaa eqqanaassallugu. Inuusuttup siunissaa pillugu iliuusissatut pilersaarutit pingaartuupput. Angerlartitsinissamut atatillugu piareersaatit tamakku peqqissaarlunnartumik sukumiisumillu suliarineqarsimangippata, qanorluunnit siviisutigigaluartumik ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmiititsineq asuliinnarsinnaavoq.

Najugaqarfinni ataasiakkaani annertuumik naammassisaqartoqarsinnaavoq. Sumiiffiit ilaanni sulianik ataqatigiissaarisussamik atorfinitsitsisoqarnikuuvoq. Arlariikkuutaanik oqaloqatiginninnikkut katsorsaaneq iluaqutaavoq, meeqqat inuusuttullu imminnut tapersersoqatigiillutillu assigiimmik misigisaqarsimasutut misigilersarmata paaseqatigiissinnaallutillu. Oqarasuaatikkut siunnersuineq ilitersuinerlu sullissinerup ilagai pingaartut. Pingaartuavoq najugaqarfimmi sammisassanik assigiinngitsunik periarfissiinissaq, meeqqanik ineriartortitsisunik, aammali oqaloqatigiinnissaanik periarfissiisunik.

Tarnikkut katsorsaanerup siunertaraa atornerlunneqarsimanerup kingorna ilivitsutut misigisima-leqqinnissamut aqquutissiuussinissaq. Misigissutsit isummallu allaat nammaneqarsinnaanngitsutut misinnartut nammaneqarsinnaalersutut allanillu avitseqatigiiffiusinnaasutut misigilersittariaqarput. Meeqqat pisimasumik eqqaamannillaqqissuupput, qaqutigoorporlu toqqorterinerat pisimanngitsuus-aartitsinerallu. Meeqqat tunngaviatigut upperisaraat oqalunneq iluaqutaasoq, aamma taamaaliorusupput tusarnaarusuttoqarpat. Meeqqat misigissutsitik sinnattutillu pillugit allanik avitseqateqarusuttarput, ajornartinnerusarpaalli siunissamik takorluuisinnaaneq, taamatullu arlaannik siunnerfeqanngikkunik inuunerup ingerlaqqinnissaa pilersarusioruminaallunilu takorlooruminnaassinnaavoq.

A photograph of a wooden podium with a microphone stand and two microphones. The podium is made of light-colored wood and has a curved top. The microphone stand is black and has two microphones attached. The background is a plain, light-colored wall.

... Ullup pingajussaat

Pillaaneq katsorsaanerlu

Tarnilerisoq Mimi Strange, tarnikkut katsorsaanermik supervision-imillu immikkut ilisimasalik

Kinguaassiuutitigut Ajortumeerineq

Silarsuarmioqatigiinni:

Tarnilerinermi paasinnitaatsimi meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq akorpassuaqarpoq, inuusaatsikkut pigiliussimasanut, ileqqorissaarnermut, kulturimut, inuiaqatigiinnut politikkimullu tunngasut.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq ajornartorsiutaavoq silarsuarmioqatigiinni atugaa-soq, qanorlu ajornartorsiummik paasinnittaaseqarneq minnerunngitsumillu qanoq iliuuseqartarneq imaluunnit iliuuseqartannginneq, inuiaqatigiinni pisoqarfiusumi sinaakkutaasunut atalluinnarput. Qanoq pisuujutigineq/piitsuutigineq, meeqqanik allatigut sumiginnaasarnerit annertussusaat, (soorlu meeqqanik sulisoqarneq, meeqqanik atortittartoqarneq), naliginnaasumik inuit pisinnaatitaaffiik unioqqutitsisarnerit, qanoq sakkortutigisumik sumillu upperisarsiorneq, kinguaassiuutilerinikkut naliginnaasumik isummersortaatsit, ingammik tamatumingga nipangiussisimassuseq, pinerluutiniq pillaaatsit il.il ersersinneqartarput eqqugaasunik qanoq pinnittarnertigut aammalu ajortumeerisunik qanoq pillaaasarnikkut.

Inuiaqatigiinni inissisimaneq aalajangersimasimasoq

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit - ullutsinni

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit taakkulu qanoq pineri, inuiaqatigiit aqqissugaaneranni poorsimapput allanngoriartortarlutillu inuiaqatigiit ineriartornerat ilutigalugu.

Silarsuatta kitaat tungaa qiviarutsigu, kinguaassiuutitigut atornerlueriaaseq inuiaqatigiit ineriartornerat ilutigalugu allanngorsimaqaaq:

Tarnilerisoq Libby Arcel allappoq (upernaq 99):

“..meeqqanik ilaqarniartartut taakkuinnaajunnaarnikuupput angutit pinniitsut aqqusiniinnarmiittut, meeqqalli naligninnaasumik avatangiisaannut qanillattonikuullutik. Amaroq orpippassuarniigunnaarnikuuvoq, Aappalaartumilli Nasalinnguakkunnut nuunnikuuvoq. Ukiuni kingullerni 30-ini inuiaqatigiit allannorsimanerisa meeralerisartut periarfissarissaarnerulersinnikuuaat. Isummersortaatsikkut allannguutit, soorlu angutit arnatulli meeqqap inuunerani paarineqarneranilu peqataassasut peqataasinnaasullu, angutillu angajoqqaatut akisussaaffimmik tiguisinnaalerlutik. Meeqqanik paaqqinnit-tarfiit arnaannaavallaanngitsunik sulisoqarnissaat. Angajoqqaarpasut avittarneri, angutisiannngortullu allat meeraannut qanittunngorneri. Inuusaatsikkut isiginnittaatsini allannguutit, allaat kinguaassiuutitigut allaassuseqarnerit akuersaarneqarlutik. Meeqqat kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerat pillugu ammanerulerneq, inuusuttullu “ilaqqaartarnerisa” siusittumik pisarneranik akuersaarneq. Tamarmik immikkut ajunngitsut kissaatigisatullu ineriartornerit, kisianni aamma meelisartunut periarfissanik anginerusunik ammaassisut. Inuiaqatigiit angajoqqaallu sissuernerat angummut pinniitsumut aqqusiniinnarmiittumut sammiunnaarluni, aamma sammilerpoq angummut ikiuulluartartumut angerlarsimaffimmi, aturfimmi, meeqqerivimmi.”

Tassunga ilanngutissapput arnat - qanoq annertutigisumik nalusatsinnik - kinguaassiuutitigut atornerluisarnerat, sulilu naluarpur arnat ajortumeerisartut amerlisimasinnaanerannut pissutaaqataa-nersoq arnat angutillu akunnerminni inissisimanerisa allannorsimanerat.

Amaroq ilumut Aappalaartumik Nasalinnguakkunnut nuunnikuuvoq siusinnerusukkullu uatsinnut maanna inersimasunngorsimasunut sissueqquneqartartut “meeqqanik qarmaaniartartorsuit”, maanna takussaajunnaarnikuupput - aammalumi qaqutigunnaq paasitinneqartarpugut, *tigusarigaluarpatigut* susoqassanersoq, tusartinneqaannartarluta “ajortuusoq”.

Meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq pillugu sukumiinerusumik toqqarnerusumillu ilisimatinneqartariaqarput aamma - uagut inersimasut nuannarigutsigu nuannarinngikkutsigulunnit - ilisimatinneqartariaqarput inersimasoqartoq imminnik ajortumeererusuttunik - kinguaassiuutitigut. Inersimasunut ajornarnerpaaq tassaavoq meeqqat oqaluttuutissallugit, aamma inersimasut imminnut qanittumi inissisimasut tassaasinnaasut killissaminnik qaangiisartut.

Ullutsinni amaroq Aappalaartumik Nasalinnguakkunnut arlalitsigut nuunnikuuvoq, tassami aamma Internet-imi nassaassaavoq. Teknikkikkut ineriartorneq nutaanik periarfissiivoq, aamma meeralerisartunut. Meeqqat ilisimatinneqartariaqarput, meeralerisartunit meeqqanut inuusuttunullu sammititani “chat-ertarfinni” ujartorneqarsinnaallutik (soorlu novemberimi DR 1-ikkut takutinneqartoq) - meeqqanullu atornerlunneqartartunut, videokkut immiunneqartumik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasumut, ilumikkiussineranut peqqutaaqataasinnaavoq, nalugamiuk assilisat Internet-ikkoortinneqassanersut.

Naligninnaasumik tarnilerinikkut, tarnilerinikkut arlallit akuuffiini aammalu tarnilerinikkut illumut sammisuni inissisimanerit:

Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit iluaniippur naligninnaasumik tarnilerinikkut ajornartorsiutaasartut misilittagaasartullu.

Eqqugaasut - ajortumeerisut eqqaassagaanni, tassani saqqummerput tarnikkut pisartut inuit amerlanerit nalunngeriigaat, misilittareersimagamikkut.

Amerlanerit meeraanerminnit ilaqutariillu iluanit eqqaasinnaavaat, qanoq inersimasumut imminnut nakuunerusumut naleqqiullutik eqqugaasutut misigisimanerlutik, inersimasoq taanna tarnikkut annersitsimmat. Akerlianillu amerlanerit aamma misilinnikuuaat inummut allamut / meeqqamut allamut pissaaneqarnerusutut pissusilersorneq tamannalu atorlugu narrujuumminartumik pissusilersorsinnaaneq.

Ilanngullugu imaappoq kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit kikkunnit tamanit attuisarmata, kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq inuit tunngaviatigut piumassusaannut ilaammat, tassuuna ajortumeerinerit uatsinnik itisuumik eqquisarput. Meeqqap immiut illersorsinnaanani saqqummersinneqartup, uagut inersimasut paarisassatta, qamuunarpiag inuup sananeqaataa attortarpaa, qanimut takutin-

neqaraangatta, qanoq meeqqat avatangiisiminnut tatiginninnermik takutitsisariaqarnerat pakatsisin-neqartoq.

Ingammik kinguaassiuutitigut ajortumeerineq ilaqutariit iluini pisimatillugu, ukiuni kingulliuner-usuni paasinerulersimavarput sammissallugu angajoqqaat akunnerminni inuunerat, tassanilu nassaa-risarlugi inooqatigiinnikkut, attaveqarnikkut imaluunnit attaveqannginnikkut inersimasut akornanni paatsiveerusimaarnerit, uatsinnut ersersitsisinnaasut ilaqutariinni taakkkunanerpiag kinguaassiuuti-tigut ajortumeerisoqarsimaneranik. Aamma tamatuma misigissutsit inuit tamarmik pigisaat attortar-paa, tassami tamatta ilaqutariinni inuusimavugut ajunngitsunik ajortunillu misigisarfigisatsinnik, in-ersimasunut tunniunneqarsimanitsigut uatsinnut aalajangiisinnaasunik kinaassutsitsinnillu inerisaa-sinnaasunik.

Ukiuni kingullerpaani paasineqaleriartuinnarpoq, qanoq pingaartigisoq eqqugaasumik taassumalu ilaqutaanik kiisalu ajortumeerisumik (ataqatigiimmik) katsorsaanissaq.

Paasinninneq, katsorsaaneq periusissanillu nassaarniarnerup tungaasigut uanga isumaga malillugu ukiuni kingullerpaani pingaarnarpaat makkuupput:

1. **Meeqqat meeraqatiminnik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerat.**
2. **Ilaqutariinni kinguaassiuutitigut ajortumeerinniffiusuni (t.i. ilaquutariit iluini ajortumeerinerni) ataqatigiissumik attaveqatigiisitsinermillu katsorsaaneq aamma ajortumeerisunut ilaqutariit avataanniittunut katsorsaanissamik periarfissiineruneq.**
3. **Ulluklut kiisalu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni ajortumeerinerit, inersimasup-meeqqallu akornanni aamma meeqqamit-meeqqamut.**
4. **Suleqatigeeriaatsit (multi-disciplinary approach).**
5. **Eqqartuussiveqarneq aamma (ingammik) meeqqat mikisut.**

Meeqqat Meeraqatiminnik Ajortumeerisut

Ukiuni kingullerpaani paasisat pingaarnersaasa ilagaat meeqqat meeraqatiminnik ajortumeerisartut paasinerat.

Isumaqarpunga Nunani Avannarlerni Europamilu tamanna isiginiarneqalersimasooq. Europamiut Je-rusalem-imi oktober 99 aqqaneq aappassaannik “Child Abuse and Neglect” ISPCAN-ip aqqissugaa-nik ataatsimeersuassutigimmassuk, nuannaajallannarpoq takullugu qanoq saqqummiisuni amerlati-gisut tamanna ilanngunneqartoq.

Sammissaq tamanna immikkut taagakku pissutaavoq, nalunnginnatsigu ajortumeerisartut siusittumi aallartittartut namminnerlu amerlasuutigut ajortumeerineqarsimallutillu sumiginnagaasimasut, taam-aammallu pingaaruteqarpoq paasissallugit meeqqat namminneq ajortumeerinnermik misigisimasamin-nik anitsinerat allanik atornerluinermikkut.

Qitiulluinnarpoq ilisimassallugu qaquguklut ajortumeerineq, meeqqat naliginnaasumik kinguaassiu-utitigut misigissusaannik /kinguaassiuutinik pinnguarnernannik allaanerusoq, pinersooq.

Meeqqat naliginnaasumik kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerat ilisimasaqarfiginerussallugu ajor-nartorsiummi pingaaruteqarpoq. Meeqqat naliginnaasumik kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerat annikitsuinnarmik nalunngisaqarfigaarput, kisianni nalunngilarput piujuartoq, soorlu aamma Freud-ip takorloorsimagaa. Imaassinnaavoq piujuartoq inersimasut isaannut toqoqqasumik, kisianni piu-voq “qasuersaartuunani”.

Annertunerusumik paasisaqarfiusariaqarpoq, kisianni ilisimasaqarpugut, kinguaassiuutitigut ajortu-meerinermit kinguaassiuutitigullu pinnguarnermik immikkoortitsiniarnitsinni iluaqutigisinnaasatsin-nik.

Meeqqat akornanni pissaaneqarnikkut pissutsit pingaaruteqarput, tassami kinguaassiuutitigut ajortu-meerinerit takunerusarpavut meeqqani pissaaneqarnerusut inissisimallutik sanngiinnerusunik, im-maqa nukarluinerusumik atornerluiniartarnerattut. Pissaannermik atuiniarnerup qunusaarinerullu annertussusaasa tikkuuttarpaatigut ajortumeerisoqarneranik. Maannamut aamma saqqummiunniar-neqartarput ukiunik tallimanik amerlanerusunilluunnit nikinganeq ajortumeerinermit ersiutaasinna-asoq. Ullumi nalunngilarput taamatut ukiutigut nikinganeq tassaasariaqanngitsoq nalunaaqut, tas-sami ajortumeerinerit aamma amerlasuutigut meeqqat ukioqatigiit akornanni pisarmata, meeqqap aappaata pissaaneqarnerusup nammineq ajortumeerneqarsimanini taamaallugit anippagit.

Naak meeqqani meeraqatiminnik ajortumeerisuni amerlasuutigut ajornannginnerusaraluartoq eqqu-gaasutut ajortumeerisutullu inissisimanerit aalajangiusimanissaat, tassami amerlanernut erseqqittar-mat meeraq ajortumeerisoq aamma nammineq ajortumeerneqarsimasartoq, taamaattoq takussaasar-poq illuatungiinnaata aalajangiusimanera. Tamatuma matumani apeqqu akiuminaatsoq una tikitsip-paa: Meeraq/ inuusuttoq allanik atornerluisoq eqqugaasutut imaluunnit ajortumeerisutut pineqas-sava? Akissut soorunami aap-iullunilu naaggaavoq.

Meeraq imaluunniit inersimasoq akisussaava, angajoqqaatullu akisussaaffik sunaava?
Pingaarpoq inersimasup aamma angajoqqaat akisussaaffiisa aalajangiusimanissaat, minnerunngitsu-mik meeqqat meeraqatiminnik ajortumeerisut ajornartorsiutigisarmassuk, ajortumeerineq nassueruti-gigunikku angajoqqaaminnit alarneqarnissamik qunusaarneqarneq.

Eqqugaasuunermi Ajortumeerisuunermut Ikaarsaariarneq

Meeqqanik meeraqatiminnik ajortumeerisartunik tappinniarnitsigut periarfissaqalissaagut ajortumeerisartutut kinguaariit nutaat pinngitsoortinniassallugit, tamannalumi immaqa pitsaaliuinermit iliuusis-satta pingaarnersaraat, aammali tassuunakkut ilisimasaqarfiginerulissavarput eqqugaasuunermi ajortumeerisunngornissamut ikaarsaariarneq qanoq pissuseqartoq.

Aqqut-una suna ikaarneqartartoq nammineq anniaatigisamik ajortumeerneqarsimanerit assigninik alla-nik iliuuseqartarnermut?

Ajornartorsiut tamanna ajortumeerisartuni inersimasuni misissuiffigisimavarput, nassuiaatillu ilaatut manna suliatinnut atatillugu paasisarlutigu, taakkunannga amerlaqisut namminneq meeraanerminni kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasartut imaluunnit sumiginnagaasimasartut.

Meeqqat inuusuttullu ajortumeerisartut pillugit misissuinerit annertusakkat taamatut ikaarsaariartar-nerup sinaakkutai makku ersersippai:

Siusinnerusukku eqqaasattut Israel-imi ataatsimeersuarnermi tarnilerisup tuluup K. Brownep saqqummiuppaa inuusuttut 80-t atornerluisarsimasut / ajortumeerisarsimasut misissuiffigineqarnerat, tamatumalu pissutsit tamakku ersarinnerulersissinnavai.

Eqqugaasunngorneq marloqiusatut immikkoortippai:

REPEAT VICTIMISATION, t.i. ajortumeerisumit ataatsimit arlaleriarluni amerlasuunilluunnit ajortu-meerneqarneq aamma.

REVICTIMISATION, t.i. ajortumeerisunit assigninngitsunit arlariinnit ajortumeerneqarneq, taama-tullu sumiginnagaanerit / ajortumeerneqarnerit arlaleriarluni misigisarlugit.

Misissuinermi taaneqartumi Brownep paasivaa inuusuttut ajortumeerisut 60 %-iisa repeat victimisation aamma revictimisation tamaasa misigisimagaat, tassa inummik ataatsimik atornerlunneqartuarneq aammalu allanit arlaleriarluni ajortumeerneqarneq.

Ajortumeerisut meeqqap / inuusuttut nalaassimasai amerliartortillugit, ilimanaateqarneruleriartortarpoq meeqqap / inuusuttup nakuuserniarnermik inerititaqarnissaa.

Revictimisation kinguneqartarpoq nakuuserniarnernik aamma / imaluunnit kinguaassiuutitigut ajortumeeriniartarnernik.

Takornartaanngilaq meeqqat ajortumeerneqarsimasut ajortumeerneqaqqinnissamut qaninnerusarnerat.

Bentovim-ip (England) 92-imi saqqummiuppai Europami meeqqanik / inuusuttunillu ajortumeerisartunik misissuinermini inerniliussat siulliit, paasillugulu ajortumeerinerit tamarmiusut 30-50 %-ii “adolescents”-init, tassa ajortumeerisartunit inuusuttunit piliaasut, aamma inuusuttut ajortumeerisartut 30-70 %-ii namminneq ajortumeerneqarsimasut taakkunanngalu 12-14-inik ukiullit amerlanersaasut. Inuusuttut kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasuunngikkaangamik allatigut sumiginnagaasimasarput.

Europamiunik misissuinerup immikkoortuata aappaani (suli naqitanngorluni saqqumminngilaq, saqqummiunneqarlunili ISPCAN ataatsimeersuarnermi 99), Bentovimip nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut 284-t misissuiffigeqqippai, maanna 18-t sinnerlugit ukioqalersimasut, tassanilu takutinneqarpoq:

Nammineq atornerluisunngornissamut ulorianaat 12 %-iuvoq, amerlaqisunullu tamanna aallartissimavoq 6-11-nik ukioqarnerini, pineqarlutillu ajortumeerinerit sakkortuut, kinguaassiuutitigut pinnguarnernunngitsut.

Allat 12 % aatsaat inersimasunngoreerlutik ajortumeerisalerput.

Qalleqqiutaapput pinerlunniartarnerit allat, taamatut 50 % pillaatissinneqaataasinnaasunik pinerluuteqarsimapput.

Misissuineq taanna naapertorlugu imatut isikkoqarpoq, nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut 8-gaangata, taava ataatsip inuunermini kingusinnerusukkut nammineq allanik atornerluisarnera.

Navianaatit aamma pitsaaliuinermit atorsinnaasut, kikkut atornerluisartunngussanersut kikkullu taamaalissanngitsut pillugit Bentovim-ip makku nassaarai:

Navianaataanerpaasut makkuupput:

- timikkut atornerluineq
- persuttaanermik takunninneq (amerlasuutigut angerlarsimaffimmi)
- sumiginnagaaneq
- inunnik salliullutik isumassuisussanik soqutigineqannginneq
- ajortumeerisoq arnaq

Pitsaaliuisitsisinnaasutut malunnarnerpaat makkuupput:

- inersimasumut attaveqarluarneq
- qatanngutitut attaveqarluarneq
- ikinngummut attaveqarluarneq
- angummut atornerluisuunngitsumut attaveqarluarneq
- arnamut atornerluisuunngitsumut attaveqarluarneq
- isumassuisumik ataatsimik sivisuumik najuineq
- ukiuni arlariinni angajoqqaarsiaqarneq

Takussutissat taakku naqissuserpaat qanoq pingaartigisoq kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsima-
sunik katsorsaanissaq kisiat pinnagu aamma taakku inuunerminni naligninnaasumik atugaasa isigini-
arnissaat, minnerunngitsumik nalunnginnatsigu meeqqat kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimasut
aamma amerlasuutitigut allatigut sumiginnagaasimasartut.

Ataqatigiisumik/Attaveqatigiisitsisumik Katsorsaaneq

Eqqugaaneq / ajortumeerineq pillugu ajornartorsiutip “JANUS-ip NIAQORIGAanik ilisimasaqarneru-
lerneq - tamannami erseqqeqisumik meeqqani meeraqatiminnik ajortumeerisuni takuneqartarpoq -
aamma ilaqutariit iluini ajortumeerisoqarsimatillugu ilaqutariinnik katsorsaannermit pingaaruteqarlui-
innarpoq.

Katsorsaannermi ataatsimut isiginnilluni katsorsaariaatsimut pingaaruteqaqaaq, taamaalilluta kingua-
assiuutitigut ajortumeerneqarsimanermik eqqugaasut kisiisa katsorsarnagit, ksiannili annertunerujart-
uinnartumik aamma ataqatigiisumik suliniuteqarsinnaanitsinnut.

Ajortumeerisoq meeqqamut isumaginnittutut / meeqqamut attaveqartutut inissisimasooq (ingammik
ilaqutariinni) pineqartillugu, iluaqutaanngilaq ajortumeerisoq avissaartissallugu, akerlianilli pingaar-
poq ajortumeerisoq sapinngisamik piaartumik katsorsaannermit akuutilissallugu.

Taamatut isiginnittaaseq nutaaneruvoq - ukiorpassuarni katsorsartarnikuuagut eqqugaasooq ilaqutaalu
(angajoqqaat ajortumeerisuunngitsut), pinngitsoortarsimallugulu ajortumeerisumut attaveqarneq
katsorsaanerlu.

Tamanna qanga Romamiut Naalagaaffianni atugaasumut assiguvoq: *Damnatio Memoriae*:
Tassani ileqquuvoq romamiut kejseriat eqqartuussisoqarsimatillugu naalakkiisinnaasarmat, suut
eqqartuussaasumut eqqaanarsinnaasut tamarmik peerneqarnissaanik.

Eqqarsartaat tamanna suli atuuppoq, pingaarnerpaatullu ingerlariaqqinnissaq tassaavoq aalajangiusi-
massallugu eqqugaasumik / ajortumeerisumik isiginnittaaseq (ajortumeerisoqartillugu aamma eqqu-
gaasooqassaaq killormullu), ingammik ajortumeerisoq meeqqamut attaveqartuuppat, tamannalu nali-
ginnaanerpaaq.

Meeqqat, angajoqqaamik arlaannik atonerlunneqarsimasut, atorsinnaanngilaat katsorsaaneq imalu-
unnit inersimasooq, imminik ajortumeerisimasumik ajattuisooq. Meeqqat angajoqqaamilluunnit sumigin-
naraluarpatsik asajunnaassanngilaat angajoqqaariunnaarnagillu, soorluttaaq angajoqqaat meeqqamut
sumiginnakkaminnut angajoqqaajunnaassanngitsut.

Iluatsippat assigiinngitsunik isiginnittaatsip ilivitsumillu isiginnittaaseqarluni katsorsaariaaseqarnis-
sap aalajangiusimanera, meeraq ilaqutariillu pitsaanerpaamik ikiussavavut. Minnerunngitsumik
aamma ersertarmat akuttunngitsumik imaattartoq, ilaqutariinni ajortumeerisuusooq aamma tassaa-
sartoq salliulluni isumassuisooq.

Tamanna soorunami isumaqanngilaq akisussaaffik ajortumeerisumit nuunneqarnera, katsorsaaner-
milu pingaartutut ilaavoq tarnikkut katsorsaannermik aquunneqartumik eqqugaasup ajortumeerisullu
naapitinneqarnerat, tassani ajortumeerisoq ajortumeerinnermit akisussaaffimmik tigusiilluni, pisima-
nera nassuerutigalugu utoqqatserlunilu. Naapinnermi tassani siullermi pingaarnerpaaq (isertukkap
qulaareerneratigut allanillu ilisimaneqalereerneratigut) tassaavoq pisimasup akuersarnera - me-
eqqamut pingaarnerpaaq piviussup uppersarsineqarnissaa.

Allatigut tamanna erseqqinnerusumik nassuiarsimavara (takuuk Strange, M. 98 aamma 99a aamma
b), matumanilu taaginnassallugu, kinguaassiuutitigut ajortumeerinnermit malitsiusartoq pingaartoq
unaammat, amerlanertigut attaveqatigiinneq isertuussaasarmat, ilumikkiussat saniatigut aamma allat-
igut ajoqusiisartoq. Tassani pingaartoq unaavoq, meeraq - ajortumeerineq isertugaammat amerlasuu-
tigullu oqaasertalersugaanani - piviussut pillugit nalornilersinnaasarmat, nalornissutigalugu pisima-

sutut eqqaamasani ilumut pisimanersoq. Meeqqamut pingaaqaaq piviusoq uppersisissallugu, soorlu aamma inersimasut meeraanermi (paasisaannigitsunik) ajortumeerneqarsimasut oqaluttuaris-innaagaat aamma imminnut qanoq pingaaruteqarsimatigissagaluartoq.

Ilaqutariit kinguaassiuutitigut ajortumeerinerneq eqqugaasimasut katsorsarnerini pingaarpoq, siusit-tukut ajortumeerisumik naapitsinerup saniatigut, angajoqqaamik ajortumeerisuunngitsumik eqqu-gaasumillu katsorsaanneri makku isiginiassallugit: meeqqamut piviusup suuneranik paasinninnissap saniatigut paasinnittaatsit allat arlalissuupput, ajortumeerinerneq misigisaq pillugu aammalu qulaar-neqarnerata kingunissai pillugit. Amerlasuutigut meeqqap ajortumeerisoq isumaalugisarpaa, annaas-aqarsimasutut misigaluni, ajortumeerisoq meeqqap inuunerani inuunmat pingaarutilik.

Angajoqqaq ajortumeerisuunngitsup eqqarsaatigalugu pingaarpoq taassuma ajortumeerisumut isi-ginninnera maluginiassallugu, tassami imminnut sakkortuumik atasuusinnaapput. Akuttunngitsumik takusarparput ajortumeerisuunngitsup ajortumeerisumut attaveqarniartarnera (isertorluni), siuller-mik ajattorsimagaluarlugu.

Soorlu tarnilerisup Hanne Bloch Gregersen-ip toraarluinnartumik oqaatigigaa:

“Ilaqutariit iluini ilaatigullu ilaqutariit avataanit ajortumeerinerneq katsorsaanneri siullertut angunia-gassarput unaavoq:

-Meeqqat kinaassutsiminnik ineriartortitseqqinneranni ajortumeerinerup kingunipiluini annaasaa-nillu annikillisaanissaq aamma pitsaaliussallugu meeqqat inersimasunngornissaat eqqukkat imaluun-nit ajortumeerisut

-pitsaaliussallugu ajortumeerisup ajortumeereqqinnissaa

-pitsaaliussallugu angajoqqaq ajortumeerisuunngitsup aapparisaq “ajortorsuarmit” (ajortumeerisu-mit) annaatissallugu - kingornalu silarsuarmut anisissallugu taamaattumik naapitseqqiffissaanik.”

Ajortumeerisunik Katsorsaaneq

Ilaqutariit iluini ajortumeerisoqarsimatillugu pingaarpoq ilaqutariinnik katsorsaajutigaluni ajortumee-risup katsorsarneqarnissamik neqeroorfiginissaa.

Taamatuttaaq pingaarpoq ilaqutariit ajortumeerisoq ilaqutariit avataanneersuupput kisimiilluni eqi-mattaniluunnit katsorsarneqarnissamik neqeroorfiginissaa, ilanngullugu eqqugaasumik / eqqugaasu-nik naapitsinissaa. Katsorsaanneri aqunneqartumik eqqugaasup ajortumeerisullu qulaani taaneqart-utut naapinnissaasa pingaaruteqarnerat *naqissuserteriaqarpoq*, aamma ajortumeerisoq ilaqutariit avataanneersuupput, pingaarnerujartortarlunilu meeqqap ajortumeerisullu imminnut attaveqarnerat sakkortusiartortillugu. Misilittakkat naapertorlugit taamatut naapitsinissaq ajornarneruleriartortar-poq ajortumeerisoq meeqqamut attaveqarnikkut ungasilliartortillugu, tamatumanilu pisariaqarpoq periutsinik inerisaanissaq, suliffeqarfiillu meeqqap, ilaqutaasa ajortumeerisullu katsorsarnerini aku-usut annertunerusumik suleqatigiinnissaa.

Meeqqanimmiuna atornerluisoq kinaasoq?

Inersimasut meeqqanik attuisartut pillugit ilisimatusarneq suliaqarnerlu sukkasuumik siuariartorput, kisianni suli nalusavut amerlapput.

Groth-ip (82) meeqqanik ajortumeerisartut assigiinngitsut marluutippai: Meeralerisuuiit aamma ajor-nartorsiuteqarnitik aallavigalugit ajortumeerisut.

Taamatut immikkoortitsineq pingaartuuvuq, ingammik - immaq ilaatigut pissutaalluni massakkor-piaq tusagassiuutit tamakkunninnga samminnerujussuat - amerlanertigut meeqqanik kinguaassiu-utitigut atornerluineq eqqartorneqartillugu immikkoortinneqartanngimmata meeralerisut ajortumee-risullu allat.

Meeralerisoq tarnimigut kinguaassiuutigut misigissutsimigut ineriartornermini meeqqanik nakkussis-
uuvoq, t.i. sallertut immikkuullarissutullu meeqqanut qaninniartuulluni taamatullu kinguaassiuuti-
tigut tamakkiisumik taakkununga sammisuulluni. Ajornartorsiuteqarnini aallavigalugu ajortumeeri-
sartoq ilimagineqarpoq aallaqqaammut allatulli kinguaassiuutitigut misigissutsimigut ineriartortoq
soqutiginninnilu peqatiminut sammitillugu. Meeqqanut saassinnaapput inersimasutut inuunermi
ajornartorsiuteqarnertik pillugu - inersimasunut allanut attaveqarniarnikkut ajornartorsiutit, piumas-
aqaatit akisussaaffiillu naammassisinnaanngisatik il.il.

Taamatut qangaaniit immikkoortitsineq angutitut tunngavoq - ullumi nalunngilarput aamma arnat
meeqqanik ajortumeerisartut - naluarpud qanoq amerlatigisut ilimagaarpullu kisitsisit ersinngitsut
amerlaqisut. Arnani annertunerusumik meeralerisoqartuunersoq sulii paasineqanngilaq. Suliat paasi-
sat arnap ajortumeerisuuffii aappaaniippasippud.

Misissuinerit nutaanerusut tikkuussippud arnat ajortumeerisartut marlunnut avinneqarsinnaasut:
Immikkoortumi siullermi nassaassaappud arnat kisimiillutik attavikillutik inuusut. Amerlasuutit
avatangiisiminnut pasilliasuupput kamassarillutillu. Ilai paasisanik tarnimikkut nappaateqarput.
Allat arnaappud nammieersinnaassuseqanngitsut, sunnertiasut allanillu annertuumik isumalluutillit.
Amerlasuutit angummik inooqateqarput, uinilu ilagalugu meeqqaminik kinguaassiuutitigut ator-
nerluisimalluni imaluunniit ajortumeerinerani ikiorsimallugu (Fällman,96,). Ilaatigut Saradjian-ip (96)
allagaani atuarneqarsinnaaappud arnat ajortumeerisartut sukumiisumik oqaluttuarineri.

Glasser-ip (88) immikkoortippai sallertut tullertullu meeralerisut:

Sallertut meeralerisuuneq inersimasup kinaassusaanut ilaavoq, tassanilu pineqarpoq kinguaassiuuti-
tigut misigissuseqarnikkut immikkoortuuteqarneq, meeqqat inersimasullu assigiinnginnerannik nang-
artaanertalik. Tullertut meersuunermi pineqarpoq, tamanna pinngorsimasoq tarnikkut nappa-
ateqarnikkut, soorlu skizofreni, imaluunniit qaratsakkut ajutoornerit imaluunniit nappaatit allat kingu-
nerisaanik kinaassutsikkut allannguuteqarneq.

Aammattaaq uunga ilanngullugu pissusissamisuusaaq taassallugit ajortumeerisartut annikitsumik
IQ-llit, immikkut navianaatillit ajortumeereqqinnissamut, ajornartissinnaagamikku utersaartuunngin-
nissamut periusisanik ilinniarnissaq (relapsse prevention). Iluatsikkaangat utersaartoornissaraluamit
iluqaqtaalluartaqarpoq.

Kiisalu taaneqassaaq ajortumeerisut sisamanngorlugit taaguuserneqarsimammata:

Affektiv tilnørmelse: Ajortumeerisoq tassani "ajunngitsussamik" siunertaqarpoq - imaanngitsoq me-
eraq ajortumik pineqanngitsoq, kisianni aallaaviuvoq meeqqamut attaveqarusunneq misigissutsinillu
kissartunillu malugitinneqarnissaq. Tassani qaqutigunnaq takussaappud nukersorneq, timi atorlugu
qunusaarinerit ilumikkiutillu, isigineqarsinnaallunili asanninnermik takutitsiniaraluarneq paatsuu-
gaq. Pansexuel tilnørmelse: "Ajunngitsumik" siunertaqarneq, eqqugaasumut attaveqarneq, nukersor-
nerunngitsoq, timikkut ilumikkiinerunngitsoq qunusaarinerunngitsorlu, pisarinninniaanerusoq pisu-
ussutsimillu nuutitsiniarneq. Ilisarnaatigaa "suut tamarmik" kinguaassiuutinut tunngasunngortin-
neqartarneri.

Agressiv / fjendtlig tilnørmelse: Ajortumik siunertaqarneq, attaveqarniarnerunngitsoq, nukersorner-
talik, timikkut ilumikkiutit qunusaarinerillu akuusinnaappud. Meeraq ajortumeerisumut kinaas-
suseqanngitsutut isigineqarpoq ilimagineqarsinnaavorlu tarnikkut ajoquteqartoqarsinnaanera.

Voldelig tilnørmelse - voldtægt: Siunertaq ajortuuvoq, nukersornertalik, inuunermik ulorianartorsior-
titsisog, timi atorlugu pissaanermik atuineq qunusaarinerlu, amerlasuutit timikkut ilumikkiut.

Aqussinnaanngisaminik kamarujussuortoq meeralu soqutaanngilaq. Tassani inuttut tarnikkut nappa-
ateqarneq nalunangilaq. (takuuk Strange,M:98)

Kingulleq, qujanartumik qaqutigoortumik takusartagarput, pillugu pissusissamisoortippara oqaatigis-
sallugu, uani pineqarmata inuit nukersorlutik pinerluttartut.

Taakku pillugit isumaqarunangilaq immikkoortissallugit ajortumeerneqartut meeraanersut inersima-
suunersulluunniit - tassani takussaappud taakkununga tamanut immikkoortitserpiarani ajortumeeri-
nerit.

Ataqatigiissumik katsorsaaneq immikkut katsorsaanermik ilalik pigaangatsigu siullertut eqqarsaati-gissakkavut tassaangillat pinerluttut nukersorniartut, sakkortuumik tarnimikkut nappaatillit, tamaa-sali taaniarlugit aamma taakku ilanngunneqarput.

Taamaalilluta nalunngilarput, ajortumeeriniarluni siunertaq aammalu ajortumeerisoq tassaannersoq sallertut meeralerisoq imaluunnit ajornartorsiuteqarnikkut meeqqanut saattuunersoq, utersaarnis-samut annertuumik pingaaruteqartoq. Eqqugaasumut attaveqarneq annertuumik pingaaruteqarpoq, taamatut nalusamik ajortumeerineq ajortumeerinernik allanik malitseqarsinnaavoq. Ajortumeerisut meeralerisut ajortumiikkaminnik ilisarismanninngitsut misissuineq naapertorlugu tallimaariaammik navianaateqarput ajortumeereqqinnissamut, ajortumeerisunut eqqukkaminnik ilisarismannittunut naleqqiullugit (Maltzky,93,cit.in Høglend aamma Nerdrum 99).

Ajortumeerisarnerit suuneri qiviassagaanni meeralerisut “anguteqatiminnoortut” meeralerisunut “ar-nalerisunut” sanilliullugit marloriaammik utersaarnissamut navianaateqarput. Meeqqamik ilaqutariittut qanigisamik ajortumeerisartut utersaartarnerat annikippoq - tamatumunnga pissutaagunarpoq taakkunani takussaanerummata ajortumeerisut ajornartorsiuteqarnermik aalla-veqartut aamma ajortumeerisut eqqugaasumut sakkortuumik attavillit.

Pissutsit marluk immikkoortinneqartarput, nutaamik ajortumerisinnaanermut navianaat annertu-nersoq annikinnerunersorluunnit nalilersorneqaraangat:
Navianaatit ataavartut: Inuup, eqqugaasup imaluunnit ajortumeerinerup issusaa, sunnerneqarsinna-anngitsoq imaluunnit annikitsumik sunnerneqarsinnaasoq.
(Ajortumeerineq suunersoq, eqqugaasoq niviarsiaaansersoq nukappiaraanersorluunnit aamma qanoq eqqugaasoq ajortumeerisorlu imminnut ilisarimatigisut).

Pissutsit allanngorartut / uninngaannannginneq: Pisoq piffissarlu malillugit allanngorsinnaavoq (Ajortumeerisup isummersortariaasia, ajortumeerinerup piartuaartarnera pillugu ilisimasat, paarna-arussaanerup imaluunnit katsorsartinnerup kingorna malitseqartitsineq)
Uani ajortumeerisup qanoq ittuuneranut suut apeqqutaanersut itinerusumik tikissinnaanngilakka, kisianni issuaannassallugit norgemiut ilisimatusartut marluk saqqummiussa, misissuinerup kingu-nerisaanik nalunaarusiamiittut, sammeneqarlutik ajortumeerinernik nutaanik / allaasunik pitsaaliui-nerit ajortumeerisut qanoq utersaakulatiginerannut tunngasut, saqqummiunneqartut Nunat Avannar-liit Ministerråd-iata aatani Oslomi oktober 99 immikkut ilisimallit ataatsimeersuarneranni, sammin-eqarlutik inuit meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisartut pillugit paasinnineq, katsorsaaneq pillaanerlu:

Navianaatit ataavartut: “Ajortumeerisarnerit amerlassusaat, siusinnerusukkut pinerluttarnerit anner-tussusaat, ilisarismannngisanut ajortumeerisarsimanerit, “anguteqatinoortutut” meeralerisuuneq aap-paqarsimanerullu oqaluttuassartaa (katissimannngisaannarneq) atalluinnarput siunnissami ajortumeer-eqqittarsinnaanermut naviannateqarnermut, katsorsartissimaguni katsorsartissimannngikkuniluunnit. Ilanngullugu ilisimatusarnernit atuagassani takuneqarsinnaavoq, inooqateqarnikkut nikerartunik atu-gassaarneq, imigassamik ikiaroornartunilluunnit atornerluineq aamma nammeneq meeraanermi ajortumeerneqarsimasinnaaneq nutaanik ajortumeerisinnaanermut annertuumik ilimanaataasut. Ki-naassutsikkut nikerartuuneq tarnikkut pissusikkut misilitsinnerni imaluunnit nakorsanit nalilersor-neqarnerni ersersitsinngilaq nalorninaatsumik ajortumeereqqissinnaanermut ilimanaatit - tarnikkut nappaateqarneq eqqaassanngikkaanni.
Ataatsimut isigalugu navianaatit ataatsiakkaat immikkut siumut naatsorsorneqarsinnaaneri annertun-ngillat.”

Pissutsit ataavartuunngitsut: “Pissutsit ataavartuunngitsut uppersarsineqarnerpaasinnaasimasut tassa-apput kinguaassiuutitigut perusulersarnermut suut aallarniutaasarnersut, katsorsarneqarnermik ta-

amaatitsiinnartarnerit uterartoornissamut naviaammik annertusaataasut, aamma relapse prevention pillugu nammineq ilisimasaqarneq, annikinnerusumik utersaartarnermut atasinnaasoq, minnerpaamik piffissamut qanittumut.

Pissutsit ataavartuunngitsut allat soorlu nammineq akisussaassuseqarneq, eqqugaasumik misigissut-eqaqateqartarneq inooqateqarnikkut piginnaanerit maannamut annikitsumik uppersaataatissaqartin-neqarput.

Akulikitsumik attassiinnarnissaq anguniarlugu katsorsartittarnissaq, qaammatit tamaasa imaluunnit qaammat allortarlugu, inassutigineqarput, kisianni taamatut katsorsartittarnerup sunniutai nalornina-atsumik uppersaatsinikuunngillat” (Høgland aamma Nerdrum,99)

Ataatsimut isigalugu oqartariaqarpoq, ajortumeerisartut taakkulu kinaassusaat pillugit ilisimasavut sulii amerlasuujunngitsut, taamaattumillu siumut naatsorsoruminaatsittarparput, kikkut ajortumeer-eqqissanersut, tarnip pissusilersortitsisarneranik uuttuinerit assigiinngitsut tunngavigalugit, “kisianni siusinnerusukku ajortumeerisarnerit uuttuutigigaanni, soorlu qasseriarluni ajortumeerisarsimanerit... aamma ajortumeerinerit sakkortussusaat ..., pitsaanerpaamik tunngavissiippat siunissami ajortumee-risinnaanermik siulittuinissamut” (Mossige,S.,97,p.55).

Isummiussat matumani eqqartorneqartut taakkuinnaanngillat assilissamillu tamakkiisumik takutitsis-uunngilluinnarlutik.

Ajortumeerisartut taakkuninngalu katsorsaasarneq pillugit ilisimatusarnerit amerlanersaani immikkut soqutigineqarpoq ajortumeerisartut equngalluinnartumik eqqarsartaasiat, immikkut pineqarluni misi-arneq **paasinnittaatsikkut equtitsilluinnartarnertut.**

- timikkut tarnikkullu misiarneq (najuussimannginneq, inuk taamaattuunginneq)
- iliuuttip miserratiginera (najuuppoq, taamaalioranili)
- takorluukkersuutitnik pilersaarusiannillu miserratigininneq (ajortumeerineri ilaalluinnarpoq ajortumeerinnissamik takorluugaqarneq tamatumunngalu pilersaarusiorneq)
- iliuutsimut akisussaananerik miserratigininneq (meeraq-una nammineq piumasoq /imminut-una tunileruttoq)
- pissusilersuutip ilungersunartuuneranik miserratigininneq (pisoq sunarsuunngilaq)
- pissusilersornermut pisuussuteqarnermik miserratigininneq (meeraq-una nammineq piumasoq imaluunnit nammineq pisuunngitsutut illersorniarluni imminut nalligineq)
- ajornartorsiutinik miserratigininneq (ukiut amerlasuut ingerlanerini amerlasooriarluni ajortumee-risarsimagaluarluni nammineq isumaqarpoq iluarsinissamut ajornartorsiuteqarani).

Tassunga ilaapput nammineq (ajortumerinertut) iliuuttip pillugit eqqarsaatit misigissutsillu: Annertu-mik imminik illersorniartuuppat ilimagisariaqarpoq sakkortunerusumik tarnimigut nappaateqartoq, akerlianilli annertunerusumik pisuusutut misigisimaguni ilimanaateqarpoq sakkukinnerusumik tarmi-migut nappaateqartoq.

Soqutiginarpoq Europami ajortumeerisunik katsorsaariaatsit assigiinngitsut taama amerlatigisut sam-merusulluinnarmassuk ajortumeerisartut sakkortuumik miserratiginittarnerat, (aamma Danmark-imi), tamatuminngalu Kalaallit Nunaanni pissutsinut sanilliusserusunnerat:

Kalaallit Nunaanni siullermeertumik meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq pillugu ata-at-simeersuartoqarmat (Nuuk,nov,99), inatsisilerituup Anne Troelsen-ip (99) saqqummiussinnaasimavaa, Kalaallit Nunaanni 91-96 kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnerit pillugit suliaassanngortitsinerit tama-asa pillugit misissuineq, mannaalu inerniliullugu, ajortumeerisut 49 %-ii tamakkiisumik nassuersima-sut (ikittuinnaallu tamakkiisumik misiarlutik).

Tassuuna erserunarpoq kulturikkut inissisimaneq pingaaruteqarlunartoq aammalu Kalaallit Nuna-anni ajortumeerisunik katsorsaananermut isumalluarnarunartoq. Tamanna pingaaruteqarlunassaaq,

aammami misissuinerup taassuma takutimmagu, Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq annertusoq. (Kalaalliaqqat ajortumeerisartumik nalaassinissamut quleriaatingajam-mik navianartorsiorput).

-Ajortumeerisut kalaallit “tamakkiisumik” nassuinngitsut akornanni arlaqarput ilaannakortumik nas-suertut aamma suli arlallit “sumik pisoqarsimanerani / ajortumeerinerimik eqqaamasaqanngitsut, aalakoorsimagami”. Qallunaat tarnilerinikkut paasinnittaasiat malillugu, tamanna “affarmik nassuer-nertut” paaseqqajaanarpoq, ingerlaqqinnissami tunngavissaalluartoq, (tassani eqqumaffigineqassaaq inatsisilerituut isaannit isigalugu tamanna misiarnertuvoq.)

Taamatut oqaaseqarnerup tarnilerinikkut nalinganik naliliinermut apeqqutaataassaaq kulturikkut inissisimaffinni qanoq ittuniinnersoq.

Ullukut Aamma Ulloq-Unnuarlu Paaqqinnittarfinni Ajortumeerisarneq

Soorlu amerlanerit nalussanngikkaat Danmark-imi ukiut marlussuit matuma siorna annertunerusutut suliaavoq, inersimasup meeqqerivimmi meerrarpaalunnt kinguaassiuutitigut ajortumeerisarsima-sutut eqqartuussaana, tamannalu tusagassiuutini annertuumik malinnaavigineqarpoq. Piffissami matumanerpiaq tusagassiortup soraarninngornerup quppersaganngorlugu allaqqammerpaa, soq nammineq isumaqarluni ajortumeerinerit taakku pisimanaviannngitsut, taamaattumillu eqqunngitsu-mik eqqartuussisoqarsimasoq. “Uppernarsaataasa” ilagaat, meeqat ajortumeerneqarsimasut ilaasa il-luaqqami pinnguarterfimmi ajortumeerisoqarsimaneramik nassuiaataat allaavigalugit, illuaqqami tas-sani nammineq usuni saqqummersinniarsimallugu, illup pukitsuunera pillugu peqingalluni, paasillu-gulu tamanna aatsaat ajornaqisumik pisinnaasoq (Blødel,99,) - tassuunakkullu uppersarsinerarlugu, ajortumeerisoqarsinnaasimanaviannngitsog.

Suliassiissutit amerlanerujartuinnartut, pasilliinertallit ullukut imaluunnit ulloq-unnuarlu paaqqin-nittarfinni sulisup meeqqanik paarisassaminik kinguaassiuutitigut atornerluisimaneramik, malunnar-sisippaa eqqarsaatiginerusariaqarippat, ajortumeerisoq isumaginnittuunersoq imaluunnit meeqqamut qanimut attaveqartuunersoq, apeqqutaatippallaarnagulu ajortumeerineq ilaqutariit iluini avataanilu-unnit pisuunersoq.

Pingaarpog isumassuineq aallavigalugu eqqarsarnissaq ilaqutariissuseq pivallaarnagu, ilanngullu-gulu eqqarsaatigisariaqarluni inuiaqatigiinni ineriartorneq. Qallunaatqat 5-6-inik ukiullit 90 %-ii sin-nerlugit angerlarsimaffiup avataani paarineqartarput, taamaattumillu sulisut meeqqanik paarsisut an-nertunerusumik isumassuinerimik aallutaqarput meeqqamullu annertunerusumik attaveqalernikuul-lutik.

“Qanga” isummiussat sallerpaamik anaanaasup tulluullunilu ataataasup meeqqamut pingaaruteqar-nerinik, inuiaqatigiinnut nutaaliaasunut tulluutinnngillat, ingammillu meeqqat ullutsinni isumassor-neqarnikkut inissisimanerannut. Meeqqanut 0-6-inik ukiulinnut anaanaasut 95 %-ii suliffeqartuuppup (takuuk Sommer,97).

Meeqqanik paaqqinnittarfinni ajortumeerisarnerit pisariaqartilertaat oqallisigissallugu, meeqqerivik qanoq ilusilersorneqartariaqarnerisog, sapinngisamik ajortumeerinerit pinaveersaarniarlugit, inersima-sup-meeqqallu akornanni aamma meeqqat akornanni.

Suliassiissutertassuarni ilisimasanni inersimasup ullukut imaluunnit ulloq-unnuarlu paaqqinnif-fimmi / katsorsaavimmi meeqqamik kinguaassiuutitigut ajortumeerinniffigisimasaani, suli naammatt-uinnngilanga pineqartillugu paaqqinniffik ingerlalluartoq, ingerlalluartumik ersarissumillu siulersor-neqartoq, sulisut akornanni pitsaasumik imminnut pissusilersorfiusog toqqissisimaffiusorlu akunner-minni perorsaanermut tunngasunik isummersoqatigiinnissamut (imaluunnit perorsaariaassiuunngitsu-nik), qaffasissumik pitsaassusilik perorsaanikkut oqallinneq pissusissaasuutillugu, akerlianilli takus-arlugit paaqqinniffiit ajornartorsiorput, siulersorneqanngitsut imaluunnit utaqqiisaasumik ajortumillu-unnit siulersorneqartut, sulisut taarseraattuarfii, imaarunneq, suliamut tunniusimannginneq me-eqqamullu ataasiakkaamut ilisimasakinneq.

Meeqqat akornanni ajortumeeriniffinni imaappasippoq sakkortuallaamik imaluunnit sakkukippallaamik qisuariartoqartarnera:

Imaassinnaavoq sulisut tungaannit angajoqqaat meeqqamik kinguaassiuutitigut pinnguarnerrannut isumaalunnerat qaapiarniarneqartoq, angajoqqaallu oqaluunneqartut meeqqat inunnguutsiminnik kinguaassiuutitigut misigissuseqartut (massa alapernaatsumik / sissuerpasittumik isummersunnginnikkut ajortumeerinerit arajutsisinnaallugit). Imaluunnit takornartaangilaq sakkortuallaamik qisuariartarneq, meeqqallu aappaa “ajortumeerisumik” aappaalu “eqqugaasumik” taagorlugu, namminneq misigisaat misisuiiffeqqaannguarnagit sakkortuumillu iliuuseqarlutik, soorlu ingerlaannartumik meeqqamik ajortumeerisumik paaqqinnittarfimmit anisitsinermik.

Tamanna annertunerusumik misissuiffigisariaqarpoq paasissutissiissutiginerusariaqarlunilu, soorlu immikkortumi siullermi, meeqqat meeraqatiminnik ajortumeerisuni saqqummiunneqartoq.

Suleqatigeeriaatsit (multi-disciplinary approach)

Suliffiit suliffeqarfiillu akimorlugit suleqatigiinnissaq pisariaqarpoq suliassat kinguaassiuutitigut ajortumeerinertallit pillugit.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimasunik sullissisut akornanni ilusilersukkamik suleqatiginnerup qanoq pingaartiginera ingasaanneqarsinnaangilaq.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit pillugit misissuinerit sulisut assigiimmik ilinniagallit ataasiinnaat akornanni suliassaangillat, sulisoqatigiinnulli arlallinnut assigiinngitsunik suleriaasilinnut assigiinngitsunillu piumasaqarfiusunut tunngallutik.

Ilaatigut pineqarpoq pinerlunneqarsimatillugu politiinullu suliassiisoqarsimatillugu nakorsap misissuina.

Eqqartuussiveqarnermi piumasaavoq arlaannaanulluunnit illersuinngitsumik, uppersarsineqarsinnaasumik uppersarsaateqarnissaq, katsorsaasut meeqqap nammineq misigisimasaanik soqutiginninnerannit allaanerusinnaasoq.

Arlalissuarnik ilinniagaqarsimasut akuusinnaapput: suliassanik suliarrinnittut, perorsaasut, tarnilerisut, ilinniartitsisut, sundhedsplejerskit, nakorsat, politiit, inatsisilerituut, eqqartuussisut allallu.

Inunnik isuaginnittoqarfiit akuusullu allat tamarmik akornanni suleqatigiinneqartariaqarpoq.

Tamatuma saniatigut pilersittariaqarpoq akuusut allat akornanni suleqatigiinneq, soorlu:

- meeqqap ilaqutaasalu katsorsarnissaannik innersuussiffiup ajortumeerisumullu innersuussiffiup akornanni suleqatigiinneq (soorlu paarnaarussinermi aamma / imaluunnit katsorsartinnissamut eqqartuussinermi)
- meeqqap ajortumeerisullu katsorsartiffiisa aamma ulluklut / ulloq-unnuarlu paaqqinniffiup akornanni suleqatigiinneq
- politiit / unnerluussisut aamma meeqqap katsorsartiffiata akornanni suleqatigiinneq.

Eqqartuussiveqarneq aamma meeqqat (mikisut)

Pisariaqarlunnaarpoq Danmark-imi eqqartuussiveqarnitta nalilersoqqissaarnissaa, ingammik meeqqat mikisut eqqarsaatigalugit.

Massakkutut politiit meeqqanik sulii 12-inik ukioqanngitsunik video atorlugu killisiuisartillugit, qaqu-tigooqaaq meeqqat mikisut (6 inorlugit ukiullit) kinguaassiuutitigut ajortumeerinerinik misilittakkatik pillugit nassuiaataasa unnerluussinermik kinguneqartarnera.

Eqqartortariaqarparput qanoq iliornikkut eqqartuussiveqarneq meeqqanut mikisunut tulluarnerusumik aaqqissuunneqarsinnaanersoq.

Nalunngilarput ingammik misigisat nuanniitsut pillugit oqaluttuarsinnaassagunik meeqqat mikisut pisariaqartikkaat, toqqissisimanartumik avatangiiseqarnissaq aamma inunnik ilisarismalluakkaminik toqqissisimanartitaminnillu ilaqarnissaq, killisiorneqassatillugilli qanoq iliortarpugut:

Politeeqarfimmut nalusaannut inississavarput, inimi nalusaanni videomut assilissutitalimmi, ilaagitilugu killisiuisoq ilisarismanngisaa, piumasarisarlugu sallertut isumaginnittaasa najuutinnginnissaa, taavalu piumasarisarlugu misigisat ilumikkiunnartut, kinguaassiuutitigut ajortumeerinertallit pillugit oqaluttuarnissaat. Tamatuma kingorna amerlanertigut - meeqqat mikisut eqqarsaatigalugit - suliassaq taamaatiinnartarparput, peqputigalugu meeqqap mikisup nassuiaataa naammattumik uppernas-suseqanngitsutut isigineqarmat. Tassani pivagut meeqqat sisamaniit ukiullit.

“Eqqartuussiveqarnermi misigitsaattumik meeqqat pineqarnerat, tunngaveqarnerugunarpog (meeqqani) ineriartorneq pillugu ilisimasakinneq naakkitsaattuunermiit” (Garbarino).

Inuiaqatigiinnit innuttanik pinerluffigineqarnissaannit ilungersortumik illersuineq, aammalu taakku eqqunngitsumik unnerluunneqarnissaannit, amerlavallaatigut sangutinneqartarpog meeqqamik ajortumeerinermut, immaqqa peqputigalugu meeqqat tarningsa pissusaannik ilisimasakinneq.

Pingarpog maluginiassallugit, meeqqat uppernarsaasutut qanoq upperineqartiginerat, eqqaamas-aqarsinnaanerannik naliliineq, immikkut eqqaamasaqariaasiat il.il. Matumuuna tamanna itinerusumik tikissinnaanngilara, kisianni innersuussutigissallugu allakkiara, tamatuminna sukumiinerusumik nassuiaassiffigisara (Strange,M.99 c)

Matumanili eqqaaginnassavara, ilumikkiussisarnernik ilisimatusarmi angusaq qitiulluinnartuummat, ilumikkiussat pillugit eqqaamasat meeqqallu pillugit ilisimatuussutsikkut uppernarsaatissiineq. Ersersinneqarpog, meeqqat mikisunnguilluunnit ilumikkiunnartutut misigisanik eqqaamannissinnaanerat taakkunanngalu qaqeqqiisinnaanerat kiisalu allanut ingerlatitseqqiisinnaanerat meeqqatorluinnaq anginerusutut / inersimasutorluinnaq pitsaatigimmat. Uppernarsaatissaqarpog meeqqat suli atualinngitsut immikkut piffissami sivisuumi eqqaamannillaqqimmata sulilu erseqqarinnersumik 1) pisi-masoq imminnut tunngappat, 2) meeraq akuuppat aamma 3) misigissutsinik kalluaasuuppat. (Takuuk iilaatigut Christiansson,97)

Taakkorpiaat kinguaassiuutitigut ajortumeerinernut ilisarnaataapput. Allaasoq unaavoq, meeqqat mikisut oqaluttuarnissamut sapiutissanngikkunik immikkut atugassaqartinneqartariaqarmata. Meeqqat ilumikkiussatut misigisaminnik oqaluttuarnissamut pinaasertarnerannut pissutaasinnaavoq, killisiorneqarnerminni nanertugaasutut misigisarnerat.

Nunani allani allatut periaaseqartoqarpog, meeqqat peqataarusunnerulerneannik kinguneqarsinnaasumik, soorlu Norgemi meeraq immikkut meeqqanut tunngasunik ilisimasalimmik killisiorneqartarluni (meeqqanut tarnilerisoq), Kalaallillu Nunaanni meeqqat ilaat meeqquvimmik killisiorneqartarlutik.

Immikkulli ilisimatuut akunnerminni kimmaapput, maannakkorpiarlu misissaavoq meeqqat uppernarsaasutut atussallugit uppernassusaat pillugu oqallinneq.

Investigating Needs Imaluunnit Meeting Needs

Meeqqat aamma pinerluuteqarnerni ingerlariaatsit

Oqallinneq ukiorpassuarni ingerlasimavoq, eqqartuussiveqarnermilu meeqqat pineqartillugit ingerlariaatsinik allannguisoqartariaqarneranik illersuinerpaat ilagaat inatsisileritooq Bent Grothe Nielsen (95). Naatsumik oqallinneq eqitissagaanni, taava ilaatigut apeqputinik makkuninnga imaqarpog:

Ingerlatsiviit meeqqanut naleqqussarneqassappat imaluunnit meeqqat eqqartuussiveqarnermit anillu-innassappat?

Ilaqutariit iluini ajortumeerisoqarsimatillugu eqqartuussivimmut suliaasiineq sutigut iluaqutaasin-naava?

Inuiaqatigiinnit isigalugu soqutigineqarpoq eqqortumik pisoqarnissaa, pillaanissaaq il.il., meeqqat kiss-aataannut tamatigut tulluutinngitsumik.

Inuiaqatigiit kissaataat meeqqamit salliutinneqassappat imaluunnit meeqqap?

Imaluunnit allamik aqputissaqarpa?

Inatsilerituut soqutigisaraat oqaluttuatigut ilumoortup nassaarinissaa, tarnilerinermilu soqutigineqarpoq anniaateqarnerup annikillisinnissaa.

Eqqartuussivilersuinerit kimut iluaqutaappat?

Meeqqat Tamarmik Kissaatigaat Ajortumeerisup Akisussaanerminik Akuerinninnissaa

- oqallisigineqartut ilagaat eqqartuussiveqarnikkut suleriaatsip tamanna ajornarnerulersinneraa.

Oqallinneq manna suli naammasseqqajannilaq, kisianni ajortumeerisunit nassuernernik pinissamut (imaannitsorlu annerpaamik isertortarneq) pisariaqarpoq, paarnaarussaannissamit allaanerusumik neqeroorfigineqarsinnaanissaat, paarnaarussaannissamimmi ilimasussinnaaneq ilumoortumik oqarnissamut tunngavissaanngilaq pitsaasoq.

Ajortumeerisunik katsorsaanerusalerneq aammalu paarnaarussaannissaraluamut paarlaallugu katsorsartissinnaanermut periarfissaqalerneq ilorraap tungaanut alloriarnerupput.

Naggataagut issuarniarpara Children Act (England 89). Tassani immikkut soqutiginarpoq, ilaqutariit iluini ajortumeerisoqarsimaneranik pasillernermi ajortumeerisup meeqqamit avisaartinneqarnissaanut tunngasoq. Suli taamaassorinninnerit pitillugit ajornakusoorsinnaavoq misissuinerup nalaani ajortumeerisutut ilimagineqartup meeraq qimallugu angerlarsimaffimmit anisinnissaa, ajornerpaamillu pisoqartillugu meeraq tassaasarpog angerlarsimaffimmit qimagutsinneqartoq, tamannalu meeqqamik ajortumeerinninneruvoq nutaaq:

- Meeqqap soqutigisai salliussapput
- meeqqap aakkut ilaqutai meeqqamut pitsaanersaapput (“ernumanaatsuugunik”)
- angajoqqaatut pisinnaatitaaffiit taarserneqarput angajoqqaatut akisussaaftimmik
- ajortumeerisutut ilimagisat naalakkerneqarsinnaapput angerlarsimaffimmit aninissaannik.

Ajortumeerinnittartuq kinaava – inuttut aamma ilaqutariissutsikkut

Mimi Strange, cand. psych.

Ajortumeerinnittartut qanoq ittoqqajaaneri

Misigissuseqariataarnikkut ajortumeerisartuq

- Ajortumeerisartuq misigissuseqqortoq
- Ajortumeerisup meeraq nuannaraa siunertarluk ”ajunngitsuuvoq”, kisianni meeqqamut ajorluni
- Ajortumeerisoq meearlu imminnut ilarisimajupput
- Ajortumeerisoq nalinginnaasumik nukersortuunngilaq
- Pineqarpoq inersimasup meeqqamut paatsuisumik asanninnera
- Ajortumeerisup tarnikkut immikkoorteqarnera qaqutigoortuuvoq

Ajortumeerisartuq panseksuel-iusoq

- Ajortumeerisup iliutsit nalinginnaasut atoqateqartarnermut paarlaattarpai.
- Ajortumeerisup meeraq nuannaraa ajortumeerinninnerminilu soqutiginarsarneq atorajuppaa
- Ajortumeerisoq nalinginnaasumik nukersortuunngilaq
- Ajortumeerisup tarnikkut immikkoorteqarnera qaqutigoortuuvoq

Ajortumeerinnittartut tullii marluk ulorianartuupput ajortumeerinninnerillu sakkortunerupput.

Sakkortuuliorluni ajortumeerisartuq

- Ajortumeerisartuq una akeqqersimaartumik meeqqamut qanillattortarpoq.
- Amerlasuutigut ajortumeerisoq meearlu imminnut ilarisimanngillat.
- Ajortumeerisup patsisaa tassaavoq pissaaneqartutut misigerusunneq.
- Ajortumeerisoq amerlasuutigut timikkut persuttaanermik qunusaarisarpoq.
- Ajortumeerisup meeraq soqutiginngilaa isiginerusarluguli atortussiatut.
- Ajortumeerisoq amerlanertigut tarnimigut immikkoorteqarpoq.

Persuttaanertalimmik ajortumerisartuq

- Ajortumeerisartup uuma atornerlunniakkani annersaanikkut qanillattortarpaa ajortumeerinninilu pinngitsaaliinertut naammassisarlugi.
- Ajortumeerineq ajortumik siunertaqarpoq, pisaaneqarusunneq patsisaalluni.
- Meeraq ajortumeerisumut soqutiginaateqanngilaq.
- Amerlasuutigut pisoq eqqugaasumut annersaanartaqarlunilu inuunermik ulorianartorsiortitsisarpoq.
- Amerlasuutigut ajortumeerisoq meearlu imminnut ilarisimasanngillat.
- Amerlasuutigut immikkoortinneqartanngillat eqqugaasut meeraanersut inersimasuunersulluunnit
- Ajortumeerisoq allanut aqussinnaanngisaminik kamammik akeqqersimaarnermillu takutitsisarpoq.
- Ajortumerisartuq sakkortuumik tarnimigut immikkoorteqarpoq.

Meeqqanik ajortumeerneqarsimasunik nakorsanit misissueriaaseq nutaaq

Siornatigut meeqqat sinitsinneqakkajuttarput timikkullu iluaatsunik misissorneqartarlutik. Maanna nutaamik misissueriaaseqarpoq, taaneqartartumik FOTO-KOLSKOKOPI, tassaallunilu ”qinngut qaa-masoq” soorlu meeqqap utsuinik/illiaata paavanik allanillu misissuinnermut atornerqartartuq. Periuseq nutaaq annikinnerusumik attuisarpoq meqqamullu iluaannera annikinnerulluni.

Meeqqat inuusuttullu, meeqqanik inuusuttunillu allanik ajortumeerisartut

Tuluit Nunaanni Bentovim 1992-imi misissuinerimik ingerlatsivoq sammisaralugit nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut.

Nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut (284) malittarineqarput pissusilersuutaat nalilersorniarlugu, ilisimatusarnermilu angusat takutippaat:

- Ajortumeerinerit tamarmiusut 30-50 %-ii inuusuttunit suliaapput.
- 12-14-inik ukiullit ajortumeerisunit amerlanersaapput.
- Nukappiaqqat atornerlutat amerlasuutigut sumiginnagaallutillu kinguaassiuutitigut atornerlutaapput.
- Nukappiaqqat 12 %-ii namminneq atornerluisartunngoriataarsinnaapput.
- "Ajortumeerinnittartunngorneq" 6-11-inik ukioqarnermi aallartisinnaasarpoq.
- 12 % ataavartumik ajortumeerneqartuartarput.
- Nukappiaqqat misissuiffigineqartut 50 %-ii pillarneqaatissanik iliuuseqartarput.

Nukappiaqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut namminneq atornerluisartunngorsinnaanerit ulorianarnerpaavoq imaappat:

- Timimikkut atornerlunneqarsimagunik
- Persuttaanermik takunnittuusimagunik
- Sumiginnagaasimagunik
- Isumaginnittussanit ajattorneqartutut misigisimagunik
- Arnamik ajortumeerneqarsimagunik.

Pissutsit makku pitsaaliuutaasinnaapoq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut namminneq ajortumeerinnittartunngornissaannut:

- Allanngorajuitsumik ataavartumillu inersimasumik attaveqarneq atuuppat.
- Tassani attaveqarfigineqarpat inuk aalajangersimasooq taannaajuartoq attaveqatigiinnerlu sivisuumik atalluni.
- Periarfissaqarpat inunnik sivisuumik qanigisaqarneq, soorlu angajoqqaarsiaqarnikkut.

Tuluit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit inatsit – Children's Act – 1989-imeersoq

Tuluit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit inatsiseqarpoq, ilaatigut oqartumik:

- Meeqqap soqutigisai sallerisaapput
- Aakkut ilaqqat meeqqamut pitsaanerpaapput, ingerlalluuartuugunik ajortumeerinninnerlu ilaqtariit iluanni pisimannigippat.
- Angajoqqaatut pisinnaatitaaffiit taarserneqarput angajoqqaatut akisussaaffeqarnermut
- Ilaqtariit iluanni ajortumeerinnittutut ilimatsaanneqartoq peqquneqarsinnaavoq angerlarsimaffik qimaqqullugu.

Inatsimmi ersaripput meeqqat soqutigisaat meeqqamullu pitsaanerpaasussaq.

Peqatigitillugu inatsimmi ammaanneqarpoq, meeraq pinnani ajortumeerisulli angerlarsimaffimmit qimagutitinneqarnissaa.

Nassuerneq

Pingaarpog immikkoortissallugit inatsisitigut/eqqartuussivikkut nassuerneq aammalu katsorsaaner-mut atatillugu nassuerneq.

Eqqugaasup katsorsarneqarneranut atatillugu katsorsaasumut pingaarpog, ajortumeerisup pisoq/ajortumeerineq nassuerutigippagu, tamannami tarnikkut katsorsaanermik oqinnerusumik aqqutissiuussissammat ("tarnilerinikkut nassuerneq").

Meeqqamut ajortumeerisup nassuernera pingaarpog, meeqqap "ilumoortuunerarneqarnissani" ajortumeerisumillu utoqqatserfigineqarnissani pisariaqartimmagu. Taamaaliornikkut ajortumeerisup ajortuliornermut akisussaaffik tigusarmagu.

Kalaallit Nunaanni misilittakkat takutippaat kinguaassiuutitigut pinerlunnerit pinerlunnernut allanut naleqqiullugit nassuerfigineqakkajunnerusut.

Katsorsaaneq

Danmarkimi ajortumeerisup nassuernissaanut soqutiginaruuvoq, katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqassammat, taamalu paarnaarussaansamut taarsiullugu katsorsarneqarnissamut eqqartuun-neqarneq.

Danmarkimi ukiuni pingasuni misiliutitut ingerlanneqarpoq, katsorsarneqarnissamik eqqartuunne-qarnerit amerlanerujartuinnartumik siunnerfigineqarneri. Taamatut misiliineq inerisarneqarsimavoq Pinerlutsaalititsinerup Peqqinnissaqarfiullu suleqatigiinnerisigut.

Ajortumeerisoq eqqugaasorlu naapitineqassappata ajortumeerisup ajortuliornini nassuerutigereersi-masariaqarpai. Eqqugaasoq ajortumeerisorlu tamarmik tarnip pissusaanik ilisimatumik ikiorneqar-nissamik neqeroorfigineqassapput.

Nuummi periarfissaqarneruvoq ajortumeerisartunik katsorsaansamik neqeroornissamut, taamaattoq namminneq piumappata, katsorsarneqarnissamik eqqartuunneqarsimanngikkaluarpataluunnit. Eqqartuussaappata periarfissatuaavoq Isertitsivimmut inissinneqarnissaq. Kalaallit Nunaanni matoqqasumik paarnaarussiveqanngimmat, sakkortuumik kinaassutsikkut immikkoortutillit Danmar-kimi Hersted Vesterip paarnaarussiviani pineqaatissinneqarnertik ingerlattarpaat. Aammattaaq tarnip pissusaatigut matoqqasumik immikkoortortaqaanngilaq, taammaammat tarnimikkut sakkortuumik nappaatillit Danmarkimi katsorsarneqartarput.

Pingaarpog sapinngisamik piaarnerpaamik ajortumeerinnittup katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqarnissaa, katsorsaanerup ingerlanissaa pillugu aammattaaq ajortumeerinittup ajortulioqqinn-ginnissaa pillugu.

Ajortumeerisartut arnat

Angutaannaangitsut aammali arnat ajortumeerisartuusinnaapput. Ajortumeerisartut arnat pillugit ilisimasat annikitsuararsuupput, aatsaallu qanittumi nassuerutigineqarpoq arnanik ajortumeerisarto-qartoq.

Oqaluttuaavoq, ajortumeerisartut arnat ajortuliornerminni "sallaannerusartut". Tamannali uppernar-saatissaqaanngilaq. Ajortumeerisartut arnat sakkortuuliortarsinnaapput. Arnar ajortumeerinerar piumatsassarinerimik pissuseqarsimappat, meeraq pisuusutut sakkortuumik misigilersinnaavoq. Arnar ajortumeerinnittarnerannik ajornartorsiut pillugu ilisimatusarnikkut paasisat amigaataapput.

Takornartaanngilaq arnat ajortumeerinneqataanerat, soorlu uertik imaluunnit inooqatertik peqatigalugu. Aamma amerlasuutigut pisarpoq arnap (anaanaasup) ajortumeerinerit nalunngikkaluarlugit takunnikkusunnani luunnit takunnissinnaannginnera (nalunngisaminik nalusaminilluunnit).

Katiterineq

Pisariaqarpoq qitiusumik Namminersornerullutik Oqartussani aammalu sinerissami kommuunini najoqqutassanik iliuusissanillu sanaartortoqarnissaa, meeqqanik kinguaassiuutigut atornerlunneqarimasunik sullissinerup ingerlaqqinnissaanut, aammalu suliami aallaaviusariaqarlutik kommuunini ataasiakkaani pisariaqartitsineq nukissallu.

Pingaarpoq ilisimasanik siaruarternissaq, peqataasullu ilisimasalersimasaminnik allanut ingerlatitseqqittariaqarput.

Pitsaassaaq manna malitseqartinneqarpat aammalu kommuunit suliaat nalilersorneqarpata. Assersuutigalugu ukiut 1-2-t ingerlanerini kommuunini suliniarneq nalilersorneqarlunilu malittarineqarsinnaavoq.

Eqqugaasup allallu inatsisitigut inissisimanagerat

Allaffimmi pisortaq Bjarne E. Pedersen, Kalaallit Nunaanni Naalagaaffiup sinniisoqarfia

Uanga eqqartugassaraara "eqqugaasup allallu inatsisitigut inissisimanagerat", tassalu imaappoq sammissagakku meeqqap inatsisitigut inissisimanagera. Kiisalu allat inatsisitigut inissisimanagerat – taakkuusinnaallutik qanigisat allalluunnit. Aammattaaq eqqartortussaavakka periarfissaqarsinnanersoq atornerluisumut ikiuinerup meeqqamullu ikiuinerup imminnut ataqatigiiffeqarsinnaaneri kiisalu ikiuinisamat periarfissat ataatsimut isigalugit.

Sammisag agguataarsimavara, siullermik eqqartussallugu killisiuinermi inatsisitigut inissisimanagereq. Taassuma kingorna "piffissag sanarfiivik". Tassani eqqarsaatigineqarput meeraq, qanigisatut ilaqquttat qanigisallu allat. Naggataagut sammilaassavakka ikiuinissamat periarfissat – tikissallugillu sammisag eqqarsaatigalugu qanoq iliortoqarsinnaaneranik namminerluinnaq siunnersuutigisinnaasakka marlusuit.

Killisiuinermi inatsisitigut inissisimanagereq

Pinerluuteqarsimanagerup paasiniaaviginerani meeqqap inatsisitigut inissisimanagera atuuttuusog allaasuteqanngilaq pinerluffigineqarsimasut allat inatsisitigut inissisimanagerannit.

Bjarne E. Pedersen

Kalaallit Nunaanni pisortat inatsisaata atuuttup ilusilersimanera tunngavigalugu, angajoqqaatut akisussaaffimmik tigummiartoq, tamannalu apeqquserneqarsinnaagunangilaq, killisiuinnermut aku-erseqqaartussaavoq aammalu – aallaavittut – pisinnaatitaalluni killisiuinnermi najuussinnaanermut. Politiilli naliliisinnaapput, tamanna orniginangitsoq – tamanna pisinnaalluni assersuutigalugu pasiliut angajoqqaatut tigumminnittumut imaluunniit qanigisanut allanut tunngappat. Inunnik isumaginnittoqarfimmeersut najuussinnaanermut neqeroorfigineqassapput, aammalu soorlu ippassaq suleqatigiisitani tusaripput, pisut 54 %-iini najuuttarlutik.

Pissusissamisoortumik politiit meeqqamik killisiuinnermut atatillugu tunngaviusumik inunnut innimisuutit arlallit malittarpaat.

Paasisakka naapertorlugit maani illoqarfimmi aammalu illoqarfiit allat ilaanni ingerlanneqartarput politiinit ”inuinnartut” atisalinneq. Illoqarfimmi maani politiimit arnamit. Meeqqanik qulit inorlugit ukiulinnik killisiuinnerit illoqarfimmi maani sapinngisamik ingerlanneqartarput angerlarsimaffimmi, meeqqerivimmi assigisaanilu. Toqqissisimanartumik avatangiiseqartinniarneqartarput, siunertaralugu meeqqap toqqissisimaffigisaminik sinaakkuteqarluni oqaaseqarsinnaanissaa eqqortumillu nassuiaateqarsinnaanissaa. Aatsaat meeraq qulit sinnerlugit ukioqarsimappat killisiuineq politeeqarfimmi pisarpoq. Anguniarneqartarporlu killisiuinnerup ataasiinnaanissaa. Ataatsimut isigalugu meeqqap akulerutsinneqarnera sapinngisamik ilungersunarpallaanngitsumik ingerlaniarneqartarpoq.

Kalallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq september 1999-imi kingullermik ataatsimiikkami siunnersuutigaa:

”Suliani taama ittuni meeqqap inissisimanerata pitsanngorsaavigineqarnissaa. Siunnersuutigineqarpoq, suliap ingerlanerani meeqqat ikorfartuisumik soqutigisamikkut illersuisussamik ikiorserneqartassasut, tassani pineqarlutik inuttut inissisimaneranni, politiini killisiorneqarneranni aammalu eqqartuussivimmi suliaq ingerlanneqassappat taassuma nalaani. Siunnersuutigineqarpoq erseqqissarneqassasooq, politiit isumagissammasuk, meeraq tassungalu sinniisaasooq siunnersorneqassasut taarsiivigineqarsinnaanermik piumasaqarsinnaanermik. Meeqqap angajoqqaallu soqutigisaat aporaaffeqarpata siunnersuutigineqarpoq, sulissutigineqassasooq meeqqamut akisussaasumik immikkut ivertitsisoqarnissaa, suliap ingerlanneqarnerani soqutigisaanik aallussisussamik. Ataatsimiititaliarsuutaaq siunnersuutigaa, periarfissaqassasooq, meeqqat mikisut eqqartuussivimmi toqqaannartumik killisiorneqannginnissaat, kisiannili eqqartuussivimmut suliap apuutinnginnerani videomut immiunneqarluni killisiorneqarnissaa, tassani politiit pasineqartullu illersuisuat tamarmik meeqqamik apersuinissamut periarfissaqassallutik, inuk immikkut piukkunnaatilik aqutigalugu”.

Siunnersuut assut iluarpaluppoq, kisianni imaaliiallaannaq atuutsilerneqarsinnaanngilaq. Atortussat pisarineqassapput, killisiueriaaserlu taamatut atortorissaruteqarnermut naleqqussarneqassaaq, killisiuisimaneq eqqartuussiviup suliamik ingerlatsinerani toqqaannartumik atorneqarsinnaasungorlugu. Taava meeqqap killisioqqinnissaa pinngitsoorneqarsinnaassaaq.

Tassunga atatillugu Danmark-imi video atorlugu killisiueriaatsip atorneqarneranut tunngatillugu oqatigissavara, Østre Landsret-ip 20. september 1999 aalajangermagu, meeqqap videokkut killisiorneqarnerani pasisaasooq aqqissuussiveqarfimmut malinnaajartorluni iseqqusaassanngitsoq.

Inatsisinut tunngasut allat

Politimesterip ippassaq eqqaavaa, kisianni pissutissaqarpoq uteqqissallugu: Politiit ilisimatitsissutigeriissavaat, pinerluuteqartup eqqugaasumut taarsiissuteqarsinnaaneranik apeqqut eqqartuussivimmi pinerluutip isummerfigineranut atatillugu aalajangiivigineqareersinnaammat. Massakkut inatsisitigoortumik aalajangersagaareerpoq, politiit pisussaafeqartut ilisimatitsissutigissallugit, taarsiivi-

gineqarnissamik qinnuteqarsinnaanermut periarfissat, Nalagaaffiup pinerluffigineqarsimasumut taarsiissuteqarsinnaanera pillugu inatsimmi § 10 stk. 3 naapertorlugu. Annerpaamik 20 – 25.000 kr-inik taarsiisarneq naliginnavoq. Aamma periarfissaavoq eqqartuussinermut atatillugu atornerluisup akiliisussanngortitaanera, siullermik ataatsimiititaliap akiliutigisinnaasaanik – kingorna utertinniagassaminik.

Danmark-imi suli nammineersinnaatitaangitsunut tuttussat angajoqqaatut pisinnaatitaaffilimmuut tunniunneqartarput, aningaasat 60.000 kr.-t angumanngippagit.

Kalaallit Nunaanni malittarisassat allaapput. Aningaasat nammineersinnaatitaangitsumik pigineqartut tamarmik pisortaqarfirmut akuerisaasumut nakkartinneqartarput, taavalu ernianik aningaasaaatilluunnit tigusineq aatsaat pisinnaalluni Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata akuersissuteqarneratigut. Aatsaallu immikkut ittumik peqqutissaqartillugu tamanna pisinnaasarpog. Takusarparput ataataasog qinnuteqartoq umiatsiarsiutissaminik tigusinissamut, angajoqqaat ataatsimoorlutik illup pitsanngorsarnissaanut atugassaminik qinnuteqartut il.il. Oqaatigisariaqarunangikkaluarparaluunnit qinnuteqaatit taama ittut akuerineqarneq ajormata.

Suliap ingerlanneqarnerani pisariaqalersinnaavoq meeraq (pinngitsaaliissummik) arsaarinnissutigisallugu. Soorlu angerlarsimaffimmi najugalimmit allamit meeraq pinerluffigineqarsimappat. Tamakku avaangunartutut isigaakka. Pinerlunneq meeqqap pisuussutiginnilaa, meearlu arsaarinnissutaaguni misigileqqajaasinnaavoq, nammineq pisuulluni. Taamaammat sapinngisamik tamana pinaveersaartariaqarpoq. Kisianni nalaatassaasarpog allatut iliortoqarsinnaanngitsoq.

Allat inatsisitigut inissisimaffii

Tassaasinnaavoq meeqqamut qanigisaasut inatsisitigut inissisimaffiat.

Taakku maannakkut immikkut inissisimaffeqanngillat ikiorneqarnissamulluunnit pisinnaatitaaffeqaratik.

Tassatuaavoq meeqqap saniatigut allat inatsisitigut inissisimanerat. Suliamut sunniuteqaqataasinnaasuseqanngillat. Sutigulluunnit pisinnaatitaaffeqanngillat. Imatut paasisariaqanngilaq ikiorneqarsinnaanngitsut. Politiit suliap suussusaa aallaavigalugu siunersuisinnaapput, aamma taamatut inunnik isumaginnittoqarfik, soorluttaaq palasit, erloqissutilinnit ikiuiniaqatigiit allallu tassani atorfissaqarsinnaasut.

Immaqa pitsaasuusinnaavoq ikiuineq tapersersuinerlu tunniunneqarsinnaappata, aamma taakkununga, taamaalillutik meeqqamut ikiuussinnaassusaat annerulersinnaammat. Kisianni taava tamanna inatsisiliunneqartariaqarpoq, aningaasatigullu kingunissai qulaarneqarlutik. Eqqartuussiveqarnermut ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaanut qulaani taaneqartumut taakkortaa isummerfigineqarsimavoq.

Angajoqqaatut akisussaaffimmik tigumminnittoq immikkut pisinnaatitaaffeqarpoq, kisianni **meeraq sinnerlugu**. Namminneerlutik ikiorserneqarnissamut assigisaanullu immikkut pisinnaatitaaffeqanngillat. Ikiorneqarnissamut allatigullu **immikkut pisinnaatitaaffeqartariaqarnersut** allarluinnaavoq. Tamanna uanga ineriikkamik isumaqarfiginnilara.

Meeraq ikiorluarnerusinnaaqullugu ikiorsiisinnaneq isumassarsiaasinnaavoq pitsaasog, kisianni nalinginnaasumik uanga isumagaara, meeraq tassaasog pingaarnerutittariaqartoq, qanigisai salliutinngit.

Meeraq ikiorneqarnissamik pisinnaatitaaffeqarpoq

Namminersornerullutik Oqartussat meeqqat piginnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummik atortusanngortitsinikuupput, tassanilu art. 19-imi aamma 39-mi imatut allassimavoq (Red Barnet-ip nutserlugu atuagaaqqiaanit):

”Immikkoortoq 19. Ajortumik pineqarnissamut illersorneqarneq.

Naalagaaffik pisussaavoq meeraq qanorluunnit ajortumik pineqarnissaanit illersussallugu, angajoqqaat allalluunniit piliaannit, aammalu ajortumik pinninnissat suulluunnit pinaveersaartinniassallugit, pisimappatalu kingunerisaatigut ikiorsiissalluni.”

Immikkoortoq 39: Katsorsarneqarnissaq.

Naalagaaffik pisussaavoq eqqanaassallugu, meeqqat sumiginnagaanermik, ajortumik pineqarnermik atornerlunneqarnermilluunnit nalaataqarsimasut tulluarnepaamik sullisissallugit, inuiaqatigiinni akooqqilersinnaaqqullugit.”

Matumuuna ataatsimeersuartitsinikkut pisortat tungaannit ajornartorsiuteqartoq nassuerutigineqarpoq. Maanilumi oqalunneq ajunngilaq, kisianni tamatuma malitsigisaanik iliuuseqarnissaq pisariaqarpoq. Aammalumi aningaasanik naleqassaaq. Aningaasarpasuit, maannalu ikiuinissamik pisariaqartitsineq ersersinneqartoq asuliinnassanngippat, akeqassaaq. Sammisaaq Namminersornerullutik Oqartussanit Naalagaaffimmiinngitsorlu oqartussaaffigineqarpoq. Taamaammat Namminersornerullutik Oqartussat tassaapput akiliisussat. Pineqartulli qanoq ittuunera eqqarsaatigalugu isumaga naapertorlugu tulluassagaluarpoq aamma kommuunit peqataappata.

Suulluunnit siunnersuutigineqassagaluarpata aningaasanik naleqassapput, tassalumi atorfissaqartinneqartut aningaasarpaalussuusinnaapput. Kisianni isumaqarpunga aningaasanik atulluarnersasooq. Namminersornerullutik Oqartussat kissaateqarnermikkut ”Convention of the Right of the Child” Kalaallit Nunaannut atortuulersitsinermikkut aamma imminnut iliuuseqarnissamut pisussaaffilersimamerisa saniatigut, taava ungasinnerusoq isigalugu imminut akilersinnaassaaq.

Meeqqat ikinnerusut atuarfimmi inersimasunngornerilu katanneqassapput. Meeraq iliuuseqarfigineqarpat kingusinnerusukku akiligassat ikinnerussapput. Oqartarnertut katsorsaaniaannarani pinnigitsuutitsiniaasoqassaaq.

Ataatsimersuarneq ilaatigut imatut aallarnerneqarpoq:

- eqqartussallugu, atornerluisoqarsimappat sutigut eqqugaasumut, atornerluisumut qanigisaasunullu ikiuinissamik neqerooruteqarsinnaasariaqartoq, aamma
- sullissisut akornanni oqallisigissallugu, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq qanoq iliorluni pinaveersaarneqarsinnaasoq”.

Ikiuinissamut iliuusissatut siunnersuutit

Siullermik: **Qanorpiaq** meeraq ikiorniarlugu iliuuseqarsinnaavugut?

Naammanngilaq maani isumaqatigiissinnaagatta ikiuutariaqarluta.

Isumassarsiarpassuit akornanni, ilaatigut suli eqqaaneqanngitsut, aaku ilaasinnaasut – ilaatigut inuttut nammineq saqqumiukkusutakka:

1. Meeraq filminut atoqatigiinnernut tunngasunut illersorneqartariaqarpoq. Danmark-imi filmit taama ittut unnukkut kingusittukut aallakaatinneqartarput. Taamaappoq TV-Danmark-imi, maani illoqarfimmi dekodereqarutta isiginnaarsinnaasatsinni. Nunatta inissisimanera pisutaalluni, filmit akunnernik sisamanik "nikingasumik" aallakaatinneqartarput, tassa nerinerup nalaani takkuttarlutik, meeqqanik isiginnaarneqarsinnaallutik. Angajoqqaat perorsarneqartariaqarput dekodekipaarnaarsinnaanerani. Taamaangippat aallakaatitsivik piffissami filminik meeqqanut naleqqutinnigitsunik aallakaatitsiviup nalaani matuneqartariaqarpoq.
2. Ingerlatiinnarlugu aamma taarusuppara – naak toqqaannartumik kinguaassiuutitigut atornerlunermut tunngassuteqanngikkaluartoq, nalinginnaasumilli meeqqat takusassinneqartarnerannut tunngalluni – Kalaallit Nunaanni malittarisassaqaannginnatta, filmit meeqqanut qassinik ukiulinnut inerteqqutaasinnaanerinik. Manna taamaallaat kaammattuuteqarpoq. Ajorissanngikkaluarpara malittarisassiuunneqartuuppata.
3. Inunnik isumaginninneq nukittorsartariaqarpoq. Aqutsisoqarfiit ilaat mikisuararsuupput tassani suliaassanut ilinniarsimasimasunik naammattunik sulisoqaanngitsut. Ilinniartitaanerit taamatuttaaq nukittorsartariaqarput, akuliuttariaqalersilluni tutsuiginarnerusunik toqqammavissaqaleqqulluni. Kommuunit amerlasuut ima mikitigisunik inunnik isumaginnittoqarfeqarput, namminneq suliasaasinnaasunik alaatsinaattuunissamut nukissaqaanngivissorlutik. Aallaqqaammut akisussaaq – kisianni ungasinnerusoq isigalugu iluanaarutaassaaq!
4. "Meeqqat oqarasuaataat" tassungaluunnit assigusoq kissaatiginartippara. Kissaatiginartippara nunaqarfinni tamani, atuarfinni tamani, inussuttut klub-iini tamani inummik ataatsimik toqqaasoqassasoq meeqqanut ajortuliorfigineqarsimasunut toqqaannartumik attaveqaataasinnaasumik – soorunami piukkunnarsarneqareersimasussamik. Meeqqat nalunngittariaqarpaat, tamatigut arlaannik pisimasooq pillugu oqaloqatigisinnaasaminnik saaffissaqarlutik. Imaassinnaavoq ilaquuttaminnik oqaloqateqarusunnerusut, kisianni periarfissaasariaqarpoq. Ammami imaassinnaavoq, ilaquataasoq meeqqamit oqaluttuarfigineqartoq ajornartorsiut qanoq iliuuseqarfigissallugu nalornissuteqartoq, taamaattumillu inummik taassuminnga oqaloqateqarusussinnaalluni. Uagut suliffitsinni piumassuseqarpugut meeqqat oqarasuaataanni pigaartuusinnaasutut imminut neqeroorutigissalluta.
5. Mimi Strangeppassaaq eqqaavai Danmark-imi ilaquuttamik atoqateqarfigineqarsimasunut katsorsaaveqartoq. Nalunngilarali amtskommuunini arfineq pingasuinnarni taamaattoqartoq, aammalu taakku sulisussaqaarniarnikkut ajornartorsiuteqartut. Kalaallit Nunaata isorartunersua peqqutaalluni ajornakusuussaaq naammakannersunilluunnit sulisoqarsinnaanissaaq. Immaqa – illoqarfinni tamani, atuarfinni tamani il.il. inunnik toqqartariaqakkanut atatillugu – immikkut ilisimaarinnittunik orniguttarsinnaasunik suleqatigiiliortoqarsinnaagaluarpoq, annertunerusumik pisariaqarfiitigut aallartinneqarsinnaasunik. Taassuma saniatigut Meeqqat Illuata allilernissaa (imaluunnit sumiiffimmi allami nutaamik assigusumik pilersitsisoqarnissaa) nukinginnarpasippoq.

Ila aamma paasiuminnaatsippara, Aasianni pisimasut immikkooruteqaanngippata. Uanga eqqaamaasanni Aasianni taamatut suliaasat angisuut pingasunngoreerput. Nukakkuluk Kreutzmann ippassaaq oqarpoq, suliaq immikkooruteqaanngitsooq. Immikkooruteqartuunngippat, illoqarfinni allani pissutsit aamma taamaappata, ila taava illoqarfinni taakkunani allani sinittoqarsimassaaq! Tassami assigusumik ajornartorsiummik qulaajaanermik katsorsaaniarnermillu ingerlatsisoqaanngilaq.

Naliginnaasumik isumaqaanngilanga atornerluisumut meeqqamullu ataatsimut ikiuuttoqarsinnaasoq. Meeraq ikiorneqarnissamut immikkut pisariaqartitsivoq, atornerluisumullu timimik tarnimillu ataqatigiisitsinngitsumut ikiuineq alla pisariaqarpoq. Tamarmik ikiorneqartariaqarput, kisianni assigiinnigitsutigut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsipput. Ikiuinerup ataqatigiisinneqarsinnaanera immaqa

uaniinneruvoq, aappaa erserpat taava aamma aappaa paasineqassammat, tamaalillunilu ikiuineq sammivilerneqarsinnaaluni. Takorloorneqarsinnaava immikkut katsorsaavimmik assigisaanilluunnit pilersitsisinnaaneq?

Isumaqqanngilanga ”aporaaffinnik aaqqiiniariaaseq” atorneqarsinnaasoq.

Norge-mi ilaatigullu Danmark-imi ullutsinni atorumaneqarluarpoq eqqugaasup atornerluisullu naapitinneqarlutik pisumik oqaloqatigiisinneqartarneri. Uanga isiginnittaasinni tamanna meeqqamut suliannerusumik naalliutsitsineruvoq. Naammareerpoq ajortumeerneqarsimagaanni, kisianni meeraq aamma atornerluisumut oqaloqatiginninnikkut katsorsaasutut atorneqassappat isumaqqanngilanga isumatusaarnerussasoq. Apeqqut ippassaq qaffatsinneqarpoq, tassanilu paasivara siunnersuutigineqartoq atornerluisoq meeqqamut utoqqatsisinneqartariaqartoq. Taannami aamma allaavoq. Aporaattunik saammaasseqatigiisitsiniarsinnaaneq uanga orniginartuutinngilara.

Naggataagut oqaluttuaq immaqa ilaannut isumassarsiorfiusinnaasoq oqaluttuarilaassavara. Oqanngilanga, atornerluisoq napparummut nivinngarneqassasoq, kisianni oqaluttuaq maani atorneqaraluarpat, immaqa atornerluisussaagaluit imaluunnit siusinnerusukkut atornerluisuusimasut allanik attuini-assanngikkaluarput taamaaliussaarlutilluunnit:

Quebec-ip avannaani indianerit nunaqarfinnguanni arnat arlallit nunaqarfimmi angutitut arnanik ajortumeerisimasunut taarsiivigineqarnissamik suliasanngortitsipput. Qaammatialunnguit qaangiutut nunaqarfimmi angutit tamarmik taarsiissuteqartussatut unnerluutigisaareersimapput. Ila angutitut qanoq kiinaanguusaarnartigaa.

Maani assigusumik pisoqarsinnaanerluni?

Inunnik isumaginnittup nammineq inissisimanagera

Meeqqanik atornerlunneqarsimasunik sullissininni uanga qanoq
sunnerneqassaanga?

*Conni Gregersen: Cand.psych. Tarnikkut katsorsaanermut supervision-imullu immikkut
ilisimasalik*

Eqquumiigineqarsinnaavoq sooq uagutsitut ittut inuunitsinni sulinita ilarujussua **inuit allat inuuner-
minni naalliuffiginerpaasaannut** atortaripput.....Artornarpoq ilungersuanaqalunilu allat anniaataan-
nut akuliunneq eqqunngitsuliornerillu soorlu meeqqat inuunerannut tusarnaarneq. Katsorsaasut ikit-
tuinnaassaqqooqaat, sullitamik naalliutaannik tusaasaqarnermik nuannarisallit. Taavami sooq taam-
aaliortuarpugut? - ilaatigut peqqutaassaaq takusinnaagatsigu iluaqutaasoq. Inuit ajunnginnerulersar-
put, nutaanik nukissaqalersarput, inuunerminni nuannarisaqarneq pigileqqittarpaat.

Alice Miller oqarpoq, uagut, taamatut suliffeqarnissamik qinaasisut, angerlarsimaffitsinnit ikiuuttu-
nermut ilinniartinneqarsimasugut - angerlarsimaffimmi peroriartorfitsinnilu ilaqtatsinnut ikiuuttoor-
eersimasugut. Tunuliaquttat amerlasinnaapput - ilaqtariinni napparsimasoorneq, imerajuttortaqar-
neq, ajutoornerit.....Sunaluunnit pineqaraluarpat eqqarsaatissaqqippog - **sutigut uanga meeraaninni
ilaquttannut ikiuuttuusimavunga?**

Imminut katsorsaasutut qiviassaguma, ilaanni imminut **sanasumut** assersuuttarpunga. Taava me-
eqqat kinaassusaat illutut iluarsaattarialittut isigilersarpara. **Kinassutsip illuisa** taakku ilaat qarma-
minni quppaqarput, allat kikiannik marlussunnguanaannarnik qalipaatinermillu amigaateqarput, suli
allat sanngiitsumik uingasumilluunnit toqqaveqarput - **uangalu ajoqutit nassaaralugillu iluarsaatis-
savakka. Assut pisariusinnaavoq, illunilu taakkunani mianersortunnguamik suleriaaseqartariaqar-
punga, aserugaqarumananga - imminullu ajoquserumananga.**

Sanasup uangalu assigiinngissuterput uaniippoq, sanasup sannatiisivini assamminik nassartarmagu uangali uinerma iluaniitillugu. Uanga iluarsaassininni **ilukkut piginnaanikka** atussavakka, malugisutsikka misigissutsikkalu, eqqarsaatikka iluuseqarsinnaassuseralu.

Kisianni sanasorlu aamma assigiinnik ugguuna atugassaqartitaavugut, **marluulluta sulinitsinni ator-tussatta aserfallatsaalinissaat isumagisariaqaratsigit**. Sannatit atorsinnaaqqullugit aserfallatsaalin-eqassapput, iluarsaanneqartassapput immaqalu ineriartorteqqittariaqarlutik. Sanasup immaqa imeq ipissaallu sannatiminut atussavai. **Uanga ilisimasannik ineriartortitsineq, supervision imminullu katsorsarneq atussavakka.**

Allat tarnikkut, misigissutsikkut inuunermiluunnit ajornartorsiutaat sammitillugit **inuunitsinni nala-assimasavut ikitoqqallu attorneqartarput**. “Qanga” taakku taaneqartarput katsorsaasup **“ersinn-gitsumik milai”**, katsorsaasup nammineq taarnersaatini ikitoqqanilu sanarfinngikkunigit, **sullis-sisutut sullitami ajornartorsiutaanik isiginnittaasianut ajoqusersuutaasinnaammata**. Imaassinnaa-voq katsorsaasup nammineq ajornartorsiutini suni tamani “isigilerai”, immaqa ajornartorsiut allani ta-kusinnaanngilaa, imminiittuunera paasisimannginnamiuk. Assigiinngitsut tamarmik nalaatassaapput - katsorssasunit imminnut iluaqutaasartumik sullitaminnut pinngitsooratik atuiniartartunit, katsorsa-asunut sullitamik iluaquserneqarnissaannik upperinninngitsunik, namminneq sulis assiganik sulis naal-liuteqaramik.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit namminermi ilaquuttalluunnit iluani ajornartorsiutaasimatil-lugit, ajortumeerinerit nammineq nalaassimasat sanarfereersimasariaqarput, allani kinguaassiuuti-tigut ajortumeerinerit suliarisinnaassagaanni.

Iluaqutaanngilaq isumaqassalluni, sullitassat immisut ajornartorsiutillit **anigorsimaniaannarsinnaal-lugit** - nalinginnaasumik naluneqanngilaq, akerlianik kajungerisatut ittumik sullitanut imminut assig-usunut qaninniartarneq. Imaattariaqanngilaq assigiissut unaasoq ajornartorsiut taannarpiaq, kisianni inuunerup ilaani “qulequtaasinnaalluni”, kinaassutsikkut assigiissutaasinnaalluni, illersoriartaasiusin-naalluni imaluunnit allaasinnaalluni. Assersuutigalugu uanga nammineq ukiorpassuarni meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut sullinnikuuakka, kisianni taamaakkaluartoq imatut iner-neqarsinnaanngilaq, taava aamma uanga meeraaninni nammineq kinguaassiuutitigut ajortumeer-neqarsimasunga. Kisiannili ilimagineqarsinnaalluarpoq, uanga kinaassutsinni arlaannik pigisaqart-unga, meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut pigisaannut assigusumik, taamaattumillu uannut ajornarunnaarluni misigissusaannik attuisinnaaneq ilumiuinillu paasinnissinnaaneq.

Imminut katsorsarnermik suliaqarneq iluaqutsiullugu nammineq misilittakkakka atorsinnaasarpakka meeqqanik katsorsaarnermik suliaqarninni. **Annernartutut pigisat**, sanarfineqanngikkunik **milanngor-sinnaasut ersinngitsut**, meeqqanut sullitannut **isigissutitut** ilisarput, taakkulu naalliutitaat malugisin-naallugillu, takusinnaallugit tusaasinnaasarpakka nammineq naalliutikka qaffattoorutiginigat.

Kinaassutsip sulinermi atornera

Uanga nammineq kinaassusera sulininni atortillugu, sungiusartariaqarpara makkunuuna **nalunngis-susera**: suna, qaqugu qanorlu atornerlugu aammalu uangaassusera sutigut “freertinnerlugu”- tassa nammineq pigisattut, sullitannut iserfigisassaannigitsutut. **Inissittariaqarpara killissaq uanni su-lisutut - kinaassutsinni sulisuunera, aamma uanga nammineq pikka - kinaassutsinni nammini-ususera sumiissanersoq.**

Killeqarfik taanna nikissinnaasariaqarpoq, amerlasuutigummi imminik atueriaasera assigiinngissut-eqarsinnaavoq, sullitat assigiinngitsut, ajornartorsiutit assigiinngitsut apeqqutaatillugit. Sullitama pi-

sariaqartitai aallaavigalugit aaqqissuussinnaasariaqarpunga sulilu sammisara suliffinnut atatillugu suliatut paasisimajuarlugu.

Killeqarfik eqaatsuusinnaaqqullugu suliaara **ilisimasaqarfigisariaqarpara**. Ilisimasaqarnikkut periarfissaqalissaanga **suleriaasissamik suliarisannut tulluurtumik** qinaasinissamut. Assersuutigalugu meeqqat sumiginnagaanerup imaluunnit ajortumeerneqarsimanerup kinguneranik misigissutsimikkut imminnullu isiginnittaatsimikkut innarlerneqarsimasut saaffigigaluarukkit meeraqataannut saaffiginittarninni isummat tunuliaqutikka ilimasuutikkalu atuinnarlugit, taava immaqa pakatserujussuassanga pissutigalugu, meeqqat pakatsisinneqarsimasut amerlasuutigut meeqqanit allanit allarluinnarmik qisuariartarmata, aammalu ilimagisat piumasaqaatillu nalinginnaasut naammassisinnaanagit.

Nalugalarukku ajortumeerineq qanoq meeqqanut sunniuteqartartoq, taava immaqa meeraq “naalanngitsutut” isigisinnaavara immaqaluunnit imminut perorsaasutut pikkorluttutut isumaqarfigisinnalunga - tamaasaluunnit ataatsikkut - taamaalillungalu meeqqamut attaveqarnera nikeriarsinnaanavian rani.

Kisiannili ilisimasariaqakkakka pigigukkit, taava suleriaasissaq meeqqamut naleqquttoq qinersinnaavara, aammalu nammineq sulinera piviusorpalaarnerusumik nalilersorsinnaallugu. Tassalu perorsaanikkut suliniutit iluatsissanngikkaluarpataluunnit ilinniutigissavakka, meeqqamillu sullissinera nikeriarteqqissinnaallugu. **Tassa ilisimasat imminut paarinermut toqqammaviulluinnarput.**

Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlugu anglerlarsimaffinni sulininni sulisorpassuit pikkorissut perorsaanerup tungaartigut ilinniagaqarsimasuunngitsuusut naapittarpakka. **Malussarissuullutillu attaveqarniallaqqissuugajupput.** Meeqqanik nuannarisaqartuupput taakkulu ilagalugit misigisatik ilinniutigiluartarlugit, taamallu ilumikkut paasinnittaasiat sikkaarissiartuinnarlunilu assigiinngissutsinik takunnissinnaaneruleriartortuurluni. Iliusaat nersornaqaaq - **aamma** taamatut imminut “ilinniartinneq” annertoqisumik piumanniffiuvoq. Namminneq misigisatik kisiisa aallaavigisinnaavaat amerlaqisutigullu namminneerluinnarlutik taakku “isummersortariaqartarlugit”.

Amerlaqisut imminnut annikigisarput, qunugilaartarpaat namminneq eqqarsaatitik misilittakkatillu upperissallugit imaluunnit allanut oqaluttuarissallugit - qanormi allanit kukkusutut isigineqassagaluarpata.

Aamma imaalluarsinaavoq, misilittakkat oqaasinngortissinnaanngikkaat, meeqqap ilagineratigut paasinnikkiartuaarneq pisinnaammat. Sulisut ilisimalikkatik atorluarsinnaavaat, sulilluarput, kisianni **nungullarsaatigisaqaat**, amigaatigamikku “ilukku ikiorti” - taamatummi ilinniakkatigut paasisat taaneqarsinnaapput - aammalu amerlaqisutigut sapiissuseqarfigisarnagu eqqarsaatitik misigissutsitillu pillugit allanik oqaloqateqarnissaq.

Ilaatigut **maani Kalaallit Nunaanni katsorsaasut** oqartut tusartarpakka, “**ila maani Kalaallit Nunaanni sullitatsinnut ima qanitsigivugut, taamatut killiliineq ajornarluinnarluni**” - kisianni uanga tamanna isumaqatiginngilara.

Killiliussarmi taanna **imminik pinngortuunngilaq**, uangali **ilunni nammineq pilersitaraara**, sumiluunnit atorsinnaasunngorlugu. Ungalu isumaqarpunga **ingammik inuiaqatigiinnguani** sullitanik qanittumi nammineq inuunermik ingerlatsiffiusumi **pingaaruteqarluinnartoq paasisimalluassallugu**, qaqugukku sulinerluni qaqugukkullu freernerluni.

Taamatuttaaq pitsaasuusinnaavoq **pilersaarusiussallugu**, qanoq “inuit allat” soorlu meeqqat sullitakka pillugit ajunngitsumik eqqarsarlutik soqutiginnissinnaanerat iliuuseqarfigisassanerlugu.

Sulinerup namminerlu inuunerup **killingiusaa misigissuserpassuarnik meeqqat** katsorsaasumut ingerlatitaannik “**qamutilittarneqartuarpoq**”. Taamaammat ilaanni **iluarsaanneqartariaqartarpoq**, naasutullu mianernartutut **nakkutigineqartuarlunilu paarineqarluartariaqarluni.**

Ulluinnarni nakkutigininneq pisarpoq suleqatit, killissannik qaangiitillunga takunnissinnaallutillu uparuaanissamut sapiissuseqartut, suleqatiginerisigut. Killingiusaatiga nungullarsarpallaarsimagukku imaluunnit sakkortuumik sunnerneqaaterpassuarnik putoorneqartut ilisimappat, taava ajoqusernerit iluarsaanniarlugit **supervision** pisariaqartittarpara.

Imminik katsorsarnek pisariaqartittarpara, nalorninaatsumik malugisinnaajumallugu sukkut nammineq inuunera sulineralu pillugit ilunni killiliissanerlunga. Imminik katsorsarnikkut nammineq nukittuffikka sanngiiffikkalu paasinerusarpakka, taamalillungalu aamma nalunnginnerulertarlugu, imminut ilungersortippallaarnanga suminggaannit sulinnut nukinnik aallissanerlunga.

Kinaassutsip sakkutut atorneranut takussutissiaq

Kinaassutsinni sulinermit tunngasortara namminerlu inuuninnut tunngasortara pigiuarpakka, taak-kulu marluk tamaasa ataatsikkut misigisinnaajuarsinnaavakka. Suliffinniikkaangama **sulinermit tunngasortara** silarlinngortarpara, angerlaraangamalu **imminut tunngasortara silarlinngortarlugu** - so-orlu kavaajaq mumissinnaasoq: kavaajaq taannaajuaraluarluni assigiinngissuseqalaarpoq, kisianni su-ulluunnit tungaa silarliutikkaluarukku assigiimmik iluarisarpara.

Tassa imminut inuttut marluusutut misiginanilu paasisariaqanngilaq, kisianni **inuttut ilivitsutut assi-giinngitsunik piginnaanilittut** assigiinngitsunillu periarfissalittut, pisut suuneri najoqqutaralugit sa-atitsisinnaasutut. Tamanna sungiusarnikkut ilikkarneqarsinnaavoq.

Sungiusarneq sorpassuarnut iluaqutaasarpoq, aamma imminut sequminngikkaluarluni kinaassutsip assigiinngitsortaani pisuni assigiinngitsuni atuinermit piginnaaneqalernermit.

Supervision iluaqutaavoq suliami pitsaasumik **killiliisinnaanermut** aamma katsorsaanerup aalajan-gersimasup ingerlanerani nammineq pikkorissutsikkut iluatsitsilluarsinnaaneq pillugu **paasinnissin-naanerunermut**, kiisalu soorunami sulinermit nutaanik **isumassarsiorsinnaanermit**.

Supervision-ertinnissamik piumasaqaraangatta inuit ilaasa **inuulluataarniarnertut oqalorujoor-nertullu** isigisarpaat. Inuit amerlasuut allat suliffianni allanik oqaloqateqarneq tassaasarpoq sulianik unitsitsigallarneq. Kisianni supervision imminullu katsorsarneq asuli oqalorujoornerunngillat.

Tassaappulli **katsorsaasup nammineq tarninganik siunertalimmik sanarfiineq**, tamannalu kisimiil-luni suliarineqarsinnaanngilaq. Pisariaqarpoq inuk alla iluklut pisunik ilisimasalik **tarrarsuutitut** atussallugu, taamaanngippat nammineq illersuutit qaangerneqarsinnaanngillat. Taakkumi inissinnik-uusarpavut misigisat imaluunnit misigissutsit nuanniitsut eqqaamasatsinnit qaqinnaveersaarniarlugit.

Supervision pinngikkaanni - ingammillu suliat kisermaakkaanni - misigineqalersinnaapput **qasuner-ujussuaq**, **naammassinnissinnaanermit sapiutilerneq aamma taamaatiinnarusunneq**.

Taakku ersiutaapput annernartuutitut illersuutitut tarnikkut nukissanik suli qalleqqissaalernermit. Killeqarpoq illersuutigisamut nukissap qanoq annertutigisup inissinneqarsinnaanera, **sullitanut suli nukissaqarniassagaanni, alapernaalluni suliamilu eqqarsariallaqqissuulluni**.

Tassa supervision-ertinngikkaanni ulorianaateqaqaaq **imaaruttoortutut misigilersinnaaneq** - naggata-agullu nukissaq pisariaqartitaq nassaarineqarsinnaajunnaartarluni. Katsorsaasut ilaat “ulikkaarloorlu-innartarput” - katsorsaasutut taamaatillutik allamillu suliffittaarlutik, allat suliffimminnik taarsiisar-put, nukissaarulluinnaraangamik. Nutaanik avatangiiseqalerneq, immaqa allaanerusunik suliassartal-immik, oqiliaallaataasinnaasarpoq, kisianni piffissap ingerlariitsiarnerani paasinarsisarpoq, “**aliortua-araq nooqataasimasoq**”.

Katsorsaasut supervision-ertittaratillu imminut katsorsarneq ajortut marlutsigut ulorianartorsiorput:

- **Arajutsisaminnik kukkusinnaallutik**, namminneq iluminni ajornartorsiutit taakkorpiaat pillugit inissiilluarsimannginnamik
- **Imaaruttoorsinnaallutik**, pissutigalugu nukissornarneroqimmat imminut noqittariaqarneq sullitap saqqumiussaasa ammaffigilluarsinnaanerani

Sammissaq manna assigiinngitsorpassuartigut eqqartorneqarsinnaavoq. Uanga qinersimavara uanga suleriaasera matumani ilisaritissallugu, taavalu aamma asersuusiutigerusuppakka suliassaqarfiit aala-jangersimanerusut, sulisut meeqqanit atornerlutanit sumiginnagaasunillu attortiffigisinnaasaat.

Kinguaassiuutitigut misigissutsit

Taarusutara siulleg meeqqanut kinguaassiuutitigut atornerlutanut immikkut tunngavoq. Oqareerpugut kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit sumiginnagaanermut ilaasut, aammalu katsorsartariaqarlutik meeqqap inuunermini allatigut ajortumeerneqarneri sumiginnagaanerilu allat ilutigalugit - taamaattoq kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit ugguuna allaassuteqarput, kinguaassiuutitigut misigissusermik attuisaramik. Ajortumeerinerimi immaqa siunertaagaluarpalluunnit ajortumeerisup pisariaqartitanik allanik naammassinnitussatut, taava kinguaassiuutitigut ajortumeerinerimi kinguaassiuutitigut misigissutsit sunnerneqartarput, aammalu tamanna meeqqanik taakkuninnga sullissinerup ilaani sunniuteqartarpoq, aammalu ilaatigut kinguneqarsinnaalluni aamma katsorsaasup kinguaassiuutitigut misigissusaanik eqquinerimik.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit **nipangiusimaneqartuupput**. Tamatuma kinguneraa, **oqaluuserineqarneq ajormata**, taamaattumillu **eqqarsaatigisuunatigut**, imaluunnit takorluuissanata qanoq uagut nammineq qisuariassagaluarnarluta, uagut inuunitsinni nalaassagaluarsigit. Aamma taamaattumik kinguaassiuutitigut ajortumeerinerimik siullermeerluta nalaataqaraangatta **piareersimaneq ajorpugut** - “sungiusarsimasanngilarput” tamanna qanoq sammissanerlugu, oqaluuserissanerlugu imaluunnit isummorsorfigissanerlugu, soorlu taamaareertartugut inuit akornanni nalinginnaanerusermik oqaluuserineqartut pillugit - nappaatit, ajutoornerit imaluunnit allat.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasunik immaqalu namminnek ajortumeerisimasunik sullissinerimi, nalaatassaavoq meeqqat taakku kinguaassiuutitigut misigissutsimikkut qisuariaateqarnerat. **Meeqqat kinguaassiuutitigut misigissutsinik** ersersitsinerat amerlasuutigut sullissisuni misigissutsinik sakkortuunik pilersitsisarpoq, ajortumeerisumut maajuginninermit kamannermillu nammineq kinguaassiuutitigut misigissuseqalernermut, amerlasuutigullu takussaasarpoq sullissisut **“misigissutsit inerteqqutaasut”** taakku pillugit imminnut oqaloqatigiissinnaanermik ajornartorsiuteqarnerat.

Nalinginnaasuuvuq, **katsorsaasut kinguaassiuutitigut ajortumeerinerinik suliaqarnerminni namminnek kinguaassiuutitigut misigissutsimikkut eqqugaasernerat**.

Aallaqqaammut katsorsaasup **kinguaassiuutitigut misigissutsini illersorniartarpai paasiniaqqissaarniarneratigut, soormita** inuit ilaasa kinguaassiuutitigut iliuuseqarnerminnut meeqqat atorniartaraat. Ilutsinni **maajuginninnek kamannerlu** pilersinnaasarput imalu sakkortutigilersinnaasarlutik, allaat nalinginnaasumik kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq sunnersinnaallugu, katsorsaasup nammineq aapparminik **atoqateqartarnerminik unitsitsineranik** kinguneqarsinnaasumik. **Ajornartorsiulli tamanna amerlanertigut qaangiutiaartarpoq**.

Tulliullugu katsorsaasup **nammineq aappaqarnini maluginiaqqissaalertarpaa siunertaralugu qulaarniassallugu ajortumeerisup eqqugaasullu periusarisartagaat, ingammik kinguaassiuutitigut misigissuseqarnerup tungaatigut**. Angutit arnallu akunnerminni pissusilersuutaat eqqummaariffiginierneqalersarput, aallarnerneqarsinnaasarpordu sivikinnerusumik sivilunerusumilluunnit aappariinnerup iluani **kinguaassiuutitigut atoqatigiittarnermi pissaanerup agguataarsimanerata misissuiffigeqqissaarnera**.

Amerlasuutigut aappariinni ataasiinnaq kinguaassiuutitigut ajortummeerinerinik suliaqartuusarmat taamaallunilu kisimi suliamit tassannga misigissutsinik sakkortuunik sunnerneqartarluni, aappaasoq narrujuummersinnaasarpoq, kamalluni paatsiveerussutigalugulu sooq aappariinnertik apeqqusersorneqalernersoq.

Kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit tungaasigut sivilusumik suliaqartuusimagaanni, katsorsaasoq **nammineq kinguaassiuutitigut misigissuseqarnermi qanoq nalinginaasuutiginera pillugu nalornissuteqalersinnaavoq**, ingammik ajortumeerisartut sullitarigaanni. Sullitap eqqarsaatai misigissusa-

alu paasineruniarlugit katsorsaasutut malussarissuseq aqqutigalugu sullitap kinaassusaata ilaa pulla-
vigineqartarpoq.

**Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut inersimasut ajortumeeriniartartutut pissusi-
lersorfigeqqajaasarpaat.** Meeqqat katsorsaasumit ajortumeerneqassasoralutik ersisutut pisinnaasar-
put, imaluunnit katsorsaasoq kinguaassiuutileriffigisinnaasarpaat. Katsorsaasut amerlasuut oqaatsit
makku tusartarpaat: “utsuukka takorusugunarpatit” - “nalunngilara qanoq eqqarsartutit - innaqatigi-
innarusukkimmaana” -

Meeqqat oqaatsit anissinnaasarpaat - meeqqanit aninneqarneri eqqaassanngikkaanni - atoqateqarnis-
samut kajungerilersitsisinnaasut. Katsorsaasup taamaalilluni inissisimaffigivaa, **oqaatsit kinguaassi-
uutitigut misigissutsinik eqeersitsisinnaasut tusaajutigalugit, inissisimaffini akerlerluinnaanik
misigiffigalugu.** Tassani “qupinnguallannertut” ittoq pisinnaavoq, katsorsaasumik **nammineq misi-
gissutsini pillugit nalornilersitsisinnaasoq.**

Assilissat ajortumeerinerpalaartut inuppassuit kinguaassiuutinut tunngasuni takorluugaanniittarput -
arnani angutinilu. Hite-p nalunaarusiaani atuarneqarsinnaavoq **arnat 80%-ii kinguaassiuutitigut na-
alakkisartinneqarnissamik takorluukkertortut.**

Kinguaassiuutitigut takorluukkertortutini piumattatsitsisuusarput assilissatut takorluukkat, takor-
luukkanilli piviusunngortitsineq ilumut taamaassanani.

Taamaakkaluartuq katsorsaasut naqitsisimassutigilersinnaasarpaat, katsorsagassaqaaleraangamik
ajortumeerneqarnermik misigisaqarsimasumik ajortumeerinertalimmik takorloorsimasaminnut
assigusunik. Tassani “qupinnguallattuusineq” peqqissinnaavoq, illua tungaatigummi kinguaassiuuti-
tigut piumattassimaarneq, takorluukkap taassuma pilersikkajuttaga, tinnarsarneqartutut ittarpoq,
ataatsikkullu aamma ilisimaarineqarlunnartarluni matumani piviusumik ajortumeerineq sullitamit
oqaluttuarineqartuq.

Amerlasuutitigut katsorsaasup paatsiveerussutigisarpaa kinguaassiuutitigut ajortumeerineri **pissaa-
nermik atornerluisoqarnera,** pissutigalugu kinguaassiuutitigut misigissutsini nalinginnaasuni pissaa-
nilerngusaattuusaarneq tassaasarmat pissanganartorsiorfiusoq - tassa ajortumeerinerunngitsoq.

Paasigaani, **pissaanilerngusaattuusaarneq** qanoq **kinguaassiuutitigut pissanganartorsiornerartigisin-
naasoq,** taava sakkusaqalissaaq **ajortumeerisartuq ilinniartissallugu,** qanoq ililluni **kinguaassiuuti-
tigut misigissutsip imarisaa piviusumit takorluukkertortutut nuussinnaagaa,** taamaalillunilu pis-
saanermik atuinerup kinguaassiuutitigut kajungilersitsisarnera attatiinnarsinnaagaa ajortumeerinn-
gikkaluarluniluunnit.

Tamakkuninnga suliaqarnerup naalliunnaqutigisaasa ilagaat, nammineq nalinginnaasutut misigisima-
sat killissarpiaannut **naqittarneqartuarneq.**

Taamaattumik katsorsaasumut sapernartarpoq **paatsiveerussimaarneq** taanna pillugu suleqatinut al-
lanulluunnit saaffiginninnissamut sapiissuseqalernissaq, **ersissutigineqartarami kinguaassiuutitigut
immikkoorteqartutut isigineqalersinnaaneq.**

Kinguaassiuutitigut ajortumeerineri suliaqarnerup aamma qaffatsissinnaavai misigissutsit **kingua-
assiuutitigut ajortumeerneqarsimanermik nassuerutigisimanngisanik katsorsaasup misigisimasin-
naasai.** Tassani pineqarput kinguaassiuutitigut ajortumeerinerit **suulluunnit,** tassaannaanngitsut ajort-
umeerinerit inersimasumit katsorsaasumut meeraanerani pisimasut.

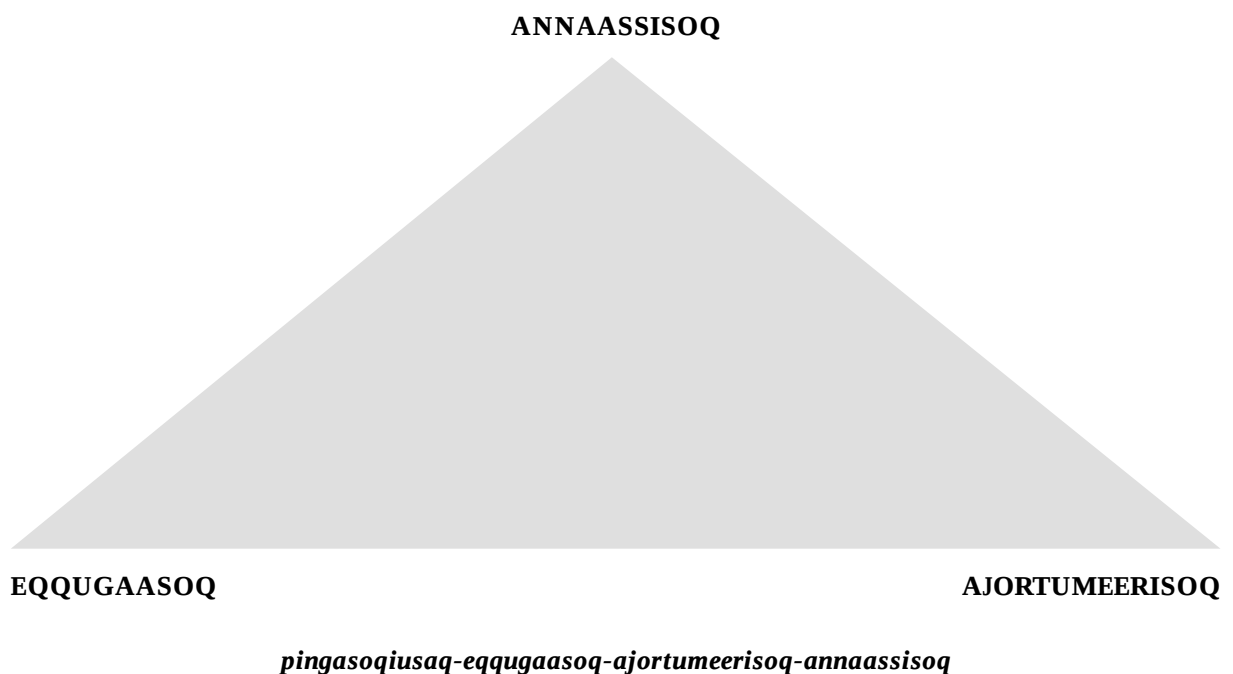
Tamanna isumaqarpoq, **katsorsaasut kinguaassiuutitigut ajortumeerineri suliaqartut isummers-
orfigisariaqarmatigut kinguaassiuutit tungaasigut misigissutsit peroriartortortutut pigisimasatik.**
Paasiniartariaqarpaat kinguaassiuutit tungaasigut misigissutsit suut, inunnit allanit malugisimanerlu-
git - aamma angajoqqaaminnit, aamma suut namminneq allanut pigisimanerlugit - amma angajoqqa-
aminnut.

Taamatuttaaq katsorsaasut, namminneq angajoqqaajugunik, **isummersorfigisariaqarpaat, kinguaassiuutitigut misigissutsit suut meeqqaminnut pigisimanerlugit piginerlugillu, aammalu suut meeqqaminnit imminnut malugisimanerlugit. Taamatut paasiniaaneq annernartoqarsinnaavoq,** tasami ingerlaannartumik amerlasuutigut inersimasut meeqqallu akornanni kinguaassiuutit tungaasigut misigissutsit ajortutut ajortumeerinertulluunnit eqqarsaatigisaratsigit. Kisianni kinguaassiuutitigut misigissuseqarneq inuttut inuulernitta siornatigulli uagutsinni eqeersinneqartarpoq, aammalu angajoqqaat meeqqallu akornanni qanittumik peqqinnartumillu ataqatigiinnermi misigissutsit attaveqariaatsillu assigiinngitsorpasut piusarput, aamma kinguaassiuutitigut misigissutsit. Assersuutigalugu ilaatigut eqqarsaatigaara milutsitsinnermi kinguaassiuutit tungaasigut malussarsinnaaneq, imaluunnit meeqqat meeqquerivinniittut akunnerminni inersimasunullu sammisinnaanerat - minnerungitsumillu meeqqat inuusuttuaranngulersut kinguaassiuutinut sangutitsisarnerat, arnaassusertik/ angutaassusertik angajoqqaaminnut misileraatigigaangamikku.

Tamakku ima **nipangiussaaticgipput,** katsorsaasunut amerlasuunut oqaluuserissallugit ajornarsinnaallutik, allat supervision-ertinnermi.

Tamatumami aamma takutippaa, qanoq uagut inuttut kikkuttulluunnit ilumut nalornissutigigipput, kinguaassiuutit tungaatigut suna nalinginnaasuunersoq.

Ataasiinnarmik, sikkarissumik immikkoortinneqarsinnaanngillat, kinguaassiuutitigut misigissutsit suut “immikkoorutaanersut”, “nalinginnaasuunersullu” imaluunnit “peqqinnartuunersut”. Imminnut qallerseraattuuput, kinguaassiuutilerinerlu pillugu nalinginnaanerpaasarialittut isigisariaqarsorinarpoq: kinguaassiuutitigut atoqatigiinneq pissasoq inuit naligiissut akornanni, pisussamut “angersinnaanermik” “naaggaarsinnaanermillu” piviusumik pisinnasunut.

Pingasoqiusaq-eqqugaasog-ajortumeerisog-annaassisoq ileqquuvoq, inuit naligiinngissutut naapinnigitsut akornanni attaveqatigiinnermi atorneqakkajuttoq: ataatsip - ajortummeerisup - aappani - eqqugaasog - **pissaanermik atornerluiffigivaa-** taassumalu **nalikinnerunini** naqissuserneqarteqqippaa aammalu nammineq isumaqarluni, ajortumeerisup kissaataasa pisariaqartitaasalu malussariffiginissai pikkorluffigisimallugit - taamaattumik maanna ilungersorniarpoq **pisimasog annaanniarlugu, ajortumeerisog annaanniarlugu** nikassaanermik imminut iliorsimaneranit. Siullermik eqqugaasutut inissip-

poq, taava ajortumeerisumut annaassisussatut inissippoq, ajortumeerisorlu eqqugaasunngorpoq annaatsillunilu, nammineq pisariaqartitami naammassinissaat pillugu iliuuseqarnissamut piumattaqqinnissami tungaanut. Allatigut pisoq killormut ingerlasinnaavoq, tassa ajortumeerisoq siulliulluni eqqugaasutut inississinnaalluni ilaannikkullu paarlaalluinnarlutik inississinnaasarpur, ajortumeerisoq eqqugaasutut inissilluni, iliuusipalaani pillugu peqqisiminermik **nikanarsarneqarnissamut** imminut tunniulluinnarluni, isumakkeerfigineqarnissanilu saammaasseqatigiinnissarlu qinuloorutigalugu.

Eqqugaasup ajortumeerisulluunnit aappani annaanniartuarterpaa, amerlasuutigut nikittaallutik. Ilaqutariinni atornerluiffiusuni pissuseq tamanna naassaanngitsumik uteqattaarneqartoq takussaasarpoo. Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut ileqqulersuut tamanna nalunngilaat, amerlasuutigullu kinaassutsimik imaluunnit ersarissumik pissusilersuutiniq inerititsisarput, “inuttut-eqqugaasutut” imaluunnit “inuttut-ajortumeerisartutut”, ilaannilu tassanngaannartumik pissusilersuutit allanngortittarpaat. Allaas meeqqap “eqqugaasorpalaarnersap” katsorsaanerup ingerlanerani taamaalluni ajortumeerisutut pissusilersuutiniq ersersittarpai, soorlu aamma meeqqap ajortumeerisorpalaarnersap taamaalluni eqqugaasutut pissusilersuutiniq ersersittarai.

Qinersimavarput katsorsaasuussalluta imaluunnit isumaginnittuussalluta, inoqatitsinnik ikiuerusukkatta, taamaattumillu **katsorsaasooq** meeqqap tungaanut **annaassiniartutut pissusilersoriaataarsinnaasarpooq**. Ingammik eqqugaasutut pissusilersortup katsorsaasooq piumalersittarpaa meeraq tuppallersassallugu imaluunnit naalliutaanit aniguisinniasallugu. Meeqqalli tuppallersarnissaa aniguisinnissaluunnit ajornarpoq, **katsorsaasorlu nalligeqqusaarnermut “nakkaattoorpat” annaassinialerlunilu, ima pisoqakkajuppoq, meeqqap pissusilersuutini allanngortikkaa ajortumeerisartut pissusilersuutaannut**. Tassani katsorsaasooq misigileqqajaasinnaavoq atornerlunneqarluni paatsoorneqalunilu immaqalu meeqqap tungaanut nammineq eqqugaasutut pissusilersulersinnaalluni, soorlulu meeqqamut paaseqqusaalerluni. Taamaalinerani **meeqqap annaassiniartutut pissusilersorneq tigusinnaasarpaa** katsorsaasumillu tuppallersaalerluni. Taamatut “pingasoqiusamik pisuusaarnerq” meeqqap angerlarsimaffimminit nalunngilaa aammalu kinguaassiuutitigut ajortumeerisarnernit, tassalu taamatut “attaveqatigiinneq” tassunga takornartaanngilaq pissusissamisoortutullu misinnarluni.

Ajornartorsiut unaavoq, **meeqqap katsorsarneqarneranut iluaqutaanngimmat** aserorsarnartumik taamatut pissusilersuutit, angerlarsimaffimminit nalunngisai, uteqqissallugit, uangalu sulianut matumunnga ajornartorsiutaavoq, **katsorsaasup attassinnaanngimmagu pisuusaarnermut naatsorsorumi-naatsumut naassaanngitsumullu taama ittumut tiguartinnissaq.**

Ilukkut toqqissisimalluarnissaq pisariaqarpoq meeqqat “pingasoqiusamik pisuusaarnermut” ilaserinninnerat akiorniasagaanni. Amerlasuutigut **sungiusarnermut** aallarniutaasarpoo, supervision aqutugalugu eqqummaarinnerup ilinniarsinnaanera, akuttunerusumik **pingasoqiusamut “nakkaattussanngorluni”**, soorlu aamma ilinniarneqarsinnaasooq nammineq piumassutsimik anillagussinnaaneq, soorlulusooq namminerpiami toqqissisimaneq pigisaq ateqqillugu. Sungiusaat pitsaasuuvoo, pinaveersaassagutsigu meeqqanik sumiginnagaasunik atornerlutanillu illersuilluta sorsuuteqarnitsinni imminnut eqqugaasunngortinnissarput.

Ilumikkiussanik sunnigaaneq

Naalliutsitaasimasunik katsorsaavimmi sulinermut atatillugu katsorsaasunut nungullarsaat alla tassanngaannartumik erseriataarpoq. Katsorsaasut atasuinnangajammik suliaarat **ilumikkiussat**, inuunermik ulorianartorsiortitsisimanerit, tuparujussuarnerit tassanngaannartumillu annaasaqarnerit, kinaassutsikkut nikanarsagaanerit, misigissutsinik nikassaanerit ... piffissallu ingerlatsiarnerani **katsorsaasut namminneq tupassimanerujussup kingunerisaanik nanertuuteqarnermik takussutissanik ineritaqaleriartorput.**

Namminneerlutik ilumikkiussanik misigisaqarsimanngillat. Taamaakkaluartoq takussutissat takkupput - eqqissiveqannginneq, sinissaarunneq, puigutuneq, tiguartisimasinnaannginneq, inunnut aqqusinnermiittunut tatigisaqannginnermik misigillatsiartarnerit, nalornineq ilukkullu eqqissisimanginneq. Tamanna taaneqartarpoq **ilumikkiussanik sunnigaaneq**, nassuiaatigineqarlunilu, katsorsaasup nammineerluni pisut ilumikkiisut misigisimanngikkaluarlugit, taava sullitat oqaluttuarpassuunik nalaas-sineq kinguneqarsimasoq, aamma katsorsaasup silarsuarmioqatiminut tatiginnikkunnaarneranik. Sullitat oqaluttuaat ima uppernartigipput, tatiginninneq, katsorsaasup nammineq inuunermini ineritissimasaralua, nalorninartunngorluni.

Kalaallit Nunaat nunaarannguuvog - inuit amerlasoorsuunngilagut - pisoqartarporlu **ajunaarnernik tupannartunillu allanik amerlasuunik**, inuiaqatigiinnguanik aalassatsisartunik. Kalaallit Nunaanni toqunerit tamarmik 20%-ii tassaapput **nalinginnaanngitsumik toqunertut** taaneqartartut, t.i. pisarlutik ajutoornerit, imminornerit imaluunnit toqutsinerit kingunerannik. Aamma meeqqanik atornerlunneqarsimasunik sullissineq tamatigut uagutsinni misigissutsinik sakkortuunik pilersitsisarpoq ammaassillunilu sullitanit “aattorneqarnissamut”, ilumikkiussanik sunnerneqartarnermut aallaaviusumik.

Maani Kalaallit Nunaanni aamma takornartaanngilaq, **sullissisut namminneq suliassarisatsigut inuttut eqqugaasarneput**. Uanga Kalaallit Nunaanni inuunangalu alliartunngilanga, taamaattumillu katsorsaasutut kalaallisut annertutigisumik tamakkuninnga nalaataqartarnanga, kisianni pisarnikuuvog. Paasiuminarpoq, uannga ukiut arfinillit inorlugit ingerlanerini taamatut misigisaqarsimaguma, taava sullissisut kalaallit akornanni tamanna pisarnerusarsimassaqaq, aammami amerlasuutigut nalaattarpakka **superviserertittut**, namminneq inuttut naalliummik imaluunnit ajornartorsiummik suliassarisaminnik eqqugaasut. Imaassinnaavog soorlu meeqqat angerlarsimaffimmit qimagutsitaasut sullissisup ilaqutarigai imaluunnit angajoqqaavi atuaqatigisimagai. Nalunngikkaluarlugu, immaqa taanna atugarliukujuttoq, allarluinnaavog atuaqatikumut imaluunnit illuusamut sullissisuunissaq. Aamma imaassinnaavog, nammineq inuttut meeqqap ilaqutaa imminorsimasoq, ilarisimagaa, imaluunnit eqqaamiunit atuarfimiilluunnit ilarisimagaa meeraq unnulluarnerani ingerlaannartumik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartoq, tujormilluni aliasullunilu.

Paasisariaqarunarpaput, pigaluarutsigilluuniit supervision, imminut katsorsarneq suleqatigiittullu ikioqatigiilluta, taava meeqqanik taakkunannga ima misigissutsitsigut sunnigaasartigaluta, **misigissutsit sakkortoqisut, pigalugit ilisimalluanngisavulluunnit, itertitaasarnissaat**.

Tassaapput meeqqanik taakkuninnga sullissinnermi nungullarsaataallutillu pissarsiffiulluartartut - nammineq ineriartornermi ilatsiinnarnissaq unittoornissarlu pinavianngillat.

Nammineq **eqqumaffiginiartariaqarpoq, suliap ima ittup nassataanik sunnertinnerit taama ittut qanoq annertutigisut attassinnaanerlugit.**

Ilikkartariaqarparput **suliatsinni ilungersuanerit ilumoorunnissaat**. Amerlavugut tamatuminnga ajornartitsinnaasut, immaqalu tamanna aallaaveqarpoq, Alice Miller-ip eqqartugaanit: angerlarsimaffitsinniilli ilinniartinneqaratta ikiuuttuussalluta - allat eqqarsaatigeqqaassallugit. Kisianni pisariaqarunarpog **“silarsuup aaqqissugaanera nutaaq” ilinniassallutigu**, soorlu meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik ukiorpassuarni sullissiinnarsinnaassagutta.

Imaarunnerup ersiutai takkuppata, sukkasuumik kingusinaarsinnaavugut taassuma iluarsinissaanut. Inuppasuut kinaassutsimikkut iluarsineqarsinnaanngitsunik ajoqusertarput suliarni tarnikkut ilungersuanerit kingunerisaannik.

Sullissisut nungullartitaanerit annertoqisumik kinguneqartarpoq inunnut nungullartitaasunut, aammali meeqqanut inersimasunik sivisuumik atasussanik pisariaqartitsisunut.

Meeqqanik atornerlunneqarsimasunik sullissinermi imminut attassisinnaaqqullungalu ineriartorteqqissinnaaqqullunga qanoq iliorsinnaavunga?

Conni Gregersen, cand.psych, tarnikkut karsorsaanermut aamma supervision-imut immikkut ilisimasalik

Anguniagaq: Sakkussassinnik tunissallusi: "Pingajoqqat" immissinnut paareqqullusi.

Suleqatigiinnut "pingajoqqat" ilisaritinneqarput, meeqqanik ilaqutariinnillu sumiginnaaffiusunik kinaassiuutitigullu atornerlugaaffiusunik sullissisutut imminut paarinissamut sakkussatut.

Pingajoqqat sungiusaqatigiifiuvoq atornerqarsinnaallunilu sumulluunnit kissaatigisamut.

Pingajoqqat sinaakkutaavoq makkununga atornerqarsinnaasoq:

- Ulluinnarni sulinermi tapersersoqatigiiffittut
- Immikkut ilisimasalimmit ilitersuunneqarneq pisinnaangippat, attassiinnarsisinnaanermut sakkussatut aalaakkaasutut
- Isumassarsiorfittut
- Isumassarsianut sanarfineqarpiangitsunut misileraaffittut – oqaloqatigiinnikkut
- Ilinniarsimasanik attassiffittut
- Kinaassutimi killissanik attassiffittut
- Isumassarsiullaqqinneq

Pingajoqqanik pilersitsinissamut pisariaqarpoq:

- Inuit pingasut sungiusaqatigiikkusuttut
- Attaveqatigiinnissamut malitassat paasiuminartut marlussuit akuersaarnissaat ataqqeqatigiinnerlu, Aamma eqqarsartariatsikkut isummatigullu assigiinngikkaluarluni.

Pingajoqqat imatut suleriaaseqassapput:

- Ataaseq (A) oqaluttuartoq
- Alla (B) tusarnaartoq aamma
- Pingajuat (C) alaatsinaattoq.

A-p toqqassavaa sammisaq / ajornartorsiut B-mullu oqaluttuaralugu sapingisani naapertorlugu. B tusarnaassaaq siunnersuinanili, apeqquteqalaarsinnaavoq kisianni nammineq isummani tunuarsi-maartissavai. Soqutiginnippoq, A-p eqqartugaa ilisimasaqarfiginngikkaluarlugu.

C-p piffissaq nakkutigissavaa, aammalu A-p B-llu akornanni attaveqatigiinneq alaatsinaassallugu.

Ataatsimiinnermi ataatsimi sammisat arlallit pineqarsinnaapput, taamaalilluni A – B – C-tut inissisi-manerit nikerarsinnaapput. Taamaanngippat naligiinneq katassaaq. Arlaat A-jujaannarluni, allalu B-ujuaannarluni – taava A misigisimalersinnaavoq ikiortissarsiortuartutut, immaqa nallinnalaartutut, B-lu misigilersinnaalluni tunniussaartuartutut immaqalu tulluusimaarutigilaaarlugu immaqaluunnit qatsullugu, C-lu naggataagut isiginnaartuukatalluni imaluunnit ilaangitsutut misigisimalerluni.

Parlakaagitsi – tamassi tunniussa qarlusilu tigooqqaallusi – taava suleqatigiit toqqissisimallutillu nukittuunngussapput.

Killissasi paarisigit – ”oqaatigissallugit sapinngisatit piumasatillu sinnerlugit oqaaseqarnak”, alla aperigaluarpalluunnit pisussaaffeqanngilatit akissallutit, oqartoqarsinnaavoq: Taanna oqaaseqarfigerusunngilara”....

Innersuut:

Inuit, inunnik erloqissutilinnik sullissisut, pingajoqqatut inissillik siunertaralugu suliami tapersersoqatigiillunilu ikioqatigiinnissaq aammalu imaaruttoorneq pinaveersaarniarlugu.

Pinerluuteqarnerup kingorna inuuneq

Hans Johan Lennert, palasi

Manna tikillugu taamatut meeqqanik atornerluisoqarsimatillugu misilittagaraarput ilagiinni sulisuusut tassa palasilluunnit eqqarsaatigalugit pisimasut avataaniittutut misigisimaffigineqartartutut aku-liutilertortinneqartannginnerat.

Tassami taamatut meeqqanik atornerluisoqarsimatillugu nunaqqataasut assigalugit tusagaqartin-neqarsinnaasarpugut, taamalu piaarnerusumik taakkunannga sulissussisuusunut saaffigineqarsinnaa-nissarput eqqarsaatigineqartorsuusarsimanani.

Naak pisimasut eqqarsaatigalugit inuup anersaakkut inuuneranut imaannanngitsumik sunniuteqars-innaasaraluartut, taamattoq pisimasuni taama ittuni akuliuttussaatinneqanngitsutut qaangiataagin-narneqarsinnaasarpugut.

Meeqqanik atornerluisoqarsimatillugu, inuit ataasiakkaartut ilagisariilluunnit palasimut saaffiginnit-tariaqalernerminnik misigisimalersarnerat pisinnaasarpog; aatsaat saperluinnalersutut misigilersima-nermi.

Tassanilu pisariaqarpoq palasip sapinngisamik piaartumik ikiuiniarnermi akuliutsinnissaa, piffissarlu manna iluatsillugu suleqatiginnikkusussusermik saaffiginnippunga.

Taamatummi nalaataqartoqarsimatillugu pisimasog pillugu tamani anniaatiginninneqartarpoq inuup anersaakkut inuunermini akiorneqartariaqarneranik pisariaqartitsilluinnartuusumik.

Naak pisimasartut taamaattut imaaliallaannarlugit qaangivinneqarsinnaanngikkaluartut ilisimagip-put, taamatulli misigisaqarsimasuni misilittagarilersimagakku paasilluinnarsimavara inummi anniaa-taanera oqinnerpaanngortinniassagaanni aamma suut aqquataasariaqartut.

Hans Johan Lennert

Taamaattumik uanga nammineq palasitut pisussaaffigilluinnarlugu misigisimasarpunga taamatut nalaataqarsimasut oqaloqatiginissaannut periarfissaqartuarnissara. Taamatut atornerluinermik nalaataqarsimasunut pisariaqarlunnartuugaluartoq nipangiussisussaaita-anermik atornerqarneq ajortoq imaappoq:

Taamatut atugaqarsimasut nalaataqarsimanertik pillugu namminneerlutik nalaataqatigisimasatillu pisimasartut pillugit oqaloqatigiissinnaanerit.

Ima oqarsinnaarusussinnaagaluarpunga: "Ukua ilaqutariit aamma taamatut nalaataqarsimapput ataguli peqatigisarsinnaaneri oqaloqatigisarsinnaanerallu pillugu saaffigeriassagitit".

Taamatut atugaqarsimasut atugaqatigisarsimasatillu naapeqatigiittarnerminni ikorfartoqatigiinneq nakussassaqatigiinnerlu pisinnaassagaluarpaat. Taakkunungalumi misigisap imaannangitsuunera tamatta ilisimaarillualersimavarput. Tikiuttartutut utertuurtut nalliussinnaajuartarpoq, ilaanni ma-annakkorpiaq pisimasutut pineqartuni annernartigaluni tikiuteqqissinnaasarluni. Taamaattumik taakkunani peqatigiilluni oqaloqatigiittariaqarneq killiliivigineqanngitsoq pisariaqarpoq. Taamaattumik ikiuiniartartut naammattumik piffissaqartinneqartariaqarput pisimasut pillugit oqaloqateqarnissamut, nukittorsaqatigiittariaqarnermi, naliliiffiqatigiittariaqarnermi, kaammattoqatigiittarnikkullu.

Allanik taamatut misigisaqarsimasunik sukkulluunnit oqaloqateqarsinnaaneq pinaveeraartitseqataas-sagaluarpog periarfissiillunilu pineqartut anniaatiminnik aniatitsisinnaanerannik. Pitsaassagaluarpog inimik naapeqatigiiffigisinnaasannik pilersitsisoqartuuppat. Inimik tamatut naapeqatigiiffiusartussa-mik ammaassinnermi inunnut taamatut atugaqarsimasunuttaaq allanut nipangiussiinnarsimallutik na-alliuutiginnittunut aamma periarfissiineqassaaq tunuarsimaarani saqqummiissinnaanissamut. Taamaaliornikkut inummi anniaatit erloqissutaajuartut annikillilerneqarnissaat angujartuaarneqar-tussaavoq.

Taamatummi atornerlunneqarsimanerminnik nipangiussillutik oqarsinnaanngitsut amerlapput, er-loqissutiminnillu anitsinissamut piumassuseqarlutik nalunaaruteqarumasartut amerliartortutut oqaat-igisariaqarlutik.

Taamatullu periarfissiisinnaaneq tamanut atuuttariaqarpoq ilagisariit tamaasa eqqarsaatigalugit aamma meeqqanut atornerlunneqarsimasunut qatanngutaasunullu iluaqutaassaqisumik.

Manna tikillugu meeqqanik taamatut atugaqarsimasunut sulissussisarnerit akuliuffiginianngilakka, taamaattumillu oqaannassallunga kaammattuissallungalu sulissussiniarneq ingerlateqqeqqullugu. Pingaaruteqarlunnarpoq tamatta suleqatigiinnissarput. Inuit ataasiakkaarlutik kisimik suliasami suliniarsinnaanngillat, inuiaqatigiittulli suliasami tamatumani isumaginnittariaqarpugut. Nukiit ka-tersuuttariaqarmata, inuk qiteralugu ingerlaniartariaqarnitsinni, inummit inummut asanninnerup pi-viusumik ingerlanneqartariaqassusiani.

Meerannguanik atornerluisarnerit aammalu kinguaassiuutitigut qanorluunniit iliorluni atornerluisar-nerit qaangersinnaanavianngilagut inuunerup asanninnikkut isigisariaqarnera paasinngikkutsigu. Inunni pineqaatissinneqarsimasuni paasisinnaalersariaqarparput aamma suliasaqarnerput: ikiussal-lugit inuunerminnik ingerlatseqqissinnanissaannik atornerluinerullu peqqinnginnissaanik.

Pingaaruteqarpoq atornerluisimasut periarfississallugit nammineq pillutik ammanerusumik oqaluu-serisaqarsinnaanissamut, taakkunani nammineq pilluni nanertuutigilersimasat allanuttaaq nanertuu-tissanngortinneqarsinnaanerit taamaaliornikkut minnerpaanngortinneqasinnaassagaluarmat, aqqutis-siuussillunilu imminek paasinerunermik atornerlueqqissinnaanermillu pinaveersaartitsisinnaasumik. Nuannaarutigaara ataqqillugillu inuit, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasunik sul-lissisut, matumanilu ersersikkusuppara taakku pisariaqartitsinerat naapertorlugu suleqataarusus-suseqarnera.

Nunat Allat

Lotte Wenstrup, cand.pæd.psych.aut.

Aallarniutaavoq Stockholmimi 1996-imi ataatsimeersuartitsinersuaq. Ateqartinneqarpoq

COMMERCIAL SEXUAL EXPLOITATION OF CHILDREN

UN. Human Rights Procedures to protect Children aallarnisaasuvoq saqqumilaartitsinermut meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerannik. Nunani arlalinni meeqqat tunineqartarput, aallarussaasarpur, kinguaassiuutitigut niueqatigiinnersuarmut pisinneqassallutik.

Ataatsimiititaliarsuaq nalunaarusiortussanik immikkut toqqaasimavoq, nalunaarusiareqqullugit meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq, meeqqat atortittartussatut tunineqartarneri, meeqqat kinguaassiuutitigut saqqummersinneqartarnerat pillugit.

Sammissassat ukuupput:

- Meeqqat atortittartut. Meeqqat atortittartut niuffatigineqarneri.
- Pitsaaliuineq aamma tarnikkut inooqatiginermullu sungiusaqqinneq, meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasunik katsorsaaneq.
- Meeqqat niueqatigiinnersuarmut kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarnerat, tamatumalu peqqinnissakkut inooqataasinnaanikkullu sunniutai.
- Kinguaassiuutit aallavigalugit attaveqatigiikkutaat, meeqqallu atortittartutut saqqummersinneqartarneri.
- Meeqqat kinguaassiuutit nappaatillit, HIV, AIDS.
- Meeqqat "aqqusinnermiut" aamma kinguaassiuutitigut atornerlugaaneq.
- Tusagassiuutit aqquutigalugit kinguaassiuutitigut ajortumeerineq aamma nunat tamalaat akornani inatsisit.
- Meeqqat takornarianut kinguaassiuutitigut ussasaarutigineri.
- Kinguaassiuutitigut ajortumeerineq, tusagassiorneq ileqqorissaarnerlu.
- Ajortumeerisoq, tassaasoq meeqqanik atornerluisoq.
- Meeqqanik arnanillu inuusuttunik atortittarfinnut tunisineq.
- Meeqqanik illersuineq.
- Meeqqanik ilinniartitsineq.

Aalassatsinneqarpugut nalunaarusiakkut saqqummiunneqarmat, Europap Kangiani qanoq meeqqat kinguaassiuutitigut niuerutigineqarnerat.

Kisianni tamanna sivisuumik ingerlasimavoq. 70-ikkunnili meeqqat kinguaassiuutitigut niuerutiginerqarneri Asiap Kujataa Kitaani nunani arlalinni, ingammik Thailandimi sorlanilluareersimapput. Aatsaat 90-ikkunni niuerut tamanna nunat tamalaat akornanni isiginiarneqarlualerpoq, tassani qutsa-vissaallutik suliniaqatigiiffiit soorlu Svensk Red Barnet naalakkersuinikkunngitsorlu suliniaqatigiiffiit allat.

Tamatuma kingunerisaanik ullumikkut nunat akornanni sakkortuumik piumasaavoq, meeqqat ilinniartitaanissaat aammalu aqqusinnermi inuusariaqannginnisaat imminnullu tunilerullutik.

Illua tungaatigulli aamma tamatuma kingunerisimavaa, maanna meeqqanik kinguaassiuutitigut niuerutiginninneq Asiemi nunanut allanut nuussimammat kingusinnerpaammillu Baltikumimut Europallu Kangianut.

Qanga atortittartuuneq piitsuunermut ilisarnaataavoq. Arnap timini tunisarpaa imminut ilaquattanilu inuussutissaqartikkumallugit.

Nutaajuvoq aallaat meeqqat mikisut atortittartuunermut akuliunneqarsimalermata.

Stockholmimi ataatsimeersuarnermi qulaarneqarpoq, nunani Europap Kangianeersuni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq annertuumik atugaasoq. Taamatut kinguaassiuutitigut atornerluisarneq aaqqissuussamik pinerlunniartarnermut ilaavoq.

Uagutsinnut tupaallannarteq unaavoq, meeqqat kinguaassiuutitigut niuerutigineqarnermi piumaneqarluarsimanerat.

Tassami aningaasat milliardillit pineqarput.

Meeqqanik atoqueqarusuttartut allallu meeqqanik kinguaassiuutitigut soqutiginnittut nunat ajornatsumik meeqqanik pissarsiffiusinnaasut ornittarpaat. Meeqqat tassaapput, inuuniarnerminni atugarliuteqartut, meeqqanillu atoqueqarusuttartunut illersugaanngitsut.

Niuerfiit nikerartuupput. "Atortittartuutillit" aningaasarsiutigaat meeqqat arnallu atortittartutut "atukkiuttarlugit".

Aammali nunat akornanni nukappiaqqat ingerlaartinneqarput.

Maanna ukiut qulinngorput Berlinimi qarmarsuaq uppitinneqarmalli. Tassanissaaq periarfissanngorpoq Polen-imit Rumøniemiillu nukappiaqqat Berlin-imukaanerat aqqusinermiutut inuujartorlutik.

Meeraapput angerlarsimaffinnit avissaarsimasunit aammalu angerlarsimaffinnit sakkortuumik inuuniarnikkut ajornartorsiuteqartunit aggersut. Aamma meeraasinnaapput, meeqqat angerlarsimaffissuinit aggersut. Meeqqat maanna tillinniarnikkut kinguaassiuutitigulluunnit atortittarnikkut imminnut isumagisariaqartut.

Inaarutitut oqaatigineqarsinnaasut makkuupput:

- Nuna tamalaat akornani inatsisinik amigaateqarpoq.
- Amigaataavoq paasinninneq, kinguaassiuutitigut ajortumerisarnerup meeqqanut sunniutai pillugit.
- Katsorsarneqarnissamut neqeroorutit amigaataapput.
- Amigaataapput politikikkut inooqatigiinnikkullu eqeersimaarneq.
- Amigaataavoq akisussaassuseqarneq.

Tassa aallarniut. Stockholm-imi ataatsimeersuarneq sorpassuartigut sakkortoqimmat, EU aalajangerpoq suliniummik aallartitsiniarluni, meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartarnerat pillugu saqqumilaartitsinerusussamik.

Suliniut tamanna neqeroorutigineqarpoq Red Barnet-ip suliniaqatigiiffiinut, Europami Save the Children-inut. Nunat Sverige, Finland, Grøkenland, Spanien, Frankrig Danmark-ilu suliniummut Daphne-mik taaguutilimmut ilaatinneqarput. Sverige-mi Red Barnet suliamut siuttutut inissinneqarput.

1998-imi ukiakkut Finland-imi ataatsimeersuartitsisoqarpoq, inuit suliniaqatigiiffiillu suliamut attuumassuteqartut qaaqquneqarfigisaannut. Tamatumani saqqummiunneqarput, meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlutanik qanoq assigiinngitsutigut sulisoqartoq. Nakorsat, tarnip pissusaanik ilisimatuu, eqqartuussisut suleriaatsitik pillugit ilisarititsipput.

Aamma oqaluttuarineqarpoq, Karelien-imi qanoq meeqqat suliniarfigineqarnersut. Suliniut Rusland-imi Finland-imut killeqarfimmut qanittumi ingerlanneqartoq.

Taamatuttaaq Spaniemi ataatsimeersuartitsisoqarpoq. Ataatsimeersuarnermi tassani uppersarsineqarpoq, meerarpassuusut kinguaassiuutitigut atornerlunneqartut.

Oqartoqarsinnaavoq nunani Europamiittuni procentit imatut ittut, niviarsiaqqanut 7 % 20 %-illu akornanni, nukappiaqqanut 3-10 %.

Suliummi Daphne-mi uppersarsineqarpoq niviarsiaqqat nukappiaqqallu kinguaassiuutitigut atornerlugaasartut. Aamma uppersarsineqarpoq ajortumeerisut amerlasuut 18-t inorlugit ukioqartuusut.

Ajornartorsiut alla saqqummersoq tassaavoq, kinguaassiuutitigut atoqateqarsinnaanermut ukioqarnikkut killissarititaasut nunani Europamiittuni assigiinngitsuusut. Assersuutigalugu Spaniemi Holland-imilu ammut killissarititaavoq 12-nik ukioqarneq.

Ilisimalikkatut saqqummerpoq meeqqat aqqusinermi inuusut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissamut annertuumik ulorianartorsiortut.

Pingaartinneqalerpoq meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut aammalu taakku ilaqutaasa ikiorneqartarnissaat.

Apeqqu ajortumeerisut paarnaarussaananermut taarsiullugu katsorsarneqartarnissaat oqallisaalerpoq.

Nunani tamani sullissisut sungiusartinneqarnerat ingerlanneqarpoq, taamaalilluni eqqanaarniarlugu, kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarnerup meeqqap inuuneranut sunniutaanut assigiimmik paasinittaseqarnissaq.

Danmark-imi ataatsimeersuarneq assigiinngitsunik sulialinnut sammitinneqarpoq. Tamatumunnga patsisaavoq meeqqat ikiorniarlugit suleqatigiittariaqarnerput. Ataatsimeersuarnerup taassuma taaguutigaa: Meeqqanik kinguaassiuutitigut ajortumeerinnittarneq. Ataatsimeersuarneq atuaganngorlugu saqqummersinneqarpoq.

Eqqarsartoqarsinnaavoq, ilumut katsorsaaneq taama pisariaqartiginersoq.

Finland-imi ataatsimeersuarnermi ilisimatusarsimanikkut saqqummiunneqarpoq, ataavartumik sianiutitigut qasusooqqaneq nassaassaasoq:

niviarsiaqqat 75 %-iini

ukiut marluk qaangiunnerisigut 25 %

Ersioqqajaanerit nassaarineqarput:

pisimasut 65 %-iini

ukiut marluk qaangiunnerisigut 24 %

Inoqatinut akuliusimannginneq:

niviarsiaqqat 44 %-iini

ukiut marluk qaangiunnerisigut 19 %

PTSD (nanertuuteqarnikkut qasusooqqaneq paatsiveerusimaarnerlu):

niviarsiaqqat 52 %-ii taamaapput

ukiut marluk qaangiunnerisigut 21 %

Niviarsiaqqat inissisimanerat eqqarsarsinnaassusaannut sakkortuumik sunniuteqarpoq. Ilikkartinni-arneqarnerminni aallussillaqqinnginnerupput (allamut saaqqajaaneq), paatsiveerusimaarnerullutillu.

Qiviariartiguli nunani allani pissutsit qanoq innersut.

Pitsaanngillat.

Bangladesh-imi Indiamilu Red Barnet suliniuteqarpoq, najugarisami suliniaqatigiiffinnik suleqateqarfigisatsinnik. Taakku immikkut ilinniarsimavaat meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqarsimasut annaanniarnissaat.

Meeraapput qimarngunneqarsimasut tunineqarlutillu – taasagarput trafficking – imaluunnit atortit-tartuunermut ”qarmarneqarlutik” tunineqarlutilluunniit.

Meeqqat neqeroorfigineqartarput Orniguttarfinnut inissinnisaannik, tassani nerisassanik avatangiisinillu toqqissisimasunik pisinnaallutik. Amerlasuutigut meeqqat taakku inuunertik naatserlugu ikiliga-asarsimapput.

Ajoraluartumik meeqqat ilaat atugarisimasaminnit timikkut tarnikkullu sakkortuumik sequminneqartarsimapput. Imminnik pingaartitsinerminnik ima annaasaqartigisimasarput, aatsaat sivisuumik katsorsarneqareerunik nalinnaasumik inooqqilersinnaanermut piareertarlutik.

Meeqqat HIV-imik AIDS-imilluunnit tunillatsissimappata ilaqutaasa angerlartikkusuttanngilaat. Inuunertik naatserlugu Orniguttarfimmi najugaqartariaqarput.

Angisuumik suliniuteqarnissaq pisariaqarpasippoq.

Kisianni – nunat ilaat uagutsinnit siuarsimanerupput.

Taamaanngillat pilersaarusiorsimanertik pillugu. Taamaapput paasisimagamikku pisariaqartoq.

Pivara England. Tassani 1987-imi nunap immikkoortuani Cleveland-imi misigisaavoq meerarpassuit kinguaassiuutitigut atonerlunneqarnerat. Aallaqqaammut upperineqanngilaq ilumoortuusinnaanera. Tusagassiuutit paarlakaattumik pissutsinik piviusunik saqqummiillutillu annikillisaaniartarput.

Kisianni misissuinerit tuluit naalakkersuisuinut apuunneqartut takutippaat, ajoraluartumik unnerluutit ilumoortuusut. Meeqqat amerlasuut kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimapput, aamma meeqqerivinni.

Tuluit Nunaanni aalassanneqarpoq. Ima aalassatsitsisoqartigaaq, inunnik isumaginninnikkut inatsisunik allannguisoqarluni, meeqqat inuusuttullu sullinneqarnerinut pisortat immikkoortorta qarfiini immikkut immikkoortorta qarfeqalerluni taaguutilimmik Children at Risk.

Ullumikkut Tuluit Nunaanni nassuerutigineqareerpoq, meeqqat kinguaassiuutitigut ajortumeerneqartartut.

Sapaatit akunnerisa pingasut matuma siorna tuluit ilagiivi York-ip universitetiani sapaatip akunnerata naanersiorput. Sammisag tassaavoq ilagiit iluani kinguaassiuutitigut ajortumeerisarneq. Ukiorpaat ingerlanerini inersimasut tusarsaasimapput, meeraanerminni tussiaqattaartartutut siuttuminnit, upperisarsiornermi ilinniartitsisuminnit ajortumeerneqartarsimanerminnik. Ilagiit pisarsimasut pillugit ammasumikajuusaarutiginninnertik saqqummiussimavaat maannalu pitsaaliuinermi suleqataallutik.

Qanormi Kalaallit Nunaat.

Pissutsit ilaasigut Kalaallit Nunaat nunanit allanit siuarsimaneruvoq.

Junip qaammataani meeqqanut meeqerivinniittunat atuakkamik saqqummertoqarpoq. Atuagaq nalinnginnaasuunngilaq. Tassani pineqarpoq, naaggaarsinnaatitaaneq.

Ataatsimeersuarnermi matumani atuakkat nutaat marluk saqqummerput.

Kalaallit Nunaanni aallartisarneqarpoq pitsaaliuinermut atortussat, nunani allani siornatigut takuneqarsimanngitsut.

Tassa ilorraap tungaanut alloriarnerit siulliit.

Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu ataatsimeersuarnermit allattukkat. Ullut pingajuat.

Bjarne Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunik sullissinerup siunertaraa kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerup kingorna ajoqusernerit unitsissallugit pisoqaqqinnissaalu pinaveersaassallugu, meeraq nammineq inersimasunngoruni atornerluisunngunnginniassammat. Aammattaq angajoqqaat puiusanngilavut. Qanoq taakku ikiorsinnaavavut, meeqqaminnik illersuilluarnerusinnaaqqullugit?. Atornerluisimasoq ataataappat, taava anaanasoq ikiortariaqarparput imminent meeqqanullu akisussaaffimmik anginerusumik tiguisinnaaqqullugu. Aappariinneq kipitippagu, tapersersortariaqarpoq atornerluisartumik allamik aappartaqqinnginnissaanut.

Soorluttaaq meeqqani atornerlunneqarsimasuni ersiutit qularnaatsumik aalajangersarneqarsinnaanngitsut, taamatorluinnaq inernilereerneqarsinnaanngilaq atornerluisartoq qanoq isikkoqarneris. Kinaassutsikkut arlalitsigut ilisarnaateqarput: angutit kiserliortut imminnut tatiginikitsut, kisianni tamanna pisuni ataasiakaani kinguaassiuutitigut atornerluisimanermik pasitsaassinerni atornerluisinnaanngilaq. Atornerluisut sumi tamaaniippat, inuiaqatigiinni assigiinngitsutitigut inissisimaffinni tamani. Ukioqassutsini tamani.

Atornerluisut pingasunut agguarneqarsinnaapput:

1. Meeqqeritoq, tassaasoq inersimasoq taamaallaat meeqqanik kinguaassiuutitigut atoqateqarusuttartoq.
2. "Kinguporsorluni" atornerluisoq, tassaasoq inersimasoq allatulli kinguaassiuutitigut pissusilik, kisianni artorsaateqarnermini imaluunni allatigut ilungersuuteqarnermini "kinguporsulersartoq", kinguaassiuutitigullu piumassutsiminik meeqqanut saattarluni.
3. Meeraq meeraqatiminik atornerluisoq. Amerlanertigut nukappiaraasarput, namminneq atornerlugaanermik misigisaqarsimasut.

Atornerluisoq arlalitsigut ulorianaateqarsinnaavoq, ilaat pigiliutiinnakkat taamaattumillu iliuuseqarfigiuminnaatsut ilaallu unerisimanngitsut. Taakkununga katsorsaaneq iluaqutaasinnaavoq, atornerluisup ilinniarsinnaammagu kinguaassiuutitigut perusulersarnini qanoq ittuusoq, taamalillunilu unikaallatsitsisalersinnaalluni, piumassutsini takorluugaannanngortillugit piviusunngortinneqasanngitsut.

Aamma periarfissaqarpoq atornerluisup pisimasoq pillugu nammineq misigisimasaanik sanarfiinissaq akisusaaffimmik tiguisinnaalersillugu. Amerlasuutigut atornerluisup eqqugaasumut pisimasumik paasinninnera equngassuteqarsinnaasarpoq, soorlu aamma misiarneq / toqqorterineq nalinginnaasoq. Pisimasoq pillugu paasinninneruneq pilersinneqarsinnaappat, ammaanneqartarpoq akisussaaffimmik tiguisinnaalerneruneq. Taamaalilluni katsorsartinnerup nangingeqarsinnaanera malunnartumik aqqutissiuunneqartarpoq. Atornerluisoq katsorsartinnermini imminent aqussinnaanermik peritsinik atuinnissamat ilikkartinneqarsinnaavoq, takorluuisinnaalersillugu atornerluineq qanoq kinguneqarsinnaasoq taamaalillunilu piumatsassinnaanermik unikaallatsitsisinnaalerluni.

Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut immikkut eqqartuussiveqarnikkut inissisimafeqanngillat, innuttaasup kialluunni inissimaffianit allaasumit. Angajoqqaatut akisusaaffimmik tigumminnittoq meeqqap politiinit killisiorneqarsinnaaneranut akuersaartussaavoq, angajoqqaallu periarfissaqarput killisiuinnermi najuutissallutik. Inunnik isumaginnittoqarfimmi sulisut tamattuttaaq periarfissaqarput, taamaallaalli pisut 50 %-iini takkuttarlutik.

Pisariaqartinneqarpoq allassimasumik paaseqatigiiffeqarnissaq, qanoq iliornikkut meeraq ilaqutaa-sullu ikiorneqarsinnaasut. Tamatumunnga toqqavissaavoq Meeqqat Pisinnaatitaaffii, tassani immik-koortoq 19-imi allassimammat, meeraq atornerlunneqarnissamut illersugaassasoq, aammalu immik-koortoq 39-mi allassimalluni meeraq katsorsarneqarnissamut inooqataaleqqissinnaanissamullu pisin-naatitaaffeqartoq. Pisinnaatitaaffiit taakku malinneqassappata, pisariaqarpoq pisortanit annertuner-oqisumik tappiffiginninneq, nukissanillu naammattunik immikkoortitsineq.

Inuiaqatigiit tigussaasumik isummerfigisariaqarpaat kinguaassiuutitut tunngasutigut sunnerner-neqarnerujussuaq. TV-kkut isiginnaarfiit tamalaat kinguaassiuutiterisunik amerlaqisunik aallakaatitsi-sarput, eqqarsaatigisariaqarporlu aallakaatitanut tamakkununnga malittarisassiornissaq imaluunnit inerteqquteqarlunnarnissaq. Minnerpaamik filmit taama ittut takutinneqarsinnaasariaqanngillat me-eqqat eqqumaffiini.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani attaveqaammik toqqaasoqartariaqarpoq, meeqqat sianerfigisinnaa-saannik, siunnersuisinnaasumik ilitersuisinnaasumillu ilaqutariinni ajornartorsiuteqartillugu, ilann-gullugu kinguassiuutitigut atornerluineq. Aammaarluni siunnersuutigineqarpoq aallaqatigiissinnaa-sunik pilersitsisoqassasoq, kalerrinneqarunik aallariartaarsinnaasunik najugaqarfinnut meeqqanik at-ornerluineq pillugu suliasanik annertuunik erloqinartunilluunnit paasisaqarfiusunut, tamannalu arl-ariinnit taperserneqarpoq.

Inuinnartut inunnillu sullissisutut aperisoqarsinnaavoq : Ila soormi ajornartorsiutit taama erloqinarti-gisut suliarissavavut?

Akissutaavoq: Iluaqutaammat.

Kisianni suliaq erloqinarlunilu nukillaarnatuuvuq, ikiuiniarluni suliffilimmut angisuunik piumaffigin-nittoq. Tassani pingaartuuvuq nammeneq imikkoortissinnaanissai qaqugukkut sulisutut qaqugukkullu inuinnartut inissisimasarneq. Ilaqutariit sullitat naapinneqarsinnaapput suliamut atatillugu taavalu im-maqa akunneq ataaseq qaangiuppat inuttut, soorlu Brugsen-imi. Tassani sulisumut ilaqutariinnullu pingaarpoq killissanik ilisimaarinninnissaq, pisunillu taakkunannga marlunnik immikkoortitsissinna-aneq.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlunneqartunik sullissinermi, sullissisumi misigissutsit sakkort-uut takkukajupput, naliginnaasumillu avungarujussuaq pisinneqartutut misinnarsinnaalluni. Immi-nut tatigineq sakkortuumik nalorniffigineqalersinnaasarpog. Taamaammat pingaarpoq suleqatinik at-taveqarluarneq, tapersersuisinnaasunik, ingammik pissusissamisoortuungitsumik pissusilersulera-anni.

Aamma pingaarpoq katsorsarneqaatigaluni ilitersorneqarsinnaanissaq.

Katsorsarneqaatigaluni ilitersorneqarneq taaneqarsinnaavoq ikiorneqarneq sullissisutut inuttullu inissisimaffiit killeqarfiinik pilersitseqqinnermut, killeqarfiit taakku ”putoqartutut” pilersimappata. Katsorsaasuni suliap kinguneranik nappaat ilisimaneqarluartoq tassaavoq imaaruttoorneq. Tassani nakorsaat pitsaanerpaq tassaavoq katsorsartiutigaluni ilitersorneqarneq suleqatinillu tapersersor-neqarneq.

Palasit annertuumik misilitagaqarfigaat inunnik inuunermi artornartut pillugit oqaloqatiginninneq aliasuuteqartunullu suliniuteqarneq. Palasit misilitakkaminnit ilisimavaat, ajornartorsiutit pillugit oqaloqatiginninneq iluaqutaasartoq aaqqiissutissanillu nassaarniarnermi iluaqutaasoq. Ilagiit suliffig-alugu eqqugaasunik, ilaqutariinnik atornerluisumillu sullissisunik allanik suleqatiginnikkusupput. Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq inuiaqatigiinni ajornartorsiutaavoq tamatsinnut tunnga-soq.

Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Pisorta qarfik

Naalakkersuisunut ilaasortap Jørgen Wæver Johansenip Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu ataatsimeersuarnermi naggasiinermik oqalugiaataa 15. november 1999

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu nunatsinni siullermeersumik ataatsimeersuarneq, ulluni 13.-14. aamma 15. november pisoq, maanna qaanngiutilerpoq.

Ataatsimeersuarneq piviusunngornikuuvoq pilersaarusiorneqarlunilu Red Barnit-sip, Peqqinnissamut Ilagiinnullu Pisorta qarfiup / Paarisap Isumaginninnermullu Pisorta qarfiup suleqatigiilluarneratigut. Peqataasusi ilissilu suleqataasut annertuumik iluatsilluartumillu suliaqarsimasusi qamannga pisumik qutsavigerusuppassi. Ilissi ataatsimeersuarneq immersorparsi, suliatigut tutsuviginartuutillugu, naallu sammisarput oqimaakkaaluaqaluni ilungersunaraluaqalunilu qiimasumik ammasumillu ingerlassimallugu.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu nipangiussisimaneq kipitinnialerparput ilaatigut una ataatsimeersuarneq sakkugalugu. Sulinitinni ilisimasatsinnik misilittakkatsinnillu paarlaaseqatigiissimavugut, atornerlunneqarsimasoq, atornerluisimasoq qanigisaasullu qanoq ikiorsiiffigisinnaanarlugit eqqartorsimallutigu, sulinitinnilu qanoq iliorsinnaanerluta meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluineq pinngitsoortissinnaanerlugu aamma oqallisigisimallugu.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq nunarsuaq kaajallallugu ajornartorsiutaavoq, nunarsuaq tamakkerlugu meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerluisoqartarpoq. Uagullu inersimasuusugut qanoq iliussaagut tamanna pinngitsoortinniarlugu? Eqqaamassavarput Naalagaaffiit Peqatigiit (FN-ip) Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaat tunngavigalugu immitsinnut pisussaaffilernikuugatta merartavut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissamut illersorniarlugit. Taamaammat pisariaqarlunnarpoq oqaatsikkut **iliuuseqarnikkullu** ataavartumik suliniuteqartariaqarnissarput kinguaassiuutitigut atornerluinissaq pinaveersaartinniarlugu.

Jørgen Wæver Johansen

Suna piviusuuva, sunalu oqaluttuaannaava? Aningaaq Maliinalu inini marlunniittuassappat, aappaa saqqummearangat, aappa toqqortarluni? Paasivarput, naak ilaqutariit iluanni atoqatigiinneq oqaluttu-atoqqatsinnut ilaagaluartoq, kinguaassiuutitigut atornerluineq inuiaqatigiinni inooriaasitsinnut ilaangitsoq. Inuiaqatigiinni kinguaassiuutitigut atornerluinermik inooriaaseq akuerisinnaangilarput. Taamaammat oqaatsitigut **iliuseqarnikkullu** sulissutiguartariaqarparput kinguaassiuutitigut atornerluinerup pinaveersaarnissaa.

Kinguaassiuutitigut atornerluineq meeqqamut alianartorujussuuvoq, timimut tarnimullu ataavartumik sunniteqarujussuuartoq, uagutsinnut inersimasunut tatiginninnermik, nalinginnaasumik ineriartornermut tunngaviusumut, peerutsitsisartoq. Kinguaassiuutitigut atornerluineq meeqqamut sunniteqapiluttarpoq, inuuneq tamakkerlugu nammatassamik, taamatullu aamma ilaqutariinnut inuiaqatigiinnullu sunniteqapiluttarluni.

Meerartatta kinguaassiuutitigut ineriartornerat inuttut ineriartornertik maliinnartarpaat. Paasissallugu pingaaruteqarpoq meerartagut angajoqqaajusugut misigissutsikkut inuunitsinnit sunnertittarmata, inersimasuusugut meeqqap atoqatigiinnermut qanilaarnermullu isumaannut tarrarsuutaagatta. Meerartatsinnik kinguaassiuutitigut atornerluisarneq qanoq pinaversaartissavarput? Isumaga naapertorlugu meeraq ilumoorullugu pissavarput, meeqqallu kalerriiniarneri paasissutissatut attaveqarniarnertut ilikkarlugit. Meerartagut isumagisinnaavagut meeqquvinnit, atuarfinni, sunngiffimmi sammissaqaqatsivinni, sumiluunniit inersimasuusugut meerartatsinnut akisussaaffeqarfitsinni.

Meerartatta kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut qanoq uagut tapersersorsinnaavagut ikiorluggillu? Uani ataatsimeersuarnermi oqariartuutit pingaarnersaat unaavoq, tamatta meeraq tapersersorsinnaagipput inuppalaartumik pissusilersorfigalugu, isumagilluarlugu, toqqissisimanermillu tunil-lugu, taamatullu meeqqap ulluinnarni atugai pitsaasumik ingerlatsillugit. Immikkut ilisimasallit katsorsaasullu suliamut tunngasut ingerlassinnaavaat.

Uannut assut soqutiginarpoq tusarlugu pitsaasumik katsorsaasoqarsinnaasoq atornerluisimasoq meeqqamut nassuerlunilu utoqqatsersimagaangat, pingaaruteqartorlu atornerlunneqarsimasoq atornerluisimasorlu tamaasa katsorsarnissaat. Nunatsinni atornerluisartut amerlasuut nassuertarnerat pissutigalugu periarfissaqarlupugut, siunissaq eqqarsaatigalugu kinguaassiuutitigut atornerluinissamik pinaveersaartitsisussamik katsorsaanissatsinnut.

Oqartussat assigiinngitsut akuliuttarput, kinguaassiuutitigut atornerluineq pasitsaanneqarluniluunniit paasineqaraangat.

Politiit kinguaassiuutitigut atornerluinermik pasitsaannermik saaffiginninnerit suliarisarpaat, aalajangissallugulu eqqartuussivikkoortitsisoqassanersoq. Politiit pinerluttoqarsimaneramik pisoqarsimarnersoq paasinaasarpur, tassanilu pinerluffigineqarsimasup pasisaasullu eqqartuussiveqarnerup tungaatigut piginnaatitaaffii isumannaartussaallugit. Taamasilluni misissuinerit toqqissisimanartumik ingerlanneqarnissannut piumasagaatit annertuujupput. Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuaq annersarnikkut pinerluffigineqarsimasup eqqartuussiveqarnikkut piginnaatitaaffii, taassumalu iluani kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasup piginnaatitaaffii pillugit pitsaaliutissamik saqqummiissamaarpoq.

Kisitsitigut naatsorsuutit malillugit nunatsinni arneriniarluni anguseriniarluniluunniit pinerluutit, tassa pinngitsaaliinerit, qitornariit qatanngutigiilluunniit akornanni atoqatigiinnerit assigisaallu tungaatigut politiinut nalunaarutigineqartartut Danmarkimiit Savalimmiuniillu amerlanerujussuupput. Tamatuma takutippaa, annertuumik iliuseqarnissarpur pisariaqartinneqartoq. Taamatullu iliuseqarnissarpur tamatta pimooruttariaqarparput, inuttut ataasiakkaatut aammalu inuiaqatigiittut, minnerunngitsumillu naalakkersuinikkut suliniarnitsinni.

Inatsisartut meeqqanut inuusuttunullu peqqussutaanni kommunip Isumaginninnermut Ataatsimiititaliaa pisussaataitavoq meeqqat inuusuttullu inuunerminni atugaat nakkutigissallugit. Isumaginninnermut allaffiup pingaarutilimmik suliasaraa, meeqqamik kinguaassiuutitigut atornerluinermik pisoqartillugu suleqatigiit assigiinngitsut sulineranni ataatsimoortitsissalluni. Isumaginninnermut allaf-

fik qassiinik piaartumik suliamut iserneq ajorpoq. Pisariaqartitsisoqarpoq suliamik ilisimasallit oqartussaasuniit assigiinngitsuneersut suliamut attuumassuteqartut pillugit imminnut sulii qaninnermik suleqatigiinnissaannut. Eqqartuussisoqanngitsoortillugu imaluunniit pasisaq pisuunngitsoortinneqartillugu, Isumaginninnermut allafiup misigisarpaa meeraq sulii ajoqusigaanerusutut misigisartoq. Misilittakkallu takutittarpaat, meeqqat taakkua katsorsartinneqarnissaminnut pisariaqartitsisartut.

Ataatsimut isigalugu, pisariaqartitsisoqarpoq oqartussat assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaanik. Tamanna pisinnaavoq malittarisassanik sulinnermi najoqqutarineqartariaqartunik pilersitsinikkut, nammineq suleriaaserisat kisiisa ilisimallugillu aallaavigiunnaarlugit, allalli aamma suleriaasii ilisimalerlugit isumassarsiorfigalugillu. Pingaartuuvoq oqartussat ataasiakkaat suliami sumi inissisimanerat ilisimassallugu, suleqatigiillu attaveqatigiissinnaanerata naqissuserneqarnissaa, ingammik sumiginnagaasimasumut suliaqarnermut tunngatillugu, pingaaruteqarlunnarluni.

Meeqqap ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmut inissinneqarsimasup katsorsarnerata ingerlasarneranik ilisimatinneqarneq takujuminaqaaq. Soqutiginarlunilu katsorsaannermi meeqqap ilaqutariit iluanni ingerlallualernissaa tunngaviusoq. Oqaatigineqarpoq angerlartitsinerup kingorna sullissinerup ingerlaannarnissaa inatsisitigut siunissami piimasaqaataalernissaa suliniutigisariaqartoq, kommuninillu suleqateqarneq pitsaanerulertariaqartoq. Meeraq angerlartinneqareerpat, sulineq unitsiinnarneqassanngilaq. Ataatsimut isigalugu meeqqap piginnaatitaaffiisa pitsaanerulernissaat ujjartorneqarpoq. Aasianni nukappiaqqanut kinguaassiuutitigut atornerlugaasimasunut arlalissuarnut suliniuteqartoqarpoq, ukiunik arlalinnik sivisussusilimmik. Suliniummi anguniakkanut annernut ilaavoq suleriaasinik assigiinngitsunik pilersitsinissaq, soorlu ataatsimoorluni oqaloqatigiittarnerit, sulinnermut ilitersuinerit, pikkorisarnerit, siunnersuineq, aalajangersumik anguniagaqarluni pisussanut neqerorutit il. il. Ukioq 2000-imi suliniarnerup nalilerneqarnissaa qilanaarluta utaqqissavarput.

Nunatsinni meeqqanik sumiginnarnikuusunik suliniarnermi misilittakkat takutippaat, meeqqat amerlanersaat sakkortuumik sumiginnarneqarsimammata, paarinerlugaasimammata, kinguaassiuutitigut atornerlugaasimallutik, angerlarsimaffimmi nakuusernermik misigisaqartarsimallutik. Meeqqat anertuumik misigissutsikkut aalassatsissimapput, nammineernissartik artorsaatigisarlugi, allallu aaqqiagiinnginnermik imaqanngitsumik qanigisinnaanerat ajornartorsiutigalugu. Tamakku nassuiaattisaqarput immiinnut naammaginnginnermik, nalinginnaasunillu pissutsinik ilisimasakinnermik. Taamaakkaluartorli meeqqat misigisimapput ajunngitsumik inuuneqassallutik, misigisimasatillu ajorlunnartut oqaluttuarisinnaalluarlugit. Katsorsaannermi anguniarneqarpoq kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimagaluarluni inuunerup pissusissamisut ingerlaannarnissaa. Uani aamma taasariaqarpoq, katsorsaannermi suliniarneq pitsaanerulersimammata, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit tarnip nakorsaanik aalajangersimasumik ataavartumik suleqateqalermata.

Kina atornerluisuua? Qanorlu ililluta meeraq, ilaqutariit atornerluisorlu pitsaanerpaamik katsorsarinnaavagut? Qanoq iliusaagut meeqqamik atornerluisoq tassaagaangat meeraq alla? Paasissutissanik annerusunik maanna peqalersimavagut, siunissami suliniarnitsinni atugassatinnik. Pinerluffigineqarsimasup pasisaasullu eqqartuussiveqarnerup tungaatigut piginnaatitaaffii qanoq anertutigippat? Nuannaarutigaa Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuaq eqqartuussiveqarnikkut piginnaatitaaffiit pitsaanerulernissaannik siunnersuummik saqqummiinialermat. Aammattaaq isumaginninnermut allafiup nukittorsarneqarnissaanik kiisalu meeqqanut oqarasuaammik pilersitsinissamik siunnersuisoqarpoq. Suliniaqqinninni taakku siunnersuutit tamaasa ilanngutissavakka.

Meeqqanik sullissinerup sanngiillisittarpaatigut. Meeqqanik sullissinerup misigissusitsinnut ilaatigut inersimasunik sullissinnermiit atornerusarpaatigut. Isumaginninnermik suliaqartoq meeqqanik kinguaassiuutitigut atornerlutsissimasunik suliaqarnermini anersaakkut sunnertittarpoq. Taamaammat suliami kisimiinnaveersaartariaqarpugut, oqaloqatigiissinnaaneq sulinnermilu immitsinnut paarinissaq pingaartuuvoq.

Palasit ilaatigut inunniit ilaqutariinnilluunniit, kinguaassiuutitigut atornerluinermi eqqorneqarsimasunit saaffigineqartarput. Palasit attuumassuteqartut oqaloqatigiinnissamik neqeroorfigisinnaavai, aamma atornerluisimasoq. Uani ataatsimeersuarnermi siunnersuutigineqarpoq ataatsimoortukkuutarluni oqaloqatigiinnissap, katsorsaanerup kingornatigut, atorneqartarnissaa. Nuannaarutigaa tusarlugu palasit taamatut siunissami suliniarnermi atorneqarsinnaasut.

Meeqqat uagut inersimasuusugut akisussaaffigaagut - meeqqallu uagut tamatta akisussaaffigaagut. Meerartatta isumaginissaat tamatta akisussaaffigaarput. Uagununa ilaqutaasugut, suliamik ilisimas-aqartugut, politikeriusugut meerartatta pitsaasumik toqqissisimanartumillu peroriartornissaat akisussaaffigipput. Aamma sumiginnaaneq kinguaassiuutitigullu atornerluineq akuerinngisaannassavarput. Meerartagut isumagigutsigit, aamma nunatta siunissaa isumagissavarput.

Maannangaaq nassuerutigaarput meerartatta ilaat isumaginerat naammanngimat, meerartatta ilaat perorsarneqarnerminni sumiginnarneqartarmata. Taamaattumik pingaartuuvoq siunissami anguniasallugu uagut angajoqqaajusugut meeqqatsinnik isumaginnissinnaanitta qaffannissaa, sunik tamanik isumaginninnitta qaffannissaa. Ilagut sanngiinnerit ikiorlugillu tapersersussavagut uani siuariartornitsinni - neriututisattalu angunissaa tikitserlugu suliuarluta.

Uani ataatsimeersuarnermi angusaqarsimaqaagut. Angusaq pingaarnerpaaq tassaassaaq paasisagut angerlarutta iliuusinnngortikkutigit. Matumuuna kajumissaassavassi illoqarfissinnut angerlarussi handlegruppemik pilerseqqullusi, peqqinnissaqarfimmi isumaginninnermilu suliallit politiit ilagalugit attaveqatigiisitsisutut inuttaqartussamik. Maani ilikkarsimasasi atorsigit, illoqarfissinni misilittakkasi aallaavigalugit illoqarfissinnut handleplanilioritsi. Pisinnaavusi, tamanna uanga nalunngilara, tamanna aamma ilissi nalunngilara.

Tassami maaniittusi tassaavusi nunatta procentia affaa. Suliaqartuusugut tamatta maaniippugut, ataatsimiinnersuarmermi peqataapput kommuunineersut, peqqinnissaqarfimmiut, isumaginninnermi suliaqartut, politiit, politikerit, Pinaveersaartitsinermit politikki pillugu Siunnersuisoqatigiit, Kanukoka allallu. Eqqaamassavarpullu uagut pisinnaannngikkutta, kikkut pisinnaagamik.

Paasissutissat uani ataatsimeersuarnermi tamatta pissarsiarisimasagut atatiinnarniarlugit, misilittakkallu, oqallinnerit angusallu, pilersaarusiarpugut oqallisissiat imaqarniliornerillu tamaasa atuakka-mut katersorniarpagut. Neriuppugut atuagaq ukiup nutaap aallartilaarnerani ilissinnut nassiusinnaajumaarlugu.

Inatsisartut aalajangernikuupput ukioq tulleg, ukioq 2000, meeqqat ukiorissagaat. Ukioq taanna atusavarput meeqqanut inuusuttunullu sulinitinni ingerlaqqinnissatsinnut. Meeqqap piginnaatitaaffianut isumaqatigiissut pillugu paasisitsiniaassaagut, illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqat inuusuttullu kiisalu ilaqutariinnut meerartalinntut taakku tungaatigut pinaveersaartitsinermit sullissineq nukittorsarneqassaaq. Meeqqanut, inuusuttunut ilaqtutanullu katsorsaaneq nukittorsarneqassaaq.

Isumaginninnermit Pisortaqarfik Sisimiut Kommunia kiisalu Foreningen Grønlandske Børn ilagalugit Sisimiuni ataatsimeersuartitsiniarpoq. Ataatsimeersuarnermi oqaluuserisassatut pingaarnertut kissa-atigaara misilittakkatsinnik ilisimasatsinnillu paarlaateqatigiinnissaq, immitsinnut meeqqanut inuusuttunullu sullissinitinni suli annertunerusunik piginnaaneqalersinniarluta, kiisalu ataatsimeersuarneq aamma atorneqassasoq meeqqat inuusuttullu tungaatigut nunatsinnut tamakkiisumik politikkimik piviusorpalaartumik pilersitsinissamut, ilanngullugu meeqqanut inuusuttunullu nalinginnaasumik pissutsit, kiisalu piumassutsimik sulineq aamma sammissallugu. Taava pilersaarutaavoq taasuma kingorna isumaginninnermit meeqqat inuusuttullu tungaatigut aqqissuusseqqinnerup aallartinnissaa.

Naggataatigut saqqummiisimasusi peqataasimasusilu qamannga pisumik qutsavigeqqissavassi.

Qujanarujussuaq Red Barnet aamma Paarisa suleqatigiilluarnitsinnut. Qujanarujussuaq pilersaarusi-orsimasunut ataatsimeersuarnermillu ingerlatsisimasunut, kiisalu tusagassiortunut qamannga pisumik qujanaq una ataatsimeersuarneq soqutigilluurlugu malinnaasimagassi. Qujanaq.

Qujanaq.

Inassuteqaatit eqikkarneri

Tulleriinnerat isumaqanngilaq, tunngavigineqarpullu oqalugiartut saqqummiussaam aamma suleqatigiinni assigiingitsuni oqallinnerit.

Bjarne B. Nielsen, nakorsaq meeqqat inuusuttullu tarnikkut nappaataannik immikkut ilisimasalik, Lotte Wenstrup, cand. pæd. psyk. aut., Kirsten Peilmann, cand. psyk.

Nalinginnaasut

- Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu ataatsimoorlutik kinguaassiuutigut atornerluisarnerup pitsaaliornissaanut aammalu eqqugaasunik, ajortumeerisunik qanigisaasunillu katsorsaanisamut atortussat pisariaqartinneqartut nassaarisariaqarpaat.
- Inatsisartuni, Naalakkersuisuni, kommunalbestyrelsenilu politikerit ajornartorsiummik ilumoorusisariaqarput, eqqanaartariaqarlugillu katsorsaanermut pitsaaliuinemullu aningaasaliissutissatut pisariaqartinneqartut.
- Kommuunini orniguttarluni sulineq nukittorsartariaqarpoq ineriartortinneqarlunilu.
- Film-it meeqqanut inerteqqutaasut pillugit takutitseqqusaannginneq eqquttariaqarpoq.
- Kinguaassiuutigut atornerluinermik sullissisut ilinniartinneqarnissamik ilinniarteqqinneqarnissamillu eqqanaariffigisariaqarput.
- Ilisimasalimmik supervision-ertinnissamut periarfissaq eqqanaartariaqarpoq.
- Kommuunit tamarmik ilinniarsimasumik minnerpaamik ataatsimik peqartariaqarput, suliaasnik kinguaassiuutigut atornerluinermut tunngasunik immikkut ilinniarsimasumik - eqqugaasunut aamma ilaqutaasunut.
- Ilinniarsimasunik aallarasuarsinnaasunik atorfinitsitsisoqartariaqarpoq.
- Eqqanaartariaqarpoq eqqugaasup ajortumeerinnittullu naammattumik ikiorneqarnissaat.
- Kinguaassiuutigut atornerluineq paasineqarpat, aallaavigineqassapput meeqqap pisariaqartitai, angajoqqaat kissaataat salliuatit.
- Meeqqat kinguaassiuutigut ajortumeerneqarsimanermik oqaluttuarpata upperineqassapput.
- Meeqqat pitsaasumik inuuneqarnissaat meeqqallu pisinnaatitaaffii saqqumilaartinneqartariaqarput.
- Meeqqat eqqartuussiveqarnikkut pitsanngorsaavigineqassapput.
- Suliarineqartariaqarpoq ilitersuut suliaasaqarfiit akimorlugit nalinginnaasumillu malinneqarsinnaasoq, ajortumeerineq paasineqarpat suliap ingerlariaasia pillugu.
- Eqqartuussisoqassanngilaq - politiini inuiaqatigiinniluunniit - uppersaatait naammattut pigineqartinnagit.
- Politiit, inunnik isumaginnittoqarfiup peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinneq nukittorsartariaqarpoq.
- Politiit pinerlutsaalisitsisullu kommuunini suliffeqarfiit akimorlugit suleqatigiinnermut ataatsimii-titaliaani akuutinneqartariaqarput.
- Innuttaasut aammalu suliffeqarfiit pisortat pigisaasa oqaatiginnissinnaaneri pillugit najoqqutassior-toqartariaqarpoq.
- Ilisimasat kommuunit tamarmik pigisaat paasissutissatut ingerlateqqinneqartariaqarput.
- Kommuunit tamarmik siunissami suleqqinnissaminni ilaqutariinnik ilitersuineq pingaartittariaqarpaat.
- Meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissitat aammalu pileraarusiorfigineri pillugit ulloq-unnuarlu angerlarsimaffiit kommuunillu akornanni suleqatigiinneq pitsaanerusoq eqqanaartariaqarpoq.
- Angajoqqaatut ilinniarnaq meeqqanillu perorsaaneq pillugu pikkorissarnerit periarfissaasariaqarput.

- Sulisussanik atorfinitsitsinermi eqqanaartariaqarpoq, ajortumeerisartut meeqqanik inuusuttunillu sullissisuunniginissaat.
- Ilisimatusartoqartariaqarpoq kinguaassiuutitigut atornerluisarnermi ajornartorsiutit pillugit.
- Kinguaassiuutitigut atornerluineq pillugu oqallinneq ammasoq pimoorussarlu ingerlaqqittariaqarpoq.
- Pisariaqartinneqarpoq ilisimasanik katersuiffik, ilisimasat, ilinniartitaaneq, misilittakkat, suleriaatsit ilisimatusarnernilu inerniliussat pillugit katersuiffimmik.
- Kommuunini meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut pillugit sulinerit ukiuni 1-2 malittarineqartariaqarput nalilersorneqarlutillu.

Immikkut ittut

- Meeqqat suliap ingerlanerani tamarmi namminneq illersortissamik / ilitersuisussamik / akisussaa-sussamik eqqanaarinniffigisariaqarput.
- Meeqqat filminik kinguaassiuutilerisunik isiginnaartinneqarnissat akornusertariaqarpoq.
- Oqarasuaat meeqqanut siunnersuiffik pilersittariaqarpoq.
- Meeqqat Illuat allisariaqarpoq imaluunnit inissiisarfirmmik assigusumik pilersitsisoqartariaqarluni.
- Eqqugaasumik ajortumeerisumillu katsorsaaneq ilinniarsimasunik assigiinngitsunik marlunnit ingerlattariaqarpoq.
- Meeqqamik killisiuineq avatangiisini toqqissisimanartuni pisariaqarpoq meeqqallu pisariaqartitaat aallaviusariaqarlutik.
- Inissiinerit naaneri tamaasa tamatuma kingorna malitsiusumik isumaginninneq isumaqatigiissusi-orfigisariaqarpoq, angajoqaarsiaqartitsigaanni, inissiisarfirmiititsigaanni allallu.
- Meeqqat ilinniartariaqarpaat killiliisinnaaneq pisariaqarpallu ikiortissarsiorsinnaaneq.
- Meeqqat ilinniassavaat pisinnaatitaaffeqarnertik inuttullu ataqqineqarnissamik piumasaqaateqarsinnaanertik.
- Meeqqanik killisiuinermi vidiokkut immiussineq atortariaqarpoq sukkasuumillu suliaq ingerlanneqartariaqarluni.
- Kinguaassiuutitigut atornerluisarneq pillugu paasisitsiniaaneq annertunerusoq innuttaasunillu ataatsimiisitsisarnerit ingerlattariaqarput.
- Meeqqanik atornerlunneqarsimasunik katsorsaaneq eqimattakkuutaani ingerlattariaqarpoq sulifefarfiillu assigiinngitsut suleqatigiinnerisigut.
- Atornerluisoqarsimaneramik pasitsannermi qanoq iliuuseqarnissaq pillugu aalajangersimasunik ilitersuusiortoqartariaqarpoq.
- Inassutigineqarpoq pinnguaat Qeerleranneq unitsinneqassasoq, inuit ataasiakkat killissaannik qaangiinerummat erseqqissoq.
- Aasianni suleriaatsimit misilittakkat kommuuninut allanut ingerlateqqinneqartariaqarput, aamma Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu suliap naammasisinnaaneranut malitseqartinnis-saanullu aningaasat pisariaqartinneqartut eqqanaartariaqarpaat.

Atortussat meeqqanik inuusuttunillu kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut pinaveersaartitsisussat

Kirsten Peilmann, cand.psych

PAARISA, Peqqinnissamut Ilageeqarnermullu Pisorta qarfik, Inunnik Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Pisorta qarfik aamma Red Barnet 1999-imi atortussanik saqqummersitsipput, meeqqanik inuusuttunillu 3-nit 18-inut ukiulinnut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissamut pinaveersaartitsinnermut tunngasunik. Atuagaaraq atilik **”Isertugaateqarpunga”**, quppersagaq atilik **”Ini isertugaateqarfik”** atuagaqqiarlu atilik **”Illinuna naalagaq – Illinuna timit”**.

Atuagaaraq **”Isertugaateqarpunga”**, 3-6-inik ukiulinnut tunngatitaaq. Atuakkap sammivai pisut kinguaassiuutitigut atornerluinnermik kinguneqaratarsinnaasut, meeraq nammineq allalluunniit akuliutinnippata. Oqaluttuarineqarput meeqqat sunut naggaassanersut sunullu killiliissanersut.

”Ini isertugaateqarfik” 7-12-inik ukiulinnut sammititaavoq, pinaveersaarniarlugu meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnissaat. Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnermut qarmar-neqartut, qunusaarneqartut pinngitsaalisasulluunniit qamuuna isertugaateqarfeqarput, atornerluinnermit eqqaamasaminnik misigissutsiminnillu toqqorteriffigisaminnik. Inip taassuma allanut matoqqatinnissaanut toqqorsimatinnissaanullu nukippassuit atortarpaat. Quppersagaq **”Ini isertugaateqarfik”** oqaluttuarpoq, meeqqat namminneq misigissutsiminnik tatiginnissasut naaggaassasullu inersimasunit ajortumeerniarneqarunik. Quppersakkap meeqqat oqalunnikkut sakkussippai inunnik allanik oqaloqateqarsinnaaneranut, atornerlunneqarunik imaluunniit atornerlunneqarnissamut ulorianartorsirunik. Oqaluttuaqqani immikkoortitaartuni oqaluttuarineqarpoq, meeqqat qanoq eqqarsartartut misigisimasartullu kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimagunik. Quppersagaq naleqquppoq atuarfimmi immikkut sammisaqarnermut atussallugu imaluunniit angerlarsimaffimmi nammineq atuagassatut. Quppersagaq aamma neqeroorutaavoq, meeqqat atuarfimmi atorniartarfimmilu nalaassinnaasaattut.

Atuagaqqiaq **”Illinuna naalagaq – Illinuna timit”** 13-18-inik ukiulinnut sammititaavoq. Oqariartuut unaavoq **”Kinguaassiuutitigut atornerluinnermut naaggaarit unitsinneqarnissaanullu peqataagit – kinguaassiuutitigut atornerluineq akuerinngisaannaruk”**. Paasissutissiissutigineqarpoq inuusuttutut suut naaggaartariaqartut taamaalillunilu kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsinnaaneq pinngitsoortillugu. Aamma ilitersuussutigineqarpoq, qanoq ikinngut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasooq ikiorneqarsinnaasooq. Kiisalu ilisimatitsissutigineqarpoq, pisortat suliffeqarfiini suni ikiorneqarsinnaaneq.

Saqummersitat kalaallisut qallunaatullu allataapput eqqarsaatigineqarlutillu ikiuutitut angajoqqaanut, perorsaasunut inersimasunullu allanut, meeqqanik inuusuttunillu sullissisunut, oqinneruleqqullugu meeqqanik oqaloqateqarsinnaaneranut, inersimasut kinguaassiuutitigut piumassutsitik meeqqanut saatsikkaangatigit qanoq pisoqarsinnaanera pillugit. Kinguaassiuutitigut atornerluinnerit tamatigut inersimasut akisussaaffigiuassavaat, kisianni pingaarpoq meeqqat NAAMIK-mik oqarnissamik ilikkarnissaat namminnerlu killiliisinnaanissaat. Pingaarpoq meeqqat peroriartornerminni ilinniassammasuk inersimasut qanillattornerannut naaggaarsinnaaneq allanillu ikiortissarsiorsinnaaneq atornerluineq pinngitsoortinniarlugu.

Atortussat akeqanngillat pissarsiarineqarsinnaallutillu uunga saaffiginninnikkut:
PAARISA, Boks 1160, 3900 Nuuk.

Isertugaateqarpunga

Ini isertuussaq

Illit aalajangiisussaavutit

Timit nammineq pigaat

Det er dig, der bestemmer
Din krop er din egen